

ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

จิรวรรณ นาคมาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

Problems on Enforcement in Petty Patent Rights

Chirawan Nakamas

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร
ชื่อผู้วิจัย	จิรวรรณ นาคมาศ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและปัญหาการบังคับใช้สิทธิอนุสิทธิบัตร กฎหมายอนุสิทธิบัตรให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ไม่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีไม่ถึงขั้นที่จะได้รับสิทธิบัตร กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงมีแนวคิดพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองโดยเร็ว ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรเฉพาะรูปแบบ เอกสาร และหลักฐานว่าถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่เท่านั้น โดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์แล้วออกอนุสิทธิบัตรให้ ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิตามกฎหมายทันที สิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตร สิทธิในการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตร แต่กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรโดยไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ ทำให้อนุสิทธิบัตรที่ออกให้ นั้นไม่มีความแน่นอนเนื่องจากอนุสิทธิบัตรอาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง ทำให้เกิดปัญหาว่าผู้ที่ถูกบังคับใช้สิทธิได้รับความเสียหายจากการถูกดำเนินคดี ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี และมีผลกระทบต่อธุรกิจ อีกทั้งยังได้รับผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหากถูกดำเนินคดีอาญารฐานละเมิดอนุสิทธิบัตร

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร คงมีเพียงแต่บทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายหลังรับจดทะเบียนเท่านั้น โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายในระยะเวลา 1 ปี นับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร หรือให้บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ แต่พบว่าการตรวจสอบการประดิษฐ์ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนานทำให้เกิดความล่าช้า อีกทั้งถ้าหากพนักงานกำหนดระยะเวลาภายใน 1 ปี บุคคลใดผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการใช้สิทธิได้ทางเดียวก็คือฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร ทำให้เป็นภาระต่อศาลที่จะต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ และทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการต่อสู้คดี มีผลกระทบต่อธุรกิจ และเสียสิทธิเสรีภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีมาตรการในการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิโดยให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพิ่มเติมบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตร และเห็นควรให้แก้ไขกำหนดระยะเวลาในการร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นไม่มีกำหนดระยะเวลา และให้ยกเลิกบทบัญญัติการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรโดยฟ้องคดีต่อศาลตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว วรรคสอง เพื่อให้มีการร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาก่อนเท่านั้น แล้วจึงใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาล และให้มีมาตรการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ถูกดำเนินคดีหากภายหลังปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

Thesis Title	Problems on Enforcement in Petty Patent Rights
Author	Chirawan Nakamas
Thesis Advisor	Associate Professor Pinit Thipmanee
Department	Law
Academic Year	2015

ABSTRACT

This thesis aimed to study protection principles of petty patent and problems of petty patent enforcement. Petty patent is an intellectual property right to protect inventions which is less stringent patentability requirement. Petty patent is basic law for rapid protection so that the government officer can only examine petty patent application, document comply with formality. Without invention examination, they can issue the patent. The petty patent holders are immediately granted to exclusive right for making their business advantages, suing the violated such petty patent. The petty patent granted process is not required to examine whether the invention is new. The petty patent is not consistency due to it can be later revoked. The law enforced person may be lost from the lawsuit and be negatively effect on their business. In addition, their right and freedom are also offended if they are prosecuted for petty patent violation.

The study revealed that in Thailand, there are no provisions to designate the petty patent holder asking for invention examination before enforcement. There are only provisions on requesting for invention examination after registration. The law stipulated that the stakeholders must apply their examination request within 1 year from the date of advertising announcement of registration and petty patent issuance. Or else anyone can claim, stakeholders or public prosecutor can take a legal action for revoking that petty patent. However, the invention examination process has been taken too long and too late. If the one year designated is expired, anybody, stakeholders or public prosecutors can only take a legal action for revoking the petty patent. Not only the court have a burden to examine the invention, but also defendant lose their expenses and times as well as effect on their business and freedom.

Therefore, the researcher would like to suggest the measure of invention examination should be added before enforcement by amending the provision of Patent Act B.E. 2522 as amended by Patent Act (No.3) 2542 (1999) for adding provision stipulating the petty patent holders must request for invention examination to verify complete petty patent before enforcement without time limitation as well as cancel the provision of revocable petty patent by suing in the court as Patent Act B.E. 2522 section 65 paragraph 2 requesting Department of Intellectual Property to examine the invention before revoking the petty patent. Then the cases are appealed to the court and the defendants are remedy and compensated if it is found that the petty patent is incomplete.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์พินิจ ทัพย์มณี อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าคอยให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดและเอาใจใส่ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จออกมาได้

ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ และอาจารย์สุจินต์ เจนพาณิชย์พงศ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการและกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ โดยได้กรุณาให้ข้อคิดและคำแนะนำต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณท่านนทล กิตติภมรา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมในด้านความคิด ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา และเพื่อน ๆ นิตินทรศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญาและศาลจังหวัดสิงห์บุรี ของผู้วิจัย รวมทั้งอีกหลายท่านที่ไม่ได้ระบุนาม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับกำลังใจสนับสนุนจนเกิดความมานะพากเพียรจากนางสาวนภัสนันท์ เพชรล้อมทอง นางสาววราภรณ์ เวียงจันทร์ นางสาวสุธีรา ศรีประทักษ์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จนผู้วิจัยสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จนสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ส่วนดีและคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมี ผู้วิจัยขอขอบบูชาแต่บุพการี ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่อง ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

จิรวรรณ นาคมาศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	4
2. ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตรและ อนุสิทธิบัตร	6
2.1 ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตร	6
2.2 ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ กฎหมายอนุสิทธิบัตร.....	16
2.3 กระบวนการและวิธีการในการพิจารณาจดทะเบียน.....	28
2.4 ระบบที่ใช้ในการพิจารณาจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร	36
2.5 แนวคิดความไม่สมบูรณ์และความหมายของความไม่สมบูรณ์	39
2.6 การบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	42
2.7 หน่วยงานราชการที่สำคัญที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา	44
3. หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายสิทธิบัตรของของต่างประเทศและประเทศไทย	48
3.1 ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร	48
3.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายต่างประเทศ.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย.....	93
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร.....	104
4.1 ปัญหากระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบ ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่.....	104
4.2 ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร.....	126
4.3 ปัญหาระยะเวลาขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์.....	143
4.4 ปัญหาการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหาย.....	178
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	190
5.1 บทสรุป.....	190
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	194
บรรณานุกรม.....	201
ภาคผนวก.....	206
ก PATENT ACT B.E. 2522 As Amended by the Patent Act (No.2) B.E. 2535 And the Patent Act (No.3) B.E. 2542.....	207
ข คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297 – 18298/2556.....	241
ประวัติผู้เขียน.....	249

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 สถิติการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร.....	118
4.2 เอกสารแนบท้ายประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง กำหนดระยะเวลา แล้วเสร็จของงาน พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 30 มกราคม 2558	164
5.1 เปรียบเทียบปัญหาและข้อเสนอแนะตามประเด็นปัญหาในการศึกษา	197

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างจึงมิใช่ตัวสินค้าหรือบริการ โดยตรงแต่เป็นสิ่งที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการหรือเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวสินค้าและบริการ (Embraced IP Product or Service)¹ ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในโลกของธุรกิจการค้าทั้งในอดีตและปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น การให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศในระยะยาว

สิทธิบัตร (Patent) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมและเป็นดัชนีประสิทธิผลด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญตัวหนึ่งในการวัดผลผลิตที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งมีส่วนช่วยให้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาและต่อยอดอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น² การคิดค้นประดิษฐ์จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจต่อเมื่อได้มีการนำความคิดสร้างสรรค์เหล่านั้นไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการซื้อขายกัน อันเป็นการนำเอาความคิดสร้างสรรค์ไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

กฎหมายสิทธิบัตรที่ใช้บังคับในประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (Patent Act B.E.2522 (1979)) บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์อันเป็นผลงานจากการวิจัยและพัฒนาโดยให้สิทธิเด็ดขาดแก่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบในการแสวงหาผลประโยชน์จากสิทธิบัตรนั้น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุน ทำวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้น

¹ จาก การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์, โดย กริชพกา บุญเฟื่อง, 2553, วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, น. 23 – 24, กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.

² แหล่งเดิม. (น. 24).

การได้มาซึ่งสิทธิในสิทธิบัตรนั้นต้องผ่านระบบการจดทะเบียน (Registration System) โดยการประดิษฐ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรนั้นต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม³ ดังนั้น การออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรได้นั้นต้องผ่านการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และกระบวนการในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรนั้นเจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ อีกทั้งยังต้องตรวจสอบด้วยว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นหรือไม่ ทำให้กระบวนการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบคำขอซึ่งเงื่อนไขขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นนี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญและเป็นที่มาของการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 (Patent Act (No.3) B.E.2542) โดยกำหนดเพิ่มเติมให้การประดิษฐ์ที่แม้จะไม่มีลักษณะถึงขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หรือมีระดับพัฒนาการด้านเทคนิคที่ยังไม่ก้าวหน้ามาก หรือแม้เป็นการประดิษฐ์คิดค้นที่ไม่ซับซ้อน แต่มีความใหม่และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทางอุตสาหกรรมก็สามารถนำมาขอรับอนุสิทธิบัตรแทนการขอรับสิทธิบัตรได้⁴

กฎหมายอนุสิทธิบัตร (Utility Model) ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อด้อยของกฎหมายสิทธิบัตร (Patent) ดังกล่าว และเพื่อให้ความคุ้มครองและจูงใจให้มีการคิดค้นการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนและมีช่วงระยะเวลาในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายไม่นานเพราะอาจมีการคิดพัฒนาการประดิษฐ์ที่คิดว่าได้ง่าย กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงมีแนวคิดพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ซับซ้อน โดยจะต้องออกอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ดังกล่าว โดยเร็ว แต่เนื่องจากขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลานาน กฎหมายอนุสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จึงออกอนุสิทธิบัตรให้โดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ในส่วนหนึ่งของเนื้อหาว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ จะมีการตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องของคำขอรับอนุสิทธิบัตรว่ามีรูปแบบและหลักฐานถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ เป็นการประดิษฐ์ที่ต้องห้ามไม่ให้ขอรับอนุสิทธิบัตรหรือไม่ หากเป็นคำขอที่ถูกต้องก็จะออกอนุสิทธิบัตรให้โดยยังไม่มี การตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์

แนวความคิดดังกล่าวทำให้มีการออกอนุสิทธิบัตรจำนวนมากโดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ในส่วนหนึ่งของเนื้อหาว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อความน่าเชื่อถือของกฎหมายอนุสิทธิบัตร การผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ตลอดจน

³ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522, มาตรา 5.

⁴ จาก สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 86), โดย จิระศักดิ์ รอดจันทร์, 2555, กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.

การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร เนื่องจากมีอนุสิทธิบัตรจำนวนมากที่เมื่อมีการตรวจสอบการประดิษฐ์ในภายหลังหรือมีการบังคับใช้สิทธิแล้วพบว่า เป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ต้องถูกเพิกถอนเนื่องจากไม่ใช้การประดิษฐ์ขึ้นใหม่

ผลของการออกอนุสิทธิบัตรให้กับการประดิษฐ์ที่ไม่ใช้การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ก่อให้เกิดการผูกขาดในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการ เกิดความเสียหายต่อระบบการค้าเสรีที่สนับสนุนให้มีการแข่งขันโดยเสรีเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีการบังคับใช้สิทธิโดยห้ามไม่ให้บุคคลอื่นผลิตจำหน่าย ใช้ การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรนั้น จึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายอนุสิทธิบัตรที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิเฉพาะผู้ทรงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต จำหน่าย ใช้ มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร สำหรับการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรที่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่เท่านั้น

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ดำเนินคดีกับบุคคลอื่นยอมทำให้เกิดภาระของรัฐในการบังคับใช้สิทธิให้กับอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่ถูกดำเนินคดีที่จะต้องต่อสู้คดีทั้งค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี และความเสียหายต่อการประกอบธุรกิจที่อาจต้องหยุดการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการที่ถูกดำเนินคดีโดยอ้างว่าละเมิดอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์จากการถูกยึดอายัดโดยเจ้าพนักงานหรือหมายศาลห้ามผลิตและจำหน่าย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขหรือมาตรการทางกฎหมายสำหรับแก้ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

1.3 สมมติฐาน

กระบวนการและขั้นตอนในการออกอนุสิทธิบัตร การบังคับใช้สิทธิ และการเยียวยาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ยังไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ และบังคับใช้สิทธิเป็นไปโดยชอบธรรม ส่วนกระบวนการตรวจสอบของการประดิษฐ์สำหรับการขออนุสิทธิบัตรสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการขอสิทธิบัตรเพราะไม่ต้องพิจารณาว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ขั้นสูงขั้นหรือไม่เสียก่อน ดังนั้น หากมีการดำเนินการตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์ก่อนออกอนุสิทธิบัตรให้หรือก่อนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรจะทำให้การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรเป็นไปโดยชอบธรรม (Due Process) และส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษากระบวนการภายหลังที่ได้มีการออกอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิแล้ว โดยจะศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายอนุสิทธิบัตรหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ การวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขหรือมาตรการทางกฎหมายสำหรับแก้ปัญหาในการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้ารวบรวมบรรดาเอกสาร บทความ แนวคำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์และวารสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) โดยการศึกษาวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรซึ่งมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขหรือมาตรการทางกฎหมายสำหรับแก้ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

DRU

บทที่ 2

ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ กฎหมายสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

บทนี้เป็นการศึกษาทบทวนเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา ความหมาย แนวความคิด ตลอดจนทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร รวมทั้งกระบวนการและวิธีการในการพิจารณารับจดทะเบียนหรือออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

2.1 ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิบัตร

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) แต่ละสาขามีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกัน สิทธิบัตร (Patent) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นหนังสือสำคัญที่ทางราชการออกให้แก่เจ้าของการประดิษฐ์หรือเจ้าของการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้มีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนดในการกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับการประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ของตน สิทธิบัตรนั้นเป็นกฎหมายที่มีประวัติความเป็นมาและมีวิวัฒนาการที่ค่อนข้างยาวนาน ถึงแม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรจะได้ถูกบัญญัติมาจากต่างประเทศ เมื่อประเทศไทยต้องการตอบสนองนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ จึงมีการเสนอให้มีกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของสิทธิบัตร

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นตามกฎหมายหรือกฎหมายเฉพาะ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายต้องมีการให้คำนิยามหรือให้คำจำกัดความของคำศัพท์ของกฎหมายในแต่ละฉบับไว้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความของกฎหมาย และเพื่อความสะดวกในการเขียนของกฎหมายไม่ให้เินยื้อ หรือฟุ่มเฟือยในการเขียนคำนั้น ๆ เพราะถ้าไม่มีคำนิยามของกฎหมายไว้ ก็จะทำให้การเขียนกฎหมายนั้นใช้คำฟุ่มเฟือยเกินไป เพราะคำนิยาม

⁵ “สิทธิบัตร” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามที่กำหนดในหมวด 2 และหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้.

“อนุสิทธิบัตร” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ตามที่กำหนดในหมวด 3 ทวิ แห่งพระราชบัญญัตินี้.

ของกฎหมายบางคำต้องนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายมาตราด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นการทำให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจได้ชัดเจนทันทีเมื่อกฎหมายใช้คำนิยามนี้ในบทต่อ ๆ ไป ดังนั้น กฎหมายทุกฉบับจึงมีการนิยามความหมายของคำศัพท์ของกฎหมาย

สำหรับคำนิยามของคำว่า “สิทธิบัตร” จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาปารีส (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) ให้คำนิยามไว้ในข้อ 1(4) ของอนุสัญญาปารีส ว่า “สิทธิบัตร” หมายความว่ารวมถึงสิทธิบัตรทางอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมายของรัฐบาลหรือสหภาพ เช่น สิทธิบัตรในการนำเข้าสิทธิบัตรในการปรับปรุงหรือสิทธิบัตรหรือประกาศนียบัตรที่ออกให้แก่การทำให้การประดิษฐ์ดีขึ้น เป็นต้น ส่วนองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้ให้คำนิยามของสิทธิบัตรว่า หมายถึง “สิทธิตามกฎหมายซึ่งออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐให้แก่บุคคลที่ได้ยื่นคำขอรับสิทธิและที่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยสิทธินี้จะให้อำนาจแก่บุคคลดังกล่าวที่จะกีดกันผู้อื่นมิให้กระทำการบางอย่างเกี่ยวกับการประดิษฐ์ภายในช่วงเวลาอันจำกัด”

คณะกรรมการการศึกษาาระบบสิทธิบัตรของประเทศอังกฤษ โดยคณะกรรมการฯ ก็ได้ให้คำจำกัดความของสิทธิบัตรว่า “เอกสารที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งเอกสารดังกล่าวจะให้อำนาจผู้ทรงสิทธิบัตรในอันที่จะดำเนินคดีต่อการกระทำที่เป็นการใช้ประโยชน์ในการประดิษฐ์โดยปราศจากอำนาจอันเป็นการละเมิด”

เมื่อพิจารณาคำนิยามตามอนุสัญญาปารีสและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้ให้คำนิยามคำว่า “สิทธิบัตร” ดังกล่าวไว้ นั่นเป็นการเน้นว่าสิทธิบัตรเป็นสิทธิตามกฎหมายประเภทหนึ่ง แต่คณะกรรมการการศึกษาาระบบสิทธิบัตรของประเทศอังกฤษเน้นว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดตามกฎหมายที่รัฐออกให้ โดยมีสิทธิเด็ดขาดที่จะกีดกันและหวงห้ามบุคคลอื่นมิให้กระทำการแสวงหาประโยชน์โดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตร

แต่อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “สิทธิบัตร” ไว้ ดังนี้

สารานุกรมโลกยุคใหม่ของเว็บสเตอร์ (Webster’s New World Encyclopedia (1992)) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” (Patent) หรือ “เอกสารสิทธิบัตร (Letters patents) ไว้ว่า หมายถึง เอกสารที่มอบสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในการทำ ใ้ และขายซึ่งสิ่งประดิษฐ์ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด⁶

⁶ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 19). เล่มเดิม.

พจนานุกรมกฎหมายของบารรอน (Barron's Dictionary of Legal Terms) (2nd ed., 1993) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิบัตรการประดิษฐ์” (Patent of Invention) ไว้ว่า หมายถึง การมอบให้ซึ่งสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นใดจากการกระทำการผลิต หรือขายสิ่งประดิษฐ์ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด สิทธิบัตรให้สิทธิผูกขาดโดยชอบแก่เจ้าของสิ่งประดิษฐ์⁷

สารานุกรมพจนานุกรมกฎหมายธุรกิจฉบับใหม่ (New Encyclopedic Dictionary of Business Law-with Forms) (2nd Edition, 1981) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” ได้ใจความโดยสรุปว่า เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว รัฐจะมอบสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในช่วงระยะเวลาที่กำหนดให้แก่ผู้ประดิษฐ์ในการทำ ใ้ และขายสิ่งประดิษฐ์ของตน หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นกระทำการเช่นว่านั้นได้ สิทธิบัตรไม่สามารถต่ออายุได้⁸

พจนานุกรมภาษาอังกฤษสมัยปัจจุบันของลองแมน (Longman Modern English Dictionary) (1976) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” ไว้ว่า หมายถึง เอกสารของทางราชการที่ออกโดยรัฐบาลเพื่อมอบสิทธิหรือสิทธิพิเศษ เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ประดิษฐ์หรือทายาทของผู้ประดิษฐ์จะมีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในสิ่งประดิษฐ์ กรรมวิธี ภายในช่วงเวลาที่มอบให้⁹

ส่วนพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” มีความหมายว่า “หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามที่กำหนดในหมวด 2 และหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษา ความหมายของสิทธิบัตรดังกล่าวข้างต้น เห็นว่าสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภททรัพย์สินอุตสาหกรรม และสิทธิบัตรเป็นสิทธิพิเศษตามกฎหมายที่รัฐมอบให้แก่ผู้ที่ขอรับสิทธิบัตรซึ่งได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร และได้รับการจดทะเบียนตามขั้นตอนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเมื่อสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียน รัฐจึงออกเอกสารสิทธิหรือหนังสือสำคัญเพื่อเป็นหลักฐานในการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของสิทธิบัตร (Patent Holder) ให้มีสิทธิตามกฎหมายในการแสวงหาประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์ของตนในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด และมีสิทธิขัดขวางห้ามมิให้ผู้ใดมาทำการลอกเลียนสิ่งประดิษฐ์ของตนไปใช้ประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต

ดังนั้น เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” แล้วผู้วิจัยอาจสรุปความหมายของคำว่า “สิทธิบัตร” ได้เป็นสองนัย

⁷ แหล่งเดิม. (น. 19).

⁸ แหล่งเดิม. (หน้าเดิม).

⁹ แหล่งเดิม.

นัยแรกคือ สิทธิบัตรเป็นเสมือนหนังสือที่รัฐออกให้เป็นเอกสารสิทธิชนิดหนึ่ง คล้าย ๆ กับการออกโฉนดที่ดิน หรือเอกสารสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐออกให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิ เป็นต้น

ส่วนอีกนัยหนึ่ง คือ สิทธิบัตรเป็นสิทธิตามกฎหมายที่กฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าของสิทธิบัตรในอันที่จะผลิต ใช้ จำหน่าย หรือกีดกันหวงห้ามมิให้บุคคลใดมาแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ เป็นสิทธิเด็ดขาดที่เจ้าของสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวภายในระยะเวลาอันจำกัดตามกฎหมาย

2.1.2 ความเป็นมาของระบบกฎหมายสิทธิบัตร

ในอดีตวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นการดำรงชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในระดับครอบครัว โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และอาชีพที่ทำส่วนใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรรม หัตถกรรม และค้าขาย เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง และยังชีพอยู่ได้ อีกทั้งมนุษย์ในอดีตยังสามารถผลิตสิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวันใช้เองในครัวเรือน ในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพค้าขาย หรือเกษตรกรรม เช่น การประดิษฐ์วงล้อสำหรับเกวียนเพื่อใช้ขนส่งของ แม้กระทั่งการประดิษฐ์อาวุธเพื่อใช้ในการล่าสัตว์หรือป้องกันตัว เช่น อาวุธปืน มีด คาน และกระสุนปืน เป็นต้น ดังนั้น การประดิษฐ์คิดค้นในอดีตมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของคนให้สะดวกสบายขึ้น ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีความเจริญมากขึ้น ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ เช่น การค้าขายเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น มีการประกอบอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จากเดิมที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อาศัยอยู่ได้ด้วยการผลิตสิ่งของที่จำเป็นใช้เองในชีวิตประจำวันเท่านั้น กลับเปลี่ยนเป็นการที่มนุษย์พัฒนาความคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ให้เกิดขึ้นมากมาย เพื่อนำสิ่งประดิษฐ์ค้าขายออกสู่ท้องตลาด จึงทำให้การคิดค้นประดิษฐ์เพิ่มปริมาณมากขึ้นตามความต้องการของสังคม และนักประดิษฐ์ (Inventor) นั้น ก็พยายามที่จะคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อใช้ในการแสวงหาประโยชน์ หรืออำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ และเพื่อสนองความคิดของผู้ทรงปัญญาในการพัฒนาทางวิทยาการ¹⁰ จนกระทั่งเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงขึ้นเริ่มเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมทำให้การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เริ่มพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น ทำให้วัตถุประสงค์ของการคิดค้นประดิษฐ์ในยุคนี้เปลี่ยนแปลงไปเป็นความต้องการรางวัลทางการเงิน อันก่อให้เกิดแรงจูงใจในการคิดค้นประดิษฐ์เพื่อการผลิต จำนวนสิ่งประดิษฐ์จึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบการประดิษฐ์ เพื่อแย่งตลาดผู้บริโภคก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงเริ่มมีแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของการประดิษฐ์มากขึ้น

¹⁰ จาก ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 126), โดย ไชยยศ เหมรัชตะ, 2545, กรุงเทพฯ: วิ.เจ. พรินติ้ง.

สิทธิบัตร (Patent) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ตั้งอยู่ในประเภทสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) กล่าวคือ ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งได้แก่ สิทธิบัตร (Patents) อนุสิทธิบัตร (Petty Patents) และเครื่องหมายการค้า (Trade Marks) เป็นต้น ซึ่งกฎหมายสิทธิบัตรเป็นกฎหมายที่มีฐานกำเนิดมาจากระบบกฎหมายของประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Unplanned Economy หรือ Free Enterprise System)¹¹ กฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกที่บางตำราอ้างว่ากฎหมายสิทธิบัตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรก คือ กฎหมายของสาธารณรัฐเวนิซ (Venice) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 1474 บัญญัติขึ้นเพื่อให้ผู้ที่ผลิตสินค้าใหม่เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้น และมีบทบังคับและลงโทษผู้ละเมิดสิทธิของเจ้าของสิทธิดังกล่าว¹²

สิทธิบัตรของประเทศไทย ในช่วงคริสตศตวรรษที่ 13 – 16 กษัตริย์อังกฤษได้ทรงให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการค้ารวมทั้งผู้ที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นผลิตสินค้าใหม่ ๆ โดยพระราชทานสิทธิพิเศษแก่บุคคลเหล่านั้น ผู้ที่ได้รับพระราชทานสิทธิพิเศษดังกล่าวได้ใช้สิทธิแสวงหาประโยชน์เงินเกินขอบเขต เช่น กำหนดราคาสินค้าสูงมากและผลิตสินค้าจำนวนน้อย ทำให้ประชาชนทั่วไปได้รับความเดือดร้อน ในปี ค.ศ. 1623 รัฐสภาอังกฤษได้ผ่านกฎหมายที่ถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของอังกฤษ คือ กฎหมายว่าด้วยการผูกขาด ได้แก่ “The Statute of Monopolies, 1623” ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้ประดิษฐ์คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยให้ผู้ผลิตมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิตหรือใช้สิ่งนั้น ๆ เป็นเวลา 14 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยต้องการส่งเสริมให้มีการนำวิธีการผลิตแบบใหม่มาใช้ในประเทศให้มากที่สุด เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งทางกิจการค้าและอุตสาหกรรมในภาคพื้นทวีปยุโรป เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศสและราชอาณาจักรฮอลแลนด์ได้ ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกของอังกฤษ คือ เป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรม การจ้างงานและความเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างชัดเจน ทำให้หลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับอิทธิพลและแนวความคิดจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ โดยได้เริ่มนำระบบสิทธิบัตรมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์ และเน้นเงื่อนไขให้ผู้ประดิษฐ์ต้องเปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกเริ่มใช้บังคับใน ค.ศ. 1791 ยอมรับสิทธิในผลงานการประดิษฐ์ของนักประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนให้มีกิจกรรมด้านการประดิษฐ์และพัฒนาอุตสาหกรรม ส่วนสหพันธ์

¹¹ จาก *กรมทรัพย์สินทางปัญญา* (เอกสารประกอบการสัมมนา กรมทรัพย์สินทางปัญญา) (น. 27), โดย วัชรียา โดสงวน, และจรัญ กักศิธนากุล, 2531, กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

¹² จาก *คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร* (น. 17), โดย ขรรจง พวงราช, 2542, กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

สาธารณรัฐเยอรมันได้ตรากฎหมายสิทธิบัตรขึ้นใน ค.ศ. 1871 แต่ยังไม่เป็นระบบ จนในปี ค.ศ. 1877 มีการประกาศใช้กฎหมายสิทธิบัตร ฉบับลงวันที่ 1 กรกฎาคม 1877 โดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปที่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศทำนองเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตรของอังกฤษและก็มีมีการปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรให้ทันสมัยขึ้นในปี ค.ศ. 1891

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศ คนญี่ปุ่นได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีมาเป็นเวลานานแล้ว การคิดค้นพัฒนาสร้างสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีของญี่ปุ่นส่วนหนึ่งเริ่มต้นมาจากการนำเอาสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีของชาวตะวันตกมาลอกเลียนแบบ และหลังจากที่คนญี่ปุ่นได้ศึกษาเข้าใจเทคโนโลยีของชาวตะวันตกดีแล้ว ก็ได้ทำการคิดค้นพัฒนาสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีในแบบฉบับของตนเองจนก้าวหน้า ทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าจำหน่ายไปทั่วโลก กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นประกาศใช้เมื่อ ค.ศ. 1871 โดยได้จัดตั้งสถาบันนวัตกรรมและการประดิษฐ์แห่งญี่ปุ่นขึ้นเพื่อส่งเสริมคนญี่ปุ่นให้คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้มีการคิดค้นพัฒนาการประดิษฐ์และเทคโนโลยีและนำไปจดทะเบียนสิทธิบัตร ระบบสิทธิบัตรถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ญี่ปุ่นได้อาศัยเพื่อส่งเสริมให้มีการคิดค้นพัฒนาการประดิษฐ์และเทคโนโลยี ระบบสิทธิบัตรญี่ปุ่นมีการพัฒนามากว่า 100 ปีแล้ว และญี่ปุ่นก็ได้พัฒนาระบบสิทธิบัตรมาโดยตลอด ปัจจุบันระบบสิทธิบัตรของญี่ปุ่นถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพดีที่สุดในแห่งหนึ่งในโลกเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและสำนักงานสิทธิบัตรแห่งยุโรป¹³

สำหรับประเทศไทยกฎหมายสิทธิบัตรบัญญัติขึ้นอันเนื่องมาจากการเรียกร้องและเป็นไปตามความต้องการของอุตสาหกรรมในประเทศ รวมทั้งเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะออกกฎหมายสิทธิบัตรหลายครั้งแต่ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภา แต่ความพยายามในการเสนอร่างกฎหมายสิทธิบัตรในหลาย ๆ ครั้งก็สำเร็จ กฎหมายสิทธิบัตรประเทศไทยที่ใช้บังคับเป็นครั้งแรก ได้แก่ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2522 ซึ่งวัตถุประสงค์ในการออกพระราชบัญญัติสิทธิบัตร คือ เพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัย และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นความก้าวหน้าทางเทคนิคในเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมในประเทศ และเพื่อให้ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการคุ้มครองการประดิษฐ์หรือ

¹³ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 24). เล่มเดิม.

การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยห้ามมิให้บุคคลอื่นลอกเลียนการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์นี้โดยมิให้ค่าตอบแทน¹⁴

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยเริ่มให้การคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2522 ภายใต้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เท่าที่ผ่านมาได้มีการแก้ไขกฎหมายทั้งสิ้น 2 ครั้ง คือ ใน พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2542 และปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้เข้าร่วมในความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรใดโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางด้านสิทธิบัตร (The Patent Co – Operation Treaty) หรือความตกลงอื่น ๆ ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิบัตรเพียงฉบับเดียวที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันก็คือ ความตกลงทริปส์ (TRIPS) ซึ่งเป็นความตกลงที่อยู่ในภาคผนวกของความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก¹⁵

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายสิทธิบัตรในต่างประเทศและประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรของแต่ละประเทศนั้นมีวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักที่แต่ละประเทศให้เหตุผลในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นเป็นที่ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจนและมีลักษณะไปในทำนองเดียวกัน ก็คือ ต้องการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของประเทศ เพื่อเป็นการพัฒนาให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนวัตถุประสงค์รอง ก็คือ เป็นการให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนนักประดิษฐ์

2.1.3 แนวความคิดของสิทธิบัตร

สิทธิบัตรเป็นผลมาจากภูมิปัญญาของมนุษย์ การประดิษฐ์ส่วนใหญ่เกิดจากการที่นักประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่เพื่อสนองความคิดของตนแต่นับจากยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้น ความสำคัญของการประดิษฐ์ได้เริ่มปรากฏชัด อันเนื่องมาจากการที่สามารถสร้างผลประโยชน์ให้แก่เจ้าของการประดิษฐ์ได้อย่างมหาศาล โดยมีนักกฎหมายต่างก็ได้เสนอแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิจากการประดิษฐ์ไว้หลายแนวทาง ได้แก่ ประการแรก การให้สิทธิเด็ดขาดแก่ผู้ประดิษฐ์ในการใช้และป้องกันมิให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าว ประการที่สอง การให้บุคคลอื่นสามารถนำการประดิษฐ์มาแยกส่วนเพื่อใช้ส่วนประกอบพื้นฐานจากการประดิษฐ์มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของตนเองอันมิใช่เป็นการลอกเลียนการประดิษฐ์โดยตรง ประการที่สาม การให้สิทธิในการป้องกันมิให้บุคคลใดทำการลอกเลียนการประดิษฐ์ แต่ให้อิสระ

¹⁴ แหล่งเดิม. (น. 25).

¹⁵ จาก *สิทธิบัตรแนวความคิดและบทวิเคราะห์* (น. 22), โดย จักรกฤษณ์ ควรวจน์, 2544, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

แก่ผู้ประดิษฐ์คนอื่นที่จะคิดค้นการประดิษฐ์อย่างเดียวกันอย่างเอกเทศ ประการที่สี่ การให้สิทธิในการได้รับค่าตอบแทนเป็นส่วนแบ่งจากผลประโยชน์จากการใช้การประดิษฐ์แก่ผู้ประดิษฐ์ และผู้ประดิษฐ์ไม่มีสิทธิป้องกันมิให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์ในการประดิษฐ์แต่อย่างใด และประการสุดท้าย การไม่ให้สิทธิใด ๆ แก่ผู้ประดิษฐ์เลย นอกจากการที่กำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนอันสมควรจากการประดิษฐ์เท่านั้น¹⁶

สำหรับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้มีแนวความคิดที่จะให้การคุ้มครองการประดิษฐ์โดยการมอบสิทธิผูกขาดแต่ผู้เดียวให้แก่ผู้ประดิษฐ์และผู้ได้ลงทุนในการประดิษฐ์นั้น จากการที่ต้องสูญเสียเวลา และความคิด ตลอดจนความเสี่ยงในการลงทุนเพื่อการประดิษฐ์ โดยใช้ระบบการมอบสิทธิบัตร (Patent System) ภายใต้ขอบเขตและเงื่อนไขแห่งการคุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ เพราะแนวความคิดนี้เห็นว่าการประดิษฐ์ส่วนมากต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการคิดค้นและทดสอบจนกว่าจะประสบความสำเร็จ จึงสมควรที่จะให้ผู้ประดิษฐ์สามารถที่จะหาประโยชน์จากการประดิษฐ์เพื่อการคืนทุนได้อย่างเต็มที่ และหากให้บุคคลอื่นสามารถหาประโยชน์จากการประดิษฐ์อย่างเสรีโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนใด ๆ แก่ผู้ประดิษฐ์แล้ว ก็คงจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประดิษฐ์ แต่อย่างไรก็ตามแนวความคิดนี้ก็มีผู้คัดค้านการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวอันก่อให้เกิดการผูกขาดแก่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ แต่กฎหมายภายในของแต่ละประเทศก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมและป้องกันการให้สิทธิโดยไม่ชอบธรรมของผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นแก่ประชาชน ตลอดจนการให้สิทธิผูกขาดแต่ผู้เดียวแก่เจ้าของสิทธิบัตรการประดิษฐ์มีการกำหนดอายุแห่งการให้สิทธิดังกล่าวไว้ในกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดไว้ไม่เกินยี่สิบปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เพียงพอในการที่เจ้าของสิทธิบัตรสามารถแสวงหาประโยชน์ทางพาณิชย์ได้คุ้มกับทุนที่ลงไปในการประดิษฐ์ และเมื่อระยะเวลาการคุ้มครองสิ้นสุดลงการประดิษฐ์ดังกล่าวก็ตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน จึงทำให้เกิดแนวความคิดในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์เสมือนเป็นการให้รางวัลแก่นักประดิษฐ์ที่พยายามใช้ความคิด ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ระยะเวลาในการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่ผู้คิดค้นประดิษฐ์ยอมเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์

¹⁶ ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 122). เล่มเดิม.

จากการที่มีระบบสิทธิบัตรแก่การประดิษฐ์เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิแต่ผู้เดียวของผู้ประดิษฐ์นั้น ทำให้เกิดผลดี ดังนี้¹⁷

ก. เพื่อจูงใจให้เกิดการประดิษฐ์ ระบบสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์ในการให้รางวัลแก่บุคคลผู้ได้เสียสละเวลา ความคิด และกำลังกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินทุนในการคิดค้นการประดิษฐ์ใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ การกำหนดให้สิทธิแต่ผู้เดียวในการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์แก่ผู้ประดิษฐ์ย่อมก่อให้เกิดกำลังใจแก่ผู้ประดิษฐ์ที่ว่าบุคคลนั้นสามารถคืนทุนที่ลงไปในการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อค้นคิดสิ่งใดขึ้นมา ในปัจจุบันผลกำไรทางพาณิชย์อย่างมหาศาลจากการประดิษฐ์ย่อมเป็นแรงจูงใจอันสำคัญให้เกิดการค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากการประดิษฐ์เป็นการก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจอันมีที่มาจากการผลิตทางอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยการประดิษฐ์ส่วนมากจะต้องคำนึงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีความซับซ้อนทางวิชาการมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เข้าเงื่อนไขที่ว่าต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (Novelty) จึงจะสามารถขอรับสิทธิบัตรได้ จึงจำเป็นต้องใช้จำนวนผู้เชี่ยวชาญและเงินทุนอย่างมากสำหรับการคิดค้นในการวิจัย เช่น ในอุตสาหกรรมยาโรค ที่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและเงินในการลงทุนเพื่อคิดค้นตัวยาโรคเอดส์ และในอุตสาหกรรมการบิน อันต้องใช้เงินทุนมหาศาลในการคิดปรับปรุงเครื่องยนต์ไอพ่นแบบใหม่ เป็นต้น

ข. เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การที่ผู้มีความรู้ทางวิชาการได้รับการคุ้มครองสิทธิที่ควรได้จาก การประดิษฐ์ตามระบบสิทธิบัตรย่อมเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเหล่านั้นทำการวิจัย เพื่อพัฒนาการสิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากเมื่อมีกฎหมายให้ความคุ้มครองแล้ว ก็ไม่ต้องกลัวว่าเมื่อค้นคิดสิ่งใดขึ้นมาแล้วจะถูกบุคคลอื่นหุบมือเปิบเอาผลงานไป โดยในบางกรณี นักวิชาการผู้ทำการวิจัยบางคนได้ทำงานเพื่อความพึงพอใจของตนเองมากกว่าเพื่อวัตถุประสงค์ในทางพาณิชย์ชื่อเสียง เกียรติคุณในการที่สังคมยอมรับว่าเป็นผู้คิดค้นสิ่งใด ๆ ที่มีคุณค่าทางวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลเหล่านั้น หรือแม้แต่ในการประดิษฐ์อันมีวัตถุประสงค์เพื่อการหากำไรในเชิงพาณิชย์ก็ตาม ผลที่สังคมจะได้รับคือการได้เห็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับมาตรฐานในความเป็นอยู่และการดำรงชีพ ตลอดจนปรับปรุงสวัสดิภาพของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ให้ดีขึ้น

ค. เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี นอกจากระบบสิทธิบัตรจะเป็นผลให้แรงจูงใจในการค้นคิดและพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีแล้ว ยังทำให้เกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีแก่สังคมที่ด้อยโอกาสกว่าด้วย ทั้งนี้ โดยกลไกทางเศรษฐกิจด้วยการลงทุนจากผู้ประกอบการของประเทศที่เป็นเจ้าของวิชาการใหม่ ๆ ไปสู่ประเทศที่ความก้าวหน้าน้อยกว่า

¹⁷ แหล่งเดิม. (น. 124 – 126).

ในทางวิทยาการ ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นได้แก่ การที่ประเทศญี่ปุ่นได้ไปลงทุนเปิดโรงงานผลิตสินค้าหรือประกอบกิจการอันต้องใช้เทคโนโลยีชั้นสูงในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งสิ่งที่จะทำให้นักลงทุนมั่นใจว่าการประกอบกิจการที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่นนั้น จะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า เพราะเทคโนโลยีที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตดังกล่าวไม่ถูกลอกเลียนจากบุคคลอื่นอย่างไม่เป็นธรรม เนื่องจากสามารถนำเทคโนโลยีใหม่อันเป็นการประดิษฐ์มาขอรับสิทธิบัตรภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการของกฎหมายในประเทศที่ประสงค์จะลงทุนประกอบกิจการนั้น แม้ว่า การที่ชาวต่างประเทศมาขอรับสิทธิบัตรจะเป็นการกีดกันไม่ให้ประชาชนในประเทศนั้นก่อตั้งอุตสาหกรรมหรือใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตสินค้าก็ตาม แต่มีทางแก้ด้วยการตกลงขออนุญาตใช้สิทธิ และเมื่อระยะเวลาแห่งการคุ้มครองสิทธิบัตรสิ้นสุดลง ประชาชนในประเทศนั้นสามารถใช้เทคโนโลยีนั้นได้เสรี ตลอดจนสามารถทราบข้อมูลและรายละเอียดของเทคโนโลยีได้ทั้งหมดจากการตรวจสอบเอกสารที่ระบุรายละเอียดการประดิษฐ์ในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร

ง. เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ บทสรุปของผลดีในการที่แต่ละประเทศมีระบบสิทธิบัตร ได้แก่ ประเทศเหล่านั้นไม่เพียงแต่จะได้รับการยอมรับในสังคมว่ามีความเคารพต่อสิทธิในการสร้างสรรค์ของผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์แล้ว ผลที่ตามมาคือประเทศที่มีระบบสิทธิบัตรย่อมสามารถใช้การประดิษฐ์ของผู้ประดิษฐ์ในประเทศนั่นเองและของต่างชาติที่มาลงทุนประกอบการ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสังคมและอนามัย ตลอดจนทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนดีขึ้น อันมีที่มาจากการทำงานในการลงทุนของอุตสาหกรรมประเภทใหม่ ๆ อันเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจอีกด้วย

สำหรับแนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังและสนับสนุนกฎหมายสิทธิบัตรนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวความคิดที่มีผลต่อกฎหมายสิทธิบัตรนั้น มี 2 ประการ คือ

2.1.3.1 ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญนักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้การรับรองสิทธิตามธรรมชาติของผลงานทางปัญญา เป็นหลักแห่งการให้สิทธิบัตร โดยถือเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติที่จะต้องให้ความคุ้มครองแก่งานประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ที่ผู้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นมา ดังนั้น ผู้ประดิษฐ์ย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายสิทธิบัตรนั้น

2.1.3.2 ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ (Economic Policy) ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นผลประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ ผู้ประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อสิ่งประดิษฐ์ของเขาเป็นประโยชน์ต่อสังคม และสังคมจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าต่อการให้ความคุ้มครองนั้น¹⁸

¹⁸ กรมทรัพย์สินทางปัญญา (เอกสารประกอบการสัมมนา กรมทรัพย์สินทางปัญญา) (น. 28-29). เล่มเดิม.

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังของกฎหมายสิทธิบัตรนั้น เห็นว่าแนวคิดทฤษฎีทั้งสองแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ควรจะต้องควบซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การที่นักประดิษฐ์หรือผู้คิดค้นประดิษฐ์สิ่งใดขึ้นมา นักประดิษฐ์หรือผู้คิดค้นการประดิษฐ์นั้นต้องทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ แรงกาย และเวลาในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา นักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ก็ควรที่จะได้รับการคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์นั้นตามกฎหมาย ตามทฤษฎีสิทธิบัตรตามธรรมชาติที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในขณะเดียวกันเมื่อนักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว นักประดิษฐ์ก็ต้องให้ประโยชน์ต่อสังคมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนตามทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายสิทธิบัตรในหลาย ๆ ประเทศได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ผลงานของนักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยการรับรองสิทธิตามธรรมชาติและเป็นการให้รางวัลแก่นักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการที่จะคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมา ถึงแม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรของแต่ละประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมก็ตาม แต่แนวความคิดทฤษฎีทั้งสองทฤษฎีก็ควรที่จะเคียงคู่กันไปเพื่อให้ทั้งนักประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ผลงานได้รับความคุ้มครองภายในระยะเวลาอันจำกัดและในขณะเดียวกันสังคมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าสร้างมูลค่าได้อย่างมหาศาลให้แก่ประเทศ

2.2 ความหมาย ความเป็นมา แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายอนุสิทธิบัตร

การศึกษาในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาทบทวนเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา ความหมาย แนวความคิดตลอดจนทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายอนุสิทธิบัตร

2.2.1 ความหมายของอนุสิทธิบัตร

ตามที่ได้ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายอนุสิทธิบัตรของต่างประเทศและประเทศไทย “อนุสิทธิบัตร” ถูกเรียกเป็นภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน บางประเทศใช้คำว่า “Utility Models” เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี กัวเตมาลา และฟิลิปปินส์ แต่บางประเทศใช้คำว่า “Petty Patents” เช่น เครือรัฐออสเตรเลีย เป็นต้น แต่ปัจจุบันเครือรัฐออสเตรเลียได้นำสิทธิบัตรนวัตกรรม โดยใช้คำว่า “Innovation Patent” มาแทนที่คำว่าอนุสิทธิบัตร “Petty Patents”

“อนุสิทธิบัตร” (Utility Models) นั้น ตามอนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention)¹⁹ และสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty)²⁰ ไม่ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “อนุสิทธิบัตร” ไว้

แต่อย่างไรก็ตามความหมายของอนุสิทธิบัตรหากพิจารณาโดยมิได้ทราบเนื้อหาทั้งหมดแล้วคงไม่อาจเข้าใจถึงความแตกต่างหรือความหมายที่แท้จริงของคำว่าอนุสิทธิบัตรได้ และหากจะแปลความหมายของอนุสิทธิบัตรกับภาษาอังกฤษที่ใช้ในความหมายในเนื้อหาสาระมากกว่า กล่าวคือ “Utility Models” หรือ “Petty Patents” อาจไม่ตรงในความหมายทางภาษาศาสตร์ แต่เป็นการให้ความหมายในเนื้อหาสาระมากกว่า กล่าวคือ “Utility Models” หมายถึง รูปแบบหรือประโยชน์ กล่าวคือ ไม่ว่าจะในรูปแบบหรือรูปทรงใดก็ตามที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้ ประโยชน์นี้ไม่ได้แก่ประโยชน์ทางอุตสาหกรรมเป็นต้น เหล่านี้ความยากหรือความลำบากในการประดิษฐ์คิดค้นจะอยู่ในระดับที่น้อยกว่าการประดิษฐ์ในขั้นที่จะเป็นสิทธิบัตรที่ต้องอาศัยองค์ประกอบในเรื่องความใหม่ ขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หรือการประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม ฯลฯ ได้ และหากต้องมีขั้นตอนในการออกสิทธิบัตรมากมายแล้วจึงจะไม่เหมาะสมหรือเป็นธรรมกับการประดิษฐ์ในขั้นนี้มากนัก

ส่วนคำว่า “Petty Patents” หากจะแปลตรงตามความหมายในภาษาอังกฤษแล้วจะหมายถึง สิทธิบัตรเล็ก ๆ เพราะคำว่า “Petty” นั้น หมายถึง สิ่งเล็กน้อย หรือไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากนัก หรือในทางกฎหมายอาญาที่ใช้คำว่า “Petty Offense” ที่หมายถึง การกระทำความผิดลหุโทษ คือ การกระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท เป็นต้น แต่สำหรับกฎหมายประเทศไทยใช้คำว่า “อนุสิทธิบัตร” แทนความหมายในภาษาอังกฤษดังกล่าว และขั้นตอนตลอดจนหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรก็ได้บัญญัติไว้น้อย และไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากดังเช่นสิทธิบัตร และในสาระสำคัญคือไม่จำเป็นต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) เหมือนสิทธิบัตร²¹

¹⁹ อนุสัญญากรุงปารีส จัดตั้งเมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1883 มีผลบังคับใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1884 และมีการปรับปรุงเมื่อ 2 มิถุนายน 1934/14 กรกฎาคม 1967 มีการลงนามว่า อนุญาตให้สามารถยื่นขอรับสิทธิครั้งที่ 2 ต้องไม่เกิน 1 ปี ที่ยื่นครั้งแรกในประเทศตนเองนั้น ในกลุ่มประเทศสมาชิกและสามารถอ้างวันที่ยื่นฉบับดั้งเดิมในครั้งแรกได้.

²⁰ สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร มีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคีเป็นจำนวนมาก (ถึง 83 ประเทศ ณ เดือนมกราคม 1995) ซึ่งมีการลงนามเมื่อ ค.ศ. 1970 ณ กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกาและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1977 และแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1979 และ 1984 ตามลำดับ.

²¹ จาก เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 374 – 375), โดย ภาณุมาศ ชัดเจนงาม, 2546, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายอนุสิทธิบัตร (Utility Models) ของต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความหมายของอนุสิทธิบัตร (Utility Models) ดังนี้

ความหมายประการแรก คือ การประดิษฐ์ที่มีมาตรฐานการประดิษฐ์ที่ต่ำกว่าการประดิษฐ์สิทธิบัตร และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยรัฐออกเอกสารแสดงสิทธิให้แก่เจ้าของการประดิษฐ์

ความหมายที่สอง คือ หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ได้ในทางอุตสาหกรรม²²

ความหมายที่สาม คือ สิทธิที่กฎหมายรับรองโดยการออกหนังสือสำคัญให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ในอันที่จะแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรนั้น ได้แต่เพียงผู้เดียว

ความหมายที่สี่ คือ “Utility Models” หมายถึง การประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ (Minor Invention or Small Invention) ซึ่งมีระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ไม่สูงมาก การประดิษฐ์นี้ไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะถือว่าเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (Inventive Step) แม้การประดิษฐ์ดังกล่าวจะไม่ได้พัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้นก็ตาม แต่การประดิษฐ์นั้นกลับมีคุณค่าในเชิงพาณิชย์ ซึ่งควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า “อนุสิทธิบัตร” เป็นสิทธิทางทะเบียนอย่างหนึ่ง (Registered Right) ซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาดที่เจ้าของสิทธิจะได้รับ การปกป้องคุ้มครองสำหรับการประดิษฐ์เกี่ยวกับทางด้านเทคนิคเช่นเดียวกับสิทธิบัตรที่ต้องมีความใหม่ (Novelty) และขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) แต่มีขั้นการประดิษฐ์ที่ต่ำกว่าการประดิษฐ์สำหรับสิทธิบัตร (Lesser Degree of Inventiveness) หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่ามีความหมายเป็นนัยเดียวกับสิทธิบัตร นัยแรกคือเป็นเอกสารทางทะเบียนที่รัฐออกให้ และนัยที่สองคือ เป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในอันที่จะแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรนั้น

2.2.2 ความเป็นมาของกฎหมายอนุสิทธิบัตร

ในอดีตสิทธิบัตรเป็นเพียงหนังสือสำคัญรูปแบบเดียวที่ออกให้เพื่อคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์ แต่ต่อมาในบางประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ได้เริ่มมีแนวความคิดและกำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์บางลักษณะที่มีขั้นความก้าวหน้าทางวิชาการน้อยกว่าการประดิษฐ์ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ กล่าวคือ การประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ที่ขาดองค์ประกอบอันเกี่ยวกับขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (Inventive Step)²³ โดยการประดิษฐ์

²² พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 3 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542.

²³ ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 232). เล่มเดิม.

เหล่านั้น มักจะมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นเครื่องมือ หรือวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการใช้งานต่าง ๆ จึงมักเรียกกันว่า “แบบอรรถประโยชน์” (Utility Model) แต่ในบางประเทศได้กำหนดให้ความคุ้มครองแบบอรรถประโยชน์ โดยการออกหนังสือสำคัญเพื่อให้การคุ้มครองการประดิษฐ์ดังกล่าวนี้ว่า “อนุสิทธิบัตร” (Petty Patents)

ด้วยเหตุนี้อนุสิทธิบัตร (Petty Patents) หรือการคุ้มครองแบบอรรถประโยชน์ (Utility Model) จึงแตกต่างจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในสองประการคือ ประการแรก อนุสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ ซึ่งมีความก้าวหน้าทางวิทยาการ (Technological Progress) ต่ำกว่าความก้าวหน้าทางวิทยาการของการประดิษฐ์ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ซึ่งกำหนดให้ต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับการประดิษฐ์ขั้นสูงไว้ด้วย (Inventive Step) และประการที่สอง คือ อายุแห่งการคุ้มครอง ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้สำหรับอนุสิทธิบัตร มีระยะเวลาสั้นที่กำหนดไว้ในสำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์เนื่องจากเหตุผลที่เป็นการประดิษฐ์ที่เป็นแบบอรรถประโยชน์และขาดองค์ประกอบการประดิษฐ์ขั้นสูงนั่นเอง แต่กระนั้น ในบางประเทศได้กำหนดให้มีการออกเอกสารสำหรับแบบอรรถประโยชน์ในรูปแบบของ “สิทธิบัตร” (Patent) แต่เพื่อให้เกิดความแตกต่างจากสิทธิบัตรที่ออกให้แก่การประดิษฐ์ทั่วไป จึงเรียกเอกสารนี้ว่า “สิทธิบัตรสำหรับแบบอรรถประโยชน์” (Patent for Utility Model)²⁴

ดังนั้น นอกจากสิทธิบัตรซึ่งเป็นรูปแบบของการให้ความคุ้มครองสำหรับการประดิษฐ์ที่สำคัญและแพร่หลายที่สุดแล้ว²⁵ ยังมีกฎหมายอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การออกเอกสารรับรองสิทธิในการประดิษฐ์ ซึ่งเรียกว่า “อนุสิทธิบัตร” (Petty Patent) ซึ่งกฎหมายอนุสิทธิบัตรเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากการคุ้มครองการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร กล่าวคือ เป็นการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ยังไม่ถึงขั้นมาตรฐานการประดิษฐ์ขั้นสูง (Inventive Step) เพียงพอที่จะขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ แต่การประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นการประดิษฐ์ที่ใหม่อันสมควรที่จะให้ความคุ้มครอง ด้วยการออกเอกสารแสดงสิทธิเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของการประดิษฐ์ จะเห็นได้ว่าในบางประเทศต่างก็ได้มีการออกหนังสือรับรองสิทธิในการประดิษฐ์ที่ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะขอให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ เนื่องจากการประดิษฐ์ที่จะขอรับความคุ้มครองนั้นเป็นการประดิษฐ์ต่ำไม่สามารถยื่นคำขอรับสิทธิบัตรได้ เพราะไม่ใช่เป็นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นอันจะเข้าเงื่อนไขที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ เช่น ในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการรับจดทะเบียนการประดิษฐ์ในสาขาเครื่องกลที่มีลักษณะบางอย่างที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะขอรับสิทธิบัตรธรรมดาได้

²⁴ แหล่งเดิม. (น. 232).

²⁵ คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร (น. 14). เล่มเดิม.

ซึ่งเรียกว่า “แบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์” (Utility Models) ซึ่งวิธีการขอรับความคุ้มครองสำหรับแบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์จะง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าสิทธิบัตรธรรมดาและระยะเวลาการคุ้มครองแบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์จะสั้นกว่าสิทธิบัตรธรรมดา คือ จะได้รับความคุ้มครองประมาณ 5 -10 ปีเท่านั้น การคุ้มครองแบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับอนุสิทธิบัตร²⁶ โดยเอกสารหนังสือรับรองสิทธิในการประดิษฐ์แบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์นี้ เรียกว่า “สิทธิบัตรแบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์” (Patent for Utility Model) หรือที่ในบางประเทศ เช่น ประเทศไทย เป็นต้น เรียกเอกสารสิทธิสำหรับแบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์เช่นนี้ว่า “อนุสิทธิบัตร” (Petty Patens) ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถจำแนกความแตกต่างของสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ลักษณะดังกล่าวนี้ จากการออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยทั่วไป²⁷

ส่วนกลุ่มประเทศสังคมนิยมซึ่งได้รับอิทธิพลของสหภาพโซเวียต นอกจากจะมีการให้ความคุ้มครองในรูปแบบของสิทธิบัตรธรรมดาแล้ว ยังมีการให้ความคุ้มครองอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า “สิทธิบัตรเศรษฐกิจ” (Economic Patents) ซึ่งการคุ้มครองในรูปแบบนี้เป็นการคุ้มครองที่ให้รัฐเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ ส่วนผู้ประดิษฐ์มีสิทธิแต่เพียงได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดในกรณีที่มีผู้นำเอาการประดิษฐ์นั้นไปใช้เท่านั้น

การที่กฎหมายให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์เช่นนี้ เพราะว่สิ่งประดิษฐ์หรือเครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นมีประโยชน์ต่อการใช้สอยเพื่อความสะดวก ดังนั้น กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์เล็กน้อยเช่นนี้ ด้วยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์จากความเป็นเจ้าของการประดิษฐ์นั้นได้ และเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นตลอดเวลา ทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้น และเป็นผลให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการพัฒนามาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชน ด้วยผลพลอยได้จากการประดิษฐ์นั้น ๆ²⁸

ในอดีตเมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522” เพื่อให้การคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น ยังหาได้มีบทบัญญัติใด ๆ อันเกี่ยวกับการอนุญาตให้ออกหนังสือสำคัญที่เรียกว่า “อนุสิทธิบัตร” แต่อย่างใดไม่กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีแต่การออกหนังสือสิทธิบัตรแก่เจ้าของการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์เท่านั้น

²⁶ แหล่งเดิม. (น. 15).

²⁷ ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 121). เล่มเดิม.

²⁸ แหล่งเดิม. (น. 230).

ซึ่งเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 คือ²⁹

(ก) เพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดขึ้นมาใหม่ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นความก้าวหน้าทางเทคนิคใน เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมในประเทศ และ

(ข) เพื่อให้ผู้ประดิษฐ์และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการคุ้มครองการประดิษฐ์หรือ การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยห้ามมิให้บุคคลอื่นลอกเลียนการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ นี้โดยมิให้มีค่าตอบแทน

ส่วนเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพื่อแก้ไข พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ในบางมาตรา คือ

(ก) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปีแล้ว สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะการพัฒนาและการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศ จึงสมควรที่จะได้มีการปรับปรุง มาตรฐานการคุ้มครองด้านสิทธิบัตรให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาและ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมดังกล่าว

(ข) เพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัยที่เป็นประโยชน์และเป็นความก้าวหน้าทางเทคนิค ในเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมยิ่งขึ้น

(ค) เพื่อลดแรงกดดันในการเจรจาทางการค้า ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาค เช่น GATT เป็นต้น

ต่อมาประเทศไทยจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตรด้วยการตรา “พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542” โดยได้มีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับ อนุสิทธิบัตรไว้ในหมวด 3 ทวิ ว่าด้วยอนุสิทธิบัตร ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่นานาประเทศได้ทำความตกลงว่าด้วยสิทธิ ในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าและจัดตั้งองค์การการค้าโลกได้เสร็จสิ้นลงและมีผลใช้ บังคับแล้ว ทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้าโลก มีพันธกรณีที่จะต้อง ออกกฎหมายอนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทาง ปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโดยที่การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้นักประดิษฐ์ได้รับผลตอบแทนความมานะอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสม อันจะทำให้ นักประดิษฐ์มีกำลังใจที่จะประดิษฐ์คิดค้นเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป

²⁹ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 25). เล่มเดิม.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้มีบทบัญญัติว่าด้วยอนุสิทธิบัตร ซึ่งให้การคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตรนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น³⁰

ประเทศไทยจึงเริ่มมีบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งรับรองและยินยอมให้มีการออกเอกสารแห่งสิทธิในการประดิษฐ์ในรูปแบบของ “อนุสิทธิบัตร” ได้ เมื่อมีการตรา “พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542” ดังกล่าว โดยได้มีการกำหนดบทบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรไว้ในหมวด 3 ทวิ ว่าด้วยอนุสิทธิบัตรตั้งแต่มาตรา 65 ทวิ ถึงมาตรา 65 ทศ ซึ่งการประดิษฐ์ตามที่กำหนดในหมวด 3 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนี้ ได้แก่การประดิษฐ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ อันมีลักษณะต้องประกอบด้วย คือ ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม ดังนั้น อนุสิทธิบัตรของประเทศไทยจึงเป็นการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ไม่ถึงขนาดการประดิษฐ์ขั้นสูงเพียงพอที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ แต่ยังมีลักษณะเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ จึงเป็นการให้ความคุ้มครองที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับนานาประเทศ

สรุปได้ว่าเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 นั้น เนื่องจาก³¹

(ก) ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีองค์การการค้าโลก มีพันธกรณีที่จะต้องออกกฎหมายอนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade – Related Aspects of Intellectual Property Right) เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพจะให้นักประดิษฐ์ได้รับผลตอบแทนความมานะอดสาหะอย่างเหมาะสม อันจะทำให้ให้นักประดิษฐ์มีกำลังใจที่จะประดิษฐ์คิดค้นเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป

(ข) เพื่อให้มีบทบัญญัติว่าด้วยอนุสิทธิบัตร (Petty Patents) สำหรับการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น

ดังนั้น อาจจะสรุปได้ว่า อนุสิทธิบัตร (Petty Patents) หรือการคุ้มครองแบบอรรถประโยชน์ (utility model) มีความแตกต่างจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ดังนี้

³⁰ ราชกิจจานุเบกษา. (2542). เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก. (น. 58).

³¹ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 25-26). เล่มเดิม.

ประการแรก อนุสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาการ (Technological Progress) ต่ำกว่าความก้าวหน้าทางวิทยาการของการประดิษฐ์ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ซึ่งกำหนดให้ต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับการประดิษฐ์ขั้นสูงไว้ด้วย (Inventive Step)

ประการที่สอง อายุแห่งการคุ้มครอง กฎหมายกำหนดไว้สำหรับอนุสิทธิบัตรมีระยะเวลาการคุ้มครองที่น้อยหรือมีระยะเวลาที่สั้น

จากการศึกษาความเป็นมาของกฎหมายอนุสิทธิบัตรนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กฎหมายอนุสิทธิบัตร (Utility Model) หรือ แบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์” (Utility Models) บัญญัติขึ้นมา ก็เพื่อมุ่งเน้นให้การประดิษฐ์ที่มีชั้นการประดิษฐ์ต่ำสามารถขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ได้ เพื่อให้เจ้าของสิ่งประดิษฐ์ที่ทำการประดิษฐ์ขึ้นมีสิทธิแสวงหาประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้น ภายในระยะเวลาอันจำกัดตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นการมุ่งเน้นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาความคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา ทำให้สังคมได้รับประโยชน์ อันจะส่งผลให้ประเทศพัฒนาขึ้น มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน ถึงแม้ว่าเป็นการประดิษฐ์ที่มีชั้นการประดิษฐ์ที่ไม่สูงเทียบเท่ากับการประดิษฐ์สิทธิบัตรแต่อนุสิทธิบัตรก็เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล ดังนั้น ถ้าไม่มีระบบการคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรทำให้ไม่มีใครที่จะคิดค้นทำการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมา เพราะคิดว่าเมื่อคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใดขึ้นมาแล้ว หากไม่มีระบบคุ้มครองการประดิษฐ์ตามกฎหมาย ถ้าต้องถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นก็จะทำให้ผู้คิดค้นประดิษฐ์ไม่พยายามที่จะคิดค้นพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้น อันทำให้ประเทศเกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อเทคโนโลยีกับประเทศที่พัฒนาแล้ว กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีระบบกฎหมายเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ของผู้คิดค้นประดิษฐ์ที่เพียรพยายามใช้สติปัญญา ความวิริยะอุตสาหะ ลงทุน และระยะเวลาในการคิดค้นการประดิษฐ์เพื่อทำให้ผู้คิดค้นสิ่งประดิษฐ์มีแรงจูงใจในการที่จะพัฒนาหรือคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

2.2.3 แนวคิดและทฤษฎีของอนุสิทธิบัตร

แนวความคิดของกฎหมายอนุสิทธิบัตร (Utility Models หรือ Petty Patents) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมายเฉพาะเพียงบางประเทศเท่านั้น เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น แต่สำหรับบางประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร แนวคิดเรื่องอนุสิทธิบัตรนี้ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property Law) แต่สำหรับกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป (European Union)¹⁵ ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรเบลเยียม ราชอาณาจักรเดนมาร์ก สาธารณรัฐฟินแลนด์ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเฮลเลนิก สาธารณรัฐไอร์แลนด์

สาธารณรัฐอิตาลี ราชรัฐลักเซมเบิร์ก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐโปรตุเกส ราชอาณาจักรสเปน ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศและสหราชอาณาจักร มี 12 ประเทศที่ได้ให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรหรือให้ความคุ้มครองในลักษณะสิทธิบัตรระยะสั้น (Short-Term Patent) ซึ่ง 3 ประเทศที่เหลือ คือ ประเทศอังกฤษ ราชอาณาจักรสวีเดน และราชรัฐลักเซมเบิร์กยังไม่ยอมรับในแนวคิดดังกล่าว โดยเฉพาะและสหราชอาณาจักร ซึ่งสาเหตุหลักที่ไม่ยอมรับในแนวคิดนี้ก็คือความไม่แน่นอนของการกำหนดในเรื่องของความหมายและขอบเขตของอนุสิทธิบัตร (Uncertainty of Regime)

การให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรเริ่มต้นขึ้นในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งเล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ที่ยังไม่ถึงขั้นมาตรฐานของการประดิษฐ์ขั้นสูงที่จะขอรับสิทธิบัตร กล่าวคือ ขาดองค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) แต่ก็เป็นการประดิษฐ์ใหม่และสามารถใช้ประยุกต์ทางอุตสาหกรรมได้ อันน่าจะให้สิทธิในการหาประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของการประดิษฐ์ดังกล่าว ซึ่งการประดิษฐ์เหล่านั้นมักจะมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นเครื่องมือหรือเพื่อความสะดวกในการทำงานต่าง ๆ จึงมักเรียกกันว่า “แบบผลิตภัณฑ์อรรถประโยชน์” (Utility Model)

แนวความคิดการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรผู้วิจัยพอสรุปแนวความคิดที่สำคัญได้เป็น 2 แนวความคิด คือ

1. ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right Theory)

เหตุผลที่รัฐคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือ เพื่อให้การรับรองสิทธิตามธรรมชาติของเจ้าของผลงานทางปัญญา ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปฏิวัติใหญ่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ภายใต้ทฤษฎีนี้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การให้ความคุ้มครองโดยรัฐเป็นการรับรู้ถึงสิทธิทางศีลธรรมที่เจ้าของงานมีอยู่เหนือผลงานทางปัญญาของตน เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานหรือทำการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใดขึ้นมาผลิตผลทางความคิดดังกล่าวก็ควรจะเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้ประดิษฐ์ไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่มีอำนาจจึงถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรงเทียบได้กับการลักทรัพย์ของผู้อื่น นักวิชาการบางกลุ่มและบุคคลที่ส่งเสริมการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามักจะเรียกขานการทำละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่าเป็นการขโมยหรือการเป็นโจรสลัด และเช่นเดียวกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วก็ได้ใช้ถ้อยคำดังกล่าวเรียกขานประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ได้จัดให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสูงด้วย

2. ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ (Public Policy)

ทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นการมองในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ที่สังคมเป็นสำคัญ ผู้ประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายก็ต่อเมื่อสิ่งประดิษฐ์หรือผลงานของเขาก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยจะพิจารณาว่าสังคมได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่าจากการให้ความคุ้มครองสิทธิเหล่านั้น³² ดังนั้น รัฐจะพิจารณาคุณค่าของงานประดิษฐ์ว่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากน้อยแค่ไหน กฎหมายสิทธิบัตรที่ก่อตั้งและพัฒนามาจากแนวความคิดนี้จะมีส่วนไขและการคุ้มครองมากน้อยต่างกันไป เนื่องจากสภาพและลักษณะทางด้านเศรษฐกิจจึงต้องพิจารณาผลประโยชน์ หรือผลตอบแทนที่ได้จากการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการให้สิทธิพิเศษ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีอำนาจผูกขาดในระยะเวลาการให้ความคุ้มครองเอาไว้ แนวความคิดนี้จึงเป็นการมองถึงผลประโยชน์ของสังคมมากกว่าจะพิจารณาถึงสิทธิแต่ผู้เดียวของผู้คิดค้นหรือผู้ทรงสิทธิเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติจะมุ่งเน้นที่การคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์ ส่วนทฤษฎีว่าด้วยเศรษฐกิจจะมองที่ประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ โดยค่านึงว่าสังคมจะได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทนจากการให้สิทธิเด็ดขาดแก่ผู้ประดิษฐ์

ส่วนแนวความคิดและทฤษฎีในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นเครื่องมือพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น มีทฤษฎีรองรับอยู่ 3 ทฤษฎีคือ³³

1. ทฤษฎีการเป็นเครื่องมือจูงใจ (Incentive to Invent Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาลักษณะต่าง ๆ จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณค่าขึ้น ว่ากันว่ามาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเอาผลงานทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ มีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างมากเนื่องจากการวิจัยและพัฒนาและการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาส่วนใหญ่ก็ต้องอาศัยการลงทุนจำนวนมาก การให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมจะทำให้เจ้าของผลงานเกิดความเชื่อมั่นว่า ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปเพื่อการดังกล่าว จะได้รับการชดเชยกลับคืนมาในรูปของสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย อันจะเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลต่าง ๆ ลงทุนลงแรงทำการวิจัยและพัฒนาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หากปราศจากการคุ้มครองที่เหมาะสม ก็คงจะไม่มีผู้ใดทำการคิดค้นหรือสร้างสรรค์ผลงานใด ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นอย่างมาก

³² กรมทรัพย์สินทางปัญญา (เอกสารประกอบการสัมมนา กรมทรัพย์สินทางปัญญา) (น. 29). เล่มเดิม.

³³ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 58-59). เล่มเดิม.

2. ทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม (Theory of Disclosure of Information)³⁴

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า หากปราศจากการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานทางปัญญาจะเก็บข้อมูลความรู้ที่ตนได้คิดค้นหรือพัฒนาขึ้นไว้เป็นความลับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใดทั้งสิ้น ดังนั้น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามแนวความคิดนี้จึงมีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเจ้าของผลงานทางปัญญากับสังคม ซึ่งระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เดินตามแนวความคิดนี้มากที่สุดก็คือ ระบบสิทธิบัตร โดยกฎหมายสิทธิบัตรกำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรทำการเปิดเผยรายละเอียดข้อมูลการประดิษฐ์ต่อสาธารณชน (โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ) เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิเด็ดขาดที่รัฐจะมอบให้ เชื่อกันว่าด้วยวิธีการเช่นนี้ จะทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากวิทยาการความรู้ที่ผู้ประดิษฐ์ได้คิดค้นขึ้น

ข้อมูลการประดิษฐ์ที่ได้จากการขอรับสิทธิบัตรนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานของรัฐ สถาบันวิจัย นักวิจัย และบริษัทอุตสาหกรรม ในอันที่จะทำการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นสำหรับหน่วยงานของรัฐ ข้อมูลสิทธิบัตรจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ โดยทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสาขาเทคโนโลยีที่รัฐจะให้การส่งเสริม สำหรับสถาบันวิจัยและนักวิจัยนั้น จะได้รับประโยชน์หลายประการรายละเอียดข้อมูลที่มีการระบุไว้ในเอกสารสิทธิบัตรไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในด้านการสืบค้นงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง หรือเพื่อให้ทราบถึงงานวิจัยที่ได้มีการทำไว้ก่อนหน้านั้นแล้วหรือกำลังทำอยู่ในขณะนั้น อันจะช่วยหลีกเลี่ยงปัญหาการทำวิจัยซ้ำซ้อน และท้ายที่สุด ข้อมูลสิทธิบัตรยังเป็นประโยชน์ต่อบริษัทอุตสาหกรรม ทั้งในการที่จะพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นใช้เอง ในการปรับปรุงเทคโนโลยี และในการซื้อหาเทคโนโลยีที่บริษัทเหล่านั้นต้องการ โดยทำการประเมินและเปรียบเทียบความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่ต้องการซื้อ นอกจากนี้ข้อมูลสิทธิบัตรยังจะช่วยให้บริษัทเอกชนสามารถกำหนดแผนการตลาดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังทำให้บริษัทสามารถหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิบัตรของผู้อื่นได้

3. ทฤษฎีการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภค (Prevention of Unfair Competition and Consumer Protection)³⁵

นอกจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามีความมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญายังมีความมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การป้องกันการกระทำที่เป็น การเอาเปรียบกันในทางธุรกิจ แนวความคิดนี้เชื่อว่า การที่บุคคลใดลงทุนลงแรงในการประดิษฐ์ คิดค้นหรือพัฒนาผลงานทางปัญญาขึ้น บุคคลนั้นย่อมคาดหวังว่าตนจะได้ใช้ประโยชน์

³⁴ แหล่งเดิม. (น. 60 – 62).

³⁵ แหล่งเดิม. (น. 62).

จากสิ่งที่ตนได้คิดค้นหรือพัฒนานั้น หากบุคคลอื่นสามารถนำเอาผลงานของผู้ประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ไปใช้ได้โดยเสรี ก็จะเป็นการไม่เป็นธรรมกับเจ้าของผลงานทางปัญญานั้น เปรียบเทียบได้กับเกษตรกรที่ได้ลงทุนแรงปลูกต้นส้มจนออกผล ย่อมต้องการจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากผลส้มดังกล่าว หากมีบุคคลอื่นลักลอบนำเอาผลส้มนั้นไปเสียนหมดสิ้น ก็ย่อมเป็นการไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรดังกล่าว และหากการลักขโมยผลส้มเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรนั้นเท่าใด การฉกฉวยเอาผลงานทางปัญญาของผู้อื่น ไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต ก็ย่อมเป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้ประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญานั้น

ด้วยเหตุนี้ ในการบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ จึงมักอ้างทฤษฎีทั้งสองนี้เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร มีเหตุผลดังต่อไปนี้³⁶

1) เพื่อคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของนักประดิษฐ์ เนื่องจากนักประดิษฐ์ได้ใช้ความพยายามและสติปัญญา ความสามารถเป็นพิเศษในการประดิษฐ์คิดค้น รวมทั้งยังทำให้ นักประดิษฐ์ เสียเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย ดังนั้น หากการประดิษฐ์ที่ได้คิดค้นขึ้นก่อให้เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจ ย่อมจัดได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) ของนักประดิษฐ์ ซึ่งรัฐควรจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเช่นกัน

2) เพื่อให้รางวัลตอบแทนแก่นักประดิษฐ์ เนื่องจากผลงานของนักประดิษฐ์มีส่วนช่วยทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์มีความสะดวกสบายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น นักประดิษฐ์จึงสมควรที่จะได้รับรางวัลตอบแทนจากสังคม โดยการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีสิทธิโดยชอบแสวงหาประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว

3) เพื่อจูงใจให้มีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้น ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า นักประดิษฐ์จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์คิดค้น อีกทั้งนักประดิษฐ์ยังจะต้องใช้สติปัญญาความสามารถเป็นพิเศษด้วย และถ้าหากความคิดนั้นได้ถูกเปิดเผยให้บุคคลอื่นรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยรายละเอียดในเอกสารหรือโดยการผลิตสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดก็ตามย่อมเป็นเหตุทำให้บุคคลอื่นสามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ดังนั้น ถ้ารัฐไม่มีระบบให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ ย่อมไม่มีผู้ใดเต็มใจที่จะลงทุนเพื่อทำการประดิษฐ์คิดค้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดให้มีระบบสิทธิบัตรขึ้น เพราะหากรัฐมีนโยบายในการส่งเสริมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นในประเทศแล้ว ระบบสิทธิบัตรจะเป็นระบบที่ทำให้ นักประดิษฐ์มีความมั่นใจว่า หากเขาสามารถ

³⁶ จาก ปัญหาระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 11-12), โดย วิชดา บุรพาศิริวัฒน์, 2554, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้สำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนผู้บริโภคแล้ว เขาจะต้องได้รับการปกป้องจากรัฐโดยมิให้ผู้ใดลอกเลียนแบบเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบยิ่งไปกว่านั้น การให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์ยังก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลอื่น ๆ ใช้สติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปอีกขั้นหนึ่ง เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างของนักประดิษฐ์ที่ได้รับผลตอบแทนจากความสำเร็จของเขา

4) เพื่อกระตุ้นให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์นั้น โดยสมบูรณ์ รัดกุม และชัดเจน รวมทั้งวิธีการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดด้วย การเปิดเผยดังกล่าวจะทำให้บุคคลอื่นสามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้นได้ และสามารถนำการประดิษฐ์นั้นไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาต่อไป อีกทั้งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการประดิษฐ์คิดค้นที่ใหม่ ๆ ต่อไปไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะเป็ประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

5) เพื่อจูงใจให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ การจัดให้มีระบบกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักประดิษฐ์คิดค้น ย่อมทำให้เจ้าของเทคโนโลยีที่อยู่อต่างประเทศมีความมั่นใจและเต็มใจที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ผู้ร่วมลงทุนหรือผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในประเทศอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองดังกล่าว ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการลงทุน เพราะทำให้นักลงทุนต่างประเทศมีความมั่นใจในการลงทุนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

2.3 กระบวนการและวิธีการในการพิจารณาจดทะเบียน

กระบวนการและวิธีการในการพิจารณาจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักสิทธิบัตร มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองสิทธิในอนุสิทธิบัตร โดยผู้ตรวจสอบคำขอปฏิบัติตามคู่มือการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ผู้ตรวจสอบใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณาตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 กฎกระทรวง ประกาศกรม ระเบียบ ข้อกำหนด และคำวินิจฉัยต่าง ๆ ซึ่งทำให้การตรวจสอบของผู้ตรวจสอบมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร ตัวแทนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ และแนวทางในการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่มีบรรทัดฐานถูกต้อง และเป็นธรรม

ดังนั้น กลุ่มการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบในสำนักสิทธิบัตรของกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการปรับปรุงแก้ไขกลุ่มการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้มีความละเอียด และชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

ในการยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร จะต้องใช้แบบพิมพ์คำขอจดทะเบียนและมีข้อความตามที่กฎหมายอนุสิทธิบัตรของแต่ละประเทศได้กำหนดไว้

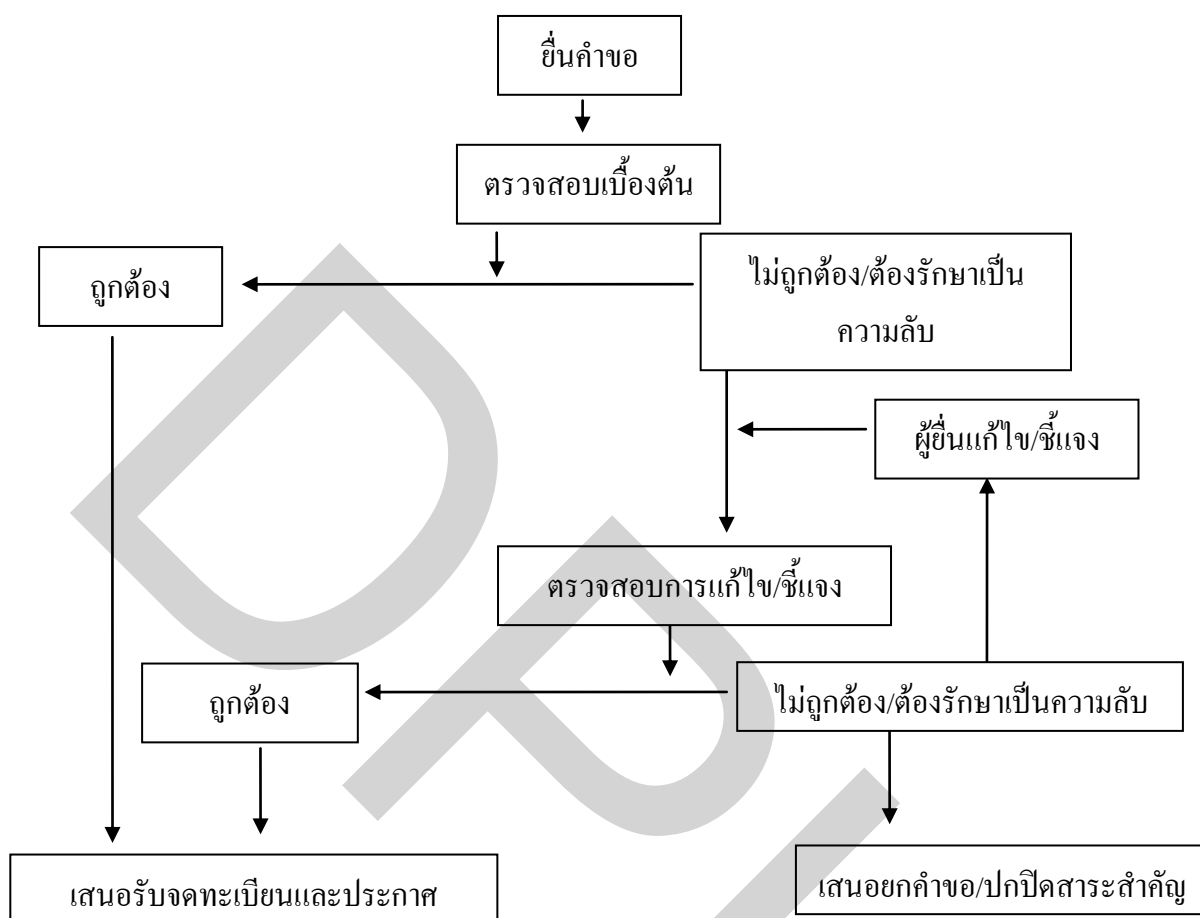
2.3.1 การตรวจสอบเบื้องต้น

ในกรณีคำขอรับอนุสิทธิบัตรนี้เป็นขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร ก่อนการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร กล่าวคือ ผู้ตรวจสอบจะเริ่มดำเนินการตรวจสอบ หลังจากผู้ขอได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร และเอกสารประกอบคำขอครบถ้วน พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมคำขอรับอนุสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว ซึ่งผู้ตรวจสอบจะต้องพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของคำขอ โดยยึดแนวทางเช่นเดียวกับกรณีของคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และถ้าคำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องก็จะดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร

การตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร จะใช้ระบบการจดทะเบียน โดยจะยังไม่พิจารณาตรวจสอบความใหม่ก่อนการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร³⁷

ในการตรวจสอบเบื้องต้น พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 กฎกระทรวง และประกาศกรมฯ ได้กำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบและสารที่จะต้องตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร ดังนี้

³⁷ สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. (2555). *คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร การประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร ฉบับปรับปรุง ปี 2555*. สืบค้นจาก <https://www.ipthailand.go.th>.

2.3.1.1 ขั้นตอนการตรวจสอบเบื้องต้น³⁸

เมื่อผู้จดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว สำนักงานสิทธิบัตร (Patent Office) พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบคำขอจดทะเบียนว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบต่าง ๆ หรือไม่ โดยการตรวจสอบคำขอนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น (Preliminary Examination) ดังนี้

(ก) ตรวจสอบความถูกต้องและความชัดเจนในเนื้อหาสาระของการประดิษฐ์ และการจัดเตรียมคำขอตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 17 กฎกระทรวง และประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับความคุ้มครอง ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 9 และกฎกระทรวง

³⁸ แหล่งเดิม. (น. 133).

(ค) สิทธิในการขอรับอนุสิทธิบัตร ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 10, 11, 14, 15 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง, มาตรา 16 และกฎกระทรวง

(ง) การนับวันยื่น และการขอสิทธิวันยื่นคำขอ และการขอสิทธิวันยื่นคำขอ ตาม มาตรา 65 ทศ ประกอบ มาตรา 19 และ 19 ทวิ กฎกระทรวง และประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

(จ) การประดิษฐ์ที่ไม่เคยขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ หรืออนุสิทธิบัตรใน ราชอาณาจักรก่อนวันยื่นขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร

(ฉ) การขอเปลี่ยนแปลงประเภทของสิทธิจากคำขอรับสิทธิบัตรก่อนประกาศหรือไม่ ตามมาตรา 65 จัตวา

(ช) การประดิษฐ์ที่จะขอรับอนุสิทธิบัตรมีความเกี่ยวข้องกันจนอาจถือได้ว่าเป็นการ ประดิษฐ์อย่างเดียวกัน ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 18, 26 และกฎกระทรวง

(ซ) การประดิษฐ์ที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับ

(ฌ) ค่าธรรมเนียมการยื่นคำขอ กรณียกเว้นค่าธรรมเนียมตามประกาศกรมฯ เรื่อง ค่าธรรมเนียม

(ญ) การพิจารณาวันยื่นคำขอ ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานพาณิชย์จังหวัด หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

2.3.1.2 การตรวจสอบคำขอแก้ไขเพิ่มเติม

(ก) สารระการแก้ไขฯ ตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเวลาที่กำหนด ตาม มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 27

(ข) การเพิ่มเติมสาระสำคัญ ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 20

2.3.2 ข้อพิจารณาการตรวจสอบเบื้องต้นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ตามบทบัญญัติกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศกรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 การตรวจสอบเบื้องต้นกรณีคำขอรับอนุสิทธิบัตร ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณา ตรวจสอบคำขอตามบทบัญญัติของกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศกรมฯ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

ในการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ คำขอรับอนุสิทธิบัตรให้ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 และตรวจสอบว่าการ ประดิษฐ์นั้นได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 หรือไม่ และทำรายงานการ ตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับอนุสิทธิบัตรนั้นและให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือ

แจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร หรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำสั่งตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 28 (1)

ในกรณีที่อธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีมีคำสั่งให้จดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรและก่อนการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการออกอนุสิทธิบัตรและค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาตามวิธีการและระยะเวลาที่กำหนดในมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 28 (2)

อนุสิทธิบัตรให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในการขอรับอนุสิทธิบัตรให้นำข้อ 1 ถึงข้อ 16 ในหมวด 1 ว่าด้วยการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (กฎกระทรวงฉบับที่ 21 พ.ศ. 2542 ข้อ 24)

2.3.2.1 การตรวจสอบตามกฎกระทรวงฉบับที่ 22 พ.ศ. 2542 ข้อ 2

ในการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อรายงานผลการตรวจสอบต่ออธิบดีตามมาตรา 28 หรือมาตรา 65 เบื้องแล้วแต่กรณี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือคำขอรับสิทธิบัตรในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือคำขอรับอนุสิทธิบัตร รวมทั้งรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถือสิทธิ รูปเขียน (ถ้ามี) และบทสรุปการประดิษฐ์ ถูกต้องตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 17 หรือ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 แล้วแต่กรณี

(2) การประดิษฐ์นั้นมิใช่การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรไม่ได้ตามมาตรา 9 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 แล้วแต่กรณี

(3) ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 หรือมาตรา 15 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรืออนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทศประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 หรือมาตรา 15 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี

(4) ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรตามมาตรา 16 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 16 แล้วแต่กรณี

(5) การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรมิได้มีการขอรับอนุสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ตี ในราชอาณาจักรก่อนวันยื่นขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร แล้วแต่กรณี

(6) การประดิษฐ์ที่จะขอรับอนุสิทธิบัตรมีความเกี่ยวพันกันจนอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน

2.3.2.2 การตรวจสอบตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 22 พ.ศ. 2542 ข้อ 5

ในกรณีที่ปรากฏว่าคำขอรับสิทธิบัตรหรือคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามข้อ 2(1) หรือข้อ 3(1) หรือการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรนั้นมีการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไม่ได้ตามมาตรา 9 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 9 อยู่ด้วยให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอรายงานอธิบดีเพื่อสั่งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแก้ไขเพิ่มเติมคำขอรับสิทธิบัตรหรือคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด

2.3.2.3 การตรวจสอบตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 22 พ.ศ. 2542 ข้อ 6

ในกรณีที่ปรากฏว่าการประดิษฐ์ที่ยื่นขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร แล้วแต่กรณีเป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรไม่ได้ตามมาตรา 9 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่ได้ตามมาตรา 58 หรือคำขอรับสิทธิบัตรหรือคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามข้อ 2(3) หรือข้อ 3(3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอรายงานอธิบดีเพื่อสั่งยกเลิกคำขอรับสิทธิบัตรหรือคำขอรับอนุสิทธิบัตรนั้น

ก่อนมีคำสั่งให้ยกเลิกคำขอตามวรรคหนึ่ง อธิบดีจะสั่งให้ผู้ยื่นคำขอชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมคำขอรับสิทธิบัตร หรืออนุสิทธิบัตรที่ยื่นไว้ก่อนก็ได้

2.3.3 การตรวจสอบรายการคำขอรับอนุสิทธิบัตร

2.3.3.1 การตรวจสอบตามมาตรา 17 การขอรับสิทธิบัตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกระทรวง

คำขอรับสิทธิบัตรให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์
- (2) ลักษณะและความมุ่งหมายของการประดิษฐ์
- (3) รายละเอียดการประดิษฐ์ที่มีข้อความสมบูรณ์ รัดกุม และชัดเจนอันจะทำให้ผู้มีความชำนาญในระดับสามัญในศิลปะหรือวิทยาการที่เกี่ยวข้องสามารถทำและปฏิบัติตามการประดิษฐ์นั้นได้ และต้องระบุวิธีการในการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดที่ผู้ประดิษฐ์จะพึงทราบได้

(4) ข้อถ้อยสิทธิโดยชัดแจ้ง

(5) รายการอื่นตามที่กำหนดโดยกระทรวง

2.3.3.2 การตรวจสอบตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 21 พ.ศ. 2542 ข้อ 2

คำขอรับสิทธิบัตรต้องมีรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ และบทสรุปการประดิษฐ์ ยื่นไปพร้อมกับคำขอ และในกรณีที่จำเป็นเพื่อให้สามารถเข้าใจการประดิษฐ์ได้ดียิ่งขึ้น อาจจะมีรูปเขียนประกอบคำขอรับสิทธิบัตรยื่นไปพร้อมกับคำขอด้วย

ในกรณีที่การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับจุลชีพใหม่ รายละเอียดการประดิษฐ์ให้หมายถึงหนังสือรับรองการฝากเก็บจุลชีพและหรือเอกสารแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะหรือคุณสมบัติของจุลชีพนั้น ซึ่งออกให้โดยสถาบันที่รับฝากเก็บจุลชีพ ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะประกาศเป็นคราว ๆ ไป

เอกสารที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องยื่นพร้อมกับคำขอตามวรรคสอง จะต้องมียานวนอย่างน้อยสามชุดหรือตามจำนวนที่อธิบดีกำหนดแต่ไม่เกิดห้าชุด ในกรณีที่จะต้องส่งเอกสารอื่น นอกเหนือจากที่ระบุไว้ข้างต้น ให้จัดส่งในจำนวนเท่ากัน เว้นแต่จะได้รับการผ่อนผันจากอธิบดี

2.3.3.3 การตรวจสอบตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 22 พ.ศ. 2542 ข้อ 2

ในการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์เพื่อรายงานการตรวจสอบต่ออธิบดีตามมาตรา 28 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) คำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือคำขอรับอนุสิทธิบัตร รวมทั้งรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ รูปเขียน (ถ้ามี) และบทสรุปการประดิษฐ์ ถูกต้องตามกฎหมายที่ออกตามความในมาตรา 17 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 17 แล้วแต่กรณี

(2) การประดิษฐ์นั้นมิใช่การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตร ไม่ได้ตามมาตรา 9 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 9 แล้วแต่กรณี

(3) ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีสิทธิขอรับสิทธิตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 หรือมาตรา 15 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรืออนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทศประกอบด้วยมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 หรือมาตรา 15 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี

(4) ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นผู้มีสิทธิรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรตามมาตรา 16 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 16 แล้วแต่กรณี

ดังนั้น ในการตรวจสอบเบื้องต้น ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบว่า คำขอรับสิทธิบัตรประกอบด้วยเอกสารและรายการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรือไม่

(ก) แบบพิมพ์คำขอรับสิทธิบัตร

(ข) รายละเอียดการประดิษฐ์

- (ค) ข้อถือสิทธิ
- (ง) รูปเขียน (ถ้ามี)
- (จ) บทสรุปการประดิษฐ์
- (ฉ) เอกสารประกอบคำขอ เช่น หนังสือคำรับรองเกี่ยวกับสิทธิขอรับสิทธิบัตรหนังสือ

โอนสิทธิ และหนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการและวิธีการในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้น กล่าวคือ การขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียน โดยใช้แบบพิมพ์คำขอจดทะเบียนที่ สำนักงานสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อสำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้รับ คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว สำนักสิทธิบัตรจะดำเนินการตรวจสอบคำขอจดทะเบียนและ เอกสารประกอบคำขอจดทะเบียนว่ามีลักษณะถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบเฉพาะรูปแบบคำขอจดทะเบียนว่าถูกต้องหรือไม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะยังไม่ตรวจสอบการประดิษฐ์ กล่าวคือ พนักงานเจ้าหน้าที่ สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะไม่ดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวกับการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้น ใหม่หรือไม่ และไม่ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นั้นสามารถประยุกต์ได้ในทางอุตสาหกรรมหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่เพียงแต่ตรวจสอบรูปแบบของคำขอว่าถูกต้องหรือไม่ หากรูปแบบของคำขอ ถูกต้อง พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการรายงานเสนออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งรับ จดทะเบียนต่อไป แต่ถ้าหากคำขอนั้นไม่ถูกต้องให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรดำเนินการแก้ไขภายใน กำหนดเวลา เมื่อแก้ไขถูกต้องแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการเช่นเดียวกันโดยการเสนอ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งรับจดทะเบียน และเมื่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำสั่ง รับจดทะเบียนแล้ว จะแจ้งให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมาชำระค่าธรรมเนียม และต่อไปประกาศโฆษณา อนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนเพื่อให้บุคคลภายนอกทราบ ซึ่งระบบนี้เรียกว่า ระบบจดทะเบียน และระบบจดทะเบียนจะไม่มีการคัดค้านก่อนการรับจดทะเบียน แต่บุคคลภายนอกอาจร้องขอให้ ตรวจสอบได้ภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออก อนุสิทธิบัตร ซึ่งเป็นการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายหลังจากรับจดทะเบียนแล้ว ซึ่งระบบที่ใช้ ในการพิจารณารับจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.4 ระบบที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร

ระบบที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรในปัจจุบันอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ

2.4.1 ระบบจดทะเบียน (Registration System)³⁹

ระบบการจดทะเบียนเป็นระบบที่มีกระบวนการและวิธีการในการพิจารณารับจดทะเบียนที่ง่าย ไม่มีพิธีการที่ยุ่งยาก เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียน แต่จะตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียน (Formality Check) เท่านั้น กล่าวคือ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบแล้ว หน่วยงานนั้นจะทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบคำขอจดทะเบียนโดยพิจารณาเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น หากคำขอจดทะเบียนมีรูปแบบถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎกระทรวงได้กำหนดไว้ และประกอบด้วยเอกสารครบถ้วน คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะได้รับการจดทะเบียนต่อไป แต่ถ้าคำขอจดทะเบียนมีข้อบกพร่องและข้อบกพร่องดังกล่าวสามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในกำหนดเวลา เมื่อได้มีการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว คำขอจดทะเบียนนั้นจะได้รับการจดทะเบียนเช่นกัน หากผู้ขอจดทะเบียนไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่จะถือว่าผู้ขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรละทิ้งคำขอจดทะเบียน ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบจดทะเบียนได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย ประเทศไทย เป็นต้น

2.4.2 ระบบตรวจสอบ (Examination System)⁴⁰ ระบบตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นระบบที่มีการตรวจสอบรูปแบบของคำขอจดทะเบียน และคุณสมบัติของการประดิษฐ์ว่ามีลักษณะถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ หมายถึง การตรวจสอบว่าการประดิษฐ์มีความใหม่ มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หรือสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้หรือไม่ ในการตรวจสอบคุณสมบัติของการประดิษฐ์จะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงการประดิษฐ์ได้

ระบบตรวจสอบสามารถแบ่งออกเป็นระบบรอการตรวจสอบ (Deferred Examination System) ระบบรอการตรวจสอบนี้มีลักษณะเหมือนกับระบบการตรวจสอบคือ เป็นระบบที่ตรวจสอบคุณลักษณะของการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน เพียงแต่มีข้อแตกต่าง คือ ระบบรอการตรวจสอบผู้ตรวจสอบจะดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของคำขอที่ต่อเมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้

³⁹ จาก *แนวทางการคุ้มครองยูทิลิตี้ โมเดลในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 85), โดย กัลยารัตน์ ชินศรีวงศ์กุล, 2536, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁴⁰ แหล่งเดิม. (น. 89).

ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ผู้ตรวจสอบดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์เท่านั้น และผู้ยื่นคำร้องต้องชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบด้วย ถ้าผู้จดทะเบียนมิได้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ จะถือว่าผู้จดทะเบียนละทิ้งคำขอ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าการพิจารณาและวิธีการรับจดทะเบียนมีระบบการพิจารณา 2 ระบบด้วยกัน ซึ่งแต่ละระบบก็มีผลดีและผลของระบบที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.4.3 ผลดีของระบบการจดทะเบียน⁴¹

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรหลายประเทศส่วนใหญ่ได้เลือกใช้ระบบการจดทะเบียน เนื่องจากต้องการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เพื่อส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตร และเพื่อสนับสนุนจิตใจให้นักประดิษฐ์มีการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนรวมดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจการค้าของประเทศให้มีความเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากระบบสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการพิจารณารับจดทะเบียนสิทธิบัตรนานหลายปี โดยเฉลี่ยประมาณ 3-4 ปี ทำให้ผู้จดทะเบียนสิทธิบัตรไม่ได้รับประโยชน์จากการขอรับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ และถ้าหากสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นจะต้องนำออกสู่ท้องตลาดโดยเร็ว หรือมีช่วงเวลาในทางการค้าสั้นด้วยแล้ว ระบบสิทธิบัตรจะไม่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้ประดิษฐ์ได้ทันทั่วทั้งที่ ดังนั้น หลายประเทศจึงได้คิดค้นระบบการจดทะเบียนขึ้นมา เพื่อให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ที่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองภายในเวลาที่รวดเร็ว ประเทศเหล่านั้นจึงได้นำกฎหมายอนุสิทธิบัตรมาเป็นกฎหมาย เพื่อแก้ไขข้อด้อยของระบบสิทธิบัตรให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากกฎหมายอนุสิทธิบัตรเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ภายในเวลาอันรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ ระบบที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจึงเป็นระบบการจดทะเบียน เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่ได้บัญญัติกฎหมายอนุสิทธิบัตรขึ้นมา ผลดีของระบบการจดทะเบียนที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว เพราะใช้ระบบการจดทะเบียนโดยพิจารณาตรวจสอบเฉพาะรูปแบบคำขอจดทะเบียนเท่านั้น โดยไม่มีการตรวจสอบถึงการประดิษฐ์ว่ามีลักษณะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ นอกจากนี้ ยังไม่มีระบบการคัดค้านก่อนการรับจดทะเบียนอีกด้วย จึงทำให้อนุสิทธิบัตรได้รับความคุ้มครองภายในเวลาอันรวดเร็ว และเจ้าของอนุสิทธิบัตรก็สามารถนำสินค้าออกจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้เร็วยิ่งขึ้น

⁴¹ แหล่งเดิม. (น. 130).

2.4.4 ผลเสียของระบบการจดทะเบียน⁴²

ถึงแม้ว่าระบบการจดทะเบียนจะมีผลดีต่อผู้จดทะเบียนตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่ระบบนี้ก็ยังมีผลเสียเช่นกัน กล่าวคือ อนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนแล้วมีความไม่แน่นอน เนื่องจากระบบการจดทะเบียนไม่มีการตรวจสอบถึงความใหม่ หรือขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น จึงทำให้เจ้าของอนุสิทธิบัตรไม่สามารถใช้สิทธิเพื่ออ้างว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วนั้น เป็นอนุสิทธิบัตรที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนจะยังไม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นการประดิษฐ์ที่มีลักษณะถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น จึงอาจมีบุคคลภายนอกใช้สิทธิร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรโดยอ้างเหตุว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่มีความใหม่ หรือไม่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ดังนั้น แม้ว่าอนุสิทธิบัตรจะได้รับการจดทะเบียนโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่ระบบนี้ยังเป็นผลเสียต่อเจ้าของอนุสิทธิบัตรด้วย อันเนื่องมาจากอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไม่มีความแน่นอน ดังนั้น จึงอาจเกิดปัญหาเมื่อเจ้าของอนุสิทธิบัตรจะดำเนินการต่อผู้ทาละเมิดก่อนที่จะได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล

2.4.5 ผลดีของระบบการตรวจสอบ⁴³

ระบบการตรวจสอบเป็นระบบที่ได้ตรวจสอบทั้งด้านพิธีการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบรูปแบบของคำขอจดทะเบียน และการตรวจสอบทางด้านวิชาการอันเกี่ยวกับคุณสมบัติของการประดิษฐ์ที่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรได้ คือ เป็นการประดิษฐ์ที่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรได้ คือ เป็นการประดิษฐ์ที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายหรือไม่ เป็นการประดิษฐ์ที่มีความใหม่หรือไม่ แล้วแต่กฎหมายแต่ละประเทศจะได้อำหนดคุณสมบัติของการประดิษฐ์ไว้ เมื่อได้มีการตรวจสอบแล้ว และปรากฏว่าการประดิษฐ์ที่ยื่นขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่มีคุณสมบัติที่จะได้รับการจดทะเบียน ผู้ตรวจสอบจะตั้งปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้น แต่ถ้าการประดิษฐ์ดังกล่าวมีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นจะได้รับการจดทะเบียนต่อไป

ระบบการตรวจสอบ จึงเป็นระบบที่ทำให้ผู้ทรงสิทธิมีความมั่นใจในอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียน เนื่องจากเป็นอนุสิทธิบัตรที่ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีแล้ว ดังนั้น ย่อมสันนิษฐานได้ว่า เป็นอนุสิทธิบัตรที่มีลักษณะถูกต้องตาม

⁴² แหล่งเดิม. (น. 131).

⁴³ แหล่งเดิม. (น. 133).

กฎหมาย จึงทำให้เจ้าของอนุสิทธิบัตรกล้าตัดสินใจลงทุนเพื่อแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรมากขึ้น

2.4.6 ผลเสียของระบบการตรวจสอบ⁴⁴

ระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนาน ทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนช้ากว่าการพิจารณาจดทะเบียนโดยใช้ระบบการจดทะเบียน ทำให้มีผลเสียเพราะระบบการตรวจสอบไม่เหมาะสำหรับการประดิษฐ์บางประเภทที่มีช่วงเวลาในทางการค้าสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าสินค้าที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นสินค้าที่กำลังได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคในขณะนั้น ซึ่งเจ้าของอนุสิทธิบัตรมีความจำเป็นที่จะต้องรีบเร่งดำเนินการเพื่อผลิตสินค้าในเวลานั้น ดังนั้น ระบบนี้จึงทำให้เจ้าของอนุสิทธิบัตรไม่ได้รับประโยชน์จากการขอรับความคุ้มครองอย่างเต็มที่

ระบบการตรวจสอบเป็นระบบที่เพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสิทธิบัตร เพราะนอกจากการพิจารณาตรวจสอบในด้านรูปแบบของคำขอจดทะเบียนแล้ว ยังจะต้องพิจารณาตรวจสอบถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ที่ขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ในการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ที่มีความรู้ทางเทคนิคในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ หากสำนักงานสิทธิบัตรไม่มีเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบทางเทคนิคอย่างเพียงพอแล้ว ย่อมเป็นสาเหตุให้การพิจารณาจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรล่าช้า และยังคงก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของอนุสิทธิบัตรด้วย ดังนั้น ระบบการตรวจสอบจึงไม่เหมาะสมกับกรณีที่สำนักงานสิทธิบัตรขาดแคลนเจ้าหน้าที่ทางเทคนิค และระบบการตรวจสอบนี้อาจมีผลทำให้อนุสิทธิบัตรได้รับจดทะเบียนช้ากว่าการจดทะเบียนเพราะนอกจากจะได้มีการตรวจสอบรูปแบบของคำขอจดทะเบียนแล้ว ผู้ตรวจสอบยังต้องตรวจสอบคุณลักษณะของการประดิษฐ์อีกด้วย ดังนั้น ระบบการตรวจสอบจึงไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศที่มีอนุสิทธิบัตร

2.5 แนวคิดความไม่สมบูรณ์และความหมายของความไม่สมบูรณ์⁴⁵

แนวความคิดเรื่องความไม่สมบูรณ์ไม่มีการอธิบายจำกัดความไว้เป็นการเฉพาะในตำราทางวิชาการ ซึ่งความไม่สมบูรณ์มีความเกี่ยวข้องหรือมีบัญญัติอยู่ในทุกกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชน แต่ผลการบังคับทางกฎหมายอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายว่ามุ่งประสงค์จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด และผลของ

⁴⁴ แหล่งเดิม. (น. 134).

⁴⁵ ปัญหาระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต) (น. 14). เล่มเดิม.

ความไม่สมบูรณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับก็บัญญัติแตกต่างกันไป แล้วแต่ว่ากฎหมายฉบับนั้นต้องการให้การกระทำโดยไม่ชอบกฎหมายนั้นสิ้นไปแค่ไหน เพียงใด

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม กฎหมายได้กำหนดให้นิติกรรมนั้น ๆ มีผลทางกฎหมายเป็นโมฆะบ้าง หรือเป็นโมฆียะบ้าง แล้วแต่กรณี ซึ่งจะขึ้นอยู่กับว่าผลของความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมเกิดขึ้นด้วยเหตุใด และกฎหมายกำหนดผลของนิติกรรมนั้นไว้อย่างไร ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำ ตัวอย่าง เช่น การทำนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 กฎหมายบัญญัติว่านิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ หรือกรณีความบกพร่องในเรื่องของความสามารถในการทำนิติกรรม กฎหมายบัญญัติว่านิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมผลของนิติกรรมจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของนิติกรรมนั้นว่าส่งผลให้เสื่อมเสียมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

2.5.1 ความหมายความไม่สมบูรณ์⁴⁶

ถ้าหากความหมายของความไม่สมบูรณ์ เมื่อพิจารณาตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ไม่สมบูรณ์” ไว้ แต่ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สมบูรณ์” ไว้ ซึ่งหมายความว่า บริบูรณ์ (เช่น สมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ สมบูรณ์ด้วยข้าทาสบริวาร) ครบถ้วน (เช่น หลักฐานยังไม่สมบูรณ์) อ้วนท้วน แข็งแรง (เช่น ผู้หญิงคนนั้นสมบูรณ์ขึ้นสุขภาพสมบูรณ์ดีแล้ว หรือมีร่างกายสมบูรณ์) มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะครบถ้วน (เช่น มีคุณสมบัติสมบูรณ์ตามกำหนด)

ดังนั้น “ไม่สมบูรณ์” จึงหมายความว่า ไม่บริบูรณ์ ไม่ครบถ้วน หรือไม่มีคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะครบถ้วนตามที่กำหนด

นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้หลายลักษณะด้วยกัน คือ

1) นิติกรรมที่เป็นโมฆะ คือ นิติกรรมใดหรือการกระทำใดที่กระทำลงนั้นไม่มีผลทางกฎหมาย นิติกรรมที่ได้กระทำขึ้นไม่ผูกพัน เสียเปล่าตั้งแต่เริ่มกระทำการนิติกรรม และนิติกรรมที่เป็นโมฆะไม่อาจให้สัตยาบันให้สมบูรณ์ได้

2) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ คือ นิติกรรมที่กระทำสมบูรณ์จนกว่าจะถูกบอกล้างโดยผู้มีสิทธิบอกล้างตามกฎหมาย และต้องบอกล้างภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถ้ามีการบอกล้างภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนิติกรรมย่อมตกเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะ

⁴⁶ แหล่งเดิม. (น. 16).

เดิมเสมือนไม่มีการทำนิติกรรม โฆษณกรรมที่ถูกบอกกล่าวจึงเป็นนิติกรรมที่ไม่มีผลตามกฎหมายอย่างหนึ่ง

เรื่องความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรม ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของความไม่สมบูรณ์ตามหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่ง ซึ่งก็คือ การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่ได้กระทำไปอันส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวในสิทธิและก่อให้เกิดหน้าที่ระหว่างกันได้นั้น การนั้น ๆ ต้องมีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หากไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว การนั้นเรียกว่ามีความไม่สมบูรณ์ อันส่งผลทางกฎหมายคือ เสมือนหนึ่งว่าไม่มีการกระทำนั้น ๆ เกิดขึ้นแต่อย่างใด หรือเสียเปล่าตั้งแต่แรกเริ่มหรือไม่มีผลก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่ต่อกัน และผลทางกฎหมายของความไม่สมบูรณ์นั้นขึ้นอยู่กับผลกระทบต่อบุคคลอื่นว่าร้ายแรงแค่ไหนเพียงใด

2.5.2 ความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรและกฎหมายอนุสิทธิบัตร

กฎหมายสิทธิบัตรและกฎหมายอนุสิทธิบัตรเป็นกฎหมายเฉพาะจึงไม่อาจนำความหมายของความไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ ด้วยเหตุผลเพราะทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่เป็นนามธรรม ต่างกับสิทธิในตัวทรัพย์สินซึ่งก็คือทรัพย์สิน หรือสิทธิเหนือบุคคล ดังนั้น จึงไม่อาจนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้ เนื่องจากไม่มีความเหมาะสม

จากหลักการในเรื่อง โฆษณกรรม โฆษณกรรมและเรื่องความไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ตามกฎหมายนี้ไม่อาจนำมาใช้ได้กับเรื่องความไม่สมบูรณ์ของสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์อันทำให้สิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรอาจถูกยื่นฟ้องเพิกถอนต่อศาลได้นั้นต้องมีความไม่สมบูรณ์อันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ตามที่กฎหมายสิทธิบัตรกำหนดไว้เท่านั้น อีกทั้งผลทางกฎหมายของสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ก็คือ ตราใบที่ศาลยังไม่มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรแล้วตราใบนั้นสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นก็ยังมีผลบังคับสมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรอยู่ และความไม่สมบูรณ์นี้หากยังไม่มีคำสั่งเพิกถอน โดยศาล ความไม่สมบูรณ์ก็ยังคงอยู่ตลอดเวลาที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์หรืออนุสิทธิบัตรยังคงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ดังนั้น อาจสรุปถึงความไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรและกฎหมายอนุสิทธิบัตรได้ คือ ความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรเกิดขึ้นได้หลายประการ คือ

1. การประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
2. การประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

2.6 การบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา⁴⁷

คำว่า Enforcement หมายความว่า การปฏิบัติการตามกฎหมาย หมายถึง คำพิพากษา หรือ การเรียกเก็บหนี้หรือค่าปรับ ซึ่งการใช้คำว่า Enforcement ตามในภาษาไทยมักจะใช้กับการใช้บังคับกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ (Law Enforcement) แต่เมื่อมีการนำคำว่า Enforcement มาใช้กับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา คำว่า Enforcement หมายความว่า การทำให้การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสิ้นสุดลง ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันการละเมิดหรือการทำให้ได้มาซึ่งมาตรการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น การแปลความหมายของคำว่า Enforcement ให้ชัดเจนและครอบคลุมความหมายอย่างถูกต้องจึงเป็นไปได้ยาก

การบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ระบบทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากรัฐมีมาตรการในการบังคับสิทธิที่เอื้อให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถบังคับสิทธิของตนเองได้โดยเหมาะสมแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะเป็นหลักประกันว่าทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเป็นเครื่องมือจูงใจในการคิดค้นความรู้หรือวิทยาการใหม่ที่มีประโยชน์ต่อสังคมได้ และเมื่อมีการคิดค้นเช่นนั้นแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ทรงสิทธิได้รับก็สามารถบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะไม่มีผู้ใดที่สามารถใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นภายในระยะเวลาของการคุ้มครองที่มีจำกัดโดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ เว้นแต่การกระทำนั้นจะเป็นไปตามข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีข้อพึงคำนึงว่า สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ใช่สิทธิผูกขาดโดยสมบูรณ์ (Absolute Rights) ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีสิทธิเด็ดขาดเฉพาะเพียงเท่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น ในขณะที่สาธารณชนทั่วไปย่อมมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นกัน นอกจากนี้ต้องพึงระลึกเสมอว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ความผาสุกทางเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น

⁴⁷ จาก การทบทวนประสิทธิภาพในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย, โดย นันทน อินทนนท์, 2553, วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, น. 140 – 142, กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.

รัฐจึงต้องมีกลไกในการป้องกันและควบคุมการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยมิชอบด้วย หลักการเช่นนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในความตกลงทริปส์ข้อ 7 อย่างชัดเจนว่า

“การคุ้มครองและการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาควรต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการถ่ายทอดและเผยแพร่เทคโนโลยีนั้น ในแนวทางอันเป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้ความรู้ในทางเทคโนโลยีนั้น และในลักษณะที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความผาสุกทางสังคมและเศรษฐกิจ และเพื่อความสมดุลแห่งสิทธิและหน้าที่”

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอาจบังคับสิทธิของตนเองได้ใน 2 แนวทาง คือ การบังคับสิทธิทางแพ่งกับการบังคับสิทธิในทางอาญาอาจกล่าวได้ว่า การบังคับสิทธิทางแพ่งคือ การดำเนินการเพื่อให้ผู้ละเมิดสิทธิยุติการละเมิดและชำระค่าเสียหายเพื่อเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ทรงสิทธิสำหรับความเสียหายที่ตนเองได้รับอันเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิเช่นว่านั้น ส่วนมาตรการทางอาญาคือ การดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในบางลักษณะมาลงโทษเพื่อให้หลบจำและไม่หวนกลับมากระทำความผิดใหม่ ซึ่งมาตรการทั้งทางแพ่งและทางอาญาดังกล่าวอาจรวมถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากลับออกมาสู่ตลาดอันจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ทรงสิทธิด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมาตรการทางฝ่ายบริหาร เช่น การตรวจยึดสินค้าและทรัพย์สินทางปัญญา ณ จุด ผ่านแดน ก็อาจถือเป็นกลไกในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

การกำหนดกลไกในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่เดิมถือเป็นแนวนโยบายของแต่ละประเทศที่จะกำหนดขึ้นเพื่อให้ระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศนั้นสอดคล้องกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ในทุกประเทศที่มีระบบทรัพย์สินทางปัญญาล้วนแต่ต้องมีกลไกในการบังคับสิทธิขึ้นทั้งสิ้น แต่ระบบการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากแนวนโยบายของประเทศนั้น ๆ ที่กำหนดขึ้น โดยผ่านระบบกระบวนการคิดและตัดสินใจแล้วว่ากลไกในการบังคับสิทธิในรูปแบบใด หรืออาจเกิดจากการเพิกเฉยไม่นำพาต่อการพัฒนาระบบกลไกในการบังคับสิทธิก็ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีสาเหตุว่าการมีกลไกในการบังคับสิทธิที่มีประสิทธิภาพบางประเทศจะก่อให้เกิดผลกระทบแก่ประชาชนในประเทศเนื่องจากประชาชนในประเทศเป็นผู้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ทรงสิทธิที่เป็นคนต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจเกิดจากการที่ประเทศเหล่านั้นมีความรู้หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไม่มากนัก การพัฒนากลไกต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีข้อจำกัดตามไปด้วย

ซึ่งพื้นฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิของเอกชน (Private Rights) การบังคับสิทธิเช่นนี้จึงมีพื้นฐานจากการใช้สิทธิทางแพ่ง แต่ในบางกรณีเอกชนย่อมมีข้อจำกัดในการปกป้อง

คุ้มครองสิทธิของตนเองประกอบกับการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมด้วย รัฐจึงต้องมีมาตรการทางอาญาในการคุ้มครองสิทธิของเอกชนและขณะเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิของสาธารณชนด้วย

2.7 หน่วยงานราชการที่สำคัญที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา⁴⁸

2.7.1 กรมทรัพย์สินทางปัญญา

กรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2535 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญา

กรมทรัพย์สินทางปัญญามีหน้าที่และความรับผิดชอบของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีดังนี้

1) ดำเนินการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

1.1 รับผิดชอบเพื่อคุ้มครองสิทธิในสิทธิบัตรการประดิษฐ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

1.2 รับผิดชอบเพื่อคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ และเครื่องหมายร่วม

1.3 รับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

1.4 รับแจ้งข้อมูลเพื่อขอความคุ้มครอง เครื่องหมายการค้า

1.5 ประสานงานกับพนักงานตำรวจ อัยการ ศาลและกรมศุลกากร ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา

2) ด้านส่งเสริมธุรกิจและอุตสาหกรรม

2.1 เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยีจากเอกสารสิทธิบัตร

2.2 เผยแพร่ข้อมูลสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า จากทะเบียนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า

2.3 ส่งเสริมการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

⁴⁸ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 11-16). เล่มเดิม.

3) ด้านนโยบาย

3.1 ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะ เพื่อพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ

3.2 ให้ความเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับท่าทีของรัฐบาล ในการเจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

2.7.2 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ปัจจุบันศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีแห่งเดียว

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชำนาญการพิเศษในระดับศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคดีดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อนและมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป

ดังนั้น หน่วยงานทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่สำคัญในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม เศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

บทที่ 3

หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ตามกฎหมายสิทธิบัตรของของต่างประเทศและประเทศไทย

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรตลอดจนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับของต่างประเทศทั้งประเทศที่มีระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษรกล่าวคือ ระบบจารีตประเพณี (Common Law System) ประเทศที่มีระบบกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) ตลอดจนประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบสังคมนิยม (Socialist Law System)⁴⁹

การศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ที่มีระบบกฎหมายแตกต่างกันอย่างหลากหลายจะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละประเทศจะมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการร่างกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของสังคม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) เป็นระบบที่ใช้กันในเครือจักรภพอังกฤษและในสหรัฐอเมริกา โดยจะใช้คำพิพากษาที่ศาลเคียววงหลักไว้เป็นหลักในการพิจารณา ระบบนี้มีกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภาเช่นเดียวกับประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย แต่ระบบกฎหมายทั่วไปจะให้อำนาจผู้พิพากษาในการตีความกฎหมายอย่างมาก จึงลดทอนความสำคัญของกฎหมายของรัฐสภาลง และจะตีความในลักษณะจำกัดเท่าที่ลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้เท่านั้น ประเทศที่ใช้ระบบนี้ในปัจจุบัน ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น

สำหรับกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษนั้น ไม่มีบัญญัติให้ความคุ้มครองในเรื่องอนุสิทธิบัตรไว้ ระบบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกาคือเป็นระบบที่รับจดทะเบียนสิทธิบัตรค่อนข้างเร็ว คือ ใช้ระยะเวลาพิจารณาประมาณ 18 เดือนนับแต่วันยื่นคำขอจดทะเบียน เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรไม่มีระบบการคัดค้านก่อนการรับจดทะเบียน

⁴⁹ ทศพร มุรธาพันธ์. (ม.ป.ป.). *ระบบกฎหมายของโลก*. สืบค้นจาก

นอกจากนี้จากการศึกษาคำขอรับสิทธิบัตรสหรัฐ ยังพบว่า มาตรฐานที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นไม่ได้กำหนดให้มีมาตรฐานสูงเหมือนดังเช่น สำนักสิทธิบัตรยุโรป (European Patent Office) ทำให้การประดิษฐ์ที่ยื่นขอจดทะเบียนสิทธิบัตรได้รับจดทะเบียนเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ การประดิษฐ์ที่ได้รับจดทะเบียนสิทธิบัตรมีประมาณอัตราร้อยละ 90 ของคำขอจดทะเบียนทั้งหมด

ส่วนเหตุผลประเทศอังกฤษไม่ได้นำระบบยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Model) มาใช้ภายในประเทศปรากฏจากผลการประชุมของคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบระบบสิทธิบัตรและกฎหมายสิทธิบัตร (The Banks Committee-1970) ซึ่งคณะกรรมการมีมติว่า ไม่ควรนำระบบยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Model) มาใช้ในประเทศอังกฤษ เพราะไม่ได้ทำให้ปริมาณงานของสำนักงานสิทธิบัตรที่มีอยู่แต่เดิมลดลง นอกจากนี้ ระบบยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Model) ยังก่อให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามระบบยูทิลิตี้ โมเดล⁵⁰ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากฎหมายอนุสิทธิบัตรของเครือรัฐออสเตรเลียแทน

ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) เป็นระบบกฎหมายที่ใช้กันในภาคพื้นยุโรป ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า “Jus Civile” เดิมใช้บังคับแก่คนพื้นเมืองโรมัน (Cives) ส่วนชนชาติอื่นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายหนึ่งเรียกว่า กฎหมายของโลก (Jus Gentium) กฎหมายแพ่ง (Civil) ของชาวโรมันนี้เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลบ้าง เกิดจากการตีความของนักปราชญ์ทางกฎหมายบ้าง ได้เจริญขึ้นจนเป็นระบบกฎหมายที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระเจ้าจัสติเนียนหรือยุสดีเนียน (Justinien) ได้รวบรวมนักกฎหมายที่สำคัญ ๆ มาชุมนุมร่างกฎหมายแพ่งขึ้นเรียกว่า “Jus Civile” ต่อมาประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปได้นำมาใช้เป็นกฎหมายของตน และภายหลังได้นำเอาระบบกฎหมายนั้นมาประมวลขึ้นเป็นประมวลกฎหมายแพ่ง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น

ระบบกฎหมายสังคมนิยม (Socialist Law System) เกิดขึ้นหลังจากการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย เมื่อพ.ศ. 2460 (ค.ศ. 1917) ระบบกฎหมายนี้เชื่อว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบและกลไกต่าง ๆ ของสังคม เพื่อให้เกิดความทัดเทียมกันในสังคมและเพื่อคุ้มครองคนในสังคมให้พ้นจากการกดขี่ข่มเหงของนายทุน กฎหมายจะมีความจำเป็นเพียงชั่วขณะหนึ่ง เมื่อสังคมเข้าสู่ระบบคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์ปราศจากความเหลื่อมล้ำทางฐานะปราศจากชนชั้น โดยประชาชนเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกันแล้ว กฎหมายจะไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไปแต่เมื่อยังไม่ถึงจุดนี้ความจำเป็นของกฎหมายจะยังคงมีอยู่

⁵⁰ From The Parliament of The Commonwealth of Australia, *Design Law Review Committee Report Relating to Utility Models* (Second Term of Reference), p. 7.

ในปัจจุบันระบบกฎหมายสังคมนิยมมีใช้อยู่ในประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย คิวบา เกาหลีเหนือ ลาว เวียดนาม กัมพูชา จีนและประเทศที่มีการปกครองแบบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก เช่น โรมาเนีย บัลแกเรีย ฮังการี เป็นต้น

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธรัฐรัสเซียเนื่องจากประเทศสหพันธรัฐรัสเซียมีระบบกฎหมายสังคมนิยม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้⁵¹

1. กฎหมายลายลักษณ์อักษร เป็นกฎหมายที่สำคัญที่สุดในประเทศสังคมนิยม ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารมีอำนาจในการออกกฎหมายลายลักษณ์อักษร ทั้งที่เป็นกฎหมายแม่บทและกฎหมายในลำดับรองทั้งปวง กฎหมายลายลักษณ์อักษรมักจะใช้ถ้อยคำสามารถแปลความหมายหรือตีความได้อย่างกว้างขวางและปล่อยทิ้งปัญหาต่าง ๆ ให้อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ดังนั้น กฎหมายลายลักษณ์อักษรกับหลักปฏิบัติในการปกครองจึงมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

2. จารีตประเพณี มีบทบาทในการเป็นเครื่องมือช่วยตีความหมายและอุดช่องว่างของกฎหมายในกรณีที่ไม่มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจน อย่างไรก็ตาม จารีตประเพณีที่นำมาใช้ได้นั้นก็เป็นเพียงส่วนน้อยเพราะตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมักเขียนไว้กว้าง ๆ ประกอบกับศาลก็มีดุลพินิจในการตีความกฎหมายอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว

3. หลักการและแนวความคิดของมาร์กซ์ (Marx) และเลนิน (Lenin)⁵² ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการปกครองในระบบสังคมนิยม ศาลหรือผู้พิพากษามักจะกล่าวอ้างอิงถึงข้อเขียนหรือแนวความคิดของมาร์กซ์และเลนินมาประกอบคำตัดสินเสมอ

3.1 ความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร

3.1.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิบัตรตามอนุสัญญากรุงปารีสและความตกลงระหว่างประเทศ

3.1.1.1 การคุ้มครองสิทธิบัตรตามอนุสัญญากรุงปารีส

อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1883) อนุสัญญากรุงปารีสเป็นความตกลงพหุภาคีฉบับหนึ่ง ที่เริ่มก่อตั้งโดยกลุ่มประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรม จำนวน 11 ประเทศ มีความสำคัญมากในการกำหนดหลักการคุ้มครองเกี่ยวกับ

⁵¹ ทศพร มุลรัตน์. (ม.ป.ป.). *ระบบกฎหมายของโลก*. สืบค้นจาก

http://www.baanjommyut.com/library/global_community/05_2_5.html

⁵² วลาดิเมียร์ เลนิน เกิดที่เมือง Simirk เมื่อปี ค.ศ. 1870 และเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1924 จบกฎหมายจากมหาวิทยาลัย St.Peterberg และประกอบอาชีพเป็นทนายความ.

กฎหมายสิทธิบัตรไว้โดยเฉพาะ และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในบรรดานานอารยประเทศ รวมทั้งประเทศที่มีได้เป็นภาคี เช่น ประเทศไทย ก็ได้ยอมรับเอาหลักการสำคัญบางประการของอนุสัญญาดังกล่าว มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522⁵³

นับแต่อนุสัญญากรุงปารีสมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1884 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาจนถึงปัจจุบันรวม 6 ครั้ง โดยครั้งแรกที่กรุงบรัสเซลส์ ค.ศ. 1900 ครั้งที่ 2 ที่กรุงวอชิงตัน ค.ศ. 1911 ครั้งที่ 3 ที่กรุงเฮก ค.ศ. 1925 ครั้งที่ 4 ที่กรุงลอนดอน ค.ศ. 1934 ครั้งที่ 5 ที่กรุงลิสบอน ค.ศ. 1958 และครั้งที่ 6 ที่กรุงสตอกโฮล์ม ค.ศ. 1967

อนุสัญญากรุงปารีสประกอบด้วยบทบัญญัติทั้งหมด 30 ข้อ ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ทางอุตสาหกรรม ได้แก่ สิทธิบัตร (ข้อ 4) เครื่องหมายการค้าและบริการ (ข้อ 6) ชื่อการค้า (ข้อ 8) กรณีเกี่ยวกับการระบุแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือผู้ผลิต (ข้อ 10) ซึ่งอนุสัญญานี้เป็นการวางหลักพื้นฐานการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ โดยไม่ได้กำหนดมาตรฐาน คุณสมบัติของการประดิษฐ์ ประเภทของการประดิษฐ์ ตลอดจนระยะเวลาของการคุ้มครองว่าจะต้องมีระยะเวลาเท่าใดประการใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการยอมรับในหลักการของกฎหมายสิทธิบัตรของแต่ละประเทศยังมีความหลากหลายและถกเถียงกันอยู่มาก ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม จำเป็น และการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีของตนเอง ซึ่งแตกต่างกันอยู่ อนุสัญญาดังกล่าวจึงมิได้กำหนดขอบเขตและแนวทางการคุ้มครองบังคับรัฐภาคีให้ต้องปฏิบัติตามโดยทันที ทั้งนี้ยังเปิดช่องให้แต่ละประเทศกำหนดข้อสงวน และให้โอกาสเลือกที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรสำหรับผลิตภัณฑ์ก็ได้ได้ตามความเหมาะสมและจำเป็นของตน ทั้งนี้จากกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคืออนุสัญญากรุงปารีสไม่ได้กำหนดให้มีระบบสิทธิบัตรระหว่างประเทศขึ้น โดยตรง คงเพียงแต่บัญญัติหลักการพื้นฐานผูกพันรัฐภาคีให้ต้องดำเนินการอนุวัติการ (Implementation) กฎหมายสิทธิบัตรตามที่ได้ตกลงกันให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของตน (ข้อ 25) เท่านั้น ผู้ประดิษฐ์ยังคงต้องไปขอจดสิทธิบัตรตามหลักเกณฑ์และวิธีการทางกฎหมายภายในของแต่ละประเทศอยู่ และเมื่อได้รับสิทธิบัตรจากประเทศใดแล้ว ก็ใช้สิทธิผูกขาดภายในประเทศนั้นเท่านั้น⁵⁴

ซึ่งหลักการสำคัญที่ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐาน และได้รับการยอมรับนับถือโดยทั่วไปของอนุสัญญากรุงปารีส ซึ่งปรากฏใน 30 ข้อ ดังกล่าวอาจจำแนกได้เป็น 4 ข้อใหญ่ ๆ ดังนี้⁵⁵

1. หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
2. หลักการให้สิทธิแก่ผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรก่อน (Right of Priority)

⁵³ จาก *กฎหมายสิทธิบัตร* (น. 35), โดย จักรกฤษณ์ วรรณพจน์, 2538, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

⁵⁴ *กรมทรัพย์สินทางปัญญา* (เอกสารประกอบการสัมมนา กรมทรัพย์สินทางปัญญา) (น. 36). เล่มเดิม.

⁵⁵ *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา* (น. 303-307). เล่มเดิม.

3. หลักความเป็นอิสระของสิทธิบัตร (Independence of Patents)

4. หลักเกณฑ์การบังคับให้มีการใช้สิทธิบัตร และการนำเข้าสินค้าที่ได้รับสิทธิบัตร

3.1.2 สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตร (PCT)⁵⁶

สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางสิทธิบัตรนี้เป็นการร่วมกันจัดตั้งระบบการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรเพื่อช่วยเหลือรัฐภาคีในการตรวจสอบคำขอสิทธิบัตรตามเงื่อนไขหลักการออกสิทธิบัตร เช่น ความซ้ำซ้อน ความใหม่หรือการมีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ซึ่งหากให้หน่วยงานของรัฐแต่ละรัฐดำเนินการตรวจสอบเองตามปกติแล้วย่อมต้องใช้เวลาอันยาวนานและสิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมากในการตรวจสอบคำขอของผู้ยื่นคำขอแต่ละรายในแต่ละประเทศที่ต้องการจะได้รับความคุ้มครองและโดยผลของสนธิสัญญา ผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร สามารถยื่นคำขอต่อสำนักงานสิทธิบัตร ซึ่งเป็นองค์กรกลางทำหน้าที่ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร และเมื่อพิจารณาคำขอเสร็จแล้ว จึงส่งเรื่องคำขอรับสิทธิบัตรนั้นไปรัฐที่ผู้ยื่นคำขอประสงค์จะได้รับการคุ้มครองสิทธิบัตร เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐนั้น ๆ พิจารณาออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ขออีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น การตรวจสอบดังกล่าวจึงเป็นเพียงการตรวจสอบเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนของการขอสิทธิบัตรในเบื้องต้นเท่านั้น การตรวจสอบไม่มีผลบังคับให้รัฐภาคีที่ผู้ยื่นขอให้คุ้มครองสิทธิบัตร ต้องออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอที่ผ่านการตรวจสอบของสำนักงานสิทธิบัตร ผู้ตรวจสอบคำขอนั้น ๆ แต่อย่างใด

3.1.2.1 ขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตร PCT แบ่งออกเป็นขั้นตอนหลัก ๆ 2 ขั้นตอน คือ⁵⁷

(ก) ขั้นตอนระหว่างประเทศ เป็นขั้นตอนที่มีการดำเนินการในเบื้องต้น เช่น การตรวจสอบ Formality การประกาศโฆษณาคำขอ PCT

(ข) ขั้นตอนในประเทศ เป็นขั้นตอนที่เป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศซึ่งจะตรวจสอบการประดิษฐ์และรับจดทะเบียนคำขอ PCT

3.1.2.2 การจัดเตรียมคำขอ PCT

ผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำขอผ่านระบบ PCT จะต้องจัดเตรียมเอกสารขั้นต้นดังนี้

(ก) แบบพิมพ์คำขอ PCT (ดาวน์โหลดได้จาก www.wipo.int/pct/en/)

(ข) รายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ บทสรุปการประดิษฐ์ และรูปเขียน(ถ้ามี) ตามหลักเกณฑ์ PCT กำหนด เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทย (กรณีเป็นภาษาไทยจะต้องส่งคำแปลเป็นภาษาอังกฤษภายใน 1 เดือน)

⁵⁶ แหล่งเดิม, หน้า 309.

⁵⁷ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th/ipthailand/idex.php?option=com_content&task=category§ionid=43&id=351&Itemid=296

3.1.2.3 การยื่นคำขอผ่านระบบ PCT

การยื่นคำขอ PCT สามารถนำเอกสารคำขอไปยื่นต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมตามที่ PCT กำหนดดังนี้

- (ก) ค่าธรรมเนียมคำขอ PCT
- (ข) ค่าธรรมเนียมการตรวจค้น
- (ค) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประมาณ 3,000 บาท

ผู้ที่มีความประสงค์จะขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ในต่างประเทศผ่านระบบ PCT หรือผู้ที่ประสงค์จะขอคำปรึกษาหรือรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถยื่นคำขอหรือขอรับคำปรึกษาได้ที่ สำนักงานรับคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรระหว่างประเทศ ชั้น 6 กรมทรัพย์สินทางปัญญา

3.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศต่าง ๆ ได้บัญญัติกฎหมายอนุสิทธิบัตรเพิ่มเติมจากกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองในรูปแบบของสิทธิบัตรในระยะสั้นได้มากยิ่งขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์การขอรับสิทธิบัตรที่เข้มงวดน้อยลง ประเทศต่าง ๆ ประมาณ 70 ประเทศออกกฎหมายอนุสิทธิบัตรซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชื่อว่า แบบบรรดประโยชน์ (Utility Models) นวัตกรรมใหม่ (Utility Innovations) หนังสือรับรองแบบผลิตภัณฑ์ (Utility Certificates) การประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ (Short-Terms Patents) อนุสิทธิบัตร (Petty Patents) and สิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patents) ในปัจจุบันยังไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศร่วมกันเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตร ทำให้ประเทศต่าง ๆ กำหนดหลักเกณฑ์อนุสิทธิบัตรในรูปแบบที่แตกต่างกัน ความแตกต่างที่สำคัญได้แก่สิ่งที่ได้รับความคุ้มครอง กระบวนการจดทะเบียน หลักเกณฑ์ในการออกอนุสิทธิบัตรและระยะเวลาให้ความคุ้มครอง

เดิมอนุสิทธิบัตรให้ความคุ้มครองเฉพาะรูปทรงสามมิติ บางประเทศยังคงจำกัดความคุ้มครองเฉพาะรูปทรงสามมิติ บางประเทศขยายการคุ้มครองต่อกรรมวิธี การประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีชีวภาค และวงจรอิเล็กทรอนิกส์ บางประเทศให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร การกำหนดสิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองเป็นวิธีการหนึ่งขอแต่ละประเทศในการให้การสนับสนุนเทคโนโลยีในด้านที่ต้องการ โดยให้ได้รับประโยชน์มากที่สุดจากอนุสิทธิบัตร

โดยหลักเกณฑ์คุ้มครองของแต่ละประเทศจะกำหนดในลักษณะทำนองเดียวกัน ดังนี้
(ก) กระบวนการจดทะเบียน

ระบบอนุสิทธิบัตรในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้ระบบจดทะเบียน โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ตรวจสอบเฉพาะรูปแบบการยื่นคำขอ แต่บางประเทศมีการตรวจสอบการประดิษฐ์เช่นเดียวกับระบบสิทธิบัตร บางประเทศกำหนดให้ระบบอนุสิทธิบัตรควบคู่กับระบบสิทธิบัตร โดยกำหนดให้กระบวนการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรผสมผสานกับระบบจดทะเบียนสิทธิบัตร บางประเทศกำหนดให้สามารถยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรและสิทธิบัตรในการประดิษฐ์เช่นเดียวกันควบคู่ไปพร้อมกันได้ ทำให้ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรขณะที่ขั้นตอนการจดทะเบียนสิทธิบัตรอยู่ระหว่างดำเนินการ บางประเทศอนุญาตให้เปลี่ยนคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรเป็นอนุสิทธิบัตรหรือในทางกลับกัน

(ข) หลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้จะต้องมีความใหม่ ใช้ประโยชน์ได้ และมีขั้นการประดิษฐ์ ระบบอนุสิทธิบัตรในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในระดับของหลักเกณฑ์การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยมีตั้งแต่จะต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในโลก จนถึงเป็นเพียงการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในประเทศ ระดับของการใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามระบบอนุสิทธิบัตรในประเทศส่วนใหญ่กำหนดระดับของขั้นการประดิษฐ์ในระดับที่ต่ำกว่าสิทธิบัตร

(ค) ระยะเวลาคุ้มครองอนุสิทธิบัตร

ประเทศส่วนใหญ่ให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรในระยะเวลาที่สั้นกว่าสิทธิบัตร โดยให้ความคุ้มครองในระยะเวลา 6 ถึง 15 ปี ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ และส่วนใหญ่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการที่จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับสิทธิบัตร

แม้ว่าหลักเกณฑ์การออกอนุสิทธิบัตรจะแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่ก็เริ่มที่จะมีความใกล้เคียงกันเนื่องจากประเทศต่าง ๆ มีประสบการณ์จากวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ในประเทศ แม้ว่าจะยังไม่มีสนธิสัญญาเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรโดยตรง⁵⁸

⁵⁸ From *Germany to Australia: Opportunity for a second Tier Patent System in the United States*, by Peter A. Cummings, digital commons.law.msu.

3.2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย

เครือรัฐออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federation) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 6 มลรัฐและ 2 เขตการปกครอง รัฐธรรมนูญของเครือรัฐออสเตรเลียกำหนดให้แต่ละมลรัฐและเขตปกครองต่างก็มีอำนาจในทางนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการเป็นอิสระแยกออกจากการบริหารราชการส่วนกลาง (Federation Government) แต่กฎหมายของมลรัฐและเขตปกครองจะใช้บังคับไม่ได้หากขัดแย้งกับกฎหมายของสหพันธรัฐ⁵⁹

เครือรัฐออสเตรเลียใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่ในปัจจุบันฝ่ายนิติบัญญัติของทั้งรัฐบาลสหพันธรัฐและมลรัฐกับเขตปกครองได้มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรออกมาใช้บังคับเป็นจำนวนมาก โดยที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรเหล่านั้นจะมีการแก้ไขอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นการแก้ปัญหาที่ดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กฎหมายลายลักษณ์อักษรของเครือรัฐออสเตรเลียจึงมักจะมีบทบัญญัติจำนวนมาก

กฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลียที่ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์เริ่มต้นจาก Statute of Monopolies 1623 ซึ่งเป็นกฎหมายของประเทศอังกฤษที่เริ่มให้การคุ้มครองแก่สิทธิบัตรในลักษณะเป็นสิทธิผูกขาด จนถึงกลางศตวรรษที่ 19 ซึ่งประเทศทางตะวันตกได้ให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ โดยมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาหลายฉบับ จากการได้รับอิทธิพลของกฎหมายสิทธิบัตรประเทศอังกฤษ เครือรัฐออสเตรเลียจึงตรากฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2497 (Patent Act 1952) ออกใช้บังคับ หลังจากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งในกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ซึ่งยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

นอกจากกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) แล้วยังมีกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่อีก ได้แก่ ข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิบัตร พ.ศ. 2534 (Patent Regulation 1991) ซึ่งออกตามความในกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ระเบียบหรือข้อบังคับดังกล่าวบัญญัติถึงกระบวนการทางทะเบียนของสิทธิบัตรซึ่งเป็นการดำเนินการในชั้นนายทะเบียนลักษณะเดียวกับการดำเนินการโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย⁶⁰

⁵⁹ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554). กฎหมายเปรียบเทียบ, *วารสารกฎหมายเปรียบเทียบศาลยุติธรรม*, 3(3), น. 2. สืบค้นจาก <https://www.libraly.coj.go.th>

⁶⁰ แหล่งเดิม. (น. 4).

3.2.1.1 ลักษณะสำคัญของสิทธิบัตรนวัตกรรม

ระหว่างปีพ.ศ. 2522-2544 (ค.ศ. 1979-2001) ระบบอนุสิทธิบัตรของเครือรัฐออสเตรเลียมีอายุความคุ้มครองสั้นกว่าอายุความคุ้มครองตามระบบสิทธิบัตร แต่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ เช่นเดียวกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ อย่างไรก็ตามระบบอนุสิทธิบัตรถูกท้วงติงว่ามีผลในการขจัดการออกสิทธิบัตรให้โดยง่ายมีระดับการประดิษฐ์ที่ต่ำเป็นที่นิยมนของผู้ประดิษฐ์ที่เป็นบุคคลธรรมดาและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) เครือรัฐออสเตรเลียเปลี่ยนจากระบบอนุสิทธิบัตร (Petty Patent) เป็นระบบสิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent)⁶¹ โดยนำมาแทนที่อนุสิทธิบัตร (Petty Patent) ซึ่งให้ความคุ้มครองโดยเร็ว ค่าใช้จ่ายต่ำ ทั้งนี้ สิทธิบัตรนวัตกรรมจะใช้สำหรับคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีขั้นนวัตกรรมสูงขึ้น (Innovation Step) และผู้ประดิษฐ์ได้รับความคุ้มครองในขั้นตอนเพิ่มเติมระหว่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี

3.2.1.2 หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรม

ตามกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครือรัฐออสเตรเลีย มาตรา 18 บัญญัติถึงลักษณะการประดิษฐ์ที่จะได้รับความคุ้มครองสำหรับสิทธิบัตร 2 ประเภท ได้แก่ สิทธิบัตรมาตรฐาน (Standard Patent) และสิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent)

สิทธิบัตรมาตรฐาน (Standard Patent) ของเครือรัฐออสเตรเลีย คือ การประดิษฐ์อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีหรือกระบวนการผลิต ในลักษณะเดียวกับการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทย ซึ่งการประดิษฐ์ต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมโดยอยู่ในความหมายของ Statute of Monopolies มาตรา 6⁶² และ

2. เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่ปรากฏอยู่แล้ว (Prior Art) ก่อนวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร การประดิษฐ์นั้นต้อง

1) เป็นการประดิษฐ์ใหม่ (Novelty) คือไม่ใช่งานที่มี หรือใช้ หรือมีการเปิดเผยต่อสาธารณชนไม่ว่าในทางใด ทั้งในเครือรัฐออสเตรเลียและต่างประเทศก่อนวันขอรับสิทธิบัตร มาตรา 7(1)

⁶¹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th/index

⁶² มาตรา 18(1)(a) “is a manner of manufacture within the meaning of section 6 of the Statute of Monopolies;” (อ้างถึงใน สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554). กฎหมายเปรียบเทียบ, *วารสารกฎหมายเปรียบเทียบศาลยุติธรรม*, 3(3), น. 7. สืบค้นจาก <https://www.libraly.coj.go.th>).

2) มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) คือการประดิษฐ์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์โดยง่ายแก่บุคคลที่มีความชำนาญในระดับสามัญสำหรับงานประเภทนั้น (Non-Obvious to a Person Skilled in the Relevant art) มาตรา 7(2) การพิจารณาขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นต้องพิจารณาวิถายการในขณะที่มีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในเครือรัฐออสเตรเลีย ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากที่หาผู้เชี่ยวชาญที่จะมีความรู้ในขณะนั้น รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่จะทราบข้อมูลจำเพาะ และปัญหาในการพิจารณาคดีคือการระบุพยานเอกสารจากการค้นคว้ามักมีจำนวนมาก ทำให้ศาลต้องใช้เวลาามาก จึงต้องมีกระบวนการแยกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องและรับฟังได้

3) มีประโยชน์ (Useful) หมายถึง การมีประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการประดิษฐ์ แต่ไม่ถึงขนาดที่สาธารณชนจะต้องยอมรับหรือเห็นว่ามีประโยชน์เช่นนั้นด้วย ตัวอย่างการไม่ได้รับสิทธิบัตรเพราะเหตุเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่มีประโยชน์ตามวัตถุประสงค์แห่งการประดิษฐ์ เช่น กรรมวิธีการตีแป้งโดยใช้ประจุไฟฟ้าชาร์จอากาศ เพื่อลดคาร์โบไฮเดรตแต่เพิ่มโปรตีนในเนื้อแป้ง กรรมวิธีดังกล่าวไม่ได้รับการจดสิทธิบัตรในเครือรัฐออสเตรเลียเพราะจากการตรวจสอบปรากฏว่า กรรมวิธีนั้นไม่สามารถทำให้เนื้อแป้งลดคาร์โบไฮเดรตและเพิ่มโปรตีนได้ตามวัตถุประสงค์ของการประดิษฐ์⁶³

4) ไม่ได้รับการเปิดเผย รวมทั้งต้องไม่มีการใช้อย่างเป็นความลับ (Secret Use) โดยผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือผู้รับมอบอำนาจ หรือผู้แทน หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ขอรับสิทธิบัตร ก่อนวันยื่นขอรับสิทธิบัตร (มาตรา 18(1)(d) “was not secretly used in the patent area before the priority date of that claim by, or on behalf of, or with the authority of, the patentee or nominated person or the patentee’s or nominated person’s predecessor in title to the invention.”)⁶⁴ เป็นการใช้หรือเปิดเผยการประดิษฐ์อันจะมีผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครอง

สิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) เป็นสิทธิบัตรที่มีขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองง่ายกว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่มาก เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ซับซ้อนเท่ากับสิทธิบัตรมาตรฐาน (Standard Patent) กล่าวคือ การประดิษฐ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมคล้ายกับอนุสิทธิบัตรของประเทศไทย

สิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) เจือปนไขของลักษณะการประดิษฐ์เหมือนกับสิทธิบัตรมาตรฐานเกือบทุกประการ ต่างกันเพียงการประดิษฐ์ที่ขอรับการคุ้มครองโดยสิทธิบัตร

⁶³ แหล่งเดิม. (น. 8).

⁶⁴ แหล่งเดิม. (หน้าเดิม).

นวัตกรรมไม่ต้องมีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น (Innovative Step) เมื่อเทียบกับงานที่ปรากฏอยู่แล้ว มาตรา 7(4) (5) (6)⁶⁵

สิทธิบัตรนวัตกรรมให้ความคุ้มครองวัสดุอุปกรณ์ กรรมวิธีและกระบวนการที่มีผล ก่อให้เกิดสิ่งที่ยังมองไม่เห็นหรือจับต้องได้ทางกายภาพที่มีความใหม่ ผู้ขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ต้อง แสดงให้เห็นว่า การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่ แล้ว มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่ปรากฏอยู่แล้ว และสามารถใช้ประโยชน์ได้ ในทางตรงกันข้าม การขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมในเครือรัฐออสเตรเลีย ผู้ขอต้องแสดงให้เห็นเพียง ว่า การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมเป็นการประดิษฐ์ใหม่ พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น และใช้ ประโยชน์ได้

การประดิษฐ์สิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียจะต้องมีขั้นการประดิษฐ์ที่พัฒนา ปรับปรุงใหม่ (Innovative Step) โดยไม่ต้องมีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) เพื่อให้ ความคุ้มครองความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยีเดิมซึ่งอาจจะไม่มีขั้นการ ประดิษฐ์ที่สูงขึ้นที่จะขอรับสิทธิบัตรได้

การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรเครือรัฐออสเตรเลียจะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่แตกต่าง จากการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วและความแตกต่างนั้นเป็นส่วนสาระสำคัญของลักษณะของการ ประดิษฐ์นั้น

หากต้องการให้การประดิษฐ์ที่มีอายุการแสวงหาประโยชน์โดยการผลิตและจำหน่ายที่ ต่ำได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากอาจมีการประดิษฐ์ที่ใหม่กว่ามาแข่งขัน ตัวอย่างเช่น การประดิษฐ์ เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จะต้องขอรับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตร

การตรวจสอบการประดิษฐ์สำหรับสิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตร บุคคลอื่น หรือคณะกรรมการสิทธิบัตรขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ สิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียจะมีผลบังคับตามกฎหมายต่อเมื่อมีการตรวจสอบการ ประดิษฐ์ว่ามีคุณสมบัติที่จะขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมตามกฎหมายสิทธิบัตรและได้รับการรับรอง

สิทธิบัตรนวัตกรรมที่ยื่นคำขอในเครือรัฐออสเตรเลีย หากต้องการบังคับใช้สิทธิใน ประเทศอื่น ๆ จะต้องยื่นคำขอรับสิทธิบัตรต่างหากในประเทศนั้น ๆ

สิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียให้ความคุ้มครองที่รวดเร็วสำหรับอุปกรณ์ เครื่องใช้ กรรมวิธีและกระบวนการที่ไม่มีขั้นการประดิษฐ์สูงพอที่จะได้รับสิทธิบัตร

⁶⁵ แหล่งเดิม. (น. 9).

เจ้าของการประดิษฐ์ที่ใหม่และมีประโยชน์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ที่พัฒนาปรับปรุงใหม่ (Innovative step) สามารถยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมซึ่งมีขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตร นวัตกรรมไม่เข้มงวดคั่งเช่นขั้นตอนการขอรับสิทธิบัตร

การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมเครื่องรัฐออสเตรเลียได้จะต้องประกอบด้วย ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการประดิษฐ์ขั้นใหม่ หมายถึง ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ได้มีการเผยแพร่ ต่อสาธารณชนไม่ว่าในรูปแบบใด ในที่ใดไม่ว่าในประเทศหรือนอกประเทศก่อนวันยื่นคำขอรับ สิทธิบัตรนวัตกรรม

2. มีขั้นการประดิษฐ์ที่พัฒนาปรับปรุงใหม่ (innovative step) ซึ่งหมายถึง เป็นการ ประดิษฐ์ที่แตกต่างจากการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วและเป็นความแตกต่างที่เป็นส่วนสำคัญของลักษณะ ของการประดิษฐ์นั้นจะมีการตรวจสอบรูปแบบคำขอรับ สิทธิบัตรนวัตกรรมเพื่อความถูกต้อง โดยทั่วไปแล้วจะรับจดทะเบียนสิทธิบัตรนวัตกรรมภายใน 1 เดือนนับแต่ยื่นคำขอ

เมื่อมีการออกสิทธิบัตรนวัตกรรมเครื่องรัฐออสเตรเลีย จะมีการประกาศในวารสาร สิทธิบัตรของเครื่องรัฐออสเตรเลีย โดยจะเป็นการพิมพ์รายละเอียดการประดิษฐ์เปิดเผยต่อสาธารณ ผ่านทางเว็บไซต์และส่งไปห้องสมุดต่าง ๆ รวมถึง สำนักงานสิทธิบัตรในต่างประเทศ

การพิมพ์เผยแพร่เป็นขั้นตอนที่สำคัญเนื่องจากหลังจากที่พิมพ์เผยแพร่ บุคคลใดใช้การ ประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรนวัตกรรมโดยไม่ได้รับอนุญาตจะถือว่าเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตร และเมื่อ ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และได้รับการรับรองสิทธิบัตรนวัตกรรมก็ จะมีอำนาจฟ้องคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศ

ข้อแตกต่างของสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรพ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครื่องรัฐออสเตรเลียกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของไทย ข้อแตกต่างของ สิ่งที่ได้รับคุ้มครอง ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

(ก) การออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ลักษณะภายนอกของแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งรวมถึง รูปทรง (Shape) รูปร่างภายนอก (Configuration) แบบ (Pattern) การประดับ (Ornamentation) ที่ปรากฏลักษณะเฉพาะ (Unique Appearance) เมื่อลักษณะดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์เป็นแบบ ผลิตภัณฑ์ เครื่องรัฐออสเตรเลียให้ความคุ้มครองโดยกฎหมายเกี่ยวกับการออกแบบ พ.ศ. 2546 (Design Act 2003) ในขณะที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์โดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

(๗) กฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) เครือรัฐออสเตรเลียให้ความสำคัญคุ้มครองแก่สิทธิบัตรนวัตกรรม โดยไม่ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่นุสิทธิบัตร ในขณะที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของไทยให้ความสำคัญคุ้มครองแก่นุสิทธิบัตร

3.2.1.3 การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรนวัตกรรม

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยและกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครือรัฐออสเตรเลียต่างก็มีบทบัญญัติระบุสิ่งที่ไม่สามารถคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ ทั้งนี้ นอกจากการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement)⁶⁶ ที่มีผลผูกพันแต่ละประเทศแล้ว ยังเป็นไปตามรัฐประชาสโนบายของแต่ละประเทศด้วย

ในส่วนของเครือรัฐออสเตรเลีย นอกจากสิ่งที่ไม่สามารถรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) มาตรา 18(2) (3) และ (4) แล้ว ยังมีแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลในฐานะที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)

3.2.1.4 ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรนวัตกรรม

สิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียมีอายุความคุ้มครอง 8 ปี ให้ความสำคัญคุ้มครองการประดิษฐ์เกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องใช้ กรรมวิธีและกระบวนการที่ใหม่แต่มีขั้นการประดิษฐ์ไม่ถึงระดับที่จะได้รับสิทธิบัตร การขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมมีขั้นตอนที่ค่อนข้างรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายไม่สูง

โดยปกติแล้วจะออกสิทธิบัตรนวัตกรรมภายใน 1 เดือน นับแต่ยื่นคำขอจดทะเบียน เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนรับจดทะเบียน

สิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) เป็นสิทธิบัตรที่มีขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองง่ายกว่าสิทธิบัตรมาตรฐาน (Standard Patent) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่มาก แต่มีระยะเวลาคุ้มครองเพียง 8 ปีนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมที่สมบูรณ์ มาตรา 68

3.2.1.5 ประโยชน์ของสิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลีย

หากมีการตรวจสอบการประดิษฐ์และได้รับการรับรอง สิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลียให้ความสำคัญคุ้มครองในระดับเดียวกับสิทธิบัตรที่จะห้ามไม่ให้บุคคลอื่นลอกเลียนการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร

เมื่อต้องการที่จะห้ามบุคคลอื่นละเมิดอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องชำระเงินค่าธรรมเนียมเพื่อให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตร

⁶⁶ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th/index

3.2.1.6 ข้อจำกัดของอนุสิทธิบัตรเครื่องสำอาง

อนุสิทธิบัตรเครื่องสำอางออกโดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ดังนั้น จึงยังไม่มี การรับรองความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและอาจทำให้ยากที่จะขายหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิใน สิทธิบัตรนวัตกรรมจนกว่าอนุสิทธิบัตรจะได้รับการตรวจสอบการประดิษฐ์และรับรอง

นอกจากนี้ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมยังไม่มีอำนาจฟ้องศาลที่จะบังคับใช้สิทธิใน สิทธิบัตรนวัตกรรมจนกว่าจะมีการตรวจสอบการประดิษฐ์และได้รับการรับรอง ทั้งนี้ ระยะเวลาใน การตรวจสอบการประดิษฐ์จะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

3.2.1.7 สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรม

กฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครื่องสำอางมาตรา 15 บัญญัติให้เจ้าของการประดิษฐ์เท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรได้ โดยผู้ที่สามารถเป็นเจ้าของ สิทธิบัตร ได้แก่ ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ได้รับโอนสิทธิจากผู้ประดิษฐ์ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคน ออสเตรเลียหรือไม่ก็ตาม และมาตรา 16 บัญญัติถึงกรณีที่มีบุคคลหลายคนทำการประดิษฐ์ร่วมกัน นอกจากแต่ละคนจะมีสิทธิขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในส่วนที่ตนเองประดิษฐ์ขึ้นหากสามารถ แยกจากกันได้แล้ว กรณีที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ บุคคลเหล่านั้นต่างก็มีสิทธิในสิทธิบัตรการ ประดิษฐ์นั้นอย่างเท่าเทียมกันผู้ทรงสิทธิบัตรแต่ละคนสามารถใช้สิทธิตามสิทธิบัตรได้โดยไม่ต้อง ให้ค่าตอบแทนผู้ทรงสิทธิบัตรคนอื่น แต่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมกันจะโอนสิทธิหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้ สิทธิตามสิทธิบัตรโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิคนอื่นไม่ได้⁶⁷

ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมสามารถแก้ไขขอบเขตของข้อถ้อยสิทธิเพื่อที่จะให้สามารถ ตีความเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่อ้างว่าละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรมได้จนถึงเวลาที่สิทธิบัตร นวัตกรรมได้รับการรับรอง แต่จะเพิ่มเติมข้อถ้อยสิทธิใหม่ไม่ได้⁶⁸

3.2.1.8 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองและการพิจารณาออกสิทธิบัตรนวัตกรรม

การออกสิทธิบัตรนวัตกรรมในตอนแรกยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยจะ ตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องของรูปแบบคำขอ หากคำขอถูกต้องตามแบบสำนักงานสิทธิบัตรของ เครื่องสำอางก็จะออกสิทธิบัตรนวัตกรรมให้ โดยปกติจะใช้เวลาพิจารณาออกสิทธิบัตร นวัตกรรม 1 ถึง 2 เดือนนับจากยื่นคำขอ

⁶⁷ แหล่งเดิม. (น. 12).

⁶⁸ Patent Amendment Act, Section 102 (2A)(b).

การยื่นคำขอ

ประเภทของคำขอรับสิทธิบัตร มี 3 ชนิด ได้แก่

1. คำขอแบบชั่วคราว (Provisional) ใช้เพื่อเริ่มวันแรก (Priority Date) สำหรับการประดิษฐ์ นั่นคือ ถ้าคำขอนี้ เป็นที่รู้แก่สาธารณชนก่อนวันแรก จะไม่มีการออกสิทธิบัตรให้แก่คำขอนี้ การยื่นคำขอแบบชั่วคราว โดยตัวมันเองจะไม่ให้การคุ้มครองสิทธิบัตร ภายใน 12 เดือนเพื่อให้เวลาแก่ผู้ขอก่อนตัดสินใจเสียค่าใช้จ่ายกับคำขอรวมถึงประเมิน โอกาสที่จะได้รับสิทธิบัตรและตัดสินใจว่าต้องการจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หากผู้ขอตัดสินใจว่าต้องการจะดำเนินการต่อไป ผู้ขอจะต้องยื่นคำขอที่สมบูรณ์ (สิทธิบัตรมาตรฐาน หรือ สิทธิบัตรนวัตกรรม) คำขอรับสิทธิบัตรระหว่างประเทศและ/หรือ คำขอรับสิทธิบัตรในต่างประเทศ 1 ประเทศ หรือ มากกว่า

ในการเขียนรายละเอียดคำขอแบบชั่วคราว (Provisional) ต้องระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่าสิทธิการยื่นครั้งแรก (Priority Date) นั้นให้ผลได้ และมีรายละเอียดที่สมบูรณ์เท่าที่จะเป็นไปได้ รวมถึงการจัดการที่เลือกได้และลักษณะสำคัญทางเทคนิค รายละเอียดคำขอแบบชั่วคราวไม่จำเป็นต้องมีข้อถ้อยสิทธิ จึงทำให้การเตรียมคำของง่ายขึ้น

2. คำขอที่สมบูรณ์อาจเป็นสิทธิบัตรนวัตกรรมหรือสิทธิบัตรมาตรฐานก็ได้ คำขอที่สมบูรณ์ไม่จำเป็นต้องยื่นหลังจากการยื่นคำขอแบบชั่วคราว (Provisional) กรณีที่ยื่นคำขอที่สมบูรณ์แล้วต่อมาภายหลังต้องการเปลี่ยนคำขอที่สมบูรณ์นี้เป็นคำขอแบบชั่วคราวต้องเปลี่ยนภายใน 12 เดือนนับแต่ยื่นคำขอที่สมบูรณ์ ถ้าคำขอนี้ยังไม่มีการประกาศโฆษณาหรือตรวจสอบคำขอ

คำขอที่สมบูรณ์มี 2 ชนิด ได้แก่ คำขอนี้เพื่อคุ้มครองการปรับปรุง หรือการดัดแปลงสิ่งซึ่งได้ประดิษฐ์ในสิทธิบัตรหรือคำขอรับสิทธิบัตรก่อนหน้านี้ เรียกว่า คำขอเพิ่มเติมสิทธิบัตร (Patent of Addition) และคำขอสำหรับการประดิษฐ์ที่มีมากกว่า 1 การประดิษฐ์ โดยปกติแต่ละคำขอต้องเป็นการประดิษฐ์เดียว ถ้าคำขอแรกบรรยายรายละเอียดการประดิษฐ์มากกว่า 1 การประดิษฐ์ การยื่นคำขอที่สมบูรณ์ต้องใช้คำขอประเภท คำขอแบบแยกแต่ละการประดิษฐ์ (Divisional Application) สำหรับแต่ละคำขอที่มีการประดิษฐ์เกินกว่า 1 การประดิษฐ์ โดยปราศจากการสูญเสียสิทธิการยื่นวันแรก (Priority Date)

การยื่นคำขอที่สมบูรณ์ต้องมีรายละเอียดที่สมบูรณ์ รวมทั้งสำเนาของรายละเอียดที่สมบูรณ์ที่มีคำว่า “สำเนาถูกต้อง” (True Copy) รายละเอียดคำขอที่สมบูรณ์ต้องบรรยายรายละเอียดการประดิษฐ์อย่างสมบูรณ์จนผู้อื่นสามารถทำการประดิษฐ์นั้นได้จากข้อมูลนั้น ให้วิธีการประดิษฐ์ที่ดีที่สุดและมีข้อถ้อยสิทธิ (สำหรับสิทธิบัตรมีได้หลายข้อ แต่สิทธิบัตรนวัตกรรมมี 1 ข้อถ้อยสิทธิหลักและจนถึง 2 ข้อถ้อยสิทธิรอง) ข้อถ้อยสิทธิควรบรรยายอย่างชัดเจนเริ่มด้วยลักษณะสำคัญทาง

เทคนิคทั้งหมดสอดคล้องกับรายละเอียดการประดิษฐ์ สำหรับรูปเขียนใช้เมื่อจำเป็นและเป็นภาพขาวดำ ต้องให้เลขแสดงส่วนที่เป็นลักษณะสำคัญของการประดิษฐ์ในรูป และต้องบรรยายไว้ในรายละเอียดการประดิษฐ์ สำหรับบทสรุปการประดิษฐ์อยู่ตรงส่วนหลังของรายละเอียดการประดิษฐ์ เป็นการสรุปการประดิษฐ์อย่างย่อ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะสำคัญหลัก ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

3. คำขอระหว่างประเทศ (An International Application)

การประกาศโฆษณา

คำขอรับสิทธิบัตรจะถูกประกาศโฆษณาเป็นครั้งแรกโดยยังไม่มี การตรวจสอบ สำหรับคำขอสิทธิบัตรนวัตกรรมจะประกาศโฆษณาเมื่อออกสิทธิบัตร

ในประกาศโฆษณาจะประกาศเฉพาะชื่อผู้ขอและชื่อการประดิษฐ์ แต่ไม่ประกาศเนื้อหาของคำขอ ดังนั้น การประดิษฐ์นี้ยังคงเป็นความลับ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตรในเวลาต่อมาได้ถ้ายังไม่พร้อม หรือ ตัดสินใจไม่ยื่นคำขอที่สมบูรณ์หรือคำขอรับสิทธิบัตรในต่างประเทศภายในเวลาที่อนุญาต อย่างไรก็ตาม ต้องระวังการสูญเสียสิทธิการยื่นวันแรก (Priority Date)

ประกาศโฆษณาคำขอที่ยังไม่ได้ตรวจสอบจะกระทำภายใน 18 เดือนหลังจากวันยื่นครั้งแรก สำหรับการกระทำใด ๆ โดยมีขอบถือเป็นการละเมิดนับแต่วันประกาศนี้

กระบวนการตรวจสอบ

คำขอรับสิทธิบัตรจะถูกประกาศโฆษณาเป็นครั้งแรกโดยยังไม่มี การตรวจสอบ สำหรับคำขอสิทธิบัตรนวัตกรรมจะประกาศโฆษณาเมื่อออกสิทธิบัตร ขึ้นตอนต่อไปจะต้องตรวจสอบว่าเป็นไปตามกฎหมายสิทธิบัตรหรือไม่ สำหรับสิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) กระบวนการตรวจสอบจะเริ่มโดยอัตโนมัติ แต่สำหรับสิทธิบัตรมาตรฐาน (Standard Patent) ผู้ขอต้องยื่นคำขอให้ตรวจสอบและจ่ายค่าธรรมเนียม

3.2.1.9 การขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และรับรองสิทธิบัตรนวัตกรรมเครือรัฐออสเตรเลีย

การตรวจสอบการประดิษฐ์และรับรองสิทธิบัตรนวัตกรรมกระทำเพื่อตรวจสอบว่าการออกสิทธิบัตรนวัตกรรมเป็นไปตามหลักเกณฑ์กฎหมายสิทธิบัตร เพื่อที่จะบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนวัตกรรมผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และชำระค่าธรรมเนียม นอกจากนี้บุคคลอื่นอาจยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ (ตัวอย่างเช่น บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมอื่นที่อาจถูกละเมิดโดยสิทธิบัตรนวัตกรรมการประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรนวัตกรรมที่ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ ในกรณีบุคคลอื่นที่ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจ่ายค่าธรรมเนียมคนละครั้งหากผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมไม่ชำระ

ค่าธรรมเนียม สิทธิบัตรนวัตกรรมจะถูกเพิกถอน) นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิบัตรอาจสั่งให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์

เมื่อมีการตรวจสอบการประดิษฐ์และรับรองแล้ว ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมมีอำนาจดำเนินคดีผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรได้ เวลาที่ใช้ในการตรวจสอบส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้ขอ โดยทั่วไปจะใช้เวลา 1-2 ปี หลังจากยื่นคำขอทางสำนักงานสิทธิบัตรของเครือรัฐออสเตรเลียจะแจ้งให้ผู้ยื่นขอให้ตรวจสอบทราบ ถ้าผู้ขอไม่พร้อมที่จะยื่นทันทีที่ทางสำนักงานแจ้งให้ผู้ยื่นขอให้ตรวจสอบ โดยผู้ขอมีเวลา 6 เดือนที่จะยื่นถ้าผู้ขอไม่ยื่นถือว่าคำขอนั้นสิ้นสุด

การเพิกถอนสิทธิบัตรนวัตกรรม

ตามกฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครือรัฐออสเตรเลีย ให้อัยการหรือบุคคลใด ๆ สามารถขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิบัตรได้หากมีเหตุดังนี้

1. ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ใช่บุคคลที่มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร
2. สิทธิบัตรนั้นเป็นสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย กล่าวคือ การประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรไม่มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ เช่น ขาดความใหม่ ไม่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นสำหรับสิทธิบัตรมาตรฐาน
3. ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับสิทธิบัตรโดยการฉ้อฉล ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือทำเอกสารเท็จในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร
4. สิทธิบัตรมีการแก้ไขหรือระบุรายละเอียดการประดิษฐ์โดยการฉ้อฉลให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือทำเอกสารเท็จในการยื่นคำขอ
5. รายละเอียดการประดิษฐ์ไม่ได้เปิดเผยการประดิษฐ์ให้ครบถ้วนอย่างชัดเจน
6. ข้อถือสิทธิมีการระบุไว้ไม่ชัดเจน มีปัญหาในการตีความ รวมทั้งการระบุข้อถือสิทธิกว้างเกินความเป็นจริง ศาลก็จะเพิกถอนสิทธิบัตร

การบังคับใช้สิทธิ

การออกสิทธิบัตรนวัตกรรมในตอนแรกยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยจะตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องของรูปแบบคำขอ หากคำขอถูกต้องตามแบบ สำนักงานสิทธิบัตรของเครือรัฐออสเตรเลียก็จะออกสิทธิบัตรนวัตกรรมให้ และจะประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรนวัตกรรมเป็นครั้งแรกเมื่อมีการออกสิทธิบัตร การกระทำใด ๆ โดยมีขอบอันถือเป็นการละเมิดจะเริ่มนับแต่วันประกาศนี้ อย่างไรก็ตามผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมยังไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ถูกอ้างว่าละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรมในศาลได้จนกว่าสำนักสิทธิบัตรออสเตรเลียจะตรวจสอบการประดิษฐ์และรับรอง แต่ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมสามารถแก้ไขขอบเขตของข้อถือสิทธิเพื่อที่จะให้สามารถตีความเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่อ้างว่าละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรมได้จนถึงเวลาที่

สิทธิบัตรนวัตกรรมได้รับการรับรอง แต่จะเพิ่มเติมข้อถือสิทธิใหม่ไม่ได้ ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมบุคคลที่สามหรือสำนักสิทธิบัตรอาจขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ตลอดเวลาหลังรับจดทะเบียนสิทธิบัตรนวัตกรรม⁶⁹ เมื่อมีการรับรองแล้วสามารถบังคับใช้สิทธิในสิทธิบัตรนวัตกรรมได้ตามกฎหมายโดยผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ทรงสิทธิบัตร

ในคดีสิทธิบัตร คู่ความมีสิทธิเลือกนำข้อพิพาทไปฟ้องร้องยังศาลสหพันธรัฐ (Federal Court) หรือศาลมลรัฐ (State Court) ก็ได้ หากคู่ความประสงค์จะฟ้องร้องกันในศาลมลรัฐจะต้องเริ่มฟ้องที่ศาลสูงมลรัฐ (Supreme Court) ไม่ใช่ศาลชั้นต้น (Inferior Court) หรือ (Local Court) หรือศาลชั้นกลาง (District Court) แต่ในทางปฏิบัติคู่ความมักนิยมไปฟ้องที่ศาลสหพันธรัฐ (Federal Court) มากกว่าที่ศาลสูงมลรัฐ (Supreme Court) เพราะนอกจากต้องการให้คดีได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้เฉพาะทางแล้ว ยังเนื่องมาจาก หากคดีต้องมีการอุทธรณ์ คดีสิทธิบัตรต้องอุทธรณ์ไปยัง Federal Court Full Bench เท่านั้น การไปเริ่มคดีที่ศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) แต่แรกจึงจะเป็นการสะดวกกว่าที่จะไปเริ่มคดีที่ศาลสูง (Supreme Court) ทั้งนี้ นอกจากศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) กับศาลสูงมลรัฐ (Supreme Court) แล้วเครือรัฐออสเตรเลียยังมี Administrative Appeals Tribunal เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคดีสิทธิบัตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทบทวนการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายสิทธิบัตร พ.ศ. 2533 (Patent Act 1990) ของเครือรัฐออสเตรเลีย⁷⁰ มาตรา 19, 17, 32, 33, 52, 66, 74(3), 103(2), 113, 137(3), 142(2)(ข), 147(2), 147(3), 149, 150(2), 151(2), 152(1), 152(2), 152(3), 173, 198, 215, 223, 224 และตามข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิบัตร พ.ศ. 2534 (Patent Regulation 1991) บัญญัติไว้ด้วย

โดยปกติค่าเสียหายที่ศาลเครือรัฐออสเตรเลียพิพากษาให้นั้นมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งน้อยกว่าค่าพิพากษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้หากผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมแพ้คดีซึ่งฟ้องว่าจำเลยละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรม ศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมชำระค่าเสียหายแก่จำเลย

3.2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้แก่กฎหมายแบบอรรถประโยชน์หรือกฎหมายยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Model Law) ลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2529 แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 (Utility Model Law of August 28,

⁶⁹ Patent Amendment Act, Section 101A.

⁷⁰ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554). กฎหมายเปรียบเทียบ, *วารสารกฎหมายเปรียบเทียบศาลยุติธรรม*, 3(3), น. 4. สืบค้นจาก <https://www.libraly.coj.go.th>

1986(Gebrauchsmustergesetz), last amended on May 5, 2004) และประกาศว่าด้วยแบบ
 วรรณประโยชน์ (Utility Model Regulation) ลงวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2547⁷¹

3.2.2.1 ลักษณะสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร

แบบวรรณประโยชน์หรือยูทิลิตี้ โมเดล (Utility Model) คือ การประดิษฐ์ที่มีความใหม่
 มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้

เจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายอนุสิทธิบัตร คือ เพื่อให้ความคุ้มครอง
 แก่การประดิษฐ์ที่มีลักษณะเป็นการประดิษฐ์เล็ก ๆ น้อย ๆ อันได้แก่ การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถ
 ขอบรับการคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ และกฎหมายฉบับนี้ยังมุ่งประสงค์ที่จะให้ความ
 คุ้มครองภายในระยะเวลาอันรวดเร็วอีกด้วย ดังนั้น กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงใช้ระบบการจด
 ทะเบียน ซึ่งสำนักสิทธิบัตรจะตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น นอกจากนี้
 อัตราค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรยังต่ำกว่าอัตราค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียน
 สิทธิบัตรด้วย จึงนับได้ว่ากฎหมายอนุสิทธิบัตรเป็นกฎหมายที่สามารถแก้ไขจุดบกพร่องของ
 กฎหมายสิทธิบัตรได้

3.2.2.2 หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้

การจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความรวดเร็วและเสีย
 ค่าใช้จ่ายน้อย อนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ทาง
 เทคโนโลยี (Technical Invention) สารประกอบทางเคมี (Chemical Substances) อาหาร และยาแต่
 ไม่ให้ความคุ้มครองกรรมวิธี วิธีผลิต การทำงาน หรือกระบวนการดำเนินการ (Measuring
 Processes) ขณะที่การขอรับสิทธิบัตรใช้เวลาดำเนินการหลายปี แต่การรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร
 จะใช้เวลาไม่กี่สัปดาห์นับแต่วันที่ยื่นคำขอ

สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะตรวจสอบ
 รูปแบบและคุณสมบัติบางประการตามหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนเท่านั้น ตัวอย่างเช่น หน่วยงาน
 อนุสิทธิบัตรจะตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ทางเทคโนโลยี
 หรือไม่ แต่จะไม่ตรวจสอบหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนเกี่ยวกับความใหม่ ขั้นตอนการประดิษฐ์ และ
 สามารถใช้ทางอุตสาหกรรม

กฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติขอบเขตสิ่งที่ได้รับ
 ความคุ้มครองไว้ในมาตรา 1(1) ว่าอนุสิทธิบัตรให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์

⁷¹ The Utility Model Regulation of May 11, 2004 (Gebrauchsmusterverordnung) Web dip.

การประดิษฐ์ หมายความว่าเหมือนกับการประดิษฐ์ในกฎหมายสิทธิบัตร กล่าวคือเป็นความคิดสร้างสรรค์ทางเทคนิค การประดิษฐ์ที่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรได้ จะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้

การประดิษฐ์ตามความหมายของกฎหมายอนุสิทธิบัตร หมายความว่ารวมถึงสิ่งดังต่อไปนี้

ก) อสังหาริมทรัพย์ เช่น เชื้อน สะพาน อาคาร แทงค์ และไซโล เป็นต้น

ข) สิ่งประกอบไปด้วยชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่ได้เชื่อมเข้าด้วยกันเป็นจำนวนหลายชิ้นส่วน ทั้งนี้ เพื่อใช้เทคนิคและให้ทำหน้าที่ร่วมกัน เช่น โรงงานเผาขยะและโรงงานทำปุ๋ย เป็นต้น

ค) สารที่ปราศจากรูปร่างที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารเคมี

ง) เครื่องบริโกล สิ่งบำรุงกำลังชั่วคราว เช่น สุรา กาแฟ ชา และยาสูบ รวมทั้งเกสซังค์ภัณฑ์ ดังนั้น การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้จะต้องมีลักษณะทางเทคโนโลยีและ

1. เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

2. มีขั้นการประดิษฐ์

3. ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้

การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตร

กฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติสิ่งที่ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 1(2) ได้แก่

ก) การค้นพบ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ และสูตรคณิตศาสตร์

ข) การสร้างสรรค์เกี่ยวกับความสวยงาม

ค) แบบแผน กฎ และวิธีการในการแสดงออกของจิตใจ การเล่นเกมส่ การดำเนินธุรกิจ หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ง) การเสนอข่าว

การประดิษฐ์ที่ไม่อาจขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรมาตรา 2 แห่งกฎหมายอนุสิทธิบัตรได้กำหนดไม่ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ ดังต่อไปนี้

ก) การประดิษฐ์ที่ขัดต่อรัฐประศาสนโยบาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ข) พืชหรือสัตว์ต่าง ๆ

ค) กรรมวิธี

ดังนั้น การประดิษฐ์ดังต่อไปนี้ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ได้

1. การค้นพบ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ชื่อสูตรคณิตศาสตร์

2. พิมพ์เขียว รูปแบบ วิธีการสอน กฎการการเล่น เกม ระบบบัญชี โปรแกรม

คอมพิวเตอร์

3. การประดิษฐ์กรรมวิธี (ตัวอย่างเช่น กระบวนการผลิตและการทำงาน)
4. การประดิษฐ์ทางชีวภาพ
5. พันธุ์สัตว์และพืช

เมื่อผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร หน่วยงานอนุสิทธิบัตรจะตรวจสอบคำขอว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือไม่ และเป็นการประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่

คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องระบุรายละเอียดทางเทคนิคของการประดิษฐ์และข้อถือสิทธิโดยอาจแนบรูปภาพการประดิษฐ์หรือไม่ก็ได้

หากคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่สำคัญ จะต้องยื่นคำขอใหม่ ตัวอย่างเช่น จะต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์เป็นที่เข้าใจเพียงพอที่จะทำให้บุคคลที่มีความชำนาญสามารถที่จะผลิตได้ หากการเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ไม่เพียงพอ คำขอจะถูกจำหน่าย หลักเกณฑ์อื่น ๆ อาจยื่นหรือแก้ไขในภายหลังเช่น ข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ ไม่ครบ หากคำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องหรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วก็จะได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

คำขอรับอนุสิทธิบัตรสามารถแยกออกจากคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ เช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กรณีผู้ยื่นคำขอได้ตีพิมพ์การประดิษฐ์ก่อนยื่นคำขอรับสิทธิบัตร ในกรณีนี้จะขอรับสิทธิบัตรไม่ได้เพราะไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ แต่ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้ภายใน 6 เดือนนับแต่ตีพิมพ์เนื่องจากอยู่ในระยะเวลาผ่อนผัน (Grace Period) ของการขอรับอนุสิทธิบัตร โดยการตีพิมพ์การประดิษฐ์ก่อนยื่นคำขอ 6 เดือน ไม่ถือเป็นการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วในการยื่นขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

ผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรด้วยได้ ซึ่งจะทำให้ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรระหว่างการดำเนินการจดทะเบียนสิทธิบัตร

ในกรณีที่มีการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะมีการตรวจสอบว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และมีขึ้นการประดิษฐ์หรือไม่ บุคคลใด ๆ อาจยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ คำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและต้องระบุเหตุผลที่จะเพิกถอน ผู้ยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายโดยฝ่ายที่แพ้คดีจะต้องชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากผู้ขอให้เพิกถอน

หน่วยงานอนุสิทธิบัตรจะตรวจคำขอว่าการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีหรือไม่ เป็นการประดิษฐ์ที่ต้องห้ามไม่ได้รับจดทะเบียนหรือไม่ เช่น กรรมวิธี โดยจะไม่ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มีขึ้นการประดิษฐ์และใช้ทาง

อุตสาหกรรมได้หรือไม่ ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจึงได้รับความคุ้มครองที่รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายต่ำ
อย่างไรก็ตามบุคคลอื่นอาจขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนได้

3.2.2.3 ความหมายของการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

การประดิษฐ์ที่ถือเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่จะต้องไม่เป็นส่วนใดของการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้ว การประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้ว หมายถึง ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีทางเทคโนโลยีที่เผยแพร่แล้ว ก่อนวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร รวมถึงการเผยแพร่หรือจัดแสดงผลภัณฑ์ใหม่ทางวิทยาศาสตร์ในงานแสดงของผู้ยื่นคำขอเองด้วย หากผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรภายใน 6 เดือนนับแต่วันเผยแพร่การประดิษฐ์ ถือว่าเป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ ซึ่งเรียกว่า ระยะเวลาผ่อนผันการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (Grace Period)

3.2.2.4 ขั้นตอนการประดิษฐ์ (Inventive Step)

การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้จะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่เป็นที่ประจักษ์โดยง่ายของบุคคลที่มีความชำนาญเกี่ยวกับการประดิษฐ์ประเภทนั้นสามารถใช้ในทางอุตสาหกรรม (Industrial Application) การประดิษฐ์ที่ถือว่าใช้ในทางอุตสาหกรรมได้จะต้องสามารถผลิตหรือใช้ในทางอุตสาหกรรมรวมถึงในการเกษตรกรรม การรักษาทางการแพทย์ การวินิจฉัยโรค และการรักษาทางศัลยกรรม ไม่ถือเป็นการใช้ทางอุตสาหกรรม แต่ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องมือศัลยกรรม หรือยา

เมื่อได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เช่นเดียวกับสิทธิบัตรที่จะห้ามบุคคลอื่นจากการผลิต ขาย จำหน่าย หรือใช้กาประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตร เรียกค่าเสียหาย ให้หยุดการกระทำละเมิด และขอให้ผู้กระทำละเมิดอนุสิทธิบัตรส่งข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิด และให้ทำลายสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร เช่นเดียวกับกรณีสิทธิบัตร ขอบเขตการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรจะพิจารณาจากข้อถือสิทธิ ในการตีความข้อถือสิทธิจะต้องพิจารณาจากรายละเอียดการประดิษฐ์และรูปภาพ

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตร คือ ผู้พิพากษาคดีแพ่งที่มีความเชี่ยวชาญในศาลชั้นต้น (District Court) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตร

จำเลยสามารถที่จะให้การต่อสู้ว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เนื่องจากยังไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนออกอนุสิทธิบัตร ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าอนุสิทธิบัตรสมบูรณ์หรือไม่ แม้ว่าจะมีคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรแล้ว

บุคคลใด ๆ อาจยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การขอให้เพิกถอนต้องเกี่ยวข้องกับข้อถือสิทธิของอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียน โดยอาจขอให้เพิกถอนข้อถือสิทธิบางส่วนได้ ทั้งนี้ เหตุผลในการขอให้เพิก

ถอนได้แก่ เป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ได้ตามมาตรา 1 ถึง มาตรา 3 ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The German Patent) ตัวอย่างเช่น ไม่มีลักษณะทางเทคโนโลยี ขาดความใหม่ ไม่มีขั้นการประดิษฐ์ ใช้ทางอุตสาหกรรมไม่ได้⁷²

การที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีขยายประเภทของการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ซึ่งบางส่วนเป็นการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ด้วย ทำให้การขอรับอนุสิทธิบัตรมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นต่อความเข้าใจในนโยบายให้ความคุ้มครองของการประดิษฐ์ที่ทางปฏิบัติทั่วไปที่เรียกว่า “การแยกจดทะเบียน” (Splitting Off) คือ การใช้อุสิทธิบัตรเสริมการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรทั้งระหว่างการดำเนินการขอจดทะเบียนสิทธิบัตรหรือในเวลาใด ๆ ภายใน 10 ปี แรกของสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียน ในปัจจุบันสิทธิบัตรประมาณหนึ่งในทุก ๆ สองคำขอรับสิทธิบัตรจะมีการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรแยกควบคู่ด้วย อนุสิทธิบัตรที่แยกขอจดทะเบียน ยังถูกใช้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้เนื่องจากไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่อย่างแท้จริง แต่สำหรับอนุสิทธิบัตรมีระยะเวลาผ่อนผันของการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ 6 เดือนนับแต่วันที่มีการเผยแพร่ การลดระดับของความใหม่ในอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกำหนดหลักเกณฑ์การประดิษฐ์ขึ้นใหม่เพียงว่าต้องไม่เป็นการประดิษฐ์ส่วนใดส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้ว การประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วรวมถึงผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีเกี่ยวกับเทคโนโลยีทั้งหมดที่เผยแพร่ก่อนวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร แต่ให้ระยะเวลาผ่อนผันการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรใช้หรือเปิดเผยการประดิษฐ์ของตนเอง

แม้ว่าอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีข้อดีหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิบัตร แต่อายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรมีเพียง 10 ปี ขณะที่สิทธิบัตรมีอายุการคุ้มครอง 20 ปี ข้อเสียอีกข้อของอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ บุคคลใด ๆ อาจยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร โดยชำระค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดจากนั้นอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนจะถูกตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์หรือไม่ โดยสำนักงานสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แม้ว่าระบบอนุสิทธิบัตรสำนักงานสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีข้อเสียบ้าง แต่บริษัทและผู้ประดิษฐ์ยังคงยื่นคำขอรับความคุ้มครองจากการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร การยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องบรรยายรายละเอียดทางเทคโนโลยีและข้อถือสิทธิที่กำหนดขอบเขตของการประดิษฐ์ โดยทั่วไปแล้วจะทำโดยทนายความในการจัดทำคำขอที่ครบถ้วน นอกจากคำทนายความในปัจจุบันต้องเสียค่าธรรมเนียม 40 ยูโร ในการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ขณะที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างน้อย 100 ยูโร ในการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร ด้วยนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในระดับที่

⁷² The German Patent Office. Retrieved from www.dpma.de.

สูง การยื่นคำขอและการออกสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรยังคงมีอย่างต่อเนื่องและอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังคงเป็นระบบการคุ้มครองที่ได้รับความนิยมและประสบความสำเร็จ⁷³

3.2.2.5 การขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีต่อสำนักสิทธิบัตรอาจยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ระหว่างอายุการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและปัจจุบันเสียค่าใช้จ่าย 300 ยูโร

หลังจากได้รับคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรจะส่งคำขอไปยังผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเพื่อคัดค้านคำขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่คัดค้านอนุสิทธิบัตรก็จะถูกเพิกถอน

แต่ถ้าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรคัดค้าน กระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์จะเริ่มโดยจะเป็นการตรวจสอบว่าเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับความนิยมคุ้มครองและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนหรือไม่

คำวินิจฉัยของสำนักสิทธิบัตรสามารถอุทธรณ์ต่อศาลสิทธิบัตรได้

หากคณะกรรมการสำนักสิทธิบัตรมีคำสั่งให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร คำวินิจฉัยผูกพันบุคคลอื่นไม่ใช่เพียงแต่คู่กรณี และมีผลยกเลิกความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรตั้งแต่เริ่มได้รับการจดทะเบียนเมื่อผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร หน่วยงานอนุสิทธิบัตรจะตรวจสอบคำขอว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือไม่ และเป็นการประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมคุ้มครองหรือไม่

คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องระบุรายละเอียดทางเทคนิคของการประดิษฐ์และข้อถือสิทธิโดยอาจแนบรูปภาพการประดิษฐ์หรือไม่ก็ได้

หากคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่สำคัญ จะต้องยื่นคำขอใหม่ตัวอย่างเช่น จะต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์เป็นที่เข้าใจเพียงพอที่จะทำให้บุคคลที่มีความชำนาญสามารถที่จะผลิตได้ หากการเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ไม่เพียงพอ คำขอจะถูกจำหน่าย หลักเกณฑ์อื่น ๆ อาจยื่นหรือแก้ไขในภายหลังเช่น ข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ ไม่ครบ หากคำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องหรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วก็จะได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

คำขอรับอนุสิทธิบัตรสามารถแยกออกจากคำขอรับสิทธิบัตรในสำหรับการประดิษฐ์เช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กรณีผู้ยื่นคำขอได้ตีพิมพ์การประดิษฐ์ก่อนยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในกรณีนี้จะขอรับสิทธิบัตรไม่ได้เพราะไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ แต่ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้ภายใน 6 เดือนนับแต่ตีพิมพ์เนื่องจากอยู่ในระยะเวลาผ่อนผัน (Grace

⁷³ From Germany to Australia: Opportunity for a second Tier Patent System in the USA, by Peter A. Cummings, *Michigan State Journal*, pp. 304-305.

Period) ของการขอรับอนุสิทธิบัตร โดยการตีพิมพ์การประดิษฐ์ก่อนยื่นคำขอ 6 เดือน ไม่ถือเป็นการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วในการยื่นขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

ผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรด้วยได้ ซึ่งจะทำให้ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรระหว่างการดำเนินการจดทะเบียนสิทธิบัตร

ในกรณีที่มีการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะมีการตรวจสอบว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และมีขึ้นการประดิษฐ์หรือไม่ บุคคลใด ๆ อาจยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ คำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะต้องเสียค่าธรรมเนียมและต้องระบุเหตุผลที่จะเพิกถอน ผู้ยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายโดยฝ่ายที่แพ้คดีจะต้องชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากผู้ขอให้เพิกถอน

3.2.2.6 ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง

อนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีอายุการคุ้มครอง 10 ปี ต่างจากสิทธิบัตรที่มีอายุการคุ้มครอง 20 ปี โดยช่วงแรกจะมีอายุการคุ้มครอง 3 ปี แต่สามารถต่ออายุหลัง 3 ปี 6 ปี และ 8 ปี โดยชำระค่าธรรมเนียม

อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับความคุ้มครองเฉพาะในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งแตกต่างจากสิทธิบัตร เนื่องจากไม่มีระบบการรับจดทะเบียนในสหภาพยุโรปหรือระบบจดทะเบียนระหว่างประเทศ

กฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรไว้ในมาตรา 23(1) กล่าวคือ อนุสิทธิบัตรได้รับความคุ้มครองเป็นระยะเวลา 3 ปีนับแต่วันยื่นคำขอจดทะเบียน นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้สามารถต่ออายุอนุสิทธิบัตรได้เป็นจำนวน 3 ครั้ง โดยครั้งแรก กำหนดให้ต่ออายุได้เป็นเวลา 3 ปี และอีก 2 ครั้ง สุดท้ายกำหนดให้ต่ออายุได้คราวละ 2 ปี จึงสรุปได้ว่า อนุสิทธิบัตร อาจได้รับความคุ้มครองเป็นระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันยื่นคำขอจดทะเบียน

3.2.2.7 สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

ผู้ทรงสิทธิในแบบอรรถประโยชน์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การเสนอเพื่อจำหน่าย หรือการจำหน่ายซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับแบบอรรถประโยชน์ นอกจากนี้ผู้ทรงสิทธิในแบบอรรถประโยชน์ยังมีสิทธิใช้แบบอรรถประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ด้วยการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ หรือ โดยการจำหน่าย หรือ โอนสิทธิในแบบอรรถประโยชน์ สิทธิของผู้ทรงสิทธิในแบบอรรถประโยชน์ยังรวมถึงสิทธิในการห้ามไม่ให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากแบบอรรถประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ

การกระทำดังนี้ไม่ถือเป็นการละเมิด

1. การกระทำที่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายแบบบรรดประโยชน์ มาตรา 11 อาทิเช่น การนำไปใช้ส่วนตัวโดยไม่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ การใช้เพื่อการทดลอง

2. กรณีบุคคลที่กระทำละเมิดนั้นเป็นผู้มีสิทธิใช้ก่อน (Prior Use)

3. กรณีที่มีคำสั่งของรัฐบาล

4. กรณีที่ผู้ทรงสิทธิในแบบบรรดประโยชน์ได้ใช้สิทธิของตนจนสิ้นสุดลง

(Exhaustion of Rights)

5. กรณีมีบุคคลใดสามารถแก้ต่างได้ว่าการประดิษฐ์นั้น มีความเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว (Formstein-Einward)

6. กรณีบุคคลใดสามารถอ้างสิทธิในการเพิกถอนความคุ้มครองตามกฎหมายแบบบรรดประโยชน์ต่อบุคคลที่ได้รับการจดทะเบียนในฐานะผู้ทรงสิทธิ

7. กรณีบุคคลใดสามารถอ้างสิทธิในการเพิกถอนความคุ้มครองตามกฎหมายแบบบรรดประโยชน์ด้วยเหตุที่ผู้ทรงสิทธิในกฎหมายแบบบรรดประโยชน์ได้นำองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญจากบุคคลดังกล่าวมาจดทะเบียนโดยมิชอบ

3.2.2.8 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร

กฎหมายแบบบรรดประโยชน์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรด้วยระบบจดทะเบียน โดยขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร มีดังนี้

หลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียนตามแบบบรรดประโยชน์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้แก่

ก) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (novelty)

ข) เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ (inventive level)

ค) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม(industrial application)

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะให้ความคุ้มครองด้วยระบบการจดทะเบียนโดยใช้หลักผู้ยื่นก่อนมีสิทธิดีกว่า (First To File) อย่างไรก็ตาม หากพิสูจน์ได้ว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวได้มีมาก่อนที่จะมีการยื่นคำขอแล้ว ย่อมทำให้แบบบรรดประโยชน์ที่ยื่นคำขอไว้ก่อนนั้นขาดความใหม่ (Novelty)

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เลือกใช้ระบบการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยมีเหตุผลคือ เพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมถึงนักประดิษฐ์อิสระใช้ความพยายามเพื่อประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจนำระบบการจดทะเบียนมาใช้กับกฎหมายอนุสิทธิบัตร เนื่องจากระบบการจดทะเบียนเป็นระบบที่ง่าย ไม่มีพิธีการที่ยุ่งยาก จึงทำให้อนุสิทธิบัตร ได้รับจดทะเบียนภายในเวลาอันรวดเร็ว

ในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ระยะเวลาพิจารณาไม่นาน กล่าวคือ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น ทั้งนี้ โดยไม่มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียนที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นเอกสารครบถ้วน และไม่ปรากฏข้อบกพร่องประการใด ผู้ตรวจสอบจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณารับจดทะเบียนประมาณ 6 สัปดาห์ แต่สำหรับกรณีที่คำขอจดทะเบียนมีเอกสารไม่ครบถ้วน หรือมีข้อบกพร่องอื่นใด ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดไว้ ระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนสำหรับกรณีนี้ประมาณ 12 สัปดาห์

แม้ว่าระบบนี้จะมีผลดีต่อสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหลายประการ แต่อย่างไรก็ดี ระบบดังกล่าวก็มีข้อบกพร่องด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เป็นการจดทะเบียนที่ไม่มีความแน่นอน ทั้งนี้ เพราะปราศจากการตรวจสอบคุณสมบัติของการประดิษฐ์ ดังนั้น จึงอาจทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วถูกเพิกถอนได้ ด้วยเหตุนี้ เพื่อมิให้ผู้ขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของอนุสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้ว กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจค้นอนุสิทธิบัตร และในการตรวจค้นนี้ ผู้ตรวจสอบจะตรวจค้นอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ที่ยื่นคำร้องขอให้ตรวจค้นเท่านั้น ผู้ตรวจสอบจะตรวจค้นอนุสิทธิบัตรที่ได้ประกาศโฆษณาแล้วและอนุสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้วการตรวจค้นจึงสามารถช่วยให้ผู้ขอจดทะเบียนมีความมั่นใจมากขึ้นว่าอนุสิทธิบัตรจะไม่ถูกเพิกถอนในภายหลัง คำขอให้ตรวจค้นจะต้องยื่นต่อสำนักงานสิทธิบัตรซึ่งอาจยื่น โดยผู้ขอจดทะเบียนเองหรือโดยเจ้าของอนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนแล้วหรือโดยบุคคลภายนอกก็ได้ พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจค้น ระบบการตรวจค้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรมาก ในปัจจุบันยังได้ปรากฏว่า มีผู้ยื่นคำขอให้ตรวจค้นอนุสิทธิบัตรก่อนที่อนุสิทธิบัตรนั้นจะได้รับการจดทะเบียนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุก ๆ ปี

3.2.2.9 กระบวนการและวิธีการในการพิจารณาระบบการจดทะเบียน⁷⁴

ระบบที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน อาจแบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ ระบบการจดทะเบียน (Registration System) ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น และระบบการตรวจสอบ (Examination System) ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เป็นต้น

ระบบการจดทะเบียน (Registration System) เป็นระบบที่มีกระบวนการและวิธีการในการพิจารณารับจดทะเบียนที่ง่าย ไม่มีพิธีการที่ยุ่งยาก ทั้งนี้ เนื่องจากการไม่มีการตรวจสอบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียน แต่จะตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียน (Formality Check) เท่านั้น กล่าวคือ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบแล้วหน่วยงานนั้นจะทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบคำขอจดทะเบียนโดยพิจารณาเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น หากคำขอจดทะเบียนมีรูปแบบถูกต้องตามที่กฎหมายหรือกฎระเบียบได้กำหนดไว้ และประกอบด้วยเอกสารครบถ้วน คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะได้รับการจดทะเบียนต่อไป แต่ถ้าคำขอจดทะเบียนมีข้อบกพร่องและข้อบกพร่องดังกล่าวสามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้ เจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในกำหนดเวลา เมื่อได้มีการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว คำขอจดทะเบียนนั้นจะได้รับการจดทะเบียนเช่นกัน หากผู้ขอจดทะเบียนไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ จะถือว่าผู้ขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรละทิ้งคำขอจดทะเบียน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เลือกใช้ระบบการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยมีเหตุผลเพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กรวมถึงนักประดิษฐ์อิสระใช้ความพยายามเพื่อประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจนำระบบการจดทะเบียนมาใช้กับกฎหมายอนุสิทธิบัตร เนื่องจากระบบการจดทะเบียนเป็นระบบที่ง่าย ไม่มีพิธีการที่ยุ่งยาก จึงทำให้อนุสิทธิบัตร ได้รับจดทะเบียนภายในเวลาอันรวดเร็ว

ในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ใช้ระยะเวลาพิจารณาไม่นาน คือ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น ทั้งนี้ โดยไม่มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียนที่กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นเอกสารครบถ้วน และไม่ปรากฏข้อบกพร่องประการใดผู้ตรวจสอบจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณารับจดทะเบียนประมาณ 6 สัปดาห์ แต่สำหรับกรณีที่คำขอจดทะเบียน

⁷⁴ แนวทางการคุ้มครองยูทิลิตี้ โมเดลในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 85). เล่มเดิม.

มีเอกสารไม่ครบถ้วน หรือมีข้อบกพร่องอื่นใด ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดไว้ ระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณารับจดทะเบียนสำหรับกรณีนี้ประมาณ 12 สัปดาห์

แม้ว่าระบบนี้จะมีผลดีต่อสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหลายประการ แต่อย่างไรก็ดี ระบบดังกล่าวก็มีข้อบกพร่องด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เป็นการจดทะเบียนที่ไม่มีความแน่นอน ทั้งนี้เพราะปราศจากการตรวจสอบคุณสมบัติของการประดิษฐ์ ดังนั้น จึงอาจทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วถูกเพิกถอนได้ ด้วยเหตุนี้ เพื่อมิให้ผู้ขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของอนุสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้ว กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจค้นอนุสิทธิบัตร และในการตรวจค้นนี้ ผู้ตรวจสอบจะตรวจค้นอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ที่ยื่นคำร้องขอให้ตรวจค้นเท่านั้น ผู้ตรวจสอบจะตรวจค้นอนุสิทธิบัตรที่ได้ประกาศโฆษณาแล้วและอนุสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้วการตรวจค้นจึงสามารถช่วยให้ผู้ขอจดทะเบียนมีความมั่นใจมากขึ้นว่าอนุสิทธิบัตรจะไม่ถูกเพิกถอนในภายหลัง คำขอให้ตรวจค้นจะต้องยื่นต่อสำนักงานสิทธิบัตร ซึ่งอาจยื่นโดยผู้ขอจดทะเบียนเองหรือโดยเจ้าของอนุสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนแล้วหรือโดยบุคคลภายนอกก็ได้ พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมในการตรวจค้น ระบบการตรวจค้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรมาก ในปัจจุบันยังได้ปรากฏว่า มีผู้ยื่นคำขอให้ตรวจค้นอนุสิทธิบัตรก่อนที่อนุสิทธิบัตรนั้นจะได้รับการจดทะเบียนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุก ๆ ปี

3.2.2.10 การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร

หากบุคคลใดประสงค์ที่จะให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาไต่ตรองคำวินิจฉัยของผู้ตรวจสอบอีกครั้ง กฎหมายยังเปิดโอกาสให้สามารถดำเนินการได้ คือ หากบุคคลใดไม่พอใจคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของผู้ตรวจสอบบุคคลนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ สำหรับกระบวนการในการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร สามารถกระทำได้โดยการยื่นคำร้องต่อศาล

อนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ทางด้านเทคนิค อุปกรณ์และสารประกอบสามารถขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้ แต่กรรมวิธีขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่ได้ การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติเช่นเดียวกับสิทธิบัตร

ก่อนรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์และโดยปกติจะรับจดทะเบียนตามข้อถือสิทธิที่ขอตามคำขอรับอนุสิทธิบัตร เมื่อรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร สาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรหรือบุคคลใด ๆ อาจร้องขอให้ตรวจสอบว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่

3.2.2.11 การบังคับใช้สิทธิ

ในการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องเสนอพยานหลักฐานต่อศาลว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ และระหว่างการพิจารณาคดี โดยทั่วไปแล้วจะมีการร้องขอให้มีการตรวจสอบว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และมีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นหรือไม่ และมีโอกาสน้อยที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะได้รับอนุญาตจากศาลเกี่ยวกับคำสั่งห้ามชั่วคราวก่อนพิพากษา

ศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถที่จะพิจารณาพิพากษาประเด็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและการละเมิดอนุสิทธิบัตร โดยอาจมีความเห็นแตกต่างจากสำนักสิทธิบัตรได้ โดยปกติแล้วผู้ทรงอนุสิทธิบัตรในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะไม่ฟ้องคดีต่อศาลเนื่องจากศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ชำระค่าใช้จ่ายอย่างสูงในการฟ้องคดีให้กับผู้ที่ถูกฟ้องว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร จึงเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ฟ้องคดีต่อศาล และแม้ในกรณีที่ฟังได้ว่ามีการละเมิดอนุสิทธิบัตร ศาลก็กำหนดค่าเสียหายให้ไม่มาก ซึ่งโดยทั่วไปจะน้อยกว่าค่าทนายความทำให้ไม่มีความคุ้มค่าที่จะฟ้องคดี

3.2.2.12 การเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิดอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิขอให้ผู้ละเมิดหยุดกระทำละเมิด การกระทำละเมิดโดยประมาทหรือโดยจงใจทำให้เกิดความรำคาญในการชดใช้ค่าเสียหาย การเยียวยาความเสียหายอื่น ๆ รวมถึงการทำลายสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร

ผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรมีความรับผิดชอบตามสมควรในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนในการผลิตสินค้าละเมิดอนุสิทธิบัตรรวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การละเมิดอนุสิทธิบัตรโดยเจตนาเพื่อประโยชน์ในทางการค้าไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมเป็นความผิดอาญา⁷⁵

3.2.3 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน

กฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีน (The Patent Law of the People's Republic of China) มีผลใช้บังคับในปี พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1985) ส่วนกฎหมายอนุสิทธิบัตร (The Utility Model Law) เป็นหนึ่งในสามประเภทที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรของ

⁷⁵ Henning Grosse Ruse-Khan, Nationals System of Utility Models Protection-The European Experience, WIPO Regional Seminar on the Legislative Economic and Policy Aspects of the Utility Model System, Kuala Lumpur (Malaysia), 3-4 September 2012.

สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งแก้ไขล่าสุดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2544⁷⁶ โดยให้ความคุ้มครองอีกสองประเภทคือ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ การให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์ที่ดีและทำให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณรัฐประชาชนจีนการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรมีความมุ่งหมายให้เป็นช่องทางที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยและรวดเร็วเพื่อให้ผู้ประดิษฐ์ที่เป็นบุคคลธรรมดาและบริษัทที่เพิ่งเริ่มต้นสามารถได้รับความคุ้มครองทางสิทธิบัตร

3.2.3.1 ลักษณะสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร

กฎหมายอนุสิทธิบัตร (The Utility Model Law) มีลักษณะหลายประการที่แตกต่างจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ โดยประการแรก อนุสิทธิบัตรมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีต่ำบางประเภท ประการที่สอง มีมาตรฐานการขอรับความคุ้มครองที่ต่ำ และประการสุดท้าย ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์อันเป็นลักษณะสำคัญของอนุสิทธิบัตรในการลดค่าใช้จ่ายและความซับซ้อนในการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร หลักการดังกล่าวเป็นอดีตก่อนที่จะมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลความเร็วสูงระหว่างประเทศ จากจุดเริ่มต้นนับแต่การตัดสินใจทางการเมืองที่จะให้ผู้ประดิษฐ์ที่เป็นบุคคลธรรมดาและบริษัทที่เพิ่งเริ่มจัดตั้งได้มีโอกาสได้รับสิทธิบัตรโดยง่ายด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำ กลับกลายเป็นสิ่งที่ผู้ร่างกฎหมายสิทธิบัตรและสนับสนุนการใช้สิทธิบัตรในสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ได้คาดคิดในขณะที่ยังร่างกฎหมายในครั้งแรกเมื่อปลายทศวรรษ 1970

กฎหมายสิทธิบัตรของสาธารณรัฐประชาชนจีน (The Patent Law of the People's Republic of China) กำหนดขอบเขตความคุ้มครองสำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิทธิบัตรแต่ละส่วนดังกล่าวคือ "การคิดค้นการประดิษฐ์"⁷⁷ ซึ่งหมายถึงการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์หรือประโยชน์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยการประดิษฐ์หมายถึงวิธีการแก้ปัญหาทางเทคนิคใด ๆ ที่คิดค้นใหม่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ กรรมวิธี หรือการทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี ซึ่งครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์และกรรมวิธี ตรงข้ามกับผลิตภัณฑ์หรือประโยชน์ซึ่งหมายถึง วิธีการแก้ปัญหาทางเทคนิคใด ๆ ที่คิดค้นใหม่เกี่ยวกับรูปร่าง และ/หรือโครงสร้าง หรือผลิตภัณฑ์ อันสามารถใช้งานได้ซึ่งครอบคลุมโครงสร้างและรูปร่างของโครงสร้างทางเครื่องกล แต่ในทางปฏิบัติประเภทของการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองโดยอนุสิทธิบัตรในสาธารณรัฐประชาชนจีนในบางครั้งมีความหมายกว้างกว่าที่กฎหมายบัญญัติ มีการออกอนุสิทธิบัตร

⁷⁶ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). *กฎหมายอนุสิทธิบัตร สาธารณรัฐประชาชนจีน*. สืบค้นจาก <http://www.ipthailand.go.th/>

⁷⁷ The Patent Law of the People's Republic of China, Article 2.

ไว้กับการประดิษฐ์ประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างซึ่งไม่ใช่โครงสร้างหรือรูปร่าง เช่นส่วนประกอบเกี่ยวกับยารักษาโรค แผงวงจรไฟฟ้า และโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.2.3.2 หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรในกฎหมายสิทธิบัตรหมายถึงการแก้ไขทางเทคนิคใหม่เกี่ยวกับรูปร่าง (Shape) โครงสร้าง (Structure) หรือการนำมาประกอบกัน (Combination) ซึ่งโครงสร้างหรือรูปร่างของผลิตภัณฑ์ซึ่งเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ (Fit for Practical Use)

“การประดิษฐ์-สิ่งประดิษฐ์” (“Inventions - Creation”) หมายถึง การประดิษฐ์อนุสิทธิบัตรและแบบผลิตภัณฑ์⁷⁸

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่ง (Entity) ซึ่งผลิตขึ้นโดยกระบวนการทางอุตสาหกรรม การประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้จะต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และสามารถนำมาใช้งานได้⁷⁹

การประดิษฐ์ขึ้นใหม่หมายถึง การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อนุสิทธิบัตรจะถือว่ามีความใหม่ถ้าก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งอนุสิทธิบัตรในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในประเทศจีนหรือต่างประเทศ หรือไม่ได้มีการใช้หรือเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนไม่ว่าโดยวิธีการใดในสาธารณรัฐประชาชนจีน และไม่มีบุคคลอื่นได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรซึ่งเหมือนคล้ายกับอนุสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรที่ได้ยื่นขอก่อนหน้านั้น

ขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นสำหรับอนุสิทธิบัตรหมายถึง การประดิษฐ์ที่มีลักษณะสาระสำคัญที่พัฒนาขึ้น ซึ่งแตกต่างจากขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นสำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ซึ่งต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีลักษณะสาระสำคัญอย่างเด่นชัดที่พัฒนาขึ้นอย่างโดดเด่น

3.2.3.3 การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรที่ขัดต่อกฎหมายของรัฐหรือศีลธรรมอันดี (Laws of the State or social Morality) หรือที่เป็นอันตรายต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) กระบวนการ (Process)

3.2.3.4 ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง

อนุสิทธิบัตรมีอายุความคุ้มครอง 10 ปีนับจากวันยื่นคำขอจดทะเบียน

3.2.3.5 สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

เมื่อได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่ผู้เดียวในอันที่จะผลิต ใช้ เสนอขาย ขาย หรือนำเข้าซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตร หรือใช้กรรมวิธีที่ได้รับสิทธิบัตร และใช้ เสนอขาย ขาย หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่ได้มาโดยตรงจากกรรมวิธีที่ได้รับสิทธิบัตร เพื่อ

⁷⁸ Ibid. (p. 3).

⁷⁹ The Patent Law of the People's Republic of China, Article 22.

วัตถุประสงค์ในการผลิตหรือธุรกิจ เว้นแต่จะมีกล่าวไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 11 กฎหมายสิทธิบัตรของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อยกเว้นสิทธิของผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตรของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีดังนี้

(1) กรณีที่บุคคลใดใช้ เสนอขายหรือขายผลิตภัณฑ์ภายหลังจากที่ได้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตร ซึ่งผลิต หรือนำเข้าโดยผู้ทรงสิทธิ หรือผู้ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาโดยตรงจากการใช้กรรมวิธีที่ได้รับสิทธิบัตร

(2) กรณีที่บุคคลใดได้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน ใช้กรรมวิธีที่เหมือนกันหรือได้เตรียมการที่จะทำเป็นเพื่อการผลิต หรือใช้ก่อนวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร บุคคลนั้นยังคงสามารถผลิตผลิตภัณฑ์หรือใช้กรรมวิธีดังกล่าวต่อไปได้ แต่จำกัดเฉพาะภายในขอบเขตที่ตนมีอยู่เท่านั้น

(3) ในกรณีของวิถีทางในการขนส่งต่างประเทศ ซึ่งได้ผ่านเข้ามาเป็นการชั่วคราวในอาณาเขตน่านน้ำหรือน่านฟ้าของประเทศจีน และได้ใช้สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็นสำหรับอุปกรณ์สำหรับอุปกรณ์การติดตั้ง วิถีทางดังกล่าวซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นระหว่างประเทศที่เป็นเจ้าของสัญชาติของวิถีทางในการขนส่งและประเทศจีน หรือตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศซึ่งทั้งสองประเทศเป็นภาคี หรือตามหลักต่างตอบแทน

(4) บุคคลใดที่ใช้สิทธิบัตรเฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

3.2.3.6 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร

การยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเริ่มโดยตัวแทนสิทธิบัตรหรือทนายความโดยใช้แบบฟอร์มคำขอที่ระบุการประดิษฐ์ สัญชาติผู้ขอและเอกสารการมอบอำนาจหากมี เมื่อยื่นคำขอจะมีการตรวจสอบเบื้องต้นเฉพาะรูปแบบคำขอ ซึ่งรวมถึงตรวจสอบข้อถือสิทธิคร่าว ๆ ว่าถูกต้องกับลักษณะของอนุสิทธิบัตรหรือไม่แต่ไม่มีการค้นหาเปรียบเทียบข้อถือสิทธิกับการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วที่จะกระทำในขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์ หากการตรวจสอบเบื้องต้นไม่มีเหตุที่จะปฏิเสธคำขอ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะออกอนุสิทธิบัตรให้⁸⁰ เมื่อรับจดทะเบียนแล้ว สันนิษฐานว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ แต่อาจถูกขอให้เพิกถอนต่อคณะกรรมการทบทวนการตรวจสอบสิทธิบัตรได้⁸¹ ในสิบปีที่ผ่านมา มีคำร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรมากเป็นสองเท่าของคำร้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์

⁸⁰ The Patent Law of the People's Republic of China, Article 40.

⁸¹ The Patent Law of the People's Republic of China, Article 45.

3.2.2.7 การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร

ตามกฎหมายสิทธิบัตรสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์อนุสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้ว ซึ่งมีผลในการทำรายงานการประเมิน รายงานการประเมิน มีการสืบค้นที่ละเอียดมากกว่ารายงานการสืบค้น แต่ไม่ละเอียดเท่าการตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ในรายงานการสืบค้นจะระบุการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วที่เกี่ยวข้อง ในรายงานการประเมินจะระบุการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วที่คาดว่าเกี่ยวข้องในแต่ละข้อถ้อยสิทธิ ในรายงานการตรวจสอบการประดิษฐ์คำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ผู้ตรวจสอบจะสืบค้นการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วในแต่ละข้อถ้อยสิทธิเท่าที่เป็นไปได้ หากพบจะแจ้งผู้ขอรับสิทธิบัตรเพื่อให้โอกาสโต้แย้งและ/หรือแก้ไขข้อถ้อยสิทธิ

ขณะที่อนุสิทธิบัตรจะถูกตรวจสอบโดยรายงานการประเมินหรือในกรณีของการขอให้เพิกถอนจะถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการทบทวนการตรวจสอบ ซึ่งมาตรฐานที่ใช้ในการตรวจสอบไม่เป็นที่ไปในแนวทางเดียวกัน รายงานการประเมินจะต้องออกให้ภายในสองเดือนนับแต่ได้รับคำขอให้ประเมิน การตรวจสอบการประดิษฐ์กระทำโดยผู้ตรวจสอบของกรมทรัพย์สินทางปัญญาในสาขาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

รายงานการประเมินซึ่งออกตามอนุสิทธิบัตร วิชาหรือบุคคลใด ๆ อาจขอตรวจหรือขอสำเนาได้ ดังนั้น หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรประสงค์ที่จะประเมินความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอรายงานการประเมินก่อนที่จะฟ้องคดีผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตร ขณะที่รายงานการประเมินมีบทบาทที่จำกัด แต่ก็อาจใช้รายงานการประเมินอย่างได้ผลในการลดอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น กำหนดให้มีการทำรายงานการประเมินก่อนออกอนุสิทธิบัตร หรือก่อนฟ้องคดีต่อศาล เป็นต้น แต่ในปัจจุบันกฎหมายยังไม่ได้กำหนดบังคับว่าก่อนฟ้องคดีจะต้องทำรายงานประเมิน อย่างไรก็ตามข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดอนุสิทธิบัตรศาลหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาจขอให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรหรือผู้มีส่วนได้เสียส่งรายงานการประเมินซึ่งจัดทำโดยสำนักสิทธิบัตรสิทธิบัตร เกี่ยวกับการสืบค้น วิเคราะห์ และประเมินอนุสิทธิบัตร และใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตร⁸² อย่างไรก็ตามรายงานการประเมินไม่ผูกพันที่จะรับฟังเกี่ยวกับการละเมิด แต่โดยปกติแล้วศาลจะเลื่อนการพิจารณาคดีจนกว่าจะได้รับรายงานการประเมิน

⁸² The Patent Law of the People's Republic of China, Article 61.

3.2.4 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซีย

ก่อนหน้านี้สหพันธรัฐรัสเซียมีกฎหมายจัดอยู่ในระบบกฎหมายโรมานอ – เยอรมันนิค (Romano Germanic) หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) แต่หลังจากการปฏิวัติครั้งใหญ่ในสหพันธรัฐรัสเซีย เมื่อพ.ศ. 2460 (ค.ศ. 1917) และพรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้าครองอำนาจการบริหารประเทศแล้ว ระบบกฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซียก็ได้เปลี่ยนโฉมหน้าไป กฎหมายของสหพันธรัฐรัสเซียในยุคหลังการปฏิวัตินี้ แม้จะมีรูปแบบเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่โดยเนื้อหาสาระของตัวบทกฎหมายก็ดี กระบวนการยุติธรรมที่จะบังคับใช้กฎหมายก็ล้วนแต่เอาหลักการใหม่ตามแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และเลนิน (Lenin) มาใช้ทั้งสิ้น

3.2.4.1 ลักษณะสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร

กฎหมายสิทธิบัตรแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Patent Law Of The Russian Federation) ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2535 เลขที่ 3517-1 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย กฎหมายกลางแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ได้แก่ “On Introducing Amendments and Additions to the Patent Law of the Russian Federation” ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ 11 มีนาคม พ.ศ. 2546

ในสหพันธรัฐรัสเซียจะเรียกอนุสิทธิบัตรว่า “สิทธิบัตรแบบอรรถประโยชน์” (Utility Model Patents) และในกฎหมายสิทธิบัตรแห่งสหพันธรัฐรัสเซียจะเรียกหนังสือสำคัญแสดงสิทธิว่า “หนังสือสำคัญรับรองให้การคุ้มครองแบบอรรถประโยชน์” (Utility Model Certificates)

3.2.4.2 หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตร สิ่งที่ได้รับคุ้มครอง/นิยาม

อนุสิทธิบัตร หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ซึ่ง

1. มีความใหม่ และ
2. สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้

3.2.4.3 การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตร

สิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ไม่สามารถจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้

1. การตกแต่งลักษณะภายนอกของสินค้าซึ่งมุ่งเน้นความพึงพอใจทางด้านสุนทรียศาสตร์เท่านั้น
2. ฝูงมิจของวงจรรวม
3. สิ่งขัดแย้งกับความต้องการของสาธารณชน หลักมนุษยธรรม หรือศีลธรรมอันดี

3.2.4.4 ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง

อนุสิทธิบัตรมีอายุความคุ้มครอง 5 ปีนับจากวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรที่หมดอายุความคุ้มครองเนื่องจากการไม่ชำระค่าธรรมเนียมในการรักษาสิทธิ อาจต่ออายุการคุ้มครองได้โดยอาศัยการร้องขอของผู้ทรงสิทธิภายใน 3 ปีนับแต่วันที่พ้นกำหนดสำหรับการจ่ายค่าธรรมเนียม แต่ทั้งนี้ต้องยื่นคำร้องขอก่อนพ้นระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองสิทธิ

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปี เพื่อรักษาสิทธิในอนุสิทธิบัตร หากไม่ชำระภายในระยะเวลาที่กำหนด จะถือว่าผู้ทรงสิทธิละทิ้งอนุสิทธิบัตร

3.2.4.5 สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

เจ้าของอนุสิทธิบัตรเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอนุสิทธิบัตรซึ่งบุคคลอื่นใดไม่มีสิทธิที่จะใช้สิทธิดังกล่าวโดยปราศจากการอนุญาตจากเจ้าของอนุสิทธิบัตรนั้น ๆ ทั้งไม่สามารถกระทำการดังต่อไปนี้ยกเว้นแต่การกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายและไม่กระทบถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิในอนุสิทธิบัตร

1. การนำเข้มายังสหพันธรัฐรัสเซีย การผลิต การใช้ในเชิงพาณิชย์ การเสนอขาย การขาย การแนะนำสินค้าในเชิงพาณิชย์ในกรณีอื่น ๆ หรือการมีไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอนุสิทธิบัตรนั้น

2. การกระทำเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่กำเนิดจากกรรมวิธีการผลิตที่ได้รับอนุสิทธิบัตร โดยตรงภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ถ้าผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากกรรมวิธีการผลิตที่ได้รับอนุสิทธิบัตรดังกล่าวมีความใหม่ ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประการกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากกรรมวิธีการที่ได้รับอนุสิทธิบัตรหากไม่ได้รับการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น

3. การกระทำเกี่ยวกับอุปกรณ์ การใช้ประโยชน์ (ในเชิงพาณิชย์) ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์อันเกี่ยวข้องโดยอัตโนมัติกับกรรมวิธีการผลิตที่ได้รับอนุสิทธิบัตร

การดำเนินกระบวนการตามอนุสิทธิบัตรหากขั้นตอนในการใช้ออนุสิทธิบัตร ดังกล่าวมีบุคคลหลายคนเป็นผู้ทรงสิทธิร่วมกัน การใช้ดังกล่าวจะต้องมีการระบุไว้ในสัญญาาระหว่างบุคคลเหล่านั้น ในกรณีที่ไม่มีสัญญาดังกล่าว ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ละรายอาจใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตรได้เอง แต่ไม่สามารถให้อนุญาตหรือโอนสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามสิทธิบัตรนั้นให้แก่บุคคลที่สาม โดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรร่วมอื่น

อนุสิทธิบัตรจะได้รับการพิจารณาว่าถูกนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใด ก็ต่อเมื่อ ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีนั้น มีลักษณะตามที่ระบุในข้อถือสิทธิ (Claim) ของอนุสิทธิบัตร หรือมีคุณลักษณะเทียบเท่ากับที่ระบุไว้และได้กลายมาเป็นที่ประจักษ์ในวิทยาการแขนงนั้น ๆ

หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรหรือบุคคลที่ได้รับ โอนสิทธิตามอนุสิทธิบัตรนั้น ไม่ใช่หรือใช้ แต่ยังไม่เพียงพอในสิทธิที่ตนมีต่ออนุสิทธิบัตรเป็นเวลา 3 ปีนับแต่ได้รับอนุสิทธิบัตร และมีผู้ใดผู้หนึ่งประสงค์และพร้อมที่จะใช้สิทธิเหล่านั้น และผู้ทรงสิทธิได้ปฏิเสธการอนุญาตสิทธิในการใช้บุคคลผู้ถูกปฏิเสธดังกล่าวมีสิทธิที่จะดำเนินการตามกฎหมายเพื่อบังคับให้ผู้ทรงสิทธิอนุญาตให้มีสิทธิในการใช้ได้ ในลักษณะสัญญาแบบไม่เด็ดขาด (A Compulsory Nonexclusive License) โดยข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้รวมไปถึงขอบเขตการใช้ จำนวน ระยะเวลา หรือระยะเวลาในการจ่ายเงิน หากผู้ทรงสิทธิไม่สามารถพิสูจน์ถึงเหตุผลอันสมควรที่ไม่ใช่หรือใช้แต่ยังไม่เพียงพอในสิทธิที่ตนมีต่อสิทธิบัตรดังกล่าวได้ ศาลก็จะตัดสินโดยบังคับให้ผู้ทรงสิทธิอนุญาตให้บุคคลผู้ถูกปฏิเสธใช้สิทธิดังกล่าว โดยค่าใช้สิทธิสุทธิจะต้องไม่ต่ำกว่าค่าใช้สิทธิขั้นต่ำสำหรับกรณีคล้ายคลึงกัน

ผลของการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าว (A Compulsory Nonexclusive License) อาจสิ้นสุดลงได้ หากผู้ทรงสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล โดยมีเงื่อนไขว่าสถานการณ์อันเป็นเหตุให้มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวได้หมดสิ้นไปและไม่อาจเกิดขึ้นได้อีก ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดระยะเวลาและกระบวนการให้ผู้ใช้สิทธิหยุดการใช้สิทธินั้นก็

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจโอนสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ตนมีต่ออนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแก่บุคคลอื่น หรือหน่วยการปกครองตามกฎหมายได้ ซึ่งข้อตกลงในการโอนดังกล่าวต้องนำไปจดทะเบียนกับองค์การทรัพย์สินทางปัญญากลาง (The Federal Agency for Intellectual Property) หากไม่นำไปจดทะเบียนก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรสามารถโอนสิทธิในอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ให้แก่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลได้ สัญญาโอนสิทธิในอนุสิทธิบัตรจะต้องนำไปจดทะเบียนต่อสำนักสิทธิบัตร หากไม่มีการจดทะเบียนแล้วจะมีผลทำให้สัญญาดังกล่าวตกเป็นโมฆะ

อนุสิทธิบัตรรวมทั้งสิทธิอื่น ๆ ที่จะได้รับอาจสืบทอดทางมรดกได้

ข้อยกเว้นสิทธิของผู้ทรงสิทธิ

1. การใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรในโครงสร้างส่วนเสริมของเครื่องมือ หรือในการปฏิบัติการของพาหนะการขนส่งของประเทศอื่น (ทางแม่น้ำและทะเล ทางอากาศ ทางบก หรือทางรถไฟ ยานอวกาศ) หากพาหนะดังกล่าวได้เข้ามาในอาณาเขตของสหพันธรัฐรัสเซียเป็นการชั่วคราวหรือโดยบังเอิญ และผลิตภัณฑ์ หรือ อุปกรณ์ดังกล่าวได้ใช้เฉพาะตามความจำเป็นของพาหนะการขนส่งนั้นเท่านั้น

2. การกระทำได้กล่าวจะไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอนุสิทธิบัตรของผู้อื่น ถ้าหากพาหนะการขนส่งนั้นเป็นของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีสัญชาติของประเทศที่ให้สิทธิเช่นเดียวกันนี้ กับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลสัญชาติรัสเซียตามหลักต่างตอบแทนการใช้การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์

3. การใช้อุสิทธิบัตรในภาวะฉุกเฉิน เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ภัยพิบัติหรืออุบัติเหตุที่ร้ายแรง ซึ่งต่อมาเจ้าของอนุสิทธิบัตรได้รับการแจ้งโดยเร็วที่สุดและได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

4. การใช้อุสิทธิบัตรเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ส่วนตัว ภายในครอบครัว ภายในประเทศ หรือเพื่อการอย่างอื่น โดยไม่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไรจากการใช้นั้น

5. การใช้การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเพื่อการเตรียมยาขึ้นในบางครั้งคราวตามใบสั่งยาของแพทย์

6. การนำเข้ามายังสหพันธรัฐรัสเซีย การใช้ในเชิงพาณิชย์ การเสนอขาย การขาย การแนะนำสินค้าในเชิงพาณิชย์ในกรณีอื่น ๆ หรือการมีไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอนุสิทธิบัตรเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ถ้าหากผลิตภัณฑ์หรืออุปกรณ์นั้นได้รับการเผยแพร่ในสหพันธรัฐรัสเซียมาก่อนแล้วโดยผู้ทรงสิทธิหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้ทรงสิทธิ

3.2.4.6 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร

ผู้ประดิษฐ์ ผู้ประดิษฐ์ร่วม (ในกรณีที่มีผู้ประดิษฐ์ 2 คนขึ้นไป) นายจ้าง หรือทายาทสามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้ บุคคลดังกล่าวอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ก็ได้ ในกรณีที่ผู้ประดิษฐ์เป็นลูกจ้าง สิทธิในอนุสิทธิบัตรจะตกเป็นของนายจ้าง เว้นแต่ในสัญญาจ้างระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่หรือสถานประกอบการ ในต่างประเทศจะมีสิทธิขอรับอนุสิทธิบัตรในสหพันธรัฐรัสเซีย ถ้าหากประเทศดังกล่าวเป็นภาคีแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งสหพันธรัฐรัสเซียเป็นภาคีอยู่ด้วย หรือประเทศที่ยินยอมให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในสหพันธรัฐรัสเซียขอรับอนุสิทธิบัตรในประเทศนั้นได้ โดยมีสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าแห่งรัฐของสหพันธรัฐรัสเซีย (Russian Agency for Patents and Trademarks) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรในสหพันธรัฐรัสเซีย

คำขอรับอนุสิทธิบัตรแต่ละคำขอจะเกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์อย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้ ถ้าการประดิษฐ์หลายอย่างนั้นมีความเกี่ยวพันอันอาจถือได้ว่าเป็นการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน ขอบเขตความคุ้มครองตามกฎหมายของอนุสิทธิบัตรจะถูกกำหนดโดยข้อถือสิทธิ โดยข้อถือสิทธิ

จะต้องระบุถึงลักษณะที่สำคัญของการประดิษฐ์ และต้องสอดคล้องกับรายละเอียดการประดิษฐ์ซึ่งเปิดเผยที่ได้ขอถือสิทธิโดยมีรายละเอียดที่เพียงพอเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้

(ก) การตรวจสอบคำขอ

สำนักสิทธิบัตรจะออกทะเบียนอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอโดยไม่รับประกันเกี่ยวกับคุณสมบัติของอนุสิทธิบัตรนั้นว่าสามารถได้รับการจดทะเบียนหรือไม่

เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 2 เดือน นับแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรจะดำเนินการตรวจสอบคำขอ ในเบื้องต้น แต่ในกรณีที่ผู้ขอต้องการเร่งให้มีการตรวจสอบก่อน กำหนดระยะเวลาดังกล่าว ผู้ขอสามารถยื่นคำร้องได้ แต่ในกรณีดังกล่าว ภายหลังจากที่ได้ยื่นคำร้องแล้ว ผู้ขอจะต้องชำระค่าธรรมเนียมจึงจะสามารถแก้ไขคำขอรับอนุสิทธิบัตรเองได้

ผู้ยื่นคำขอหรือบุคคลที่สามารถยื่นคำร้องขอให้มีการตรวจค้นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว เพื่อพิจารณาว่าสิ่งประดิษฐ์นั้นสามารถขอรับอนุสิทธิบัตรได้หรือไม่

ในการตรวจสอบเบื้องต้น จะพิจารณาว่าเอกสารครบถ้วนหรือไม่ และเอกสารถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือไม่

(ข) การประกาศโฆษณา

หลังจากที่ได้มีคำวินิจฉัยรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร และผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ชำระค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนด คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะได้รับการประกาศโฆษณาในหนังสือประกาศโฆษณา

(ค) การรับจดทะเบียน

เมื่ออนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนลงประกาศในหนังสือประกาศโฆษณา สำนักสิทธิบัตรจะบันทึกการประดิษฐ์ในสมุดทะเบียนการประดิษฐ์แห่งชาติของสหพันธรัฐรัสเซีย (State Register of Utility Model of the Russian Federation) และจะออกอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ที่ได้ระบุชื่อในคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ยื่นไว้ต่อสำนักสิทธิบัตร

(ง) การขอถือสิทธิย้อนหลัง

ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรภายใน 12 เดือน นับแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นครั้งแรกในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญากรุงปารีส ถ้าผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่สามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวโดยเกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ขอ ผู้ขอ สามารถยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรภายใน 2 เดือน นับแต่สิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าวได้ ผู้ขอ จะต้องจัดส่งสำเนาคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ได้ยื่นครั้งแรกภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร

(จ) การคัดค้าน/โต้แย้ง

บุคคลภายนอกสามารถยื่นคำคัดค้าน โต้แย้งต่อสภาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิบัตร (The Patent Disputes Chamber) ได้ โดยคำวินิจฉัยดังกล่าวสามารถอุทธรณ์ต่อศาลได้

สภาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิบัตร (The Patent Disputes Chamber)⁸³ ปัจจุบันเป็นแผนกหนึ่งที่ให้บริการเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าของสหพันธรัฐรัสเซีย สภาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิบัตรมีอำนาจในการตัดสินคดีแยกต่างหาก ดังนี้⁸⁴

1. รับฟังคำร้องทุกข์เกี่ยวกับความเป็นโมฆะของสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และการออกแบบ
2. รับฟังอุทธรณ์คำตัดสินจาก ROSPATENT ซึ่งให้ความคุ้มครองหรือปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองตามกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและการออกแบบ
3. รับฟังคำขอเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี

(ข) การอุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้ตรวจสอบเห็นว่าอนุสิทธิบัตรที่ขอขัดต่อกฎหมาย ไม่สามารถรับอนุสิทธิบัตรได้ ผู้ตรวจสอบจะปฏิเสธการรับจดทะเบียน ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อสภาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิบัตร (The Patent Dispute Chamber) ภายใน 6 เดือนนับแต่วันรับคำวินิจฉัย หรือนับแต่วันที่ได้รับเอกสารในกรณีที่ผู้ขอได้ร้องขอให้มีการจัดส่งกลับภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่มิคำวินิจฉัย อย่างไรก็ตามคำวินิจฉัยสามารถอุทธรณ์โต้แย้งในชั้นศาลได้

⁸³ The Patent Disputes Chamber is now a department within the Russian Federal Service for Intellectual Property, Patents and Trade-marks (ROSPATENT).

⁸⁴ The Patent Dispute Chamber has exclusive jurisdiction to:

- Hear petitions for invalidation of patents, trade-marks and designs;
- Hear appeals from ROSPATENT decisions, which have granted or refused grant of legal protection

for patents, trade-marks and designs; and

- Hear requests for recognition of trade-marks as well known.

As is the case in other countries infringement and validity issue usually arise contemporaneously and so the interaction of each proceeding is significant to both plaintiff and defendant.

3.2.4.7 การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนแล้วอาจถูกเพิกถอนได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. อนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด คือ ความใหม่ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้
2. ข้อถือสิทธิที่ได้รับจดทะเบียนไม่ปรากฏคุณลักษณะดังเช่นที่แสดงในรายละเอียดการประดิษฐ์ในขณะที่ยื่นคำขอ
3. ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนหลายรายไว้พร้อมกันสำหรับการประดิษฐ์ เช่นเดียวกันนั้น และได้มีข้อตกลงให้จดทะเบียนตามคำขอรายใดรายหนึ่งอันได้เลือกกำหนดขึ้นระหว่างผู้ยื่นคำขอเหล่านั้น โดยการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นขัดต่อข้อตกลงดังกล่าว
4. อนุสิทธิบัตรมีข้อมูลของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่ถูกต้อง กล่าวคือ เป็นการจดทะเบียนสิทธิบัตรในนามของผู้อื่นซึ่งมิใช่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือโดยมิได้มีการระบุชื่อผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้น

3.2.4.8 การบังคับใช้สิทธิ

การกระทำใด ๆ ต่ออนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิจะถือว่าเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตร ซึ่งรวมถึง การผลิต ใช้ นำเข้า เสนอขาย ขาย หรือการแนะนำสินค้าในเชิงพาณิชย์ในกรณีอื่น ๆ หรือ การมีไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอนุสิทธิบัตร

นอกจากนี้ กฎหมายอนุสิทธิบัตรยังได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่อนุสิทธิบัตรที่ยังอยู่ในระหว่างรอการจดทะเบียนนับตั้งแต่ได้มีการประกาศโฆษณาคำขอรับอนุสิทธิบัตร กล่าวคือ บุคคลอื่นใดใช้การประดิษฐ์ที่ได้ยื่นขอรับอนุสิทธิบัตรในระหว่างรอการจดทะเบียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร เมื่ออนุสิทธิบัตรนั้นได้รับการจดทะเบียนแล้ว

3.2.5 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

ตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรประเทศญี่ปุ่น ให้ความคุ้มครองวัสดุอุปกรณ์ (Device) ที่เกี่ยวกับรูปร่างหรือโครงสร้างของผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประกอบกันของผลิตภัณฑ์สามารถใช้ในทางอุตสาหกรรม และแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเทคโนโลยีบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์⁸⁵

ระบบสิทธิบัตรกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ (Invention) ที่ใช้เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาสูงมีความซับซ้อน ขณะที่ระบบอนุสิทธิบัตรกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างหรือโครงสร้างของผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประกอบกันของผลิตภัณฑ์ คำว่า

⁸⁵ Utility Model Act, Article 2-3.

การประดิษฐ์ (Invention) แสดงถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ขั้นสูง ส่วนคำว่า วัสดุอุปกรณ์ (Device) แสดงถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ถูกใช้ในการแยกความแตกต่างและระดับของความสามารถในการสร้างสรรค์

กฎหมายอนุสิทธิบัตรญี่ปุ่นให้ความคุ้มครองเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ (Device) ที่เกี่ยวกับรูปร่างหรือโครงสร้างของผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประกอบกันของผลิตภัณฑ์ ส่วนกรรมวิธี เช่น กระบวนการผลิต ไม่ได้รับความคุ้มครอง

ขั้นตอนการออกสิทธิบัตรแตกต่างจากขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร ในระบบสิทธิบัตร เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์ (Examiner) จะตรวจสอบการประดิษฐ์ว่ามีคุณสมบัติที่จะได้รับการจดทะเบียนหรือไม่ (Substantive Examination) เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยผู้ขอรับสิทธิบัตรหรือบุคคลอื่นจะต้องยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายใน 3 ปี นับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร ขณะที่การรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน (Basic Requirements) โดยไม่ต้องตรวจสอบการประดิษฐ์⁸⁶

3.2.5.1 การตรวจสอบหลักเกณฑ์พื้นฐาน

แม้ว่าการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเป็นการรับจดทะเบียน โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ แต่คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน โดยนอกเหนือจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับรูปแบบที่กำหนดไว้เป็น Utility Model Act, Article 2 bis (4) ตาม Article 6 bis กำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานที่คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน โดยไม่ต้องตรวจสอบการประดิษฐ์ ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิบัตรอาจแจ้งให้แก้ไขคำขอหากไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน แต่หากผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่แก้ไขในระยะเวลาที่กำหนด คณะกรรมการสิทธิบัตรมีอำนาจยกเลิกขั้นตอนการแก้ไข⁸⁷

การกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานดังกล่าวทำให้สามารถป้องกันไม่ให้มีการรับจดทะเบียนสิ่งซึ่งไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตรได้

สิ่งซึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน

1. ไม่ใช่วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับรูปร่างหรือโครงสร้างของผลิตภัณฑ์หรือสิ่งซึ่งประกอบกันของผลิตภัณฑ์⁸⁸

2. ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม⁸⁹

⁸⁶ Utility Model Act, Article 6-2.

⁸⁷ Utility Model Act, Article 2 ter.

⁸⁸ Utility Model Act, Article 6 bis (i), Article 4 ter (i).

⁸⁹ Utility Model Act, Article 6 bis (ii), Article 14 ter (ii), Article 4.

3. การเขียนข้อถ้อยสิทธิไม่ถูกต้องตามแบบ⁹⁰
4. คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องระบุขอรับอนุสิทธิบัตรสำหรับวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว⁹¹
5. การระบุลักษณะการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ หรือรูปภาพไม่ครบในเนื้อหาที่สำคัญหรือไม่ชัดเจน⁹²

3.2.5.2 ขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตร

การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าซึ่งทำให้มีการคิดค้นนวัตกรรมที่เพิ่มขึ้นในหลายปีที่ผ่านมาและทำให้อนุสิทธิบัตรจำนวนมากถูกนำมาใช้ทันทีที่ยื่นคำขอจดทะเบียน เนื่องจากระยะเวลาในความทันสมัยของผลิตภัณฑ์ลดลงทำให้มีความต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองโดยเร็วสำหรับนวัตกรรมที่มีการคิดประดิษฐ์ขึ้น เมื่อต้องให้ความคุ้มครองโดยเร็วจึงมีการแก้ไขกฎหมาย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1994 ที่จะไม่ต้องมีการตรวจสอบการประดิษฐ์เกี่ยวกับความใหม่และขั้นการประดิษฐ์ และรับจดทะเบียนเมื่อตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรแล้วว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับจดทะเบียน

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้อนุสิทธิบัตรในทางการค้า รวมถึงมีสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่น ได้รับความเสียหาย และ/หรือค่าสินไหมทดแทนสำหรับผลกำไรที่ผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรได้รับ

เนื่องจากอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนยังไม่มีมีการตรวจสอบการประดิษฐ์ดังนั้น ความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรจึงยังไม่มีความแน่นอน ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ต้องการบังคับใช้สิทธิจึงจำเป็นต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรเป็นลำดับแรก หากไม่กระทำจะทำให้เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรกับบุคคลอื่นและอาจต้องชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น

เพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าว บุคคลใด ๆ สามารถที่จะร้องขอ “รายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตร” (Report of Utility Model Technical Opinion) ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรสามารถบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรต่อเมื่อแจ้งเตือนผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรพร้อมทั้งแสดงรายงานดังกล่าวต่อผู้ละเมิดโดยรายงานประกอบด้วยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นเกี่ยวกับความใหม่และขั้นการประดิษฐ์ของอนุสิทธิบัตร

⁹⁰ Utility Model Act, Article 6 bis (iii), Article 5 (6) (iv).

⁹¹ Utility Model Act, Article 6 bis (iii), Article 14 ter (iii), Article 6.

⁹² Utility Model Act, Article 6 bis (iv), Article 14 ter (iv).

รายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรคือ รายงานการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรกับงานที่ปรากฏอยู่แล้ว โดยผู้ตรวจสอบของสำนักสิทธิบัตรญี่ปุ่นตามหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนเกี่ยวกับความใหม่ ขึ้นการประดิษฐ์ของอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียน

หลังจากยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ผู้ยื่นคำขอและบุคคลอื่นสามารถยื่นคำขอรับรายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตร แม้ว่าอนุสิทธิบัตรจะหมดอายุการคุ้มครองแล้ว⁹³

3.2.5.3 กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรประเทศญี่ปุ่น คือ กฎหมายอนุสิทธิบัตร (Utility Model) ฉบับที่ 123

อนุสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศญี่ปุ่นใช้บังคับ มีดังนี้

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)

อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention)

สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางด้านสิทธิบัตร (PCT)

สนธิสัญญาบูดาเปสต์ว่าด้วยการรับฝากเก็บจุลชีพ (Budapest Treaty)

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)

3.2.5.4 ระบบการให้ความคุ้มครอง คือ ระบบจดทะเบียน

3.2.5.5 สิ่งที่ได้รับการคุ้มครองหรือคำนิยาม

สิ่งประดิษฐ์ (Device) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ทางด้านเทคนิค

อนุสิทธิบัตรจดทะเบียน หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ซึ่งได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว การใช้งาน (Working) หมายถึง การผลิต ใช้ โอน เช่าซื้อ นำเข้า หรือเสนอเพื่อโอนหรือเช่าซื้อ รวมถึง การแสดงเพื่อวัตถุประสงค์ในการ โอนหรือเช่าซื้อสิ่งประดิษฐ์ และสิ่งซึ่งรวมอยู่ในสิ่งประดิษฐ์นั้นด้วย

บุคคลใด ๆ ผู้ซึ่งทำสิ่งประดิษฐ์ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ และที่ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับรูปร่าง (Shape) หรือการผลิตสิ่งของ (Construction of article) หรือการนำสิ่งของต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน สามารถยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้

3.2.5.6 ข้อยกเว้นของสิ่งที่ได้รับการคุ้มครอง

1. สิ่งประดิษฐ์ซึ่งสาธารณชนในประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอื่นรู้จัก (Publicly known) ก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

2. สิ่งประดิษฐ์ซึ่งถูกใช้โดยสาธารณชนในประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอื่น (Publicly worked) ก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

⁹³ Japan Patent Office. Retrieved from www.jpo.go.jp

3. สิ่งประดิษฐ์ซึ่งได้ถูกอธิบาย (Described) ในสิ่งที่พิมพ์ที่มีการจำหน่าย หรือทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน ผ่านสายไฟฟ้า โทรคมนาคม ในประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอื่น ก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

4. สิ่งประดิษฐ์ที่เหมือนกับสิ่งประดิษฐ์ (Device) หรือการประดิษฐ์ (Invention) ซึ่งได้ถูกเปิดเผย (Disclosed) ในรายละเอียดการประดิษฐ์ (Specification) หรือรูปเขียน (Drawing) ในคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรของบุคคลอื่นก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

5. สิ่งประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศีลธรรม หรือสาธารณสุข

6. ในกรณีที่สิ่งประดิษฐ์เป็นที่ประจักษ์โดยง่ายแก่บุคคลผู้ซึ่งมีความชำนาญในระดับสามัญในงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์นั้นก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรทะเบียนอนุสิทธิบัตรนั้นจะไม่มีผลต่อสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว

3.2.5.7 สิทธิของผู้ทรงสิทธิ

ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในการใช้อนุสิทธิบัตรจดทะเบียนในทางการค้า อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบเด็ดขาด ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่สามารถใช้อนุสิทธิบัตรจดทะเบียนได้อีกต่อไป

3.2.5.8 ข้อยกเว้นสิทธิของผู้ทรงสิทธิ

ในกรณีที่อนุสิทธิบัตรจดทะเบียนจะใช้อนุสิทธิบัตรจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์แบบผลิตภัณฑ์จดทะเบียน หรือแบบที่คล้ายคลึงกันของบุคคลอื่นในคำขอจดทะเบียนซึ่งได้ยื่นก่อนวันยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร หรือเมื่อสิทธิในอนุสิทธิบัตรขัดแย้งกับสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์หรือเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นตามคำขอจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์หรือเครื่องหมายการค้า ซึ่งได้ยื่นก่อนวันยื่นจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงสิทธิในอนุสิทธิบัตร ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเด็ดขาดหรือแบบไม่เด็ดขาดไม่มีสิทธิใช้อนุสิทธิบัตรนั้นในทางการค้า

3.2.5.9 อายุการคุ้มครอง

อนุสิทธิบัตรจะได้รับความคุ้มครองเป็นเวลา 6 ปี นับจากวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร การต่ออายุความคุ้มครอง ไม่สามารถต่ออายุได้

3.2.5.10 การเพิกถอนสิทธิ

การดำเนินการเพิกถอนทะเบียนอนุสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้ โดยร้องขอต่ออธิบดีสำนักงานสิทธิบัตร ดังนี้

- (ก) เมื่อมีการแก้ไขคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่สอดคล้องกับกฎหมาย
- (ข) เมื่อการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรขัดต่อมาตรา 25 ของกฎหมายสิทธิบัตรซึ่งมาตรา 2 เบญจ (3) ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรบัญญัติให้นำมาปรับใช้โดยอนุโลม ขัดต่อมาตรา 3 มาตรา 3 ทวิ มาตรา 4 หรือ 7(1) ถึง (3) หรือ (7) ของกฎหมายอนุสิทธิบัตร หรือขัดต่อมาตรา 38 ของกฎหมายสิทธิบัตรตามที่มาตรา 11 (1) ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรบัญญัติให้นำมาปรับใช้โดยอนุโลม
- (ค) เมื่อทะเบียนสิทธิบัตรขัดแย้งกับบทบัญญัติใด ๆ ในสนธิสัญญา
- (ง) เมื่อคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามมาตรา 5(4) หรือ (6) ยกเว้น (6) (4)
- (จ) เมื่อคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้ยื่นโดยบุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้ประดิษฐ์ และไม่มีสิทธิที่จะได้รับทะเบียนอนุสิทธิบัตรสำหรับสิ่งประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรนั้น
- (ช) หลังจากที่มีการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงสิทธิในอนุสิทธิบัตรได้กล่าวเป็นผู้ไม่มีคุณสมบัติตามมาตรา 25 ของกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งมาตรา 2 เบญจ (3) ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรบัญญัติให้นำมาปรับใช้โดยอนุโลม หรือทะเบียนอนุสิทธิบัตรไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาต่อไป

ในกรณีที่มีการดำเนินการเพิกถอนทะเบียนอนุสิทธิบัตรให้ Examiner - in-Chief แจ้งให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบเด็ดขาดในอนุสิทธิบัตร และบุคคลอื่นผู้ซึ่งมีสิทธิในทะเบียนอันเกี่ยวเนื่องกับอนุสิทธิบัตรทราบ

3.2.5.11 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครอง

1. การเตรียมคำขอ

บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้ได้รับสิทธิจากผู้ประดิษฐ์สามารถยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้โดยยื่นต่อสำนักสิทธิบัตรญี่ปุ่น

สำหรับผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรที่ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นจะต้องแต่งตั้งตัวแทนผู้มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นเพื่อยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร

2. เอกสารที่ใช้ในการขอรับความคุ้มครอง

คำขอจดทะเบียน ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (ก) ชื่อและภูมิลำเนาหรือที่อยู่อาศัยของผู้ยื่นคำขอจดทะเบียน
- (ข) รายละเอียดการประดิษฐ์ ประกอบด้วย

1) ชื่อสิ่งประดิษฐ์
 2) คำอธิบายโดยย่อของรูปเขียน
 3) คำอธิบายรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์ จะต้องมีการระบุอย่างชัดเจนและสมบูรณ์เพียงพอที่บุคคลผู้มีความชำนาญในระดับสามัญในงานประเภทนั้นสามารถที่จะนำสิ่งประดิษฐ์นั้นไปใช้ได้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

4) ข้อถือสิทธิ จะต้องระบุข้อถือสิทธิเป็นข้อ ๆ ในทุกเรื่องที่ยื่นคำขอเห็นว่าเป็นการจำเป็นในการพรรณาส่งประดิษฐ์ที่ขอจดทะเบียน อนุสิทธิบัตร โดยข้อถือสิทธิจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

5) จะต้องมีการอธิบายรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์ที่ยื่นขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

6) สิ่งประดิษฐ์ที่ยื่นขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะต้องมีความชัดเจน

7) ข้อถือสิทธิแต่ละข้อจะต้องมีความกะทัดรัด

8) ข้อถือสิทธิจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกฎหมายของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

(ค) รูปเขียน

(ง) บทสรุปการประดิษฐ์ คือ บทสรุปสิ่งประดิษฐ์ที่ได้ถูกเปิดเผยในรายละเอียดการประดิษฐ์หรือรูปเขียน บทสรุปของสิ่งต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

(จ) คำอธิบายรายละเอียดของสิ่งประดิษฐ์

3. การตรวจสอบคำขอ

ผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรสามารถยื่นคำขอให้ตรวจสอบอนุสิทธิบัตรได้ภายใน 3 ปีนับจากวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรในประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ไม่สามารถขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปได้

จากสถิติของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นพบว่าหลังจากมีการร้องขอให้ตรวจสอบอนุสิทธิบัตรผู้ตรวจสอบจะใช้ระยะเวลาประมาณ 22 เดือนในการออกคำสั่ง (Office Action) ในอนุสิทธิบัตรดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่ผู้ตรวจสอบใช้ในการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรจนกระทั่งออกอนุสิทธิบัตรนั้น จะแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี

4. การประกาศโฆษณา

เมื่ออนุสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนจะมีการประกาศโฆษณาอนุสิทธิบัตรในหนังสือประกาศโฆษณาอนุสิทธิบัตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ชื่อ ที่อยู่ ภูมิลำเนาของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

หมายเลขและวันยื่นคำขอจดทะเบียน ชื่อ ที่อยู่ ภูมิฐานะของผู้ประดิษฐ์ ชื่อสิ่งประดิษฐ์ คำอธิบาย โดยย่อของรูปเขียน และข้อถือสิทธิตามรายละเอียดการประดิษฐ์ และสาระสำคัญของรูปเขียน บทสรุปการประดิษฐ์ เลขที่และวันจดทะเบียน รายละเอียดอื่น ๆ ที่เห็นว่าจำเป็น

5. การรับจดทะเบียน

หลังจากที่มีการยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรพร้อมชำระค่าธรรมเนียมรับจดทะเบียนแล้ว และผู้ตรวจสอบไม่พบข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ก็จะมีการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

- 1) สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นสิ่งซึ่งไม่สามารถจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรได้
- 2) สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
- 3) อนุสิทธิบัตรดังกล่าวต้องไม่ประกอบด้วยสิ่งประดิษฐ์มากกว่าหนึ่งชิ้น
- 4) มีรายละเอียดหรือรูปเขียนที่ไม่เพียงพอตามที่กฎหมายกำหนด

3.2.5.12 การบังคับใช้สิทธิอนุสิทธิบัตรประเทศญี่ปุ่น⁹⁴

การขอรับอนุสิทธิบัตร (Utility Models) ในประเทศญี่ปุ่นจะมีการตรวจสอบว่าเป็นไปตามเงื่อนไขเบื้องต้นและรูปแบบในการรับจดทะเบียน โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ (Substantive Examination) เกี่ยวกับความใหม่ (Novelty) และขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive step)

การประดิษฐ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่างหรือโครงสร้างเท่านั้นที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ กรรมวิธีขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ได้

ก่อนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรจะต้องยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรทำความเข้าใจทางเทคนิคเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร

ระยะเวลาพิจารณารับจดทะเบียน 2-3 เดือน

3.3 หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย

อนุสิทธิบัตรเป็นบทบัญญัติที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 โดยหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฉบับดังกล่าวได้ให้เหตุผลว่า ในการออกกฎหมายเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรก็เพื่อให้การคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น⁹⁵

⁹⁴ Utility Models in Japan. Retrieved from www.wipo.int.

⁹⁵ สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (น. 274). เล่มเดิม.

3.3.1 ลักษณะสำคัญของอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรตามกฎหมายไทยมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 หมายถึง หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้⁹⁶

อนุสิทธิบัตรเป็นการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์อย่างง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อนที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ เนื่องจากการประดิษฐ์นั้นยังขาดองค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น แต่การประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถนำมาใช้ประโยชน์หรืออำนวยความสะดวกได้ แม้จะเป็นการประดิษฐ์ที่มีเทคนิคไม่สูงมากก็ตาม ผู้ประดิษฐ์ก็สมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์ดังกล่าวโดยขอรับอนุสิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตรนั้นจะออกให้เพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์ คือ ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี ไม่รวมถึงแบบผลิตภัณฑ์⁹⁷ ซึ่งแตกต่างกับสิทธิบัตร กล่าวคือ สิทธิบัตรเป็นการคุ้มครองทั้งสิ่งประดิษฐ์และแบบผลิตภัณฑ์

3.3.2 หลักเกณฑ์ของการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตร

มาตรา 65 ทวิ บัญญัติว่าการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ ต้องประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

- (1) เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่
- (2) เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ กำหนดหลักเกณฑ์ว่าการประดิษฐ์ที่จะสามารถขอรับอนุสิทธิบัตร ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีลักษณะ ดังนี้

3.3.2.1 การประดิษฐ์ขึ้นใหม่

การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตร ได้แก่ การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้วตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 6 ส่วนการประดิษฐ์ใด หมายความว่างานที่ปรากฏอยู่แล้วนั้น ให้เป็นตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 6 วรรคสอง อันได้แก่

ก) การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตร

ข) การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้ว ไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทย ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดงหรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใด ๆ

⁹⁶ มาตรา 3 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522.

⁹⁷ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 378). เล่มเดิม.

อย่างไรก็ตาม ตามมาตรา 6 วรรคสาม ได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการเปิดเผยอันทำให้เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อันได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

1) หากการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดที่เกิดขึ้น หรือเป็นผลมาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การที่ข้อมูลหรือรายละเอียดการประดิษฐ์ถูกขโมยไปโดยบุคคลใดไปให้แก่ผู้อื่น เป็นต้น

2) การเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดโดยผู้ประดิษฐ์ รวมทั้งการแสดงผลงานของผู้ประดิษฐ์ในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการ และการเปิดเผยดังกล่าว ได้กระทำภายในสิบสองเดือน ก่อนที่จะมีการขอรับสิทธิบัตร หรือที่เรียกกันว่า “Grace Period” นั่นเอง

ค) การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอกประเทศไทย ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

ง) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกประเทศไทยเป็นเวลาเกินกว่าสิบแปดเดือน ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร แต่ยังมีได้มีการออกอนุสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้

จ) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอกประเทศไทยและได้ประกาศโฆษณาแล้ว ก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย

3.3.2.2 การประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

การประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม ได้แก่ การประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตอุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 8

3.3.3 การประดิษฐ์ที่ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 9 ในเรื่องสิทธิบัตรซึ่งเกี่ยวกับการประดิษฐ์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรมาใช้บังคับโดยอนุโลมในกรณีอนุสิทธิบัตรนี้ อันเป็นผลให้การประดิษฐ์บางอย่างไม่อาจขอรับอนุสิทธิบัตรได้อันได้แก่

3.3.3.1 จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพ ที่มีอยู่ตามธรรมชาตินี้ หมายความว่าเฉพาะจุลชีพและส่วนประกอบของจุลชีพ ซึ่งเกิดมีอยู่แล้วตามธรรมชาติเท่านั้น จึงมิใช่สิ่งที่คิดค้นขึ้นใหม่ด้วยปัญญาแห่งมนุษย์ แต่ถ้าเป็นจุลชีพที่มีการสร้างขึ้นโดยการค้นคว้าขึ้นมาโดยมนุษย์ด้วย

กรรมวิธีทางชีววิทยา (Biological Process) ย่อมสามารถอ้างสิทธิในการประดิษฐ์ได้ตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาตินั่นเอง

ส่วนในกรณีเกี่ยวกับสัตว์และพืชทุกประเภทนั้น ที่ไม่ถือว่าเป็นการประดิษฐ์ก็เนื่องจากเหตุผลทางศีลธรรม และไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบทางศีลธรรม ในกรณีสารสกัดจากสัตว์หรือพืชนั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่หากเป็นกรรมวิธีในการปรับปรุงคุณภาพหรือลักษณะของพันธุ์สัตว์และกรรมวิธีในการสกัดสารจากสัตว์หรือพืช ก็น่าจะถือว่าเป็นการประดิษฐ์ได้

นอกจากนี้ ในส่วนของการคัดค้านพันธุ์พืชนั้น แม้ไม่อาจถือว่าเป็นการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรนี้แต่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะอันเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช หากเป็นการคัดค้านพันธุ์พืชตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติในเรื่องนั้น ๆ

3.3.3.2 กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร เพราะถือว่าเป็นหลักการและกฎธรรมชาติ อันมีอยู่แล้วตามธรรมชาติซึ่งสมควรเป็นทรัพย์สินสมบัติของมนุษยชาติ ที่ทุกคนสามารถนำมาใช้งานในด้านต่าง ๆ ได้โดยเสรีไม่อาจให้มีการอ้างสิทธิครอบครองแต่ผู้เดียว แม้ว่าจะอ้างว่าเป็นผู้ค้นพบหลักการนั้นเป็นคนแรกก็ตาม

3.3.3.3 โปรแกรมคอมพิวเตอร์

โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ หมายถึง คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่นำมาใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงาน หรือเพื่อให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด ซึ่งมีเหตุผลของการไม่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสูตรและขั้นตอนการเรียงลำดับทางคณิตศาสตร์ เป็นภาษาเฉพาะที่ใช้ในการสื่อสารสั่งงานเครื่องจักรสมองกล จึงสมควรถือว่าเป็นงานประเภทวรรณกรรม อันควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดรองรับไว้ในอนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม⁹⁸ ว่าด้วยการคุ้มครอง

⁹⁸ อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) หรือมักเป็นที่รู้จักกันว่า อนุสัญญาเบิร์น เป็นความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องลิขสิทธิ์ ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นครั้งแรกในเบิร์น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ใน พ.ศ. 2429 (ค.ศ. 1886). (อ้างถึงใน วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). *อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม>).

วรรณกรรมและศิลปกรรม และในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “ความตกลงทริปส์”(TRIPs Agreement)⁹⁹

3.3.3.4 วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคมมนุษย์ หรือสัตว์

วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคของมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งไม่อาจได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายสิทธิบัตรนี้ เป็นหลักการเพื่อป้องกันการผูกขาดวิธีการวินิจฉัย บำบัดหรือรักษาโรค มนุษย์ หรือสัตว์ อันจะเป็นการขัดขวางต่อการรักษาหรือป้องกัน โรคภัยของมนุษย์ หรือสัตว์โดยเสรี และไม่ควรถือว่าเป็นสิ่งที่ประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

3.3.3.5 การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิ ภาพของประชาชน

การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของ ประชาชน อันไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรนี้ เพราะเป็นการประดิษฐ์ขัดต่อความ สงบสุขและอนามัยของประชาชน ซึ่งหากมีการให้สิทธิตามกฎหมายแล้วย่อมเป็นการส่งเสริมให้ เกิดการค้นคิดสิ่งที่เป็นอันตรายต่อประชาชนในสังคม¹⁰⁰

3.3.4 ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 สัตต กำหนดให้อนุสิทธิบัตร มีอายุ 6 ปี นับแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตรในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 บัญญัติมิให้นับระยะเวลาในระหว่างการดำเนินคดี ในกรณีดังต่อไปนี้เป็นอายุของอนุสิทธิบัตร

ก) บุคคลหลายคนต่างทำการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน โดยไม่ได้ร่วมกัน ต่างได้ยื่น คำขอรับอนุสิทธิบัตรในวันเดียวกัน และไม่อาจทำความเข้าใจว่า จะให้ผู้นใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวหรือ ให้มีสิทธิร่วมกัน คู่กรณีจึงนำคดีไปสู่ศาล (มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 16)

⁹⁹ ความตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement: Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights.) เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นส่วนหนึ่งของความตกลงของประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งผูกพันประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกทุกประเทศ ความตกลง TRIPs ที่ประเทศกำลังพัฒนามอบรับในการประชุม WTO เมื่อ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิก ต้องให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีในทุกสาขาเทคโนโลยี ยกเว้นพืชหรือสัตว์ที่ไม่ใช่จุลชีพ และกรรมวิธีทางชีววิทยาที่จำเป็นสำหรับการผลิตพืชหรือสัตว์ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกจะต้อง ให้การคุ้มครองพันธุ์พืชไม่ว่าโดยสิทธิบัตรหรือโดยระบบกฎหมายเฉพาะ (ประเทศไทยได้เลือกให้การคุ้มครอง พันธุ์พืชโดยใช้กฎหมายเฉพาะ คือ พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช) ประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วจะต้อง ปฏิบัติตามความตกลงทริปส์ภายใน 1 ปี ส่วนประเทศกำลังพัฒนาจะต้องปฏิบัติภายใน 5 ปี. (อ้างถึงใน องค์กร เกษกรรม. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก https://www.gpo.or.th/rdi/html/TRIPs_agreement.html).

¹⁰⁰ ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 260 – 264). เล่มเดิม.

ข) การใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ ของคณะกรรมการสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 49 มาตรา 50 หรือมาตรา 55 หรือมาตรา 72 ไปยังศาล

ค) บุคคลหลายคนต่างทำการประดิษฐ์อย่างเดียวกัน โดยไม่ได้ร่วมกัน และมีบุคคลฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร แต่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร โดยต่างได้ยื่นคำขอในวันเดียวกัน และไม่อาจตกลงกันได้ว่าจะให้บุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวหรือให้มีสิทธิร่วมกัน และจะให้คำขอใดเป็นคำขอสำหรับการประดิษฐ์นั้น คู่กรณีจึงนำคดีไปสู่ศาล (มาตรา 77 ฉ)

นอกจากนี้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอต่ออายุอนุสิทธิบัตรได้สองคราว มีกำหนดคราวละสองปี ซึ่งแตกต่างไปจากในกรณีอายุสิทธิบัตร อันกำหนดไว้ในมาตรา 35 ให้มีกำหนดยี่สิบปี นับแต่วันขอรับสิทธิบัตร และไม่อาจขอต่ออายุได้แต่อย่างใด โดยคำขอต่ออายุอนุสิทธิบัตรนี้ ต้องยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้น ยังคงจดทะเบียนอยู่จนกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 65 สัตต วรรคสอง)

3.3.4.1 การนับระยะเวลาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

กรณีที่ 1 การนับระยะเวลาของอายุอนุสิทธิบัตร ในกรณีการนับระยะเวลาของอายุอนุสิทธิบัตร อายุอนุสิทธิบัตรเริ่มนับตั้งแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตร โดยนับรวมวันขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นวันที่หนึ่ง และให้สิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งปี อันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น

กรณีที่ 2 การนับระยะเวลาเพื่อชำระค่าธรรมเนียมรายปี การนับระยะเวลาในกรณีนี้มีลักษณะอย่างเดียวกันกับการนับระยะเวลาในกรณีที่ 1

กรณีที่ 3 การนับระยะเวลาอื่น ๆ นอกเหนือจากกรณีที่ 1 และ 2

(ก) การนับระยะเวลาเป็นวัน ให้เริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นวันที่หนึ่ง โดยไม่นับวันที่กฎหมายกำหนดรวมคำนวณเข้าไว้ในระยะเวลานับด้วย

(ข) การนับระยะเวลาเป็นเดือนหรือปี ให้เริ่มนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่กำหนดไว้ในกฎหมายเป็นวันที่หนึ่ง โดยไม่นับวันที่กฎหมายกำหนดรวมคำนวณเข้าไว้ในระยะเวลานับด้วย และให้สิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนหรือปี อันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น ถ้าไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนับเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา

ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดราชการ จะนับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา

3.3.5 สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 36 มาตรา 36 ทวิ มาใช้โดยอนุโลมในกรณีสิทธิบัตรของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนี้ ดังนั้น ขอบเขตแห่งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 ทวิ กล่าวคือ มีขอบเขตดังระบุในข้อถือสิทธิในการวินิจฉัยขอบเขตของการประดิษฐ์ตามข้อถือสิทธิให้พิจารณาลักษณะของการประดิษฐ์ที่ระบุในรายละเอียดการประดิษฐ์ และรูปเขียนประกอบด้วย ส่วนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้น ให้เป็นไปตามสิทธิที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 36 อันได้แก่ สิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Rights) ดังต่อไปนี้

ก) ในกรณีอนุสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามอนุสิทธิบัตร

ข) ในกรณีอนุสิทธิบัตรกรรมวิธี ได้แก่ สิทธิในการใช้กรรมวิธีตามอนุสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิต โดยใช้กรรมวิธีตามอนุสิทธิบัตร

สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทวิ ประกอบด้วยมาตรา 36 ดังกล่าว ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร สามารถนำมาหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตร ด้วยการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตร (License) หรือด้วยการโอนอนุสิทธิบัตร (Assignment) ได้ตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 38 ซึ่งมีหลักเกณฑ์และวิธีการเช่นเดียวกับในกรณีสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ดังที่ มาตรา 65 ทศ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.3.6 ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร

ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและการพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร มีดังนี้

3.3.6.1 การยื่นคำขอและการตรวจสอบเบื้องต้น

เมื่อผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจัดเตรียมคำขอรับอนุสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรต้องยื่นคำขอต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด โดยยื่นด้วยตนเองหรือส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ทั้งนี้ ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องเสียค่าธรรมเนียมคำขอรับอนุสิทธิบัตรฉบับละ 500 บาท เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอรับอนุสิทธิบัตรแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบว่าคำขอรับสิทธิบัตรมีรายการถูกต้องครบถ้วนตามที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กำหนดหรือไม่ และตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 หรือไม่ หลังจาก

ตรวจสอบเบื้องต้นแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

3.3.6.2 การพิจารณาออกอนุสิทธิบัตร

ในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาพิจารณาแล้วเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรมีรายการไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วนหรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะมีคำสั่งยกคำขอรับอนุสิทธิบัตรนั้น และพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหนังสือแจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดไปยังผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรภายใน 15 วันนับแต่วันที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำสั่ง คำสั่งของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ถ้าผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่อุทธรณ์ภายในระยะเวลาดังกล่าว คำสั่งของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะถือเป็นที่สุด ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรต่อศาลได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ถ้าผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการจะถือเป็นที่สุด

ในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาพิจารณาแล้วเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรมีรายการถูกต้องครบถ้วนตามที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กำหนด และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะมีคำสั่งให้จดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ซึ่งก่อนการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร พนักงานเจ้าหน้าที่จะแจ้งให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมาชำระค่าธรรมเนียมการออกอนุสิทธิบัตรและค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณา ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะแจ้งผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรโดยวิธีการที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดหรือโดยมีหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หากผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่มาชำระค่าธรรมเนียมภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหนังสือแจ้งผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับอีกครั้งหนึ่ง และหากผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรยังไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าวอีก พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรละทิ้งคำขอรับอนุสิทธิบัตร

3.3.7 การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 บัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรไว้ 2 วิธี คือวิธีแรกการเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรและ วิธีที่สองการเพิกถอนโดยการฟ้องต่อศาล

3.3.7.1 การเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร เนื่องจากมีผู้ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์

เมื่อมีการประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และการออกอนุสิทธิบัตรแล้ว ภายใน 1 ปีนับแต่นั้น บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรนั้นมีลักษณะเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมหรือไม่ก็ได้

เหตุผลที่กฎหมายต้องกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรก็เพราะการออกอนุสิทธิบัตรนั้นใช้ระบบการจดทะเบียน ซึ่งไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการจดทะเบียนเหมือนอย่างเช่นกรณีการออกสิทธิบัตร จึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอตรวจสอบการประดิษฐ์ได้

เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์จากผู้มีส่วนได้เสียแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบการประดิษฐ์และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาพิจารณา รายงานการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ถ้าเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัย

ในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่เป็นการประดิษฐ์ใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะมีคำสั่งให้สอบสวนข้อเท็จจริงและแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบ เพื่อยืนยันค่าแสดงเหตุผลของตน ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อได้สอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำสั่ง

ในกรณีที่ยื่นขอสิทธิบัตรทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคำวินิจฉัยว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ ผู้ขอตรวจสอบสิทธิบัตรคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญานั้น ต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าผู้ขอตรวจสอบไม่อุทธรณ์ภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะถือเป็นที่สุด ผู้ขอตรวจสอบสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรต่อศาลได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ถ้าผู้ขอตรวจสอบไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะถือเป็นที่สุด

ในกรณีที่คณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง ถ้าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะถือเป็นที่สุด

3.3.7.2 การเพิกถอนโดยการฟ้องต่อศาล

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 54 บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ เพราะออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 5,9,10,11 หรือ 14 กล่าวคือ

อนุสิทธิบัตรที่ออกไปนั้นไม่สมบูรณ์เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(ก) การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม

(ข) การประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร

(ค) ผู้ได้รับอนุสิทธิบัตรไม่ใช่ผู้ประดิษฐ์หรือไม่ใช่ผู้รับโอนสิทธิขอรับอนุสิทธิบัตรหรือไม่ใช่ นายจ้างหรือผู้ว่าจ้าง หน่วยราชการ องค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีสิทธิขอรับอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่ลูกจ้างในหน่วยงานของตนได้ประดิษฐ์ขึ้น หรือไม่ใช่ลูกจ้างที่สัญญาจ้างระบุให้เป็นผู้มีสิทธิขอรับอนุสิทธิบัตรได้

(ง) ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่มีคุณสมบัติในการขอรับอนุสิทธิบัตรบุคคลใดจะกล่าวอ้างความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรขึ้นก็ได้ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้

ความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรบุคคลใดจะกล่าวขึ้นก็ได้ การกล่าวอ้างหมายถึงการกล่าวอ้างในที่ทั่ว ๆ ไป รวมทั้งยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล แต่การที่จะฟ้องขอให้ศาลสั่งว่าสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์และให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น บุคคลที่จะฟ้องต้องเป็นพนักงานอัยการหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการออกอนุสิทธิบัตรนั้น (เทียบเคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2532) การฟ้องขอให้เพิกถอนอนุ

สิทธิบัตรเพราะเป็นอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ เป็นการฟ้องโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่ใช่การฟ้องเนื่องจากมูลละเมิด ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้ โดยเฉพาะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 ซึ่งมีกำหนดไว้ 10 ปี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 475/2537) และเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรแล้ว กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ จะต้องไปดำเนินการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าวต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7377/2538)

IPU

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร ตลอดจนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรของประเทศไทย โดยนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและปัญหาคดีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหากระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

โดยที่มาตรา 65 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (Patent Act B.E. 2522 Section 65bis) ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (The Invention is New)
2. เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม (It is Capable of Industrial Application)

เงื่อนไขในการได้รับความคุ้มครองอนุสิทธิบัตร กฎหมายในแต่ละประเทศจะมีการกำหนดเงื่อนไขและสาระสำคัญของการได้มาซึ่งอนุสิทธิบัตรไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละประเทศแต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่านโยบายหรือแนวความคิดในการกำหนดเงื่อนไขการได้มาซึ่งอนุสิทธิบัตรจะแตกต่างกันบ้าง แต่กฎหมายอนุสิทธิบัตรของนานาประเทศต่างก็มักจะกำหนดเงื่อนไขของการขอรับอนุสิทธิบัตรไว้เป็นอย่างดีเหมือนกันหรือเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยลักษณะของการประดิษฐ์ที่สามารถนำมาขอรับอนุสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศต่าง ๆ มักจะมีอยู่ 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้

1. เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (The Invention is New)

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (Patent Act B.E. 2522 (1979) การประดิษฐ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจะต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ซึ่งการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (Novelty) หมายความว่า ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้วตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 6 ซึ่งการประดิษฐ์ขึ้นใหม่มีหลักการเช่นเดียวกันกับสิทธิบัตร กล่าวคือ ต้องเป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีปรากฏต่อสาธารณชนมาก่อน ซึ่งความใหม่ของการประดิษฐ์นั้นถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขประการแรกที่กฎหมายสิทธิบัตรของทุกประเทศกำหนดไว้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการกำหนดเงื่อนไขนี้มีอยู่สองประการ คือ

ประการแรก เพื่อให้เป็นไปตามหลักการแลกเปลี่ยน (Quid Pro Quo) ของระบบกฎหมายสิทธิบัตรที่ผู้รับการคุ้มครองจำต้องเสนอสิ่งใหม่ต่อสังคมเป็นการตอบแทนต่อการได้รับสิทธิเด็ดขาด ในอีกนัยหนึ่ง การที่รัฐปฏิเสธการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ที่ขาดความใหม่นั้นเป็นการยืนยันในหลักการแลกเปลี่ยนของระบบกฎหมายสิทธิบัตร เพราะถ้าการประดิษฐ์ที่นำมาขอรับอนุสิทธิบัตรนั้นมิใช่สิ่งใหม่ ก็ต้องถือว่าผู้ขอไม่มีสิ่งใดมาทำการแลกเปลี่ยน เนื่องจากสิ่งปรากฏแพร่หลายต่อสาธารณชนแล้ว ย่อมมิใช่สิ่งที่จะนำมาแลกเปลี่ยนกับสิทธิเด็ดขาดตามกฎหมาย

ประการที่สอง เพื่อเป็นหลักประกันว่ารัฐจะมีให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมีสิทธิเด็ดขาดเหนือสิ่งที่เป็นข้อมูลสาธารณะ อันจะเป็นการไม่เป็นธรรมต่อสาธารณชน หากสิทธิอันชอบในอันที่จะใช้ข้อมูลนั้น (The Right to Work) จะต้องถูกรีดออกไป เนื่องจากมีการออกสิทธิบัตรเหนือข้อมูลนั้นในภายหลัง หลัก “สิทธิโดยชอบที่จะใช้” หรือ The Right to Work นี้ได้ถูกรับรองโดยคำพิพากษาของศาลอังกฤษ

กล่าวโดยสรุป หลักเกณฑ์ “ความใหม่” ของการประดิษฐ์จะทำหน้าที่เป็นเครื่องรับประกันต่อสังคมว่า สิ่งที่สังคมจะได้รับตอบแทนจากผู้ทรงสิทธินั้น เป็นสิ่งที่ยังไม่เคยปรากฏแพร่หลายมาก่อน ดังนั้น การพิจารณาความใหม่นั้น กฎหมายใช้หลักเกณฑ์ว่า การประดิษฐ์ที่นำมาขอรับจะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของ “งานที่ปรากฏอยู่แล้ว” (State of the Art) ถ้าหากการประดิษฐ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ปรากฏเผยแพร่ต่อสาธารณชนอยู่แล้วในวันที่มีการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ก็ถือว่าการประดิษฐ์นั้นขาดความใหม่ ไม่อาจนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงว่าการเปิดเผยนั้นได้กระทำด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวิธีการใด¹⁰¹

¹⁰¹ สิทธิบัตรแนวความคิดและบทวิเคราะห์ (น. 40 – 41). เล่มเดิม.

2. เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม (It is Capable of Industrial Application)

ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมเป็นเงื่อนไขประการที่สองของการขอรับอนุสิทธิบัตร ซึ่งหมายความว่า การประดิษฐ์ที่จะได้รับอนุสิทธิบัตรต้องเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรมได้ เนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์สำคัญในอันที่จะส่งเสริมการยกระดับและพัฒนากระบวนการทางอุตสาหกรรม กฎหมายจึงกำหนดให้ การประดิษฐ์ที่ขอรับความคุ้มครองต้องเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานทางอุตสาหกรรมได้

โดยเงื่อนไขข้อนี้ การประดิษฐ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจะต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติ โดยไม่ได้เป็นแต่เพียงเป็นแนวคิด กฎเกณฑ์ หรือทฤษฎีเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าการประดิษฐ์นั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะต้องสามารถทำการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นขึ้นมาได้ หรือถ้าการประดิษฐ์นั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับกรรมวิธี ก็จะต้องมีบุคคลที่สามารถนำเอากรรมวิธีนั้นไปทำการผลิตผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาได้ หรือสามารถนำเอากรรมวิธีนั้นไปใช้ประโยชน์ที่ให้เกิดเป็นรูปธรรมได้

กฎหมายของนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาสิทธิบัตรยุโรป กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายไทยต่างกำหนดเงื่อนไขว่าด้วยความสามารถในการประยุกต์ใช้ทางอุตสาหกรรมทั้งสิ้น แต่สำหรับกฎหมายสิทธิบัตรสหรัฐฯ ไม่ได้ใช้คำว่า “สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม” ดังเช่นกฎหมายของประเทศอื่น หากแต่ใช้คำว่า “มีลักษณะที่เป็นประโยชน์” (Utility) แทน ซึ่งคำว่า “มีลักษณะที่เป็นประโยชน์” ตามกฎหมายสหรัฐฯ นั้นแตกต่างจาก “สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม” ตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศอื่น ๆ ¹⁰²

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 8 (Patent Act B.E. 2522 (1979) Section 8) บัญญัติว่า “การประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม ได้แก่ การประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม” ซึ่งการใช้ถ้อยคำดังกล่าวในความหมายอย่างกว้างนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองการประดิษฐ์ในสาขาต่าง ๆ มาก และทำให้การประดิษฐ์ที่มีคุณสมบัติที่อาจนำไปใช้ในทางอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรมเป็นสิ่งที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมของกฎหมายสิทธิบัตร

¹⁰² แหล่งเดิม. (น. 81).

ดังนั้น การประดิษฐ์ที่จะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายอนุสิทธิบัตร ใต้ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ หากการประดิษฐ์ใดไม่มีลักษณะดังกล่าวการประดิษฐ์นั้นไม่อาจขอให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้

ผู้วิจัยเห็นว่า หากการประดิษฐ์ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การเปิดเผยการประดิษฐ์จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อออกจากการประดิษฐ์นั้น และย่อมไม่มีเหตุที่รัฐจะให้สิทธิแก่ผู้เดียวตอบแทนแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรในการผูกขาดการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งการประดิษฐ์นั้น อีกทั้งยังทำให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจการค้าเสรีที่สนับสนุนให้มีการแข่งขันการผลิตและจำหน่ายสินค้าโดยเสรี เพื่อให้เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการผลิตโดยใช้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และแข่งขันด้านราคาระหว่างผู้ผลิตและจำหน่ายทำให้ไม่มีการผูกขาดราคาสินค้า ประชาชนผู้บริโภคจึงได้ประโยชน์จากการแข่งขันของผู้ผลิตและจำหน่ายทำให้ได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม ดังนั้น การที่รัฐยอมให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามกฎหมายตอบแทนแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรในการผูกขาดการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย หรือเสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ จึงต้องเป็นการให้สิทธิตอบแทนแก่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และมีชั้นการประดิษฐ์ที่เพียงพอที่จะได้รับอนุสิทธิบัตรเท่านั้น อันเป็นลักษณะประโยชน์ต่างตอบแทนที่ผู้ประดิษฐ์ยอมเปิดเผยการประดิษฐ์อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและรัฐยอมให้สิทธิผูกขาดเพื่อตอบแทน

“ความใหม่” จึงเป็นหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องรับประกันต่อสังคมว่า สิ่งที่สังคมจะได้รับตอบแทนจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ไม่เคยปรากฏแพร่หลายมาก่อนทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากการประดิษฐ์ ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบหรือวิธีการตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะเป็นหลักประกันต่อสังคมได้ว่าการที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรนั้นสังคมได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพแล้ว การที่นักประดิษฐ์หรือผู้คิดค้นประดิษฐ์จะขอรับอนุสิทธิบัตรนักประดิษฐ์หรือผู้คิดค้นประดิษฐ์ก็ควรที่จะมีความสุจริตในการนำการประดิษฐ์ขึ้นใหม่เท่านั้นมาขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง โดยผู้ประดิษฐ์ต้องไม่นำการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วมาขอรับอนุสิทธิบัตรโดยทุจริตเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ หากผู้ประดิษฐ์นำการประดิษฐ์ขึ้นใหม่มา

ขอรับอนุสิทธิบัตรโดยสุจริตแล้วยอมเป็นการช่วยรัฐในการตรวจสอบการประดิษฐ์ในเบื้องต้นว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และทำให้ผู้ประดิษฐ์ได้รับความคุ้มครองตามอนุสิทธิบัตรโดยไม่ถูกเพิกถอนอนุสิทธิบัตรในภายหลังหากปรากฏในภายหลังว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรจึงเป็นกลไกสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร เนื่องจากหัวใจสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร คือ ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์โดยรวดเร็ว ดังนั้น ขั้นตอนการรับจดทะเบียน โดยรวดเร็วจึงเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร ระบบจดทะเบียน (Registration System) จึงเป็นระบบที่ประเทศไทยเลือกนำมาใช้กับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรที่จะให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ไม่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีไม่ถึงขั้นที่จะได้รับสิทธิบัตรแต่ยังเป็นการประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และยังทำให้นักประดิษฐ์มีกำลังใจที่จะประดิษฐ์คิดค้นเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไปและจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงมีแนวคิดพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ว่าจะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ดังกล่าวโดยเร็ว เพราะอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีระยะเวลาในการผลิตสินค้าและบริการในระยะเวลาทางการค้าที่สั้น การประดิษฐ์เหล่านั้นอาจจะมีบุคคลอื่นสามารถที่จะคิดค้นพัฒนาการประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ดีกว่าได้โดยง่าย กฎหมายอนุสิทธิบัตรถูกสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อด้อยของกฎหมายสิทธิบัตรในเรื่องการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนาน จึงได้กำหนดให้การขอรับอนุสิทธิบัตรแตกต่างจากการขอรับสิทธิบัตร และเนื่องจากขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลานาน

ระบบจดทะเบียนเป็นกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรโดยยังไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์ในส่วนของเนื้อหาว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ โดยในการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 และตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นั้นได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 หรือไม่ และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

ในกรณีที่อธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีสั่งยกคำขอรับอนุสิทธิบัตรนั้นและให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือ

แจ้งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร หรือโดยวิธีการอื่นที่อธิบดีกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำสั่งตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 28 (1)

ในกรณีที่อธิบดีพิจารณาเห็นว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 ให้อธิบดีมีคำสั่งให้จดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรและก่อนการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการออกอนุสิทธิบัตรและค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาตามวิธีการและระยะเวลาที่กำหนดในมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 28 (2)

ทั้งนี้ ในการตรวจสอบเบื้องต้นกรณีคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาตรวจสอบคำขอตามบทบัญญัติของกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบเบื้องต้นเป็นขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรก่อนการรับจดทะเบียน กล่าวคือ ผู้ตรวจสอบจะเริ่มดำเนินการตรวจสอบหลังจากผู้ขอได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร และเอกสารประกอบคำขอครบถ้วน พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมคำขอรับอนุสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว ซึ่งผู้ตรวจสอบจะต้องพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของคำขอโดยยึดแนวทางเช่นเดียวกับกรณีของคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และถ้าคำขอรับอนุสิทธิบัตรถูกต้องก็จะดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตร

ดังนั้น แม้ว่าการประดิษฐ์อนุสิทธิบัตรมีลักษณะเป็นการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน แต่การประดิษฐ์ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น การประดิษฐ์ที่ไม่มีความซับซ้อน หากเปรียบเทียบก็เปรียบเสมือนธุรกิจขนาดย่อมที่ถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจไทยแล้วประโยชน์ที่ตามมาคือ มีการจ้างงาน ในการผลิตและจำหน่ายสินค้า ทั้งยังอาจจะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ในกรณีของการผลิตเพื่อการส่งออก กฎหมายอนุสิทธิบัตรจึงเป็นกฎหมายที่มีความเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นระบบจดทะเบียนที่ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งมีอัตราค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนที่ต่ำกว่าระบบสิทธิบัตรอีกด้วย

จากการที่ประเทศไทยกำหนดให้กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรเป็นระบบจดทะเบียน โดยยังไม่มีกระบวนการประดิษฐ์ เพราะเห็นว่าต้องการสนับสนุนและจูงใจให้มีการคิดค้นการประดิษฐ์ที่แม้จะไม่มี ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี แต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนา

เศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศ โดยให้ความคุ้มครองสิทธิในการแสวงหาประโยชน์แต่ผู้เดียวจากการประดิษฐ์นั้นแก่ผู้คิดค้นการประดิษฐ์ และกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองจากการประดิษฐ์ที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนภายในระยะเวลาที่สั้น เพราะจะมีการประดิษฐ์ที่มีการพัฒนาที่คิดว่าจะขึ้นมาแทนที่อย่างรวดเร็ว ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรที่รวดเร็วแก่การประดิษฐ์นั้น แต่กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนไม่มีความแน่นอนเนื่องจากอนุสิทธิบัตรอาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง เพราะการประดิษฐ์ที่ได้รับจดทะเบียนเมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวไม่ใช่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่จึงก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการแข่งขันการค้าอย่างเสรี เพราะหากมีบุคคลที่ไม่สุจริตอาศัยกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยระบบจดทะเบียนที่ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มายื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะผลิตใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรในการกีดกันผู้อื่นไม่ให้มีการผลิต ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งการประดิษฐ์ ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบการแข่งขันทางการค้าเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลอื่นไม่สามารถผลิตและจำหน่ายการประดิษฐ์นั้นได้ ทำให้ขัดต่อวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายอนุสิทธิบัตรที่ต้องการให้มีการคิดค้นพัฒนาการประดิษฐ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยให้สิทธิแต่ผู้เดียวตอบแทนผู้ประดิษฐ์ที่เปิดเผยการประดิษฐ์ที่เป็น การประดิษฐ์ขึ้นใหม่เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะในการพัฒนาการประดิษฐ์นั้นต่อไปมิใช่ให้สิทธิแต่ผู้เดียวแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรที่ไม่สุจริตนำการประดิษฐ์ที่ไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่มาขอรับอนุสิทธิบัตร

2. ก่อให้เกิดปัญหาต่อการสนับสนุนการคิดค้นการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากผู้คิดค้นการประดิษฐ์ขาดความเชื่อมั่นในระบบการจดทะเบียน เพราะอนุสิทธิบัตรนั้นอาจถูกเพิกถอนในภายหลังได้หากไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่

ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะกำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์หรือบุคคลใดยกขึ้นกล่าวอ้างว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์หรือพนักงานอัยการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร ซึ่งทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วอาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยอ้างเหตุว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับไม่เป็น การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจทำให้ผู้ประดิษฐ์ขาดความเชื่อมั่นในระบบอนุสิทธิบัตร เพื่อมิให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนของระบบจดทะเบียน จึงจำเป็นหรือไม่ว่ากฎหมายควร

จะต้องมีระบบการตรวจสอบหรือตรวจค้นข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร ในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีความมั่นใจยิ่งขึ้นว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่ถูกเพิกถอนในภายหลังได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่ากฎหมายอนุสิทธิบัตรของนานาประเทศ ส่วนใหญ่ได้นำกระบวนการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรมาใช้กับกระบวนการออกอนุสิทธิบัตร ในรูปแบบเดียวกันกับประเทศไทย ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรตามกฎหมาย ของประเทศต่าง ๆ มักจะนำระบบจดทะเบียน (Registration System) มาใช้มากกว่าระบบตรวจสอบ (Examination System) เนื่องจากต่างประเทศเห็นว่าระบบจดทะเบียนเป็นระบบที่ง่าย ไม่มีพิธีการที่ ยุ่งยาก จึงทำให้อนุสิทธิบัตรได้รับจดทะเบียนภายในเวลาอันรวดเร็ว จึงเป็นระบบที่เหมาะสมกับ กฎหมายอนุสิทธิบัตร เช่น เครื่องมืออุตสาหกรรมเดียว ในการออกสิทธิบัตรนวัตกรรมขั้นตอนแรกยังไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์จะตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องของรูปแบบคำขอ หากคำขอถูกต้อง ตามแบบสำนักงานสิทธิบัตรของเครื่องมืออุตสาหกรรมเดียวก็จะออกสิทธิบัตรนวัตกรรมให้ โดยปกติจะใช้ เวลาพิจารณาออกสิทธิบัตรนวัตกรรม 1 ถึง 2 เดือนนับจากยื่นคำขอ

ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เลือกใช้ระบบการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยมี เหตุผลเพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กรวมถึงนักประดิษฐ์อิสระใช้ ความพยายามเพื่อประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจนำระบบ จดทะเบียนมาใช้กับกฎหมายอนุสิทธิบัตร เนื่องจากระบบการจดทะเบียนเป็นระบบที่ง่าย ไม่มีพิธี การที่ยุ่งยาก จึงทำให้อนุสิทธิบัตรได้รับจดทะเบียนภายในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น ในการพิจารณา รับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรใช้ระยะเวลาพิจารณาไม่นาน คือ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอ จดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียน เท่านั้น ทั้งนี้ โดยไม่มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการ พิจารณารับจดทะเบียนที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นเอกสารครบถ้วน และไม่ปรากฏข้อบกพร่องประการใดผู้ตรวจสอบจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณารับจดทะเบียน ประมาณ 6 สัปดาห์ แต่สำหรับกรณีที่คำขอจดทะเบียนมีเอกสารไม่ครบถ้วน หรือมีข้อบกพร่องอื่น ใด ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดไว้ระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณารับ จดทะเบียนสำหรับกรณีนี้ประมาณ 12 สัปดาห์

สาธารณรัฐประชาชนจีน การยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเริ่มโดยตัวแทนสิทธิบัตรหรือ ทนายความโดยใช้แบบฟอร์มคำขอที่ระบุการประดิษฐ์ ลักษณะผู้ขอและเอกสารการมอบอำนาจหากมี เมื่อยื่นคำขอจะมีการตรวจสอบเบื้องต้นเฉพาะรูปแบบคำขอ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบข้อถือสิทธิ คร่าว ๆ ว่าถูกต้องกับลักษณะของอนุสิทธิบัตรหรือไม่แต่ไม่มีการค้นหาเปรียบเทียบข้อถือสิทธิกับ

การประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วที่จะกระทำในขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์ หากการตรวจสอบเบื้องต้นไม่มีเหตุที่จะปฏิเสธคำขอกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะออกอนุสิทธิบัตรให้ เมื่อรับจดทะเบียนแล้วสันนิษฐานว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ แต่อาจถูกขอให้เพิกถอนต่อคณะกรรมการทบทวนการตรวจสอบสิทธิบัตรได้

สหพันธรัฐรัสเซียจะเรียกอนุสิทธิบัตรว่า “สิทธิบัตรแบบอรรถประโยชน์” (Utility Model Patents) โดยในการตรวจสอบคำขอสำนักสิทธิบัตรจะออกทะเบียนอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอโดยไม่รับประกันเกี่ยวกับคุณสมบัติของอนุสิทธิบัตรนั้นว่าสามารถได้รับการจดทะเบียนหรือไม่ โดยเมื่อครบกำหนดระยะเวลา 2 เดือนนับแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรจะดำเนินการตรวจสอบคำขอในเบื้องต้น แต่ในกรณีที่ผู้ขอต้องการเร่งให้มีการตรวจสอบก่อนกำหนดระยะเวลาดังกล่าวผู้ขอสามารถยื่นคำร้องได้ แต่ในกรณีดังกล่าว ภายหลังจากที่ได้ยื่นคำร้องแล้วผู้ขอจะต้องชำระค่าธรรมเนียมจึงจะสามารถแก้ไขคำขอรับอนุสิทธิบัตรเองได้

สำหรับประเทศญี่ปุ่นแม้ว่าการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเป็นการรับจดทะเบียนโดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์แต่คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐานโดยนอกเหนือจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับรูปแบบที่กำหนดไว้เป็น Utility Model Act, Article 2 bis (4) ตาม Article 6 bis กำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานที่คำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน โดยไม่ต้องตรวจสอบการประดิษฐ์ ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิบัตรอาจแจ้งให้แก้ไขคำขอหากไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน แต่หากผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไม่แก้ไขในระยะเวลาที่กำหนด คณะกรรมการสิทธิบัตรมีอำนาจยกเลิกขั้นตอนการแก้ไข

จากการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ในต่างประเทศจะมีการออกอนุสิทธิบัตรให้โดยยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ดังเช่นเครือรัฐออสเตรเลีย ออกสิทธิบัตรนวัตกรรมในขั้นตอนแรกยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยจะตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องของรูปแบบคำขอ หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาตรวจสอบเฉพาะรูปแบบของคำขอจดทะเบียนเท่านั้น โดยไม่มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของการประดิษฐ์ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียนที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ สำหรับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อยื่นคำขอจะมีการตรวจสอบเบื้องต้นเฉพาะรูปแบบคำขอ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบข้อถือสิทธิคร่าว ๆ ว่าถูกต้องกับลักษณะของอนุสิทธิบัตรหรือไม่แต่ไม่มีการค้นหาเปรียบเทียบข้อถือสิทธิกับการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้ว ในขณะที่สหพันธรัฐรัสเซียจะออกอนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ยื่นคำขอโดยไม่รับประกันเกี่ยวกับคุณสมบัติของอนุสิทธิบัตรนั้นว่าถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ในแง่เนื้อหาของการออก

อนุสิทธิบัตรให้ และสำหรับประเทศญี่ปุ่นแม้ว่าการออกอนุสิทธิบัตรจะเป็นการดำเนินการโดยไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์เสียก่อน แต่คำขอรับอนุสิทธิบัตรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์พื้นฐาน

ดังนั้น ประเทศส่วนใหญ่ออกอนุสิทธิบัตรให้โดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ก่อนการออกอนุสิทธิบัตร แต่หลักการสำคัญดังกล่าวก่อให้เกิดการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ ไม่มีความแน่นอนเนื่องจากอาจเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้มีการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์นานา ประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ระบบจดทะเบียน (Registration System) แทนระบบการตรวจสอบ (Examination System) จึงกำหนดมาตรการป้องกันให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ ซึ่งเมื่อ พิจารณาถึงระบบอนุสิทธิบัตรของประเทศไทยแล้วเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติ กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิว่าเป็นอนุ สิทธิบัตรที่สมบูรณ์หรือไม่ โดยมีเพียงบทบัญญัติให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ภายหลังการออก อนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ หรือขอให้ฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนได้ตามมาตรา 65 นว แห่ง พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายอนุสิทธิบัตรของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (Patent Act B.E. 2522 (1979)) กำหนดหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์เมื่อได้รับจดทะเบียนผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 36 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ทำให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร สามารถบังคับใช้สิทธิทางแพ่งและทางอาญาได้หลังจากได้รับการจดทะเบียน โดยพระราชบัญญัติ สิทธิบัตรไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนจะต้องขอให้ ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ เห็นว่า ประเทศไทยควรกำหนดให้ผู้ทรงอนุ สิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์หรือไม่ โดยผู้ทรง อนุสิทธิบัตรจะต้องยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิเพื่อมิให้เป็นภาระ ของผู้มีส่วนได้เสียหรือบุคคลที่สามจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตร หรือต่อสู้คดีว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เมื่อผู้ทรง อนุสิทธิบัตรเป็นผู้ขอจดทะเบียนและต้องการบังคับใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตรที่อ้างว่าเป็นการ ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงต้องเป็นผู้รับภาระในการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อ พิสูจน์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่ขอรับอนุสิทธิบัตร ได้ตามที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกล่าวอ้าง

สำหรับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยที่นำมาใช้กับกฎหมายอนุสิทธิบัตร แต่ระบบจดทะเบียนทำให้อนุสิทธิบัตรไม่มีความแน่นอนอาจถูกเพิกถอนในภายหลังได้ จึงควรกำหนดให้มีมาตรการในการบังคับใช้สิทธิเช่นเดียวกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรของต่างประเทศ จึงควรนำระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิมาบังคับใช้ โดยกำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์และให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรหรือนุคคลภายนอกอาจเป็นผู้ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้เพื่อพิสูจน์ถึงความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียน อันเป็นการปกป้องสิทธิของตนแล้วจึงจะสามารถใช้สิทธินั้นบังคับต่อผู้ทำละเมิดได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่ได้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ไปไล่จับหรือฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลอื่นทำให้บุคคลอื่นเสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรจึงจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นจากผู้ทำละเมิดได้ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่รัฐมอบสิทธิเด็ดขาดเฉพาะเพียงเท่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น และในทางกลับกันสาธารณชนก็ควรจะได้ใช้ประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรอันนำไปซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากมาตรการการบังคับใช้สิทธิโดยการนำระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิมาบังคับใช้แล้วนานาประเทศต่างก็กำหนดเป็นมาตรการป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มาบังคับใช้สิทธิ ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือ การพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

1. ควรพัฒนาระบบการสืบค้นหรือการตรวจค้นการประดิษฐ์เพื่อประกอบในการตรวจสอบคำขอรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรที่สามารถตรวจสอบการประดิษฐ์ได้อย่างรวดเร็วเพื่อให้การตรวจสอบเบื้องต้นก่อนประกาศโฆษณามีประสิทธิภาพและเพิ่มเติมระบบการติดตามความคืบหน้าในการยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยหากผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรในประเทศไทยต้องการสืบค้น (Search) อนุสิทธิบัตรสามารถสืบค้นได้เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันมิให้ผู้ยื่นคำขออนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วมายื่นคำขอซ้ำอีก พร้อมกับให้ผู้ยื่นคำขอแนบเอกสารหลักฐานจากการสืบค้นเบื้องต้นไว้เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อประกอบการพิจารณาในการตรวจสอบเบื้องต้นด้วย กับทั้งควรจัดทำและเผยแพร่คำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วเพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบทั้งทางเอกสาร วารสาร และทางเว็บไซต์ของสำนักงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและผู้ประกอบการ ซึ่งจะมีผลในการช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอีกด้วย เพราะเนื่องจากที่ผ่านมาเรายังจะได้ยินข่าวสาร

ในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาในการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ข่าวสารการเผยแพร่ข้อมูลในด้านทรัพย์สินทางปัญญาด้านการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การประกาศโฆษณาคำขอที่ได้รับการจดทะเบียน หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการรับจดทะเบียน ไม่มีการเผยแพร่หรือมีการเผยแพร่แต่มีช่องทางการเผยแพร่บ่อย ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ยาก และไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในสาธารณชนมากนัก

2. กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรกำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรเบื้องต้นเป็นการตรวจค้นอนุสิทธิบัตรที่มีการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้แล้ว ซึ่งระบบการตรวจค้นจะทำให้ผู้จดทะเบียนมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นว่าอนุสิทธิบัตรของตนไม่เหมือนกับของบุคคลอื่นที่ได้ยื่นขอจดทะเบียนไว้แล้ว โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจค้นการปรับปรุงระบบตรวจค้น ควรปรับปรุงฐานข้อมูลในระบบให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากอนุสิทธิบัตรที่มีการดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้แล้ว นั้น เมื่อมีการตรวจค้นปรากฏว่าไม่พบข้อมูลอนุสิทธิบัตรที่มีการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ เนื่องจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้ปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและมีความล่าช้าในการนำอนุสิทธิบัตรที่มีการดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ลงในฐานข้อมูลเพื่อให้มีการตรวจสอบ อีกทั้งฐานข้อมูลในการประกาศโฆษณาไม่ได้มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนมากนัก การเข้าถึงข้อมูลจึงเป็นไปได้ยาก แนวทางแก้ไขกรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการรับจดทะเบียน จะต้องจัดเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูล ซึ่งได้แก่ ข้อมูลกฎหมายอนุสิทธิบัตรต่างประเทศ จำนวนบุคคลากร รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น ปรับปรุงระบบการตรวจค้นให้มีการตรวจค้นใช้เวลาเฉลี่ยน้อยลง หรือเปิดช่องทาง Fast Track โดยชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเพื่อให้ส่งคำขอไปให้หน่วยงานนอกตรวจสอบหรือขอให้หยิบคำขอขึ้นมาตรวจสอบก่อน กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยื่นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความใหม่ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในขั้นตอนการตรวจสอบ

3. เพิ่มระบบคัดค้าน (Post-grant Opposition) และ/หรือ ตรวจสอบความใหม่ก่อนบังคับใช้สิทธิ เนื่องจากอนุสิทธิบัตรไม่มีการตรวจสอบ (Substantive Examination) ก่อนรับจดทะเบียนเพื่อให้สามารถคุ้มครองได้รวดเร็ว บางประเทศจึงกำหนดว่าเมื่อได้รับจดทะเบียนแล้วผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องมาขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนดำเนินการ ตามกฎหมาย (Legal action) กับผู้อื่น โดยบุคคลที่ 3 สามารถขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้เช่นกัน

4. ปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งคือ เนื่องจากปัจจุบันจำนวนการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี หากจะกำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิกรรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่สามารถจะตรวจสอบเองได้ทั้งหมด อีกทั้งกรรมทรัพย์สินทางปัญญามีบุคคลากรไม่เพียงพอ จึงต้องให้หน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงานเอกชนตรวจสอบการประดิษฐ์ให้ แต่การให้หน่วยงานภายนอกตรวจสอบจะทำอย่างไรให้มั่นใจได้ว่าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนควรจะให้คนที่ตรวจสอบควรมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด จะมีวิธีการคัดเลือกอย่างไร กำหนดหลักเกณฑ์ให้เป็นไปในทิศทางใด ซึ่งในขั้นตอนของการตรวจสอบเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ๆ หากกรรมทรัพย์สินทางปัญญาจำเป็นจะต้องให้หน่วยงานภายนอกตรวจสอบการประดิษฐ์ให้ควรพิจารณาหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบไม่ว่าเป็นหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐ และการให้หน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ก็ควรกำหนดให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกรรมทรัพย์สินทางปัญญา และเพิ่มบุคคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การตรวจสอบรูปแบบและเอกสารเบื้องต้นนอกจากกรรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องตรวจสอบให้ละเอียดแล้วข้อมูลที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบ กรรมทรัพย์สินทางปัญญาควรกำหนดรูปแบบและเอกสารให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หรือควรที่จะกำหนดมาตรฐานตัวแทนของผู้ยื่นคำขอจะทำให้ไม่เป็นการของผู้ขอและผู้ตรวจสอบ

6. การตรวจสอบเบื้องต้นก่อนการประกาศโฆษณา กรรมทรัพย์สินทางปัญญาควรกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน อันเป็นการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการของกรรมทรัพย์สินทางปัญญาเอง ดังนั้น บุคคลที่จะมาขอรับอนุสิทธิบัตรหรือเอกสารเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านนั้นอยู่แล้ว แก้ไขระเบียบในเรื่องบริหารภายใน หรือเรื่องการตอบโต้การบริหารภายใน การประกาศโฆษณาน่าจะมีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากกรรมทรัพย์สินฯ ควรจะกำหนดมาตรฐานตัวแทนของสิทธิบัตรว่าถ้าท่านเขียนคำขอไม่เป็นตามที่กำหนด ก็อาจจะมีการเพิกถอนใบอนุญาตได้ ระบบนี้ทำให้ลดปัญหาระยะเวลาในการประกาศโฆษณาได้มากขึ้น

ดังนั้น การที่ประเทศไทยนำระบบจดทะเบียน (Registration System) แทนระบบการตรวจสอบ (Examination System) มาใช้กับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายสิทธิบัตรและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบการประดิษฐ์ซึ่งเป็นข้อดีของกฎหมายสิทธิบัตร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากระบบจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรโดยสิ้นเชิง ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากการที่ประเทศไทยไม่มีมาตรการป้องกันในการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรก่อให้เกิดปัญหาที่ได้วิเคราะห์มาดังกล่าวข้างต้น หากรัฐมีมาตรการในการบังคับใช้สิทธิให้มีประสิทธิภาพทำให้เป็นหลักประกันอันเป็นการคุ้มครอง

ทั้งผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและผู้ถูกดำเนินคดี รัฐจึงควรต้องมีกลไกในการป้องกันและควบคุมการบังคับใช้สิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เหมือนเช่นคั้งที่ต่างประเทศมีมาตรการในการบังคับใช้สิทธิ

อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสากลและให้เป็นที่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยแก้ไขในส่วนของกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรที่จะต้องกระทำโดยรวดเร็ว นั้น แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่ควรละเลย คือ การตัดหรือลดขั้นตอนที่มีความสำคัญออกไป ดังนั้น การจะแก้ไขกฎหมายจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบแก้ไขจะต้องมองปัญหาเฉพาะในเรื่องของความสะดวกรวดเร็วของกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการรับจดทะเบียนจะต้องตระหนักถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ การเพิ่มจำนวนบุคลากรตลอดจนถึงอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้นสามารถดำเนินการไปได้ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ปัญหาดังกล่าวในการพิจารณาปรับระเบียบให้เสร็จสิ้นกระบวนการก่อน เช่น ในเรื่องของการตรวจค้นข้อมูล การตรวจสอบการประดิษฐ์ กำหนดขั้นตอนการพิจารณาซึ่งควรกำหนดให้เป็นระบบ กำหนดขั้นตอนให้ชัดเจน ซึ่งส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องดำเนินการซ้ำซ้อน โดยควรให้การดำเนินการแต่ละขั้นตอนเสร็จสิ้นที่กระบวนการก่อนที่นำคดีจะขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาตรวจสอบ ซึ่งจะช่วยให้สอดคล้องกับประเด็นที่ 3 ที่ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ต่อไป

ในประเทศไทยมีการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรและมีการประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – ปี พ.ศ. 2556 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สถิติการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร¹⁰³

สถิติการยื่นคำขอจดทะเบียน และการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร

Statistics of Petty Patent Application and Granted

จำนวน : ราย / Unit : Number

ปี / Year	จำนวนการยื่นคำขอ / Application			จำนวนการจดทะเบียน / Registration		
	รวม / Total	ไทย / Thai	ต่างประเทศ / Foreigner	รวม / Total	ไทย / Thai	ต่างประเทศ
2556 / 2013	1,609	1,503	106	868	773	95
2555 / 2012	1,486	1,364	122	902	812	90
2554 / 2011	1,342	1,234	108	929	860	69
2553 / 2010	1,328	1,238	90	685	634	51
2552 / 2009	1,467	1,416	51	494	451	43
2551 / 2008	1,515	1,423	92	711	638	73
2550 / 2007	1,435	1,354	81	902	852	50
2549 / 2006	2,062	1,968	94	791	750	41
2548 / 2005	1,652	1,561	91	609	592	17
2547 / 2004	1,454	1,390	64	392	364	28
2546 / 2003	1,344	1,290	54	487	476	11
2545 / 2002	1,222	1,148	74	389	376	13
2544 / 2001	811	745	66	392	341	51
2543 / 2000	616	555	61	125	108	17
2542 / 1999	202	185	17	7	5	2
รวม / Total	19,545	18,374	1,171	8,683	8,032	651

จากสถิติการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงปี พ.ศ. 2556 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2542 มีผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรจำนวน 185 คำขอ และในปี พ.ศ. 2556 มีผู้ยื่นคำขอจำนวน 1,503 คำขอ จากระยะเวลาในการยื่นคำขอตั้งแต่ปีพ.ศ. 2542 ถึงปี พ.ศ. 2556 ระยะเวลาห่าง

¹⁰³ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th

กันประมาณ 10 กว่าปี มีผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรต่างกันในจำนวนถึง 1,318 คำขอ คิดเป็นอัตรา ร้อยละ 87.69 ถือว่าเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง ซึ่งทำให้ตัวเลขสถิติของการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร อาจเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่ามีนักประดิษฐ์พยายามคิดค้นประดิษฐ์เพื่อให้มีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อมา ขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ตามกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นแนวโน้มที่ดีของประเทศที่มีผู้คิดค้น ได้ มีการคิดค้นการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ประเทศได้รับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอัน เนื่องมาจากการที่มีการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรในจำนวนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ จึงก่อให้เกิดการผลิต ขาย จำหน่ายสินค้าออกสู่ท้องตลาด อีกทั้งยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของ กฎหมายอนุสิทธิบัตรที่ต้องการให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป

จากตารางสถิติการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเมื่อพิจารณาจำนวนการจดทะเบียน จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2542 มีผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรจำนวน 185 คำขอ และได้รับการ จดทะเบียนจำนวน 5 คำขอ ซึ่งอัตราส่วนที่ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรกับจำนวนที่ได้รับการจด ทะเบียนที่แตกต่างกันนั้น มีสาเหตุอันเนื่องมาจากการประดิษฐ์ที่ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นการ ประดิษฐ์ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2552 มาตรา 9 อันได้แก่ เป็น การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือเป็นการประดิษฐ์ที่เป็นกฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หรือเป็นวิธีการ วินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคมนุษย์ หรือสัตว์ เป็น หรือการยื่นเอกสารหลักฐานในการขอรับ อนุสิทธิบัตรตามแบบฟอร์มรายละเอียดไม่ครบถ้วนตามมาตรา 17 เช่น ไม่ปรากฏลักษณะและความ มุ่งหมายของการประดิษฐ์หรือไม่ปรากฏรายละเอียดการประดิษฐ์ที่มีข้อความสมบูรณ์รัดกุมและ ชัดแจ้งหรือไม่มีข้อถ้อยสิทธิโดยชัดแจ้ง เป็นต้น ซึ่งการตรวจสอบเอกสารหลักฐานของเจ้าหน้าที่นั้น ตรวจสอบถึงความถูกต้องของเอกสารและรายละเอียดของคำขอว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เท่านั้น หากถูกต้องครบถ้วนในขั้นตอนต่อไป คือ เสนอให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาพิจารณา ดังนั้น ความแตกต่างกันของจำนวนยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรกับคำขอที่ได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร มีสาเหตุอันเนื่องมาจากความบกพร่องของผู้ยื่นคำขอเป็นหลัก ซึ่งสถิติคำขอที่ได้รับการจดทะเบียน เจ้าหน้าที่ยังไม่ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ อีกทั้งในการ พิจารณารับจดทะเบียนของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาก็พิจารณาเพียงว่า คำขอรับอนุสิทธิบัตร นั้นไม่ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 17 หรือการประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความ คุ้มครองตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 หรือไม่ ซึ่งยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ว่า เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่เช่นกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจำนวนสถิติการรับจดทะเบียน อนุสิทธิบัตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนการรับจดทะเบียนจำนวน 5 คำขอ และปีต่อ ๆ มา ก็จะ มีปริมาณการรับจดทะเบียนที่เพิ่มขึ้น ๆ เช่นเดียวกับการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเช่นกัน และในปี

พ.ศ. 2554 มีจำนวนการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรมากที่สุด คือจำนวน 860 คำขอ อัตราการรับจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2542 กับปี พ.ศ. 2554 ต่างกันเป็นจำนวน 855 คำขอ คิดเป็นอัตราร้อยละ 99.41 ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราส่วนของคำขอที่ได้รับการจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2542 กับปี พ.ศ. 2554 นั้น เป็นอัตราส่วนที่แตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาในเรื่องของจำนวนการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรของ กรมทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละปีแล้วมีปริมาณการรับจดทะเบียนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการออกอนุสิทธิบัตรให้ในปริมาณหรือจำนวนที่เพิ่มขึ้นหรือมากขึ้นนั้น ถ้าหากพิจารณาในเรื่องของกระบวนการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรแล้ว หากมีการออกอนุสิทธิบัตรให้เป็นจำนวนมากหรือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุก ๆ ปี จากกระบวนการรับจดทะเบียนที่ตรวจสอบเพียงแค่ความถูกต้องของรูปแบบของคำขอและหลักฐานว่าถูกต้องหรือไม่ มิได้มีการตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่นั้น อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนที่ออกให้ใหม่นั้นอาจจะถูกเพิกถอนในภายหลังได้ทำให้เกิดปัญหาต่อระบบทางการค้า เกิดการผูกขาดทางการค้า โดยผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรอาศัยช่องทางการรับจดทะเบียน โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ อันเป็นการกีดกันทางการค้าของผู้อื่นเพื่อให้ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ใช้จ่าย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามอนุสิทธิบัตร แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากระบบการจดทะเบียนอย่างแท้จริงอย่างที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้แล้วในเบื้องต้นว่าหัวใจสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร คือ ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์โดยรวดเร็ว ดังนั้น ขั้นตอนการรับจดทะเบียนโดยรวดเร็วจึงเป็นหลักการสำคัญของระบบอนุสิทธิบัตร แต่หลักการสำคัญดังกล่าวของระบบอนุสิทธิบัตรก่อให้เกิดการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรได้ทันทีหลังจากได้รับอนุสิทธิบัตรแล้ว แต่จะทำอย่างไรให้การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มีประสิทธิภาพไม่ก่อให้เกิดปัญหา จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การบังคับใช้สิทธิมีประสิทธิภาพ ควรจะนำหลักการบังคับใช้สิทธิที่สำคัญของกฎหมายต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้กับกฎหมายอนุสิทธิบัตรของประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องการบังคับใช้สิทธิในประเด็นต่อไป

เนื่องจากการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์จึงสรุปได้ว่า จำนวนคำขอรับอนุสิทธิบัตรและมีการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรที่เพิ่มขึ้นไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพราะอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนอาจไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ซึ่งอาจถูกขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์หรือมีการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนดังกล่าวในภายหลัง เพราะอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์อันเนื่องมาจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3335 – 3336/2557¹⁰⁴

คดีหมายเลขดำที่ ทป.79/2551 คดีหมายเลขแดงที่ ทป.30/2554

ระหว่าง บริษัททวนวิทย์ แมนูแฟคเจอร์ส จำกัด โจทก์
บริษัทบลูสาร์ทมอเตอร์ จำกัด จำเลย

บริษัทฮาดารี อิเล็กทริก จำกัด โจทก์

บริษัทบลูสาร์ทมอเตอร์ จำกัด จำเลย

ข้อเท็จจริง

คดีทั้งสองสำนวนนี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพิจารณาและพิพากษารวมกัน โดยให้เรียกบริษัททวนวิทย์ แมนูแฟคเจอร์ส จำกัด ว่า โจทก์ที่ 1 เรียกบริษัทฮาดารี อิเล็กทริก จำกัด ว่า โจทก์ที่ 2 และเรียกจำเลยทั้งสองสำนวนว่า จำเลย

คดีนี้โจทก์ทั้งสองฟ้องเป็นทำนองเดียวกันว่า โจทก์ที่ 2 เป็นบริษัทในกลุ่มของโจทก์ที่ 1 โจทก์ทั้งสองผลิตและจำหน่ายพัดลมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 20 ปี พัดลมมีส่วนประกอบสำคัญ คือ สเตเตอร์ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรประมาณ 100 ปี สเตเตอร์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลยไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ แต่เป็นการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันที่จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตร และเป็นการประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันที่จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตร จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตรโดยไม่สุจริต ขอให้พิพากษาว่าอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ไม่สมบูรณ์ เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 หรือให้จำเลยไปเพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าว หากจำเลยไม่ปฏิบัติตาม ให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย

จำเลยให้การว่า สเตเตอร์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของรูสำหรับใส่โรเตอร์ใหญ่กว่าสเตเตอร์ที่โจทก์ทั้งสองใช้ ทำให้มอเตอร์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและลดต้นทุนการผลิต จึงเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม โจทก์ทั้งสองเป็นเพียงผู้นำเข้ามอเตอร์พัดลมที่ใช้สเตเตอร์ลอกเลียนแบบสเตเตอร์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลย โจทก์ทั้งสองไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลย ขอให้ยกฟ้อง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิจารณาแล้วพิพากษาว่าอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ไม่สมบูรณ์ ให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 คำขออื่นให้ยก ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

¹⁰⁴ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. สืบค้นจาก <http://www.ipitc.coj.go.th/>

ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเห็นว่า สเตเตอร์ของ พัดลมไฟฟ้าที่มีขนาดกว้างและยาว 75 คูณ 75 มิลลิเมตร มีรูกลางขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 46 มิลลิเมตร ซึ่งจำเลยขอถือสิทธิไว้ในอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ที่จำเลยยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไว้เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2548 เป็นการประดิษฐ์ที่ปรากฏอยู่แล้วในคำขอรับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 3343 ที่ยื่นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2547 การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลยจึงมิใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เป็นการประดิษฐ์ที่ออกอนุสิทธิบัตรไปโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ และเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียชอบที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นได้ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 65 นว วรรคหนึ่ง และวรรคสอง คำวินิจฉัยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยที่ชอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว กรณีไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำวินิจฉัยดังกล่าว อุทธรณ์ของจำเลยจึงไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคหนึ่ง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาและคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ดังกล่าวมาข้างต้น โจทก์ทั้งสองได้ยื่นฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลย โดยอ้างว่าอนุสิทธิบัตรของจำเลยไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ แต่เป็นการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันที่จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตร และเป็นการประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันที่จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตร โดยโจทก์ทั้งสองอ้างว่าจำเลยขอรับอนุสิทธิบัตรโดยไม่สุจริต

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้วินิจฉัยว่า อนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลยไม่สมบูรณ์ เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ด้วยเหตุผลว่าโจทก์ทั้งสองได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไว้เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2547 ส่วนจำเลยได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไว้เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2548 ซึ่งโจทก์ทั้งสองได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรก่อนจำเลย การประดิษฐ์ของจำเลยเป็นการประดิษฐ์ที่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว และศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศวินิจฉัยว่า การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลยมิใช่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เป็นการประดิษฐ์ที่ออกอนุสิทธิบัตรไปโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ และเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ เพราะเป็นการประดิษฐ์ที่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้วในราชอาณาจักร

ดังนั้น จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3335 – 3336/2557 ผู้วิจัยเห็นว่า คดีนี้โจทก์อ้างว่าจำเลยใช้สิทธิโดยไม่สุจริตโดยการนำการประดิษฐ์ที่โจทก์ทั้งสองได้รับอนุสิทธิบัตรแล้วมาขึ้นคำขอรับอนุสิทธิบัตร ซึ่งผลจากการที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางและศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทั้งสองศาลต่างก็พิพากษาให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร 2911 ของจำเลย โดยมีเหตุผลในทำนองเดียวกันว่าอนุสิทธิบัตรของจำเลยไม่สมบูรณ์ เพราะไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และผลของคำพิพากษาทั้งสองศาลทำให้เห็นถึงปัญหาของกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรจากระบบจดทะเบียนที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงปัญหาไว้ดังกล่าวข้างต้นว่ากระบวนการออกอนุสิทธิบัตรและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรโดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี ซึ่งปัญหานี้หากวิเคราะห์จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อโจทก์ทั้งสองได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร โจทก์ทั้งสองย่อมมีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่ผู้เดียวตามที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้ให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะผลิต ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งโจทก์ทั้งสองมีสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรนั้นภายในกำหนดระยะเวลาคุ้มครองตามกฎหมาย แต่จำเลยได้อาศัยกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรโดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ดังกล่าวยื่นขอรับอนุสิทธิบัตร ตามที่จำเลยให้การว่าอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2911 ของจำเลยมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของรูสำหรับใส่โรเตอร์ใหญ่กว่าสเตเตอร์ที่โจทก์ทั้งสองใช้ ทำให้มอเตอร์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและลดต้นทุนการผลิต ซึ่งจากคำให้การของจำเลยทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าจำเลยย่อมรู้ดีอยู่แล้วว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวเป็นการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้ว ย่อมไม่อาจขอรับอนุสิทธิบัตรได้ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์ทั้งสองที่จะต้องเสียเวลาในการดำเนินคดีต่อจำเลยทั้งสองซึ่งการพิจารณาคดีว่าจะเสร็จสิ้นลงต้องใช้ระยะเวลาานซึ่งคดีนี้โจทก์ทั้งสองยื่นฟ้องจำเลยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 และคดีนี้ต่อสู้กันจนถึงชั้นศาลฎีกาและศาลฎีกามีคำพิพากษาในปี พ.ศ. 2557 โจทก์ทั้งสองต้องต่อสู้คดีเป็นระยะเวลานานถึง 6 ปี ทำให้เห็นได้ว่าโจทก์ทั้งสองเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการต่อสู้คดีเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยระบบจดทะเบียน (Registration System) โดยมีการตรวจสอบเพียงแต่ความถูกต้องของรูปแบบของเอกสารและหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ ทำให้มีการออกอนุสิทธิบัตรโดยที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ในส่วนของเนื้อหว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากระบบจดทะเบียนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาต่อระบบการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีที่สิทธิผูกขาดแก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ และก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่ถูกดำเนินคดีที่จะต้องต่อสู้คดีเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ทำให้เกิดความ

เสียหายต่อการประกอบธุรกิจที่อาจต้องหยุดการผลิตหรือชะลอการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการที่ต้องดำเนินคดี อีกทั้งต้องเสียเวลาในการดำเนินคดี ดังนั้น หากกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มระบบการตรวจสอบการยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็อาจจะทำให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยลงก็เป็นได้

กรณีศึกษาที่ 2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20232/2555¹⁰⁵

นางพุด งามสูงเนิน ที่ 1

โจทก์

นายแสวง งามสูงเนิน ที่ 2

ระหว่าง

นางปราณี ปลั่งพิมาย

จำเลย

คดีนี้โจทก์ทั้งสองฟ้องว่า โจทก์ที่ 1 ประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายเครื่องจักสานใช้ชื่อในทางการค้าว่า แสวงสุ่มไก่ ประมาณปี 2547 โจทก์ที่ 2 ประดิษฐ์สุ่มไก่สำหรับเคลื่อนย้ายได้ประมาณปี 2548 จำเลยชื่อสุ่มไก่ที่โจทก์ทั้งสองผลิตไปจำหน่ายต่อแล้วนำไปจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรและได้รับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 4185 อุปกรณ์ครอบสัตว์เลี้ยงตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ แต่เป็นการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันที่จำเลยขอรับอนุสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรของจำเลยออกโดยไม่ชอบ โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหาย ขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 4185 ให้จำเลยแจ้งคำพิพากษาเพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 4185 ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลย หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย

จำเลยให้การและฟ้องแย้งว่า จำเลยประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ตั้งแต่ปี 2535 การประดิษฐ์อุปกรณ์ครอบสัตว์เลี้ยงสำหรับจำกัดบริเวณแบบเคลื่อนย้ายได้เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม โจทก์ทั้งสองผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ครอบสัตว์เลี้ยงเหมือนการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยออกขายและมีไว้เพื่อขายอันเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลย ทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย ขอให้ยกฟ้อง และขอให้โจทก์ทั้งสองระงับการกระทำที่ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลย ให้โจทก์ทั้งสองใช้ค่าเสียหายเดือนละ 30,000 บาท นับแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2552 จนกว่าโจทก์ทั้งสองจะหยุดการละเมิด ค่าเสียหายคิดถึงวันฟ้องแย้งเป็นเงิน 120,000 บาท

โจทก์ทั้งสองแก้ฟ้องแย้งว่า โจทก์ทั้งสองไม่ได้กระทำละเมิดเนื่องจากอนุสิทธิบัตรของจำเลยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยไม่เสียหาย ขอให้ยกฟ้องแย้ง

¹⁰⁵ แหล่งเดิม.

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า ความแตกต่างระหว่างสุม่ไก่ของโจทก์ทั้งสองกับจำเลยมีเพียงเล็กน้อย มิใช่สาระสำคัญทำให้สุม่ไก่ของจำเลยมีลักษณะพิเศษยิ่งกว่าของโจทก์ทั้งสอง ถือได้ว่ามีลักษณะเหมือนกัน เมื่อปรากฏว่าสุม่ไก่ของโจทก์ทั้งสองผลิตและนำออกจำหน่ายตั้งแต่เดือนมีนาคม 2549 ก่อนวันที่จำเลยยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรในวันที่ 19 กันยายน 2549 สุม่ไก่ของจำเลยซึ่งมีลักษณะเหมือนกับสุม่ไก่ของโจทก์ทั้งสองจึงเป็นการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตรคดีไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นอีกต่อไปแล้ว พิพากษาให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 4185 ยกฟ้องแย้งและคำขออื่นของโจทก์ทั้งสอง ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยที่ว่า พยานโจทก์ทั้งสองไม่เคยประกอบอาชีพเกี่ยวกับไก่ชนมาก่อน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ และไม่รู้จักใช้ประโยชน์จากส่วนประกอบต่าง ๆ ของสุม่ไก่พิพาทเหมือนจำเลย หากโจทก์ที่ 1 ประดิษฐ์สุม่ไก่ตั้งแต่ปี 2547 โจทก์ที่ 1 น่าจะยื่นคำขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรก่อนจำเลย พยานโจทก์ทั้งสองเบิกความลอย ๆ เกี่ยวกับภาพวาดสิ่งประดิษฐ์พิสูจน์ไม่ได้ว่าวาดเมื่อใดมีพิรุช พยานโจทก์ทั้งสองทั้งหมดจึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง และสุม่ไก่ของจำเลยเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่นั้น เห็นว่าเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ชอบด้วยเหตุผลแล้ว และไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง อุทธรณ์ของจำเลยจึงไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคหนึ่ง

จากคำพิพากษาศาลฎีกาและคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ คดีนี้โจทก์ทั้งสองฟ้องว่าจำเลยซื้อสุม่ไก่ที่โจทก์ทั้งสองผลิตไปจำหน่ายต่อแล้วนำไปจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรและได้รับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 4185 ผู้วิจัยเห็นว่าก่อให้เกิดปัญหาในลักษณะเดียวกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาก่อนหน้านี้ ทำให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายเช่นเดียวกัน

แนวทางที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหของกฎหมายอนุสิทธิบัตรที่มีความไม่แน่นอนจากระบบจดทะเบียน ควรจัดให้มีระบบการตรวจค้นก่อนหรือภายหลังรับจดทะเบียนเพื่อให้การบังคับใช้สิทธิเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งย่อมส่งผลให้ช่วยลดอัตราความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้

4.2 ปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร

ระบบสิทธิบัตรในทุกประเทศถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมและการพัฒนาการประดิษฐ์เทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม ประเทศใดมีระบบสิทธิบัตรและกลไกในการบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศนั้นก็就会有ความรุ่งเรืองและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า มีความมั่งคั่งมั่นคงทางเศรษฐกิจการค้า เพราะสามารถนำการประดิษฐ์ที่ก้าวหน้าและแบบผลิตภัณฑ์ใหม่มาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าออกสู่ท้องตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่สะดวกสบายมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการคิดค้นและพัฒนาให้ดีขึ้นโดยได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

การบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ระบบทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากรัฐมีมาตรการในการบังคับสิทธิที่เอื้อให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถบังคับสิทธิของตนเองได้โดยเหมาะสมแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะเป็นหลักประกันว่าทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเป็นเครื่องมือจูงใจในการคิดค้นความรู้หรือวิทยาการใหม่ที่มีประโยชน์ต่อสังคมได้ และเมื่อมีการคิดค้นเช่นนั้นแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ทรงสิทธิได้รับก็สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะไม่มีผู้ใดที่สามารถใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นภายในระยะเวลาของการคุ้มครองที่มีจำกัดโดยปราศจากความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ เว้นแต่การกระทำนั้นจะเป็นไปตามข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย¹⁰⁶

ในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีข้อพึงคำนึงว่า สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ใช่สิทธิผูกขาดโดยสมบูรณ์ (Absolute Rights) ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีสิทธิเด็ดขาดเฉพาะเพียงเท่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น ในขณะที่สาธารณชนทั่วไปย่อมมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นกัน นอกจากนี้ต้องพึงระลึกเสมอว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ความผาสุกทางเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น รัฐจึงต้องมีกลไกในการป้องกันและควบคุมการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยมิชอบด้วย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอาจบังคับสิทธิของตนเองได้ 2 แนวทาง คือ การบังคับสิทธิทางแพ่งกับการบังคับสิทธิในทางอาญา อาจกล่าวได้ว่า การบังคับสิทธิทางแพ่งคือการดำเนินการเพื่อให้ผู้ละเมิดสิทธิยุติการละเมิดและชำระค่าเสียหายเพื่อเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ทรงสิทธิสำหรับความเสียหายทั้งปวงที่ตนเองได้รับอันเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิเช่นว่านั้น ส่วนมาตรการทางอาญา คือ การดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในบาง

¹⁰⁶ การทบทวนประสิทธิภาพในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย (น. 141). เล่มเดิม.

ลักษณะมาลงโทษเพื่อให้หลบจำและไม่หวนกลับมากระทำความผิดใหม่ ซึ่งมาตรการทั้งทางแพ่งและทางอาญาดังกล่าวอาจรวมถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาออกมาสู่ตลาดอันจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ทรงสิทธิด้วย

ดังนั้น เมื่อระบบสิทธิบัตรมีความสำคัญและจำเป็น จึงได้มีการออกกฎหมายและจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายสิทธิบัตรเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการประดิษฐ์ รวมทั้งการบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตรให้มีประสิทธิภาพและชอบธรรม ทั้งนี้ การกำกับดูแลบังคับใช้กฎหมายสิทธิบัตรจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องทำหน้าที่ของตนโดยโปร่งใสอย่างแท้จริง คือ กรมทรัพย์สินทางปัญญาและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 36 วางหลักเรื่องสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไว้ว่า ในกรณีอนุสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์สิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามอนุสิทธิบัตร และในกรณีอนุสิทธิบัตรกรรมวิธี สิทธิในการใช้กรรมวิธีตามอนุสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ซึ่งเป็นสิทธิในการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

สำหรับสิทธิในการโอนอนุสิทธิบัตรและสิทธิในการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น บัญญัติอยู่ในมาตรา 38 วางหลักไว้ว่า ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะอนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรหรือโอนสิทธิในอนุสิทธิบัตรให้บุคคลอื่นก็ได้

ซึ่งตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว(Exclusive Rights) แก่ผู้ทรงสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรและกีดกันไม่ให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์ในอนุสิทธิบัตรโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตร กล่าวคือ รัฐยอมให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวอันเป็นการให้สิทธิตอบแทนแก่การประดิษฐ์ชิ้นใหม่ทำให้สาธารณชนได้รับประโยชน์ เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามกฎหมายสิทธิบัตรแล้ว ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 แล้ว ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิบังคับใช้สิทธิกับผู้ที่ฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้ทันที ตามที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจบังคับสิทธิของตนเองได้ใน 2 แนวทาง คือ การบังคับสิทธิทางแพ่งกับการบังคับสิทธิในทางอาญา

จากการศึกษาพบว่า ระบบอนุสิทธิบัตรของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้น กำหนดหลักเกณฑ์การรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์และเมื่อผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ใช้ ขาย

มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามอนุสิทธิบัตร ในกรณีเป็น อนุสิทธิบัตรกรรมวิธี ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกรรมวิธีมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้กรรมวิธีตาม อนุสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิต โดยใช้กรรมวิธีตามอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบ มาตรา 36 แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ ได้รับการจดทะเบียนในอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรต่างประเทศพบว่า ต่างประเทศนำ ระบบจดทะเบียน (Registration System) มาใช้กับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรซึ่ง ประเทศไทยก็นำระบบจดทะเบียนมาใช้กับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากกฎหมายอนุสิทธิบัตรต่างประเทศนำระบบจดทะเบียนมาใช้ กับกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรแล้วต่างประเทศยังได้มีการกำหนดมาตรการ ป้องกันในเรื่องของการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์โดย กำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนออกอนุสิทธิบัตรหรือก่อนการบังคับใช้สิทธิแล้วแต่ กรณี เพื่อป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มา บังคับใช้สิทธิต่อบุคคลอื่น ดังนั้น ก่อนที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะบังคับใช้สิทธิผู้ทรงอนุสิทธิบัตร จะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิเพราะอนุสิทธิบัตรนั้นไม่มีความ แน่นอนอาจถูกเพิกถอนในภายหลังได้ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรของต่างประเทศบาง ประเทศที่กำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะบังคับใช้สิทธิดังเช่น ระบบอนุสิทธิบัตรประเทศญี่ปุ่น และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือในขณะที่เครือรัฐ ออสเตรเลียต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และชำระเงินค่าธรรมเนียมและได้รับการรับรองก่อน การบังคับใช้สิทธิ เป็นต้น

ประเทศญี่ปุ่นกำหนดไว้ว่า ก่อนผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะบังคับใช้สิทธิจะต้องร้องขอ รายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตร (Report of Utility Model Technical Opinion) จากสำนักสิทธิบัตรญี่ปุ่น โดยผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์จะรายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุ สิทธิบัตร จากการตรวจสอบการประดิษฐ์ในเบื้องต้นว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยตรวจสอบจาก การประดิษฐ์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรได้ต่อเมื่อได้มีการ แจ้งเตือนผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรพร้อมทั้งแสดงรายงานความเห็นทางเทคนิคเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรต่อ ผู้ละเมิด มิฉะนั้น ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจต้องรับผิดชอบค่าเสียหายแก่ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิหากเป็น อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์¹⁰⁷

¹⁰⁷ Japan Patent Office. Retrieved from www.jpo.go.jp

เครือรัฐออสเตรเลียกำหนดไว้ว่า ก่อนที่ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมจะบังคับใช้สิทธิ จะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และชำระเงินค่าธรรมเนียมเพื่อให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรนวัตกรรม และเมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และได้รับการรับรองสิทธิบัตรนวัตกรรมแล้ว ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมจึงมีอำนาจบังคับใช้สิทธิเพื่อดำเนินคดีและขฟ้องคดีผู้ละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรมได้¹⁰⁸

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้บุคคลใด ๆ อาจยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อสำนักสิทธิบัตรเยอรมัน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่คัดค้านอนุสิทธิบัตรก็จะถูกเพิกถอน แต่หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรคัดค้าน กระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์ก็จะเริ่มขึ้น¹⁰⁹ ทั้งนี้หากมีการดำเนินคดีละเมิดอนุสิทธิบัตร ศาลอาจเลื่อนการพิจารณาคดีจนกว่าสำนักสิทธิบัตรจะมีคำวินิจฉัย แต่หากศาลเห็นว่า อนุสิทธิบัตรน่าจะไม่มีสมบรูณ์ ศาลต้องเลื่อนการพิจารณาคดี¹¹⁰

ซึ่งหลักเกณฑ์การบังคับใช้สิทธิที่ประเทศญี่ปุ่น เครือรัฐออสเตรเลีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้นำมาใช้ดังกล่าวเป็นวิธีการป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว โดยยังไม่มีตรวจสอบการประดิษฐ์ ซึ่งหากการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ก็จะทำให้เกิดความเสียหาย โดยวิธีการที่ใช้ซึ่งอาจสรุปแบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

1. วิธีการที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องดำเนินการร้องขอให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนที่จะบังคับใช้สิทธิ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และเครือรัฐออสเตรเลีย

2. วิธีการที่กำหนดให้บุคคลอื่นได้แย้งอนุสิทธิบัตรโดยร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตร เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าแม้ว่าทั้งสองวิธีจะมีความแตกต่างในด้านผู้ที่จะเริ่มต้นร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ แต่ผู้ที่มีหน้าที่เริ่มต้นตรวจสอบการประดิษฐ์ คือ สำนักสิทธิบัตรเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าแม้ว่าทั้งสองวิธีจะมีความแตกต่างในด้านผู้ที่จะเริ่มต้นร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ แต่ผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ในเบื้องต้นว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และมีขึ้นการประดิษฐ์ที่จะรับจดทะเบียนหรือไม่ซึ่งหากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิโดยไม่ได้ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ในเบื้องต้น ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิหากเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบรูณ์ ส่วนเครือรัฐออสเตรเลียกำหนด

¹⁰⁸ Australian Government, IP Australia. Retrieved from www.ipaustralia.gov.au

¹⁰⁹ Utility Model Act, Article 17 (1).

¹¹⁰ Utility Model Act, Article 19.

เป็นเงื่อนไขให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยังไม่ได้ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก็ยังไม่อาจบังคับใช้สิทธิได้ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้สิทธิที่เข้มงวดกว่าประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามจึงอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดให้บุคคลใด ๆ หรือผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อป้องกันมิให้มีการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ดังนี้

1. กำหนดให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้หรือไม่ ซึ่งหากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนก็จะถูกเพิกถอนตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ประกอบมาตรา 65 ทวิ

ในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยว่า เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม ผู้ร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรตามมาตรา 72 แต่หากอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่า ไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมจะต้องมีการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเสนอคณะกรรมการสิทธิบัตรตั้งเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ผู้ร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรต่อศาลภายใน 60 วันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยมีฉะนั้นถือว่า คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรเป็นที่สุดตามมาตรา 74

2. บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ ตามมาตรา 65 นว ซึ่งรวมถึงกรณีที่อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ด้วย

3. กำหนดให้บุคคลใด ๆ จะกล่าวอ้างว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เนื่องจากออกโดยไม่ชอบก็ได้ จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ที่อาจจะถูกบังคับใช้สิทธิ

ในอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนในการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วพบว่า การดำเนินคดีอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบกฎหมายอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแยกการดำเนินคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรและการดำเนินคดีเพิกถอนอนุสิทธิบัตรออกจากกัน และพิจารณาพิพากษาโดยศาลชำนาญพิเศษที่แตกต่างกัน¹¹¹ ดังนี้

1. การดำเนินคดีกรณีละเมิดอนุสิทธิบัตรของสาธารณรัฐเยอรมนี การพิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตร ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา คือ ศาลแพ่งโดยองค์คณะผู้พิพากษาสิทธิบัตรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตร องค์คณะผู้พิพากษามี 3 คน ประกอบด้วยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน 1 คนและผู้พิพากษาองค์คณะ 2 คน โดยปกติแล้วผู้พิพากษาไม่มีความรู้ทางด้านเทคนิค แต่ได้รับการอบรมและมีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีอนุสิทธิบัตร¹¹²

คดีละเมิดอนุสิทธิบัตรอาจฟ้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งมี 12 ศาล แต่ละศาลมีคณะผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีอนุสิทธิบัตรอย่างน้อยหนึ่งคณะ โดยปกติแล้วศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาภายใน 9 ถึง 12 เดือน ในกรณีที่ไม่มีผู้เชี่ยวชาญของศาล¹¹³ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคู่ความจะส่งคำแถลงเป็นหนังสือซึ่งอย่างน้อยรวมถึงคำฟ้อง คำให้การและคำแก้คำให้การของโจทก์ เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาคดี โดยทั่วไปคู่ความจะไม่โต้แย้งทุกประเด็นแห่งคดีแต่จะโต้แย้งเฉพาะประเด็นที่ไม่ขัดแย้งจากการยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ ทำให้การนั่งพิจารณาคดีในประเด็นแห่งคดีได้โดยเร็วและโดยทั่วไปใช้เวลาไม่เกินหนึ่งวัน ในคดีที่

¹¹¹ From Patent Litigation in Germany, An Introduction (1), Prof.Dr.Heinz Goddar, Dr.Jur.Carl-RichardHaarmann, China IP 1-2/2013.

¹¹² Patent Litigation in Europ: Focus on Germany, 30 September 2004, Wolfgang von Meibom, Boris Kreye. Retrieved from www.twobirds.com/en/news/articles/2004/patent-litigation-in-europe-focus-on-germany.

¹¹³ โดยทั่วไปศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะไม่แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญศาลเว้นแต่มีปัญหาทางเทคนิคที่ละเอียดซับซ้อนในการตีความอนุสิทธิบัตรของศาล ศาลจะตั้งผู้เชี่ยวชาญศาล ในการตั้งผู้เชี่ยวชาญศาล คู่ความมีสิทธิเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญให้ศาลตั้งซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาการและส่วนใหญ่จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเทคนิคในเยอรมัน ผู้เชี่ยวชาญศาลจะต้องส่งความเห็นเป็นหนังสือ ความเห็นผู้เชี่ยวชาญไม่ผูกพันศาล การตั้งผู้เชี่ยวชาญศาลและกระบวนการพิจารณาในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญศาลรวมถึงการจัดทำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรล่าช้าออกไปอย่างน้อย 1 ปีหรือบางครั้งมากกว่านั้น.

เกี่ยวกับเทคโนโลยีง่าย ๆ อาจใช้เวลาน้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง และศาลจะมีคำพิพากษาภายใน 4 สัปดาห์นับแต่การนั่งพิจารณาคดี

โจทก์มีความรับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่จำเลยได้รับเนื่องมาจากการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ไม่ชอบในกรณีคำพิพากษาศาลชั้นต้นถูกกลับในชั้นอุทธรณ์ เพื่อเป็นหลักประกันความรับผิดชอบในความเสียหายของจำเลย ในการบังคับตามคำพิพากษา โจทก์จะต้องวางหลักประกันการชำระค่าเสียหายแก่จำเลย หลักประกันดังกล่าวอาจเป็นหนังสือค้ำประกันของธนาคารซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โจทก์จะต้องวางหลักประกันซึ่งรวมถึงค่าทนายความและต้นทุนฉบับหนังสือค้ำประกันก่อนที่จะบังคับตามคำพิพากษา

คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภาค (The Higher Regional Courts) ภายใน 1 เดือน องค์คณะผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มี 3 คน ซึ่งได้รับการอบรมกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร โดยปกติแล้วศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย แต่ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรอาจได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์ให้อุทธรณ์ได้ โดยทั่วไปกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ใช้เวลาประมาณ 12 ถึง 15 เดือน คำพิพากษาศาลอุทธรณ์สามารถบังคับได้โดยไม่ต้องวางหลักประกันความเสียหายแก่คู่ความอีกฝ่ายในกรณีที่คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ถูกกลับโดยศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ คู่ความที่บังคับตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ไม่ชอบ¹¹⁴

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ (The Higher Regional Courts) อาจอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดสหพันธ์รัฐ (The Federal Court of Justice) ศาลสูงสุดมี 25 คณะ แต่ละคณะมีองค์คณะผู้พิพากษา 5 คน คณะที่ 10 ของศาลสูงสุดเป็นคณะที่พิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร ผู้พิพากษาศาลสูงสุดในคณะที่ 10 มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้รับแต่งตั้งจากศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลสิทธิบัตรสหพันธ์รัฐ (The Federal Patent Court) ศาลสูงสุดพิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลล่างพิจารณาพิพากษา โดยไม่อนุญาตให้เสนอพยานหลักฐานเพิ่มเติม แต่หากศาลสูงสุดเห็นว่าข้อเท็จจริงที่จะใช้ในการพิจารณาพิพากษาไม่เพียงพอ ศาลสูงสุดจะส่งคดีให้ศาลอุทธรณ์ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมศาลสูงสุดจะมีคำพิพากษาหลังจากดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาตั้งแต่ยื่นอุทธรณ์จนถึงกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาใช้ระยะเวลาประมาณ 18 เดือนถึง 24 เดือน ศาลสูงสุดอาจมีคำสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นหรือให้มีการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ก่อนที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา ซึ่งอาจทำให้คู่ความต้องส่ง

¹¹⁴ The Civil Procedure code of German. Article 17 Paragraph 3.

คำแถลงเป็นหนังสือโต้แย้งระหว่างกันเพิ่มเติม 4 – 6 ฉบับ คำพิพากษาศาลสูงสุดสามารถบังคับได้ โดยไม่มีเงื่อนไขโดยไม่ต้องวางหลักประกันก่อนที่จะบังคับตามคำพิพากษา¹¹⁵

2. กรณีโต้แย้งความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมันเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย โดยมีคณะเจ้าหน้าที่ 3 คน เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร คณะเจ้าหน้าที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิค 2 คน และเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมาย 1 คน¹¹⁶

คำร้องขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะต้องทำเป็นหนังสือ ระบุเหตุที่ขอให้เพิกถอน¹¹⁷ โดยเหตุที่จะขอให้เพิกถอนได้แก่

1. เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่สามารถจับทะเบียนตามกฎหมายอนุสิทธิบัตร มาตรา 1 ถึง มาตรา 3 หรือ
2. เป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้ว หรือ
3. เป็นการประดิษฐ์ที่เกินขอบเขตของคำขอรับอนุสิทธิบัตร¹¹⁸

เมื่อมีการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรต้องแจ้งคำร้องขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรไปยังผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเพื่อทำคำโต้แย้งภายใน 1 เดือน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่ทำคำโต้แย้ง อนุสิทธิบัตรจะถูกเพิกถอน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทำคำโต้แย้ง สำนักสิทธิบัตรต้องแจ้งคำโต้แย้งไปยังผู้ยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร และดำเนินการตรวจสอบทุกวิธีที่จำเป็นโดยอาจมีการสอบคำให้การพยานและผู้เชี่ยวชาญ และต้องมีคำวินิจฉัยเมื่อการดำเนินการพิจารณาเสร็จสิ้นหรือตามวันที่กำหนดภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว สำนักสิทธิบัตรเป็นผู้กำหนดว่าคู่กรณีฝ่ายใดจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการพิจารณาในส่วนตัว¹¹⁹

คำวินิจฉัยของสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมันอาจอุทธรณ์ไปยังศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐ (The Federal Patent Court) องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยองค์คณะ

¹¹⁵ Patent Litigation in Europ: Focus on Germany, 30 September 2004, Wolfgang von Meibom, Boris Kreye. Retrieved from www.twobirds.com/en/news/articles/2004/patent-litigation-in-europe-focus-on-germany

¹¹⁶ Utility Model Act, Article 10 (3).

¹¹⁷ Utility Model Act, Article 16.

¹¹⁸ Utility Model Act, Article 15 (1)

¹¹⁹ Utility Model Act, Article 17

ด้านกฎหมาย 1 คน และองค์คณะด้านเทคนิค 2 คน ผู้พิพากษาของสำนวนต้องเป็นองค์คณะด้านกฎหมาย¹²⁰

เนื่องจากศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร ในคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรจึงไม่อาจให้การต่อสู้ว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ โดยปกติแล้วศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐจะมีคำพิพากษภายใน 1 ปี 6 เดือน

คำพิพากษาของศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐอาจอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐ (The Federal Court of Justice) ระยะเวลาที่พิจารณาพิพากษาของศาลสูงสุดสหพันธรัฐจะใช้เวลาพิจารณาพิพากษานานกว่า 1 ปี 6 เดือน เนื่องจากโดยปกติแล้วศาลสูงสุดสหพันธรัฐจะแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ทำความเห็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรที่ขอให้เพิกถอน¹²¹

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า ระบบกฎหมายอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแยกการดำเนินคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรและการดำเนินคดีเพิกถอนอนุสิทธิบัตรออกจากกัน และพิจารณาพิพากษาโดยศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร (Court of First Instance for Invalidation) และคดีที่อุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร ซึ่งเป็นคดีที่พิพาทกันเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ โดยตรง ส่วนคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิบัตร (Infringement Actions) จะไม่อยู่ในอำนาจศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจของศาลแห่งรัฐ (State Court หรือ Landgericht) เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป กล่าวคือ การพิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรพิจารณาพิพากษาโดยศาลแพ่งซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน 1 คน และผู้พิพากษาองค์คณะ 2 คน โดยผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีจะได้รับทราบข้อมูลทางด้านเทคนิคและมีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีอนุสิทธิบัตร แต่ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรจำเลยไม่มีสิทธิให้การต่อสู้อนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ เนื่องจากระบบการแบ่งแยกการดำเนินคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรและการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรออกจากกัน แต่ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรมีอำนาจเลื่อนการพิจารณาคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรเพื่อรอผลคดีที่จำเลยร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยได้ โดยการใช้ดุลพินิจในการเลื่อนคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกับผลประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในอนุสิทธิบัตรฉบับเดียวกันอาจมีข้อพิพาทที่พิจารณาแยกกัน 2 ศาล และเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วอาจอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ภาค (The Higher

¹²⁰ Utility Model Act, Article 18 (3)

¹²¹ Patent Litigation in Europ: Focus on Germany, 30 September 2004, Wolfgang von Meibom, Boris Kreye. Retrieved from www.twobirds.com/en/news/articles/2004/patent-litigation-in-europe-focus-on-germany

Regional Courts) ซึ่งได้รับการอบรมกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร และคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อาจอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐ (The Federal Court of Justice) ซึ่งเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญา สำหรับการขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรและกรณีโต้แย้งความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนีเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยซึ่งมีอำนาจพิจารณาเพียงว่าสิทธิในการประดิษฐ์สามารถจดทะเบียนได้หรือไม่ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ โดยสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนีมีเจ้าหน้าที่ 3 คน เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร คณะเจ้าหน้าที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิค 2 คน และเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมาย 1 คน โดยเมื่อมีการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร สำนักสิทธิบัตรจะแจ้งคำร้องขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรไปยังผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเพื่อทำคำโต้แย้งภายใน 1 เดือน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่ทำคำโต้แย้ง อนุสิทธิบัตรจะถูกเพิกถอน หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทำคำโต้แย้ง สำนักสิทธิบัตรต้องแจ้งคำโต้แย้งไปยังผู้ยื่นคำขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร และดำเนินการตรวจสอบทุกวิธีที่จำเป็น โดยอาจมีการสอบคำให้การพยานและผู้เชี่ยวชาญ และต้องมีคำวินิจฉัยเมื่อการดำเนินการพิจารณาเสร็จสิ้น หรือตามวันที่กำหนดภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยคำวินิจฉัยของสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมันอาจอุทธรณ์ไปยังศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐ (The Federal Patent Court) ซึ่งศาลสิทธิบัตรเป็นศาลยุติธรรมแห่งเดียวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและสำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์¹²² องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยองค์คณะด้านกฎหมาย 1 คน และองค์คณะด้านเทคนิค 1 คน ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องเป็นองค์คณะด้านกฎหมาย และศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐจะมีคำพิพากษาภายใน 1 ปี 6 เดือน และคำพิพากษาของศาลสิทธิบัตรสหพันธรัฐอาจอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสุดสหพันธรัฐ (The Federal Court of Justice) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแยกกระบวนการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร โดยสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมันเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยแบ่งการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร 2 กรณี ดังนี้

1. การเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร เนื่องจากมีผู้ขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เมื่อการประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และการออกอนุสิทธิบัตรแล้วภายใน 1 ปีนับแต่นั้น บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรนั้นมีลักษณะเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมหรือไม่ก็ได้

¹²² จาก *อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี) (น. 55), โดย อภิชาติ ผลเจริญพงศ์, 2549, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

โดยวิธีนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามขั้นตอนถ้าอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ หรือถ้าอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น ทั้งสองกรณีดังกล่าวกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะแจ้งให้ผู้ขอตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยหรือนับแต่วันที่คณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำสั่ง ทั้งนี้ในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ได้ ผู้ขอตรวจสอบมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญานั้นต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าผู้ขอตรวจสอบไม่อุทธรณ์ภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะถือเป็นที่สุด แต่ผู้ขอตรวจสอบก็ยังสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรต่อศาลได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ถ้าผู้ขอไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะถือเป็นที่สุด หรือในกรณีที่คณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ถ้าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะถือเป็นที่สุด

2. การเพิกถอนโดยการฟ้องต่อศาล ซึ่งอนุสิทธิบัตรที่ออกไปนั้นไม่สมบูรณ์เนื่องจากการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม การประดิษฐ์นั้นไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร ผู้ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรไม่ใช่ผู้ประดิษฐ์หรือไม่ใช่ผู้รับโอนสิทธิหรือรับอนุสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่มีคุณสมบัติในการขอรับอนุสิทธิบัตร กรณีนี้บุคคลใดจะกล่าวอ้างความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรขึ้นก็ได้ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ ดังนั้น การขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของประเทศไทยสามารถขอเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร หรือการขอเพิกถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาล กรณีขอเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรในกรณีนี้พระราชบัญญัติสิทธิบัตรจะกำหนดให้ผู้ขอตรวจสอบต้องอุทธรณ์คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรก่อนในกรณีที่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กำหนดให้ผู้ขอตรวจสอบจะต้องดำเนินการอุทธรณ์คำสั่งอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร ไปตามลำดับขั้นตอนก่อนที่จะอุทธรณ์คำ

วินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร ไปยังศาลจะข้ามขั้นตอนอุทธรณ์คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาไปอุทธรณ์ต่อศาลไม่ได้ ส่วนกรณีขอเพิกถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลเมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษาว่าอนุสิทธิบัตรนั้นสมบูรณ์ บุคคลที่กล่าวอ้าง หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการที่ฟ้องขอให้เพิกถอนก็มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยตรงต่อศาลฎีกาได้อีกชั้นหนึ่ง คำพิพากษาของศาลฎีกาให้ถือว่าเป็นที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรควรกำหนดให้มีการฟ้องขอเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตรทางเดียวก่อน แล้วให้มีขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการสิทธิบัตรตามลำดับขั้นตอนให้เสร็จสิ้นกระบวนการก่อน แล้วจึงนำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาล ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการฟ้องขอเพิกถอนโดยคณะกรรมการสิทธิบัตร เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ควรกำหนดระยะเวลาการตรวจสอบการประดิษฐ์การทำรายงานการตรวจสอบ ตลอดจนการเสนอให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยและคำสั่ง และกำหนดขั้นตอนในการอุทธรณ์คำสั่งให้ชัดเจนและอุทธรณ์คำวินิจฉัยและคำสั่งตามลำดับ โดยนำแนวทางของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาใช้โดยการแยกกระบวนการฟ้องขอเพิกถอนอนุสิทธิบัตรให้เป็นหน้าที่ของสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนีเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย และคำวินิจฉัยของสำนักสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนีคืออุทธรณ์ไปยังศาลสิทธิบัตร โดยให้กรมทรัพย์สินทางปัญญามีหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์และเพิกถอนอนุสิทธิบัตร โดยให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบดุลพินิจของกรมทรัพย์สินทางปัญญาเมื่อคณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยและมีกรอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อศาล

ดังนั้น บทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของประเทศไทยเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มีข้อแตกต่างจากระบบอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังนี้

1. การขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์และเพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร สามารถร้องขอต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร หรือฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรศาลก็ได้ แต่ระบบอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะต้องขอต่อสำนักสิทธิบัตรเท่านั้น จะขอต่อศาลไม่ได้ การขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อสำนักสิทธิบัตรไม่มี

กำหนดเวลา ส่วนศาลมีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะในคดีที่ฟ้องละเมิดอนุสิทธิบัตรและผู้ถูกฟ้องต่อสู้ว่า อนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เท่านั้น ซึ่งคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ ไม่ผูกพันบุคคลอื่น และไม่มีผล เป็นการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ระบบอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้ การตรวจสอบการประดิษฐ์และเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเป็นหน้าที่ของสำนักสิทธิบัตร โดยศาลมีอำนาจ ตรวจสอบดุลพินิจของสำนักสิทธิบัตรเมื่อนักสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยและมีการอุทธรณ์คำวินิจฉัย ของสำนักสิทธิบัตรต่อศาล

2. ตามระบบอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เมื่อมีการร้องขอให้เพิกถอน อนุสิทธิบัตรต่อสำนักสิทธิบัตร กระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์จะเริ่มขึ้น และหากมีการ ดำเนินคดีบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรนั้น ๆ ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจให้เลื่อนการดำเนินคดีบังคับ ใช้สิทธิ แต่หากศาลเห็นว่าในเบื้องต้นอนุสิทธิบัตรน่าจะไม่มีสมบูรณ์ ศาลจะต้องเลื่อนการดำเนินคดี บังคับใช้สิทธิ หลักเกณฑ์ดังกล่าวของระบบอนุสิทธิบัตรเยอรมันทำให้ผู้ที่อาจถูกบังคับใช้สิทธิหรือ ผู้ที่ถูกบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรสามารถที่จะร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อสำนักสิทธิบัตร เพื่อให้ศาลเลื่อนการดำเนินคดีการบังคับใช้สิทธิ อันเป็นมาตรการในการยับยั้งการบังคับใช้สิทธิ ของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ขณะที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ไม่มี หลักเกณฑ์ดังกล่าว ดังนั้น แม้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อให้เพิกถอน อนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 จ หรือฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสอง ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยังสามารถบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรโดยดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาได้

3. ผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรมีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 86 แม้ว่าจะไม่ได้กระทำเพื่อประโยชน์ทางการค้า ขณะที่ระบบอนุสิทธิบัตรสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี จะเป็นความผิดอาญาต่อเมื่อเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตรโดยเจตนาเพื่อ ประโยชน์ทางการค้า (Commercial Scale)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรง อนุสิทธิบัตรต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิดังเช่นระบบอนุสิทธิบัตรของ เกรือรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น และแม้จะมีบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ที่อาจจะถูกบังคับใช้สิทธิ ในอนุสิทธิบัตรหรือถูกบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนในการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โดยการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอน อนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติที่สัมพันธ์กับการดำเนินคดีในการบังคับใช้สิทธิในชั้นศาลใน การกำหนดให้ศาลเลื่อนการดำเนินคดีในการบังคับใช้สิทธิในระหว่างที่มีการเริ่มต้นตรวจสอบการ ประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตร โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาทำให้อำนาจในการโต้แย้งสิทธิ

ของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โดยการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การเพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการโต้แย้งสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ไม่มีผลเป็นการยับยั้งการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนแต่ยังไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์ อีกทั้งการที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดให้ตรวจสอบ และเพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะต้องดำเนินการโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น จะฟ้องศาลขอให้ เพิกถอนอนุสิทธิบัตรไม่ได้ และไม่ได้กำหนดให้การละเมิดอนุสิทธิบัตรเป็นความผิดอาญาต่อเมื่อ เป็นการกระทำโดยเจตนาเพื่อประโยชน์ทางการค้าเท่านั้นดังเช่นระบบอนุสิทธิบัตรของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี จึงทำให้ระบบอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ก่อให้เกิด ปัญหาในการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ดังนี้

1. เมื่อได้รับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยยังไม่มีตรวจสอบการประดิษฐ์ ผู้ทรง อนุสิทธิบัตรมีสิทธิบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งหากเป็นอนุสิทธิบัตรที่ ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ การค้าเสรี เพราะทำให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิผูกขาดการผลิต จำหน่าย นำเข้า หรือใช้การ ประดิษฐ์นั้น ทำให้ไม่มีการแข่งขันผลิตและจำหน่ายสินค้าโดยเสรี เพื่อให้เกิดการแข่งขันในการ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการผลิตโดยใช้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และแข่งขันด้านราคา ระหว่างผู้ผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ประชาชนผู้บริโภคได้ประโยชน์จากการแข่งขันของผู้ผลิตและ จำหน่ายจากสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม การที่รัฐยอมให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวตอบแทนแก่ ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรในการผูกขาดการผลิต จำหน่าย นำเข้า และใช้การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตร จึงต้องเป็นการให้สิทธิตอบแทนแก่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่เท่านั้น อันเป็นลักษณะประโยชน์ต่างตอบแทนที่ผู้ประดิษฐ์ยอมเปิดเผยการประดิษฐ์อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและรัฐยอมให้สิทธิผูกขาด เพื่อตอบแทน

2. การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีตรวจสอบการประดิษฐ์ และหากเป็น อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ย่อมทำให้ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิได้รับความเสียหายโดยตรงโดยอาจถูกห้าม มิให้ผลิต จำหน่าย ยึดสินค้า เครื่องจักร ทำให้เสียหายและเสีย โอกาสทางธุรกิจในการแข่งขัน เสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและในกรณีที่เป็นความผิดอาญาอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ

3. แม้ว่าการฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร ซึ่งมีประเด็นต้องวินิจฉัยถึงความ สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรอันเป็นการโต้แย้งคำสั่งรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรของกรมทรัพย์สินทาง ปัญญาซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองประเภทหนึ่ง แต่การโต้แย้งคำสั่งเกี่ยวกับสิทธิในอนุสิทธิบัตรเป็น คดีแพ่งเกี่ยวกับสิทธิบัตร อันเป็นข้อยกเว้นหลักการเกี่ยวกับคดีปกครองโดยทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้การ พิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในอนุสิทธิบัตรได้รับการตรวจสอบจากศาลชำนาญพิเศษ จึงเป็นคดีที่อยู่ใน

อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตามนัยคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 9/2556 แต่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้มีการพิจารณาคดี เช่นในระบบไต่สวนในลักษณะที่จะให้ศาลสั่งให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาดูสอบการประดิษฐ์ตามคำสั่งศาล เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เนื่องจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ทำให้ในกรณีที่มีการดำเนินคดีเพื่อบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ หรือฟ้องคดีขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาล ศาลไม่อาจขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาดูสอบการประดิษฐ์ นอกจากนี้การฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญายังไม่ได้ตรวจสอบการพิสูจน์ถือว่าขัดต่อหลักการฟ้องคดีปกครองที่จะต้องเป็นการฟ้องคดีเพื่ออุทธรณ์คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น นอกจากนี้ ระบบการพิจารณาคดีภายใต้หลักการกำหนดภาระการพิสูจน์ในระบบกล่าวหาว่าผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่คู่ความนำสืบต่อศาลไม่ครบถ้วน การวินิจฉัยว่าอนุสิทธิบัตรนั้นสมบูรณ์หรือไม่ อาจคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงได้ ทั้งผู้มีส่วนได้เสียแต่ละคนอาจฟ้องคดีต่อศาลได้แยกต่างหากจากกัน ข้อเท็จจริงที่น่าสืบในแต่ละคดีที่แตกต่างกันอาจนำมาสู่ผลคดีที่แตกต่างกันได้

4. การที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 86 บัญญัติให้การละเมิดอนุสิทธิบัตรเป็นความผิดอาญาแม้จะกระทำโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการค้าก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้สิทธิคดีอาญาในทุกกรณีที่เป็นการละเมิดสิทธิแต่ผู้เดียวของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 86 ประกอบมาตรา 36 และมาตรา 65 ทศ ซึ่งทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายแก่ประเทศในการดำเนินคดีอาญารฐานละเมิดอนุสิทธิบัตร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายอนุสิทธิบัตรประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ โดยผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนสามารถบังคับใช้สิทธิทางแพ่งและอาญาได้ทันทีหลังจากได้รับการจดทะเบียน กฎหมายอนุสิทธิบัตรประเทศไทยมีเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรและการกล่าวอ้างว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มาบังคับใช้สิทธิ กล่าวคือ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาดูสอบการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร

ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ ซึ่งหากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนก็จะถูกเพิกถอนตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรมาตรา 65 ฉ ประกอบมาตรา 65 ทวิ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นได้ตามมาตรา 65 นว วรรคสอง หากการประดิษฐ์ที่ได้รับการอนุสิทธิบัตรไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ หรือบุคคลใด ๆ จะกล่าวอ้างว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เนื่องจากออกโดยไม่ชอบ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร มาตรา 65 นว วรรคสอง

ผู้วิจัยเห็นว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ การฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร และการกล่าวอ้างว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ดังกล่าวเป็นมาตรการที่ไม่เพียงพอในการป้องกันไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มาบังคับใช้สิทธิและบทบัญญัติดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาว่าเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปี บุคคลผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถที่จะขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้อีก โดยมีเพียงอำนาจฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามมาตรา 65 นว วรรคสอง ก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิดำเนินคดีบุคคลอื่นหลังจากพ้น 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรแล้ว บุคคลผู้ถูกดำเนินคดีย่อมไม่อาจร้องขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ได้ คงมีอำนาจเพียงฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสอง เท่านั้น เท่ากับเป็นการผลักภาระหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบการประดิษฐ์มาเป็นภาระของผู้ถูกดำเนินคดีที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งย่อมทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์การประดิษฐ์ดังกล่าว ทั้งนี้ หากผู้ถูกดำเนินคดีไม่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่จะมีความสามารถเพียงพอที่จะพิสูจน์การประดิษฐ์ได้ ย่อมทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีได้รับความเสียหายและอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพได้หากถูกดำเนินคดีอาญา ดังนั้น มาตรการการตรวจสอบการประดิษฐ์ของประเทศไทยยังไม่เพียงพอในการที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์มาบังคับใช้สิทธิจึงทำให้เกิดปัญหาตามมา

จากการที่ประเทศไทยประสบปัญหาตามมาต่าง ๆ มากมาย ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้สิทธิประเทศไทยควรจะนำมามาตรการป้องกันของต่างประเทศมาบังคับใช้ด้วยหรือไม่ และควรจะให้เป็นไปในทิศทางใดที่จะทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนโดยไม่มี การตรวจสอบการประดิษฐ์มีความน่าเชื่อถือและมีความแน่นอนไม่ทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีได้รับผลกระทบ เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนแล้วกฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรให้มี

สิทธิแต่ผู้เดียวในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ และสามารถบังคับใช้สิทธิต่อบุคคลที่ละเมิดได้ทันทีนั้น และเนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตรไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนว่าเป็นอนุสิทธิบัตรก่อนบังคับใช้สิทธิ ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงสามารถบังคับใช้สิทธิทางแพ่งและทางอาญาได้หลังจากได้รับการจดทะเบียน ดังนั้น เพื่อให้ระบบอนุสิทธิบัตรเกี่ยวกับการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เป็นไปตามหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และเครือรัฐออสเตรเลียซึ่งต่อมาถึงแม้ว่าเครือรัฐออสเตรเลียจะมีการเปลี่ยนจากระบบอนุสิทธิบัตร (Petty Patent) เป็นระบบสิทธิบัตรนวัตกรรม (Innovation Patent) แต่ก็ยังคงหลักการก่อนการบังคับใช้สิทธิเช่นเดียวกัน ที่กำหนดให้การขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรบุคคลใด ๆ หรือผู้มีส่วนได้เสียจะต้องยื่นคำร้องต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น จะฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนอนุสิทธิบัตรไม่ได้ แต่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยประการใดแล้วจึงจะมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยโดยฟ้องคดีต่อศาลได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรยกเลิกบทบัญญัติการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรโดยฟ้องคดีต่อศาลตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว วรรคสอง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ เท่านั้น และกำหนดระยะเวลาดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่มีผู้มีส่วนได้เสียขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตร เพื่อให้มีความรวดเร็วและรู้ระยะเวลาที่แน่นอนในการตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีผลในการบังคับใช้สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและการดำเนินคดีของศาลในการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สุจริตนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากการไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่มาบังคับใช้สิทธิก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิ และระบบเศรษฐกิจการค้าเสรีจากการที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สุจริตได้รับสิทธิแต่ผู้เดียวในอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตร และยังทำให้การดำเนินคดีของศาลมีความแน่นอนไม่สูญเปล่าในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่า อนุสิทธิบัตรที่นำมาดำเนินคดีบังคับใช้สิทธิถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพิกถอนเนื่องจากการไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่

สรุป การบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ดังนั้น ควรจะแก้ไขกฎหมายให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิเพื่อป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิ จากอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีความแน่นอนว่าจะถูกเพิกถอนในภายหลังหรือไม่ และทำให้การบังคับสิทธิของประเทศไทยมีประสิทธิภาพและชอบธรรม

4.3 ปัญหาระยะเวลาขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์

4.3.1 ปัญหาด้านบุคคลากร

การตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นขั้นตอนการตรวจสอบหลังจากการออกอนุสิทธิบัตรและประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์แล้ว และบุคคลผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการออกอนุสิทธิบัตร เพื่อตรวจสอบว่าการออกอนุสิทธิบัตรถูกต้อง หรือควรดำเนินการเพิกถอนอนุสิทธิบัตร ซึ่งการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นการค้นหาเอกสารที่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้วที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับการประดิษฐ์ที่ได้ขอรับหรือได้รับอนุสิทธิบัตร เพื่อที่จะนำเอกสารดังกล่าวมาพิจารณาถึงสิทธิในการขอรับอนุสิทธิบัตรหรือความใหม่ของอนุสิทธิบัตร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพิจารณาในการตรวจสอบเบื้องต้นหรือตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับอนุสิทธิบัตร การตรวจค้นเอกสารจะดำเนินการในขั้นตอนตรวจสอบเบื้องต้นก่อนที่จะทำการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร โดยจะทำการตรวจค้นจากฐานข้อมูลของประเทศไทยเท่านั้น และจะดำเนินการหลังจากผู้มีส่วนได้เสียได้ทำการยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ (Substantive Examination) สำหรับอนุสิทธิบัตรภายใน 1 ปีนับแต่วันประกาศโฆษณาและรับจดทะเบียนคำขอรับอนุสิทธิบัตร โดยจะทำการตรวจค้นจากฐานข้อมูลของสิทธิบัตรต่างประเทศ

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ในมาตรา 65 ฉ โดยได้วางหลักไว้ว่า “ภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ก็ได้”

เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสองแล้ว เห็นว่าการประดิษฐ์นั้นมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบ และผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำวินิจฉัย

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าการประดิษฐ์นั้น ไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีมีคำสั่งให้สอบสวนข้อเท็จจริงและแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบ เพื่อยืนยันค่าแถลง แสดงเหตุผลของตนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และอธิบดีจะเรียกให้บุคคลใดมา ให้ถ้อยคำ ชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อได้สอบสวนข้อเท็จจริงเสร็จแล้ว ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้น ไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดี ทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น และแจ้งให้ผู้ขอให้ ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่ง

ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ ผู้ตรวจสอบจะต้อง ตรวจสอบในประเด็นต่าง ๆ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ดังนี้

- (1) ยื่นขอให้ตรวจสอบภายใน 1 ปี นับจากวันประกาศโฆษณาหรือไม่
- (2) ผู้ขอให้ตรวจสอบเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่
- (3) การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเป็นไปตามมาตรา 65 ทวิ หรือไม่

กรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ภายใน 1 ปี นับจากวันประกาศ โฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ผู้ตรวจสอบจะดำเนินการตรวจสอบและ พิจารณาว่าผู้ขอให้ตรวจสอบเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ว่า ผู้มีส่วนได้เสียมี นิติสัมพันธ์กับผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือคู่แข่งทางการค้าหรือผู้ผลิตหรือจำหน่ายหรือมีไว้ใน ครอบครองซึ่งสินค้าแบบเดียวกันกับอนุสิทธิบัตรหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอนุสิทธิบัตร เช่น ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ผู้ที่ประกอบกิจการในการผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ร่วม ประดิษฐ์ หรือหน่วยงานหรือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์หรือมีส่วนได้เสียกับการประดิษฐ์ตาม อนุสิทธิบัตรนั้น เช่น หน่วยงานหรือองค์กรที่มีสิทธิในการประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับอนุสิทธิบัตรที่ เกิดขึ้นจากพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น หรือได้รับผลกระทบด้านสิทธิจาก อนุสิทธิบัตร เป็นต้น เมื่อพิจารณาได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบดำเนินการตรวจสอบ ความใหม่และการประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมตามมาตรา 65 ทวิ โดยให้ดำเนินการสืบค้น เอกสารงานที่ปรากฏอยู่แล้ว กรณีที่ผู้ขอให้ตรวจสอบส่งเอกสารงานที่ปรากฏอยู่แล้วมาพร้อมกับ คำขอให้ตรวจสอบ ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาว่าเอกสารดังกล่าวเพียงพอที่จะใช้ประกอบการพิจารณา หรือ ไม่ แล้วดำเนินการตรวจสอบความใหม่และการประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมตามมาตรา 65 ทวิ ประกอบมาตรา 6 และมาตรา 8

การพิจารณาความใหม่เป็นการพิจารณาและตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาตรวจสอบจากส่วนที่เป็นข้อถ้อยคำ โดยมิเน้นพิจารณาเปรียบเทียบกับงานที่ปรากฏอยู่แล้วตามมาตรา 6 ดังนี้

1. พิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตร เช่น มีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ขายหรือจำหน่ายอยู่แล้วหรือมีการใช้การประดิษฐ์นั้นในการผลิตผลิตภัณฑ์อยู่แล้ว เป็นต้น

2. พิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตร กรณีนี้ผู้ตรวจสอบจะพิจารณาว่าการประดิษฐ์ตามที่ระบุในข้อถ้อยคำเป็นการประดิษฐ์ที่มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียด ในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ใด ๆ เช่น เอกสารหรือวารสารทางวิชาการ เอกสารสิทธิบัตร หรือเอกสารอื่น ๆ หรือเป็นการเปิดเผยทางโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น หรือเคยมีการนำออกแสดง หรือเปิดเผยต่อสาธารณชน เช่น การแสดงนิทรรศการ การบรรยาย/สัมมนา เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าประเทศไทยหรือในต่างประเทศ ก่อนวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรหรือไม่

3. พิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรแล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตร กรณีนี้ผู้ตรวจสอบพิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่ได้รับการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรไว้แล้วในประเทศไทยหรือในต่างประเทศก่อนวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรหรือไม่

4. พิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็นเวลาเกิน 18 เดือนก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตร แต่ยังมีได้มีการออกอนุสิทธิบัตรให้ กรณีนี้ผู้ตรวจสอบพิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีการขอรับอนุสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศเป็นเวลาเกิน 18 เดือน ก่อนวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรหรือไม่

5. พิจารณาว่าการประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรไว้แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรและได้ประกาศโฆษณาแล้วก่อนวันขอรับอนุสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

ดังนั้น ในการพิจารณาตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาโดยการเปรียบเทียบกับงานที่ปรากฏอยู่แล้วตามมาตรา 6 แต่ละอนุมาตรา ขั้นตอนต่อมา ก็คือ การพิจารณาการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 8 ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาใช้บังคับในหมวด 3 ทวิ ว่าด้วยอนุสิทธิบัตร โดยอนุโลม ในการพิจารณาตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมหรือไม่ ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาตรวจสอบว่า

การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีความน่าจะเป็นไปได้ในการนำไปใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งหรือไม่ เป็นต้น

เมื่อผู้ตรวจสอบดำเนินการตรวจสอบแล้ว ผู้ตรวจสอบจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนสำหรับผลการตรวจสอบในแต่ละกรณีตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรณีที่มีความใหม่และประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ให้ผู้ตรวจสอบดำเนินการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ โดยระบุลักษณะที่แตกต่างที่ได้รับความคุ้มครองให้ชัดเจน เสนออธิบดีหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ และยกร่างคำวินิจฉัย เสนออธิบดีเพื่อพิจารณาสั่งการและลงนามในร่างคำวินิจฉัย เมื่ออธิบดีสั่งการและลงนามในคำวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและผู้ขอให้ตรวจสอบทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่อธิบดีมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งแจ้งถึงสิทธิในการอุทธรณ์คำวินิจฉัยภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

กรณีที่ไม่มีความใหม่หรือไม่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ ให้ผู้ตรวจสอบดำเนินการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ และเสนออธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่งการให้สอบสวน เมื่อมีการสั่งให้สอบสวนแล้ว ให้แจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบเพื่อยื่นคำแถลงแสดงเหตุผลภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยื่นคำแถลงแสดงเหตุผลแล้ว ให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาเหตุผลของคำแถลงว่ามีประเด็นที่สามารถหักล้างความเห็นตามผลการตรวจสอบหรือไม่ กรณีไม่มีเหตุผลหักล้าง โดยยึดถือตามข้อถือสิทธิที่จดทะเบียนไว้ให้ผู้ตรวจสอบจัดทำรายงานการสอบสวนและเสนออธิบดีเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรสั่งเพิกถอน กรณีมีเหตุผลหักล้าง โดยคงอนุสิทธิบัตรตามข้อถือสิทธิที่จดทะเบียนไว้ ให้ผู้ตรวจสอบจัดทำรายงานการสอบสวนและร่างคำวินิจฉัยต่ออธิบดีเพื่อพิจารณาสั่งการและลงนามในร่างคำวินิจฉัยเมื่ออธิบดีสั่งการและลงนามในคำวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและผู้ขอให้ตรวจสอบทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งแจ้งถึงสิทธิในการอุทธรณ์คำวินิจฉัยภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

จากการศึกษาพบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนในการตรวจสอบการประดิษฐ์ในกรณีผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามบทบัญญัติในมาตรา 65 จ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตรไว้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการในการตรวจสอบไว้เป็นลำดับ เริ่มตั้งแต่กระบวนการตรวจสอบในเรื่องของระยะเวลาในการยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบภายในระยะเวลาหรือไม่ ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ และขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์ คือ การตรวจสอบความใหม่และการประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมตาม

มาตรา 65 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนตามที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดไว้ในคู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2555 ซึ่งเป็นคู่มือที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตรวจสอบใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณาตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 อันเป็นการช่วยให้การตรวจสอบของผู้ตรวจสอบมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ถูกต้อง ทันท่วงที และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งยังทำให้ผู้ขอรับสิทธิบัตร ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร ตัวแทนสิทธิบัตรและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ และแนวทางในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรที่มีบรรทัดฐานถูกต้องและเป็นธรรม ผู้วิจัยเห็นว่า คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเป็นประโยชน์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นอย่างยิ่ง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดทำคู่มือดังกล่าว แต่พบปัญหาว่า เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ณ วรรคสอง แล้ว คู่มือดังกล่าวกำหนดเพียงหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนในการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจนหรือระยะเวลาที่แน่นอนไว้ หรือไม่ได้แสดงระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนและระยะเวลาโดยรวมไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่าเมื่อผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ณ ภายใต้วงเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียจะทราบได้อย่างไรว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์แต่ละขั้นตอนโดยใช้ระยะเวลาเท่าใด ซึ่งปัจจุบันพบว่าผู้ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ณ จำนวน 20 คำขอต่อปี และปัญหาที่พบก็คือ การตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ผ่านมาของกรมทรัพย์สินทางปัญญาใช้ระยะเวลาในการพิจารณาและตรวจสอบการประดิษฐ์คำขอหนึ่งอย่างน้อยใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ประมาณ 6 เดือนต่อหนึ่งคำขอ หรือนานสุดใช้ระยะเวลาประมาณ 5 – 6 ปีต่อหนึ่งคำขอ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานมากสำหรับการตรวจสอบการประดิษฐ์ในอนุสิทธิบัตรทำให้เกิดความล่าช้าเพราะอนุสิทธิบัตรมีอายุการคุ้มครองที่สั้นถึงแม้ว่าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิตามกฎหมายในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ในอนุสิทธิบัตรในระหว่างการตรวจสอบการประดิษฐ์ แต่หากกรมทรัพย์สินทางปัญญาใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์นานถึง 6 ปี ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่อาจนำอนุสิทธิบัตรไปแสวงหาประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เนื่องจากอนุสิทธิบัตรอยู่ระหว่างการตรวจสอบการประดิษฐ์และอาจมีบุคคลอื่นคิดค้นการประดิษฐ์ที่ดีกว่าทำให้การประดิษฐ์นั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอีกต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ตามกฎกระทรวง กรมทรัพย์สินทางปัญญามีการแบ่งส่วนราชการ มีโครงสร้างส่วนราชการภายใน ดังนี้¹²³

1. กลุ่มตรวจสอบภายใน
2. กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
3. สำนักบริหารกลาง
4. สำนักกฎหมาย
5. สำนักเครื่องหมายการค้า
6. สำนักป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
7. สำนักลิขสิทธิ์
8. สำนักส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา
9. กองสิทธิบัตร
10. กองสิทธิบัตรออกแบบ

โดยแต่ละสำนัก กลุ่ม กองมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันไป สำหรับกองสิทธิบัตรมีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และบริการเกี่ยวกับการขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการเก็บรักษาเอกสารหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวม และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้บริการออกหนังสือรับรอง จัดทำสำเนาเอกสารทางทะเบียน รวมทั้งให้บริการตรวจค้นข้อมูลสิทธิบัตรและแบบผังภูมิของวงจรรวมแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และแบบผังภูมิของวงจรรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และให้บริการแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน พัฒนาระบบการจดทะเบียนคุ้มครองสิทธิในสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และแบบผังภูมิของวงจรรวมให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบตัวแทนสิทธิบัตรและแบบผังภูมิของวงจรรวม เพื่อให้การจดทะเบียนคุ้มครองสิทธิมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

¹²³ สำนักงาน ก.พ. (ม.ป.ป.). กรมทรัพย์สินทางปัญญา. สืบค้นจาก

ทั้งนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญามีการแบ่งงานภายในส่วนราชการ ของกองสิทธิบัตร ออกเป็นฝ่ายหรือกลุ่มงานดังนี้¹²⁴

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป
2. กลุ่มสารบบและตรวจรับคำขอ
3. กลุ่มหนังสือสำคัญและกำกับการจดทะเบียน
4. กลุ่มคัดค้านและเปลี่ยนแปลง
5. กลุ่มวิศวกรรม
6. กลุ่มฟิสิกส์
7. กลุ่มไฟฟ้า
8. กลุ่มเคมีเทคนิค
9. กลุ่มเภสัชภัณฑ์
10. กลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ
11. กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1
12. กลุ่มอนุสิทธิบัตร 2
13. กลุ่มตรวจรับคำขอสิทธิบัตรระหว่างประเทศ

ดังนั้น กองสิทธิบัตรแบ่งกลุ่มได้เป็น 13 กลุ่มงาน ซึ่งในแต่ละกลุ่มงานนั้นประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างเหมา ประมาณกลุ่มละ 4-5 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีลักษณะงานที่ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายตามคำสั่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องการมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติราชการ

สำหรับกองสิทธิบัตรกลุ่มงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายอนุสิทธิบัตร ได้แก่ กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 ประกอบด้วยข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ โดยข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองสิทธิบัตรให้มีมาตรฐานกำหนดตำแหน่งเป็นตำแหน่งประเภทวิชาการ สายงานวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร¹²⁵ มีลักษณะงานโดยทั่วไป คือ ปฏิบัติงานทางการตรวจสอบและวิเคราะห์คำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์และตรวจสอบทางด้านเทคนิคและวิชาการเกี่ยวกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ด้านเคมี ฟิสิกส์ และวิศวกรรม สิทธิบัตรการออกแบบ

¹²⁴ แหล่งเดิม.

¹²⁵ สำนักงาน ก.พ. (ม.ป.ป.). *วิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร*. สืบค้นจาก www2.ocsc.go.th/job วิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร.

ผลิตภัณฑ์เพื่อการจดทะเบียนตามกฎหมาย รวมทั้งการพิจารณาคำคัดค้านการจดทะเบียนสิทธิบัตร การประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ตำแหน่งในสายงานนี้มี ชื่อและระดับตำแหน่ง และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ดังนี้

1. นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ระดับปฏิบัติการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก คือ ปฏิบัติงานฐานะผู้ปฏิบัติงานระดับต้น ที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการในการทำงาน ปฏิบัติงานด้านวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการ

1) มีหน้าที่ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานคำขอรับสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ตรวจสอบทางเทคนิคหรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเสนอความเห็นในการจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ให้ถูกต้อง ตามเทคนิควิชาการและข้อกำหนดตามกฎหมาย

2) จำแนกสิทธิบัตรตามประเภทของการประดิษฐ์และแบบผลิตภัณฑ์ อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบการประดิษฐ์และการออกแบบ ผลิตภัณฑ์

3) ตรวจสอบข้อมูลด้านเทคนิคหรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์และการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และจัดทำความเห็นในการพิจารณารับจดทะเบียน สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นเสนอต่อผู้บังคับบัญชา

4) พิจารณาคำคัดค้านการจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญา อื่น และจัดทำความเห็นเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อจัดทำความเห็นในการพิจารณารับจดทะเบียน

5) ศึกษา วิเคราะห์ด้านเทคนิควิชาการ เพื่อรวบรวมจัดทำเอกสาร และคู่มือการ ปฏิบัติงาน

ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบ ร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงานหรือ โครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

- 1) ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกทีมงานหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด
- 2) ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ถูกต้องสมบูรณ์ตามกฎหมายกำหนด

ด้านการบริการ

- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำในระดับเบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการ บุคคลทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ถูกต้องสมบูรณ์ ตามกฎหมายกำหนด
- 2) ให้บริการข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตอบข้อหารือต่าง ๆ ในระดับเบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการ และบุคคลทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดการสร้างและใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญา

2. นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ระดับชำนาญการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก คือ ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้างาน ซึ่งต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงในด้านวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย หรือ ปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงในด้านวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการ

- 1) ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานคำขอรับสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ตรวจสอบทางเทคนิคหรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ในประเด็นที่ยังยากซับซ้อน เพื่อเสนอความเห็นในการจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่นให้ถูกต้องตามเทคนิควิชาการและข้อกำหนดตามกฎหมาย
- 2) จำแนกสิทธิบัตรตามประเภทของการประดิษฐ์และแบบผลิตภัณฑ์ อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นในประเด็นที่ยังยากซับซ้อน เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลในการตรวจสอบการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

3) ตรวจสอบข้อมูลทางด้านเทคนิค หรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ในประเด็นที่ยุ่ยกยักซับซ้อน เพื่อประกอบการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และจัดทำความเห็นในการพิจารณาจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นเสนอต่อผู้บังคับบัญชา

4) พิจารณาคำคัดค้านการจดทะเบียนสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นที่ยุ่ยกยักซับซ้อนต้องใช้ความชำนาญทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อเสนอความเห็นและจัดทำคำวินิจฉัยเสนอต่อผู้บังคับบัญชา

5) ศึกษา วิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการตรวจสอบด้านเทคนิคและวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ

6) พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศ จัดทำเอกสารทางวิชาการและคู่มือการปฏิบัติงานด้านสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

ด้านการวางแผน

วางแผนหรือร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานตามแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานระดับสำนักหรือกอง และแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

1) ประสานการทำงานร่วมกันโดยมีบทบาทในการให้ความเห็นและคำแนะนำเบื้องต้นแก่สมาชิกในทีมงานหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

2) ให้ข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำเบื้องต้นแก่สมาชิกในทีมงานหรือบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ด้านการบริการ

1) ให้คำปรึกษาแนะนำเชิงวิชาการในระดับที่ซับซ้อนขึ้นแก่ผู้ประกอบการ บุคคลทั่วไปรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้บริการได้รับข้อมูลและสามารถดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ

2) ฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน และฝึกอบรม สัมมนา ให้แก่ผู้ประกอบการ และบุคคลทั่วไป เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านทรัพย์สินทางปัญญา

3. นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ระดับชำนาญการพิเศษ มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก คือ ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้างาน ซึ่งต้องกำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงมากในด้านวิชาการ ตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยากมาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย หรือ ปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญงานสูงมากในด้านวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยากมาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการ

1) กลั่นกรอง และให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น รวมทั้งดำเนินการตรวจสอบในกรณีการตรวจสอบการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยุ่ยากซับซ้อนต้องใช้ความชำนาญพิเศษทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อให้ถูกต้องตามเทคนิควิชาการและข้อกำหนดตามกฎหมาย

2) พิจารณาคำคัดค้านการขอรับสิทธิบัตรและคำโต้แย้งในประเด็นที่ยุ่ยากซับซ้อน และต้องใช้ความชำนาญพิเศษทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อเสนอความเห็นและจัดทำคำวินิจฉัยเสนอต่อผู้บังคับบัญชา

3) ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะการกำหนดแนวทางการตรวจสอบด้านเทคนิคและวิชาการเกี่ยวกับการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนเพื่อพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบ

4) ศึกษา วางระบบงาน และจัดทำหลักเกณฑ์ มาตรฐานงาน และคู่มือในการปฏิบัติงานด้านสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาอื่นที่มีความซับซ้อน เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

5) ติดตามศึกษา วิเคราะห์ ความก้าวหน้าของระบบงานทรัพย์สินทางปัญญา ข้อตกลงระดับสากล กฎหมาย ระเบียบ และข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งผลกระทบต่อกรอบธุรกิจการค้า และหรือผลประโยชน์ของประเทศ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการกำหนดท่าทีในการจัดทำความร่วมมือ หรือความตกลงระหว่างประเทศ

6) ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะการพัฒนากฎหมาย ระเบียบ ด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านทรัพย์สินทางปัญญา และข้อตกลงหรือพันธกรณีในระดับสากล หรือในระดับระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการสร้างและใช้ประโยชน์ทางทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

ด้านการวางแผน

วางแผนหรือร่วมดำเนินการวางแผนงาน โครงการของหน่วยงานระดับสำนักหรือกอง มอบหมายงาน แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและติดตามประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

1) ประสานการทำงานร่วมกันในทีมงานโดยมีบทบาทในการชี้แนะ จูงใจ ทีมงานหรือ หน่วยงานอื่นในระดับสำนักหรือกอง เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

2) ชี้แจง ให้ข้อคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิด ประโยชน์และความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกัน

ด้านการบริการ

1) ให้คำปรึกษาแนะนำด้านเทคนิคและวิชาการ รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้ประกอบการ บุคคลทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและ ภายนอกส่วนราชการ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับข้อมูลและสามารถดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ

2) อำนวยความสะดวก หรือฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่ ข้าราชการ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน และฝึกอบรม สัมมนา แก่ผู้ประกอบการ และบุคคล ทั่วไปเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อ ส่งเสริมการสร้างและใช้สิทธิประโยชน์ทางทรัพย์สินทางปัญญา

4. นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ระดับเชี่ยวชาญ มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก คือ ปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญในงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในด้านวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาในทางวิชาการที่ยากและซับซ้อนมากและมีผลกระทบในวงกว้าง และปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย หรือ ปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานให้คำปรึกษาของส่วนราชการระดับ กระทรวง กรม ซึ่งใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในด้านวิชาการ ตรวจสอบสิทธิบัตร ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในทางวิชาการที่ยากและซับซ้อนมาก และมีผลกระทบในวงกว้าง และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายโดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติใน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการ

1) ให้คำปรึกษา และเสนอความเห็นด้านวิชาการและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการบริหารจัดการคุ้มครองสิทธิบัตร และส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์

2) กำกับดูแล และตรวจสอบมาตรฐานและคุณภาพของการตรวจสอบสิทธิบัตร เพื่อให้ถูกต้องตามเทคนิควิชาการและข้อกำหนดตามกฎหมาย

3) กำกับ ตรวจสอบ ดูแลการดำเนินงานตรวจสอบสิทธิบัตร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานหรือโครงการ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

4) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาระบบ แนวทางการคุ้มครองสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นให้สอดคล้องและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

5) ศึกษา พัฒนา หลักสูตรการฝึกอบรมด้านการตรวจสอบสิทธิบัตร เพื่อให้มีผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรที่มีความรู้ ความสามารถ และให้การตรวจสอบเป็นมาตรฐานเดียวกัน

6) เป็นผู้แทนส่วนราชการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเสนอประเด็นทำที่และหรือแนวทางแก้ปัญหา อุปสรรค ในการจัดทำความตกลงด้านทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กรอบเจรจาการค้าในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำความร่วมมือทางวิชาการ

ด้านการวางแผน

วางแผนหรือร่วมดำเนินการวางแผน โดยเชื่อมโยงหรือบูรณาการแผนงาน โครงการ ในระดับกลยุทธ์ของส่วนราชการระดับกรม มอบหมายงาน แก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ติดตาม ประเมินผล เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

ด้านการประสานงาน

1) ประสานการทำงานโครงการต่าง ๆ กับบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรอื่น โดยมีบทบาทในการจูงใจ โน้มน้าว เพื่อให้เกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

2) ให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำแก่หน่วยงานระดับสำนักหรือกอง รวมทั้งที่ประชุมทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกัน

ด้านการบริการ

1) เป็นที่ปรึกษาของส่วนราชการ ให้ความเห็นทางวิชาการต่อผู้บริหารของส่วนราชการเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติราชการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ

2) ให้คำปรึกษาแนะนำ วินิจฉัย ชี้แจง ให้ความเห็น รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้แก่ข้าราชการ ผู้ประกอบการ บุคคลทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งเพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่กองสิทธิบัตร ก.พ.กำหนดให้มีมาตรฐานตำแหน่งเป็นตำแหน่งประเภทวิชาการ ชื่อสายงานตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตำแหน่งด้วยกัน ได้แก่ ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ ระดับชำนาญการพิเศษ และระดับเชี่ยวชาญ ซึ่งแต่ละระดับตำแหน่งได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของแต่ละระดับตำแหน่งไว้ และมีลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการบริการ โดยลักษณะงานที่ปฏิบัติในด้านต่าง ๆ นั้น ในแต่ละระดับก็กำหนดลักษณะงานที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปตามระดับตำแหน่ง ซึ่งบุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละตำแหน่งในแต่ละระดับเป็นบุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเพื่อเข้ารับราชการโดยการสอบคัดเลือกซึ่งดำเนินการสอบโดยสำนักงาน ก.พ. ในตำแหน่งสายงานวิชาการ ตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ซึ่งบุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิศวกรรม สาขาวิศวกรรมศาสตร์ วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล หรือวิศวกรรมโทรคมนาคม สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ฟิสิกส์ สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เทคโนโลยีไฟฟ้า หรือเทคโนโลยีเครื่องกล ส่วนทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ หรือเทคโนโลยีชีวเคมี ได้แก่ สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการหมัก หรือเทคโนโลยีชีวเคมี สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ชีวเคมี เทคโนโลยีชีวภาพ จุลชีววิทยา หรือชีววิทยา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ กายภาพ วิทยาศาสตร์ กายภาพชีวภาพ และนอกจากจะมีความรู้ทางด้านวิศวกรรมและหรือด้านเทคโนโลยีชีวภาพตามสาขาที่ได้รับการแต่งตั้งแล้ว ข้าราชการดังกล่าวต้องมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับด้านทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

จากการศึกษาพบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งกลุ่มงานภายในกองสิทธิบัตรที่มีหน้าที่ดำเนินการรับจดทะเบียนและตรวจสอบตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 เป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมเครื่องกล อุตสาหกรรม กลุ่มฟิสิกส์ และกลุ่มไฟฟ้า เป็นต้น โดยมีข้าราชการประมาณ 2 – 3 คน ประกอบด้วยข้าราชการตั้งแต่ระดับปฏิบัติการและระดับชำนาญการ โดยทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานคำขอรับอนุสิทธิบัตร ตรวจสอบทางเทคนิคหรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ในประเด็นที่ยุ่ยกซับซ้อน เพื่อเสนอความเห็นในการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรให้ถูกต้องตามเทคนิควิชาการและข้อกำหนดตามกฎหมาย จำแนกอนุสิทธิบัตรตามประเภทเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบการ

ประดิษฐ์ ตรวจสอบข้อมูลด้านเทคนิคหรือวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ที่ผู้ยื่นขอสืบค้นเพื่อประกอบการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และจัดทำความเห็นในการพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร เสนอต่อผู้บังคับบัญชา พิจารณาคำคัดค้านการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรที่ผู้ยื่นขอสืบค้นต้องใช้เวลาชำนาญทางเทคนิคและวิชาการเพื่อเสนอความเห็น และจัดทำความเห็นและจัดทำคำวินิจฉัยเสนอต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อจัดทำความเห็นในการพิจารณารับจดทะเบียน สิทธิบัตรด้านเทคนิควิชาการ เพื่อรวบรวมจัดทำเอกสาร และคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนา ระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศ จัดทำเอกสารทางวิชาการ และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา เช่น ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการให้บริการ และนอกจากนี้กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 ก็ประกอบด้วยลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างเหมาประมาณ 4 – 5 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยข้าราชการ

กลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 เป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านเคมี ได้แก่ กลุ่มเคมีเทคนิค กลุ่มเภสัชภัณฑ์ กลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นต้น โดยมีข้าราชการประมาณ 2 – 3 คน ประกอบด้วยข้าราชการตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ โดยทำหน้าที่ลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 ดังกล่าวที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่กลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 มีข้าราชการระดับชำนาญการพิเศษด้วย ทำหน้าที่ในการกลั่นกรอง และให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร รวมทั้งดำเนินการตรวจสอบในกรณีการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ผู้ยื่นขอสืบค้นต้องใช้เวลาชำนาญพิเศษทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อให้ถูกต้องตามเทคนิคและข้อกำหนดตามกฎหมาย พิจารณาคำคัดค้านการขอรับอนุสิทธิบัตรและคำโต้แย้งในประเด็นที่ผู้ยื่นขอสืบค้นและต้องใช้เวลาชำนาญพิเศษทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อเสนอความเห็นและจัดทำคำวินิจฉัยเสนอต่อผู้บังคับบัญชา ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะการกำหนดแนวทางการตรวจสอบด้านเทคนิคและวิชาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ที่มีความซับซ้อนเพื่อพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบ ศึกษา วางระบบงาน และจัดทำหลักเกณฑ์ มาตรฐานงาน และคู่มือในการปฏิบัติงานด้านอนุสิทธิบัตรที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ติดตามศึกษา วิเคราะห์ ความก้าวหน้าของระบบงานทรัพย์สินทางปัญญา ข้อตกลงระดับสากล กฎหมาย ระเบียบ และข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจการค้า และหรือผลประโยชน์ของประเทศ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการกำหนดทำที่ในการจัดทำความร่วมมือ หรือความตกลงระหว่างประเทศ ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะการพัฒนากฎหมาย ระเบียบ ด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านทรัพย์สินทางปัญญา และข้อตกลงหรือพันธกรณีในระดับสากล หรือในระดับระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการสร้างและใช้ประโยชน์ทางทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และงานอื่น ๆ ที่ได้รับ

มอบหมายจากผู้บังคับบัญชา เช่น ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการให้บริการ และนอกจากนี้กลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 ก็ประกอบด้วยลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างเหมาประมาณ 4 – 5 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยข้าราชการเช่นเดียวกันกับกลุ่มอนุสิทธิบัตร 1

ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 เมื่อมีผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 จ พนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มสารบบและตรวจรับคำขอจะดำเนินการส่งคำขอมายังกลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 โดยการจำแนกการประดิษฐ์ที่ขอให้ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นกลุ่มทางด้านวิศวกรรมหรือทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ (ด้านเคมี) แล้วจัดส่งให้กับกลุ่มอนุสิทธิบัตรที่มีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามที่ได้จำแนกไว้ จากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 ดำเนินการตรวจสอบ สืบค้นเอกสารงานที่ปรากฏอยู่แล้วและข้อมูลของต่างประเทศเพื่อพิจารณาและเปรียบเทียบข้อถ้อยสิทธิของอนุสิทธิบัตร ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำรายงานผลการตรวจสอบ ดำเนินการร่างคำวินิจฉัยเพื่อเสนอความเห็นไปยังผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาและมีคำสั่ง แต่ถ้าหากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำความเห็นเพื่อเสนอความเห็นไปยังผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรพิจารณา หากผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรพิจารณาแล้วเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำสั่งให้สอบสวนข้อเท็จจริงและแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบ เพื่อยื่นคำแถลงเหตุผล หรือเรียกบุคคลใดมาให้อัยการชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติม และเมื่อสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าอธิบดีเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น และแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบต่อไป

ดังนั้น บุคคลที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์เมื่อผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 จ คือ นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร ที่มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับปฏิบัติการขึ้นไปที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งจากการสอบคัดเลือกตามที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศรับสมัครเพื่อสอบแข่งขันในตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สืบค้น ตรวจสอบ พิจารณาและเปรียบเทียบข้อถ้อยสิทธิของอนุสิทธิบัตรที่

ได้รับการจดทะเบียนและทำความเข้าใจเห็นเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิศวกรรมและด้านเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์และพิจารณาทำความเข้าใจเห็นเสนอต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา อีกทั้งนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์เป็นผู้ดำเนินการเองตั้งแต่กระบวนการตรวจสอบคำขอ สืบค้นข้อมูล พิจารณาและเปรียบเทียบ จนกระทั่งจัดทำรายงานความเห็นและร่างคำวินิจฉัยเพื่อเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาจนเสร็จสิ้นกระบวนการ กรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้มีการแบ่งขั้นตอนการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ในการตรวจสอบจะเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการตรวจสอบการประดิษฐ์เพราะเนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 มีพนักงานเจ้าหน้าที่เพียงกลุ่มละ 2 – 3 คน หากพิจารณาเปรียบเทียบกับคำขออนุสิทธิบัตรที่มีผู้ยื่นคำขอ หรือยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ในแต่ละปีพบว่ามีจำนวนปริมาณคำขอประมาณ 2,000 คำขอ หรือยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ประมาณ 20 คำขอต่อปี ด้วยจำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคำขอ ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อดำเนินการตามกฎหมายอนุสิทธิบัตรมีจำนวนน้อยหรือไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบทั้งนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรยังมีอำนาจหน้าที่หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติการ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านการบริการ และด้านอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งหน้าที่ทุก ๆ ด้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันและต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ทำให้นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับปริมาณงานที่จะต้องดำเนินการจึงทำให้เกิดความล่าช้า อีกทั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญายังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลายสาขาที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และนวัตกรรมทำให้การตรวจสอบการประดิษฐ์อาจจะไม่มีประสิทธิภาพมากพอ เนื่องจากบุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญในทางด้านสาขานั้น ๆ อย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมประกอบด้วยหลายสาขา ซึ่งบางคนไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านฟิสิกส์แต่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ทางด้านนี้เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรทางด้านฟิสิกส์ ฉะนั้นอาจทำให้การตรวจสอบการประดิษฐ์ดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพและนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรเมื่อได้รับการแต่งตั้งไม่ได้มีการอบรมความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อาศัยเพียงประสบการณ์ในการทำงานเท่านั้น ดังนั้น หากกรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ หรือมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อปริมาณงานที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายอนุสิทธิบัตร การตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ณ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร

ก็ไม่อาจดำเนินการได้อย่างรวดเร็วได้ ผู้วิจัยเห็นว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินการไปได้ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และควรจัดอบรมให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายอนุสิทธิบัตรและความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์และนวัตกรรม

แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้นักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรเป็นผู้มีหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 จ แล้ว กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการจัดทำข้อตกลง (MOU) กับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐภายในประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือกันในการเผยแพร่ความรู้และพัฒนาบุคลากรด้านทรัพย์สินทางปัญญา การใช้ประโยชน์จากข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัย การสร้างสรรค์นวัตกรรม การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยในเชิงพาณิชย์ ซึ่งการจัดทำข้อตกลง (MOU) ที่จัดทำขึ้นเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่งเสริมจากใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยพัฒนา และนวัตกรรม และส่งเสริมให้คนไทยมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการค้าโดยอาศัยนวัตกรรม ภูมิปัญญา และทรัพย์สินทางปัญญาในการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา การส่งเสริมคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงได้ประกาศกำหนดให้หน่วยงานอื่นมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประดิษฐ์เนื่องจากหน่วยงานอื่นไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐภายในประเทศมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาเทคโนโลยีต่าง ๆ และศักยภาพทางการตรวจสอบการประดิษฐ์ ดังนั้น เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประดิษฐ์อันจะส่งผลให้ระบบการจดทะเบียนสิทธิบัตรเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงได้ออกประกาศเรื่องขอให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยเมื่อได้มีการยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ผู้ยื่นคำขออาจขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดส่งอนุสิทธิบัตรที่ได้รับจดทะเบียนแล้วไปตรวจสอบการประดิษฐ์ที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามบัญชีแนบท้ายที่สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐที่ได้ทำข้อตกลงร่วมกันกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา การขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดส่งอนุสิทธิบัตรไปตรวจสอบการประดิษฐ์ผู้ขอจะต้องยื่นแบบ

คำร้องขอให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบการประดิษฐ์โดยผู้ขอเป็นผู้ชำระค่าใช้จ่ายเองตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายประกาศดังกล่าว

พบว่าปัจจุบันมีหน่วยงานที่ทำข้อตกลงกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาประกอบด้วยหน่วยงานต่างประเทศและหน่วยงานภายในประเทศ หน่วยงานต่างประเทศ ได้แก่ สำนักงานสิทธิบัตรต่างประเทศ โดยมีอัตราค่าใช้จ่ายคิดตามจำนวนข้อถือสิทธิ 1 ข้อขึ้นไป เป็นเงินจำนวน 60,000 บาท และหน่วยงานภายในประเทศ มีจำนวน 18 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ศูนย์ประยุกต์และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีอัตราค่าบริการ 1,000 บาท และค่าตรวจค้น โดยคิดตามจำนวนข้อถือสิทธิละ 1,500 บาท ทั้งนี้ เมื่อรวมแล้ว ค่าใช้จ่ายสูงสุดไม่เกิน 20,000 บาท

จากการศึกษาพบว่า การส่งคำขอให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐตรวจสอบการประดิษฐ์ก็พบว่าปัญหาว่าเมื่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้รับแบบคำร้องขอให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบการประดิษฐ์จากผู้มีส่วนได้เสียพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการจัดส่งไปให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบ โดยพิจารณาบุคลากรของหน่วยงานนั้น ๆ ว่ามีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาเทคโนโลยีในด้านที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ และเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียกับการประดิษฐ์ที่ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงจัดทำหนังสือส่งไปยังหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยกำหนดระยะเวลาให้หน่วยงานนั้น ๆ ดำเนินการตรวจสอบและเสนอความเห็นให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา 3 เดือน แต่ปรากฏว่าหน่วยงานที่ได้รับหนังสือจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ปฏิเสธไม่รับดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้เนื่องจากไม่อาจดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้เพราะบุคลากรของหน่วยงานนั้นมีงานวิจัยที่ต้องจัดทำและงานในหน้าที่ของบุคลากรของหน่วยงานนั้น ๆ หน่วยงานดังกล่าวจึงตอบปฏิเสธไม่ดำเนินการให้และส่งคืนให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา และอีกปัญหาหนึ่งที่หน่วยงานอื่นไม่ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้เนื่องจากหากดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้แล้วต่อมามีการฟ้องร้องคดีขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาล บุคลากรของหน่วยงานที่ทำหน้าที่

ตรวจสอบการประดิษฐ์จะต้องไปให้การต่อศาลในฐานะพยานทำให้ต้องเสียเวลาในการไปเป็นพยาน จึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้บุคลากรของหน่วยงานปฏิเสธตามคำขอ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงต้องพิจารณาบุคลากรของหน่วยงานอื่นที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาเทคโนโลยีนั้น ๆ และจัดส่งคำขอไปยังหน่วยงานนั้น จึงเกิดปัญหาว่าหากมีการปฏิเสธคำขอของหน่วยงานอื่นหลาย ๆ หน่วยงานทำให้การโต้ตอบหนังสือในเรื่องการขอให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบการประดิษฐ์ต้องดำเนินการหลายครั้งหลายหน่วยงานจนกว่าจะมีหน่วยงานรับดำเนินการให้ทำให้เสียเวลาในการโต้ตอบหนังสือและพิจารณา จึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดความล่าช้า

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาจากการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ล่าช้าใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์นานเนื่องจากขาดแคลนบุคลากรเพราะปริมาณคำขอที่ยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์มีปริมาณที่มาก อีกทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการดำเนินการหลายหน้าที่ ซึ่งแต่ละหน้าที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการหลายขั้นตอน หากมีปริมาณงานมากการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นไปได้ยาก ทำให้มีปริมาณงานที่ค้างเป็นจำนวนมาก ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาประสบอยู่ กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรบริหารจัดการในเรื่องขั้นตอนภายในของกรมทรัพย์สินทางปัญญาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นก่อน จึงจะทำให้ระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติอำนาจความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558¹²⁶ โดยพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญว่าเนื่องด้วยปัจจุบันมีกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตจำนวนมาก กำหนดให้การประกอบกิจการของประชาชนต้องผ่านการอนุมัติ การอนุญาต การออกใบอนุญาต การขึ้นทะเบียน และการแจ้ง ในการขออนุญาตดำเนินการต่าง ๆ จะต้องติดต่อกับส่วนราชการหลายแห่ง อีกทั้งกฎหมายบางฉบับไม่ได้กำหนดระยะเวลาเอกสารและหลักฐานที่จำเป็นรวมถึงขั้นตอนในการพิจารณาไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนอันเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนอย่างมากและเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจของประเทศในเวทีการค้าโลก จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้มีกฎหมายกลางที่จะกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตให้มีความชัดเจน มาตรา 7 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การกระทำใดจะต้องได้รับอนุญาต ผู้อนุญาตจะต้องจัดทำคู่มือสำหรับประชาชน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข (ถ้ามี) ในการยื่นคำขอ ขั้นตอนและระยะเวลาใน

¹²⁶ “พระราชบัญญัติอำนาจความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558,” ราชกิจจานุเบกษา 132 ตอน 4 ก ประกาศวันที่ 22 มกราคม 2558 มีผลใช้บังคับวันที่ 21 ก.ค. 2558.

พิจารณาอนุญาตและรายการเอกสารหรือหลักฐานที่ผู้ขออนุญาตจะต้องยื่นมาพร้อมกันคำขอ และจะกำหนดให้ยื่นคำขอผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการมายื่นคำขอด้วยตนเองก็ได้

มาตรา 7 วรรคสอง คู่่มือสำหรับประชาชนตามวรรคหนึ่งให้ปิดประกาศไว้ ณ สถานที่ที่กำหนดให้ยื่นคำขอ และเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อประชาชนได้สำเนาคู่มือดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ จัดสำเนาให้ โดยจะคิดค่าใช้จ่ายตามควรแก่กรณีก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ระบุค่าใช้จ่ายดังกล่าวไว้ในคู่มือสำหรับประชาชนด้วย

มาตรา 7 วรรคสาม กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ตรวจสอบขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตที่กำหนดตามวรรคหนึ่งว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือไม่ ในกรณีที่เห็นว่าขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าวซ้ำเกินสมควร ให้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและสั่งการให้ผู้อนุญาตดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสมโดยเร็ว

มาตรา 17 ให้ผู้อนุญาตจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนตามมาตรา 7 ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดทำแนวทางการจัดทำคู่มือสำหรับประชาชน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐเข้าใจและทราบแนวทางในการจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนและเพื่อให้การจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนเป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ดังนั้น การจัดทำคู่มือสำหรับประชาชนจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการของประชาชน โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย เอกสารหรือหลักฐานที่ใช้ประกอบคำขอ สถานที่ให้บริการ เพื่อลดต้นทุนในการมาติดต่อขอรับบริการของประชาชน เพื่อยกระดับการพัฒนาการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเพื่อสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ

พระราชบัญญัติอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 กำหนดให้องค์ประกอบของคู่มือสำหรับประชาชนประกอบด้วย ดังนี้

- 1) ขอบเขตการให้บริการ เช่น งานที่ให้บริการ ระบุสถานที่หรือช่องทางให้บริการ ระบุ วัน เวลา ที่ให้บริการ
- 2) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข (ถ้ามี) ในการยื่นคำขอ
- 3) ขั้นตอนและระยะเวลาในการพิจารณา
- 4) รายการเอกสารหรือหลักฐานที่ผู้ขออนุญาตจะต้องมายื่นพร้อมกับคำขอ
- 5) ค่าธรรมเนียม

- 6) การรับเรื่องร้องเรียน
7) อื่น ๆ เช่น ตัวอย่างแบบฟอร์ม

การกำหนดกรอบระยะเวลาและมาตรฐานในการให้บริการที่ชัดเจน (Commitment to Service Delivery) หากสามารถดำเนินการได้ตามกรอบระยะเวลาและมาตรฐานที่กำหนด และผู้รับบริการมีความพึงพอใจ จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการของแต่ละหน่วยงาน

เมื่อพระราชบัญญัติอำนาจความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับกรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว พบว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร และกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ออกประกาศ เรื่อง การกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน พ.ศ. 2558 ฉบับลงวันที่ 30 มกราคม 2558 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.2 เอกสารแนบท้ายประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา¹²⁷ เรื่อง กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 30 มกราคม 2558

รายชื่อกระบวนการงาน	กรอบระยะเวลาแล้วเสร็จ ของงาน
กระบวนการตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร	55 เดือน
1. การพิจารณาคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	32 เดือน
1.1 งานตรวจคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์	10 เดือน
1.2 งานตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	
1.3 งานตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร	
2. การพิจารณาคำคัดค้าน คำโต้แย้งคำขอรับสิทธิบัตร	
2.1 งานพิจารณาคำคัดค้านคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์	4 เดือน
2.2 งานพิจารณาคำคัดค้านคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	3 เดือน

¹²⁷ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายชื่อกระบวนการงาน	กรอบระยะเวลาแล้วเสร็จ ของงาน
3. การพิจารณาเปลี่ยนแปลงการจดทะเบียน ชำระค่าธรรมเนียม รายปีสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร หรือต่ออายุอนุสิทธิบัตร 3.1 งานพิจารณาคำขอ โอนหรือรับมรดกสิทธิบัตร/อนุ สิทธิบัตร 3.2 งานพิจารณาคำขอจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตามสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร 3.3 งานพิจารณาคำขอชำระค่าธรรมเนียมรายปี 3.4 งานพิจารณาคำขอต่ออายุอนุสิทธิบัตร 3.5 งานพิจารณาคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงและคำร้อง/คำขอ อื่น ๆ 4. การพิจารณาคำขอร้องเพื่อขอฟื้นสิทธิให้คำขอระหว่างประเทศ ยังคงเป็นผลในประเทศไทย	15 วัน 30 วัน 15 วัน 15 วัน 15 วัน 3 เดือน

หมายเหตุ: 1. กรณีนับระยะเวลาเป็นวันจะนับตามวันทำการ

2. การนับระยะเวลาที่กำหนด หมายถึง ระยะเวลารวมทั้งหมดที่ปฏิบัติงานในเรื่องใด โดยต่อเนื่องในเรื่องเดียวกัน แต่ถ้าในเวลาเดียวกันผู้ปฏิบัติงานหลายเรื่องพร้อมกัน การนับ ระยะเวลาให้นับตามช่วงเวลาที่มีการปฏิบัติงานในเรื่องนั้นและเมื่อรวมเวลาแต่ละช่วงเวลาทั้งหมด แล้วจะใช้เวลาตามที่กำหนด นอกจากนี้ ยังไม่นับรวมระยะเวลาที่ผู้ขอต้องดำเนินการตามคำสั่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ ระยะเวลาที่ผู้ขอแก้ไขคำขอหรือการขอให้ระงับการดำเนินการทางทะเบียน สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้ชั่วคราว

3. การกำหนดกรอบระยะเวลาจะผันแปรไปตาม

3.1 ระยะเวลาการพิจารณา ความยากง่าย หรือความซับซ้อนของคำขอหรือการขอ ข้อมูลจากผู้ขอรวมทั้งการขอให้ผู้ยื่นคำขอหรือคำร้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการใดตามที่ กฎหมายกำหนดไว้

3.2 การรับผิดชอบงานหลายเรื่องของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาเดียวกัน¹²⁸

¹²⁸ แหล่งเดิม.

จากประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน พ.ศ. 2558 ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จของงานถือว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชน แต่การกำหนดกรอบระยะเวลาดังกล่าวเป็นการกำหนดระยะเวลาโดยรวมของแต่ละกระบวนการเท่านั้น ไม่ได้กำหนดระยะเวลาของแต่ละกระบวนการแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน เช่น กระบวนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรกรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จของงานโดยใช้ระยะเวลาโดยรวมทั้งหมด 10 เดือน แต่ในทางปฏิบัติผู้วิจัยเห็นว่าไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากปัจจุบันมีจำนวนปริมาณคำขอที่ยังคงค้างอยู่เป็นจำนวนมากประกอบกับมีคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ยื่นเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวนมากทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจปฏิบัติและดำเนินการ ได้ทันภายในเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาก็ยังหมายเหตุไว้ท้ายประกาศว่าการกำหนดกรอบระยะเวลาจะผันแปรไปตามระยะเวลาการพิจารณา ความยากง่าย หรือความซับซ้อนของคำขอหรือการขอข้อมูลจากผู้ขอ รวมทั้งการขอให้ผู้ยื่นคำขอหรือคำร้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และการรับผิดชอบงานหลายเรื่องของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ถึงแม้ว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาจะกำหนดกรอบระยะเวลาแล้วเสร็จของงานไว้ก็ตามแต่จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ยังคงเดิมและปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น ๆ การกำหนดกรอบระยะเวลาที่ไม่เป็นประโยชน์ ทำให้ไม่สามารถยกระดับการพัฒนาการให้บริการได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 จ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตรเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการที่ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญตอนหนึ่งหากกรมทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งขั้นตอนการทำงานควบคู่กับมีบุคลากรซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้กระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์ขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.2 ปัญหาระยะเวลาในการยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แล้วเห็นว่า กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญา กฎหมายเพียงกำหนดหลักเกณฑ์ของการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ในมาตรา 65 จ โดยได้วางหลักไว้ว่า ภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ก็ได้

เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี

เมื่ออธิบดีพิจารณารายงานการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสองแล้ว เห็นว่าการประดิษฐ์นั้นมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่อธิบดีมีคำวินิจฉัย

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีมีคำสั่งให้สอบสวนข้อเท็จจริงและแจ้งคำสั่งให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบ เพื่อยื่นคำแถลงแสดงเหตุผลของตนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และอธิบดีจะเรียกให้บุคคลใดมาให้อภัยคำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใดเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อได้สอบสวนข้อเท็จจริงเสร็จแล้ว ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าการประดิษฐ์นั้นไม่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ ให้อธิบดีทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อสั่งเพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้น และแจ้งให้ผู้ขอให้ตรวจสอบและผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่ง

การฟ้องเพิกถอนอนุสิทธิบัตรมาตรา 65 นว วรรคสอง กำหนดให้บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นก็ได้

จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว ไม่มีบทบัญญัติโดยชัดแจ้งกำหนดว่าภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ก่อนที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลหรือไม่ หรือในกรณีที่เมื่อมีการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ แต่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลได้หรือไม่ ทำให้ในทางปฏิบัติหากมีการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร โดยยังไม่มีการขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ หรือมีการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์แล้วแต่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ ทำให้ศาลต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์โดยที่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรยังไม่ได้ตรวจสอบการประดิษฐ์เอง ทำให้การพิจารณาคดีของศาลไม่เป็นการพิจารณาคดีเพื่อตรวจสอบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาในการตรวจสอบการประดิษฐ์

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตรกำหนดให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ภายในระยะเวลา 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร โดยอาจเลือกขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ หรือฟ้องศาล

ขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสองก็ได้ ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะฟ้องคดีต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสองโดยไม่ขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ย่อมทำให้ขัดต่อหลักการที่ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า กระทำการถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ แต่เมื่อไม่มีการขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์โดยฟ้องคดีต่อศาลให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร จึงทำให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์แทนกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรและตรวจสอบการประดิษฐ์

ปัญหาต่อมาคือ การที่มาตรา 65 ฉ บัญญัติกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรแล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียก็ไม่สามารถที่จะขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้อีก โดยมีสิทธิอีกทางหนึ่ง คือ ฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามมาตรา 65 นว จึงทำให้เกิดปัญหาว่า หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิดำเนินคดีบุคคลอื่นหลังจากพ้น 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรแล้ว บุคคลผู้ถูกดำเนินคดีย่อมไม่อาจร้องขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ได้ คงมีอำนาจเพียงฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว เท่ากับเป็นการผลักภาระหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบการประดิษฐ์มาเป็นภาระของผู้ถูกดำเนินคดีที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่า การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามมาตรา 65 ทวิ จึงเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งย่อมทำให้ผู้ถูกดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์การประดิษฐ์ดังกล่าว ทั้งนี้ หากผู้ถูกดำเนินคดีไม่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่จะมีความสามารถเพียงพอที่จะพิสูจน์การประดิษฐ์ได้ ย่อมทำให้ได้รับความเสียหายและอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพได้ หากถูกดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้ การที่เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปี ตามมาตรา 65 ฉ แล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะต้องฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลเท่านั้น อันเป็นการขัดต่อหลักการที่ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า กระทำการถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ แต่เมื่อไม่มีการขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์โดยฟ้องคดีต่อศาลให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร จึงถือเสมือนว่าเป็นการกำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์แทนกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งการที่ไม่แยกการตรวจสอบการประดิษฐ์จากการ

พิจารณาพิพากษาคดีของศาลในกรณีดังกล่าวทำให้ผู้ที่ถูกบังคับใช้สิทธิจะต้องต่อสู้คดีในชั้นศาลระหว่างถูกบังคับใช้สิทธิเท่านั้น โดยไม่อาจให้รัฐตรวจสอบการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรก่อนได้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดระยะเวลาให้ผู้มีส่วนได้เสียขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ในอนุสิทธิบัตรเป็นการกำหนดระยะเวลาที่สั้นไป เพราะหากพินกำหนดระยะเวลา 1 ปีแล้วทำให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา 65 นว เท่านั้น ดังนั้นกฎหมายไม่ควรที่จะกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ควรจะกำหนดให้สิทธิของผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ทุกช่วงเวลาก่อนที่จะขอให้ศาลเพิกถอนตามมาตรา 65 นว ซึ่งเป็นการกำหนดในลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศที่กำหนดให้สำนักสิทธิบัตรต้องเป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนที่จะให้ศาลเป็นผู้พิจารณา เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบการประดิษฐ์ อีกทั้งยังเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบการประดิษฐ์ ศาลควรจะมีหน้าที่พิจารณาเพียงตรวจสอบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น หรือศาลทำหน้าที่เป็นผู้ใช้ดุลพินิจตรวจสอบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์มีประสิทธิภาพมากกว่าและศาลเป็นเพียงผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาตรวจสอบหรือกั้นการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาอีกชั้นตอนหนึ่งเพื่อให้ระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์ของกฎหมายประเทศไทยมีประสิทธิภาพและชอบธรรมอย่างแท้จริง

ประเด็นปัญหาต่อมาก็คือ กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 น กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์โดยใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจนนั้น เนื่องจากตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 สัตต กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรให้มีอายุการคุ้มครอง 6 ปีนับแต่วันขอรับอนุสิทธิบัตรในราชอาณาจักร และผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอต่ออายุอนุสิทธิบัตร ได้สองคราวมีกำหนดคราวละสองปี โดยให้ยื่นคำขอต่ออายุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุเมื่อได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นยังคงจดทะเบียนอยู่จนกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนว่าการขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์จะต้องมีการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ใช้ระยะเวลาที่ไม่นานเนื่องจากอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนมีช่วงระยะเวลาในการแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรที่สั้นกว่าสิทธิบัตร ซึ่งผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องใช้สิทธิของตนในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร

ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามอนุสิทธิบัตรภายในระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครอง จากการที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยอมเปิดเผยการคิดค้นประดิษฐ์ต่อสาธารณชนและกฎหมายตอบแทน โดยการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้น ในกรณีที่มีการร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์จึงควรกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ไม่นานทำให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีระยะเวลาในการแสวงหาประโยชน์จากอนุสิทธิบัตรได้มากที่สุดเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้ให้สังคมได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในอนุสิทธิบัตรนั้น อีกทั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์จะต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากร คือ บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อรองรับในการตรวจสอบการประดิษฐ์ อาจจะเพิ่มจำนวนบุคลากร เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์สามารถดำเนินไปได้ด้วยความคล่องตัวและรวดเร็ว

สรุปได้ว่าการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้สองวิธีหากอยู่ภายในระยะเวลา 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจเลือกขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสองก็ได้ ทั้งนี้ หากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรา 65 ฉ แล้วก็ไม่อาจฟ้องคดีต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว วรรคสองได้อีก บุคคลผู้มีส่วนได้เสียต้องดำเนินการตามกระบวนการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ให้เสร็จสิ้นจึงจะมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร โดยฟ้องคดีต่อศาลตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา 72 และมาตรา 74

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ผู้มีส่วนได้เสียควรจะต้องร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ก่อนที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลตามสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว ดังนั้น พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ควรกำหนดให้ต้องมีการตรวจสอบการประดิษฐ์ทุกกรณีแม้ว่าจะเกิน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ก่อนที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว

กรณีศึกษาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297-18298/2556¹²⁹

กรณีศึกษาที่ 1 คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ ทป.103/2550, ทป.11/2553

คดีหมายเลขแดงที่ ทป.54,56/2555

นางวาสนี สุวรรณสิทธิ์ โจทก์

ระหว่าง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ 1

นายนิธิศ ลิ้มสกุล ที่ 2 จำเลย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส.เซฟ ออยล์ โจทก์

ระหว่าง

นายนิธิศ ลิ้มสกุล ที่ 1

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ 2 จำเลย

คดีทั้งสองสำนวนนี้ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางสั่งรวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน โดยให้เรียกโจทก์ในสำนวนแรกว่าโจทก์ที่ 1 โจทก์ในสำนวนหลังว่าโจทก์ที่ 2 จำเลยที่ 1 ในสำนวนแรกว่าจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 1 ในสำนวนหลังว่า จำเลยที่ 2

สำนวนแรกโจทก์ที่ 1 ฟ้องว่า โจทก์ที่ 1 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตร “ตู้จำหน่ายของเหลวแบบหยอดเหรียญ” ซึ่งได้รับการจดทะเบียนตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2925 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2549 และได้ดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายในชื่อทางการค้าและเครื่องหมายการค้าว่า มินิปั๊มส์ (Minipump) ในนามบริษัทวี.ที.เอส.มินิปั๊มส์ จำกัด มียอดการจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ จำเลยที่ 2 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตร “เครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิง” อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ซึ่งการประดิษฐ์ตามข้อเท็จจริงสาระสำคัญและเป็นการประดิษฐ์ที่มีการใช้และผลิตจำหน่ายแพร่หลายแล้วก่อนจำเลยที่ 2 ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 จึงไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ไม่สามารถขอรับอนุสิทธิบัตรได้ จึงเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โจทก์ที่ 1 เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เนื่องจากจำเลยที่ 2 ได้กล่าวอ้างสิทธิตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เนื่องจากจำเลยที่ 2 ได้กล่าวอ้างสิทธิตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ที่ไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ มาแจ้งความดำเนินคดีแก่โจทก์ที่ 1 โดยอ้างว่าโจทก์ที่ 1 ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่เป็นความจริง เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 1 ทำให้โจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหาย ขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ทั้งหมดหรือบางส่วน และให้จำเลยที่ 1 เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ทันทีเมื่อคดีถึงที่สุด หากไม่ดำเนินการให้ถือคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสอง

¹²⁹ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.

ส่วนสำนวนหลังโจทก์ที่ 2 ฟ้องว่า เมื่อประมาณปี 2547 นายณัฐวัฒน์ สนามพล ประกอบธุรกิจผลิตเครื่องจำหน่ายน้ำมันอัด โนมัติ โดยได้ต้นแบบแนวคิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและภาคพื้นเอเชีย ต่อมาได้จัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด โจทก์ที่ 2 เพื่อผลิตจำหน่ายหรือมีไว้ซึ่งสินค้าที่มีรูปลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับสินค้าของจำเลยที่ 2 ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร ซึ่งความจริงการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ เพราะเครื่องดังกล่าวได้มีการเผยแพร่ จำหน่ายและให้บริการเติมน้ำมันเชื้อเพลิงในต่างประเทศมานานแล้ว จึงเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ จำเลยที่ 2 ร้องทุกข์กล่าวหาว่าโจทก์ที่ 2 ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ที่ 2 ถูกค้น ยึด นอกจากนี้ จำเลยที่ 2 ชัดขวางการผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ซึ่งเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงของจำเลยที่ 2 ด้วยการแจ้งข่าวให้ลูกค้าของโจทก์ที่ 2 สับสนและดำเนินคดีโจทก์ที่ 2 โจทก์ที่ 2 จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว ในการขอให้ศาลเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 และภายหลังที่อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ได้รับการจดทะเบียน ปรากฏว่ามีผู้ยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ ซึ่งอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยที่ 35/2552 ว่า การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม แต่จากรายงานการตรวจค้นเพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบอนุสิทธิบัตรเอกสารท้ายคำฟ้องหมายเลข 9 ในส่วนข้อเท็จจริงเห็นได้ชัดเจนว่า จำเลยที่ 2 นำงานที่ปรากฏอยู่แล้วในต่างประเทศมาขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลเดิมในแฟ้มจดทะเบียนในกรณีสิทธิบัตรต่างประเทศ แต่อ้างคำแถลงของจำเลยที่ 2 เป็นสำคัญในการทำคำวินิจฉัย ขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 และพิพากษาว่าจำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิตามกฎหมายในอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930

จำเลยทั้งสองสำนวนให้การและแก้ไขคำให้การในทำนองเดียวกันว่า โจทก์ที่ 1 และที่ 2 ไม่มีอำนาจฟ้องเนื่องจากโจทก์ที่ 1 และที่ 2 ไม่มีส่วนได้เสียการดำเนินการจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 1 เป็นไปตามขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรก่อนการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรชอบด้วยกฎหมายแล้ว โดยการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 แตกต่างจากการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วเนื่องจากมีระบบการทำงานที่แตกต่างกัน ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ 1 และที่ 2 เป็นการกล่าวอ้างเลื่อนลอยไม่ได้แสดงหลักฐานให้เห็นว่าเป็นอย่างไร และภายหลังจำเลยที่ 1 ออกอนุสิทธิบัตรให้แก่จำเลยที่ 2 โจทก์ที่ 1 และจำเลยที่ 2 ได้ยื่น

คำขอให้จำเลยที่ 1 ตรวจสอบการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 และอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2925 ของโจทก์ที่ 1 ซึ่งเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร และเรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างขั้นตอนการตรวจสอบพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำการตรวจสอบตามขั้นตอนตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ณ การที่โจทก์ที่ 1 ฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 โดยที่ยังอยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 1 โจทก์ที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้อง จำเลยที่ 1 ดำเนินการตรวจสอบการออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ตามขั้นตอนตามกฎหมาย คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 ว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เป็นการผลิตขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม เป็นการชอบแล้วและเป็นที่สุดตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 72 ขอให้ยกฟ้อง

ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศวินิจฉัยแล้วเห็นว่า การขอรับอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดเงื่อนไขในวิธีการได้มาและการสิ้นสุดด้วยการปฏิเสธคำขอหรือการให้เพิกถอนซึ่งอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ไว้ในหมวด 3 ทวิ ซึ่งมีเงื่อนไขในกระบวนการพิจารณาคำขอรับอนุสิทธิบัตรแตกต่างหากจากการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการประดิษฐ์และสิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรการประดิษฐ์ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 2 โดยมีข้อกำหนดในกระบวนการพิจารณาและการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรโดยฝ่ายพนักงานเจ้าหน้าที่ น้อยกว่ากระบวนการพิจารณาคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และให้ความคุ้มครองในสิทธิตามอนุสิทธิบัตรซึ่งมีระยะเวลาที่สั้นกว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ด้วยการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์ที่สามารถใช้ประยุกต์ได้ในทางอุตสาหกรรมตามมาตรา 65 ทวิ แล้วเสนอให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญารับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 เบื้อง โดยไม่ต้องตรวจสอบข้อคัดค้านในคำขอเสียก่อนดังเช่นคำขอรับสิทธิบัตรตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 31 และให้ความคุ้มครองสิทธิตามอนุสิทธิบัตรเพียง 6 ปี นับแต่วันขอรับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 สัตต ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ในเครื่องใช้ไม้สอยใหม่ ๆ (Utility Model) ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทางอุตสาหกรรมออกเปิดเผยสู่สังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทั่วไป แต่กฎหมายก็ได้สร้างกลไกกำหนดวิธีการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ภายหลัง โดยในช่วงระยะเวลาภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนและการออกอนุสิทธิบัตรให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเสื่อมเสียสิทธิในการแสวงหาประโยชน์ในสิ่งประดิษฐ์อันเนื่องมาจากที่บุคคลอื่นเป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้น

โดยตรง อาจร้องขอให้มีการตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 ฉ อันเป็นการสร้างสมดุลในกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการได้รับอนุสิทธิบัตรวิธีทางหนึ่งโดยกระบวนการภาครัฐซึ่งจะมีกลไกการตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาและของคณะกรรมการสิทธิบัตรและการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 72 และมาตรา 74 หรืออีกวิธีทางหนึ่งได้กำหนดให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการสามารถฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ หากอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์เพราะขาดความใหม่ตามมาตรา 65 ทวิ รวมถึงคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ไม่เป็นไปตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 นว ซึ่งกระบวนการใช้สิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรทั้งสองวิธีดังกล่าวเป็นกระบวนการทางเลือกหากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะใช้สิทธิยื่นขอให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ แล้ว ย่อมต้องผูกพันในกระบวนการที่ตนเลือกใช้สิทธิและไม่มีสิทธิที่จะนำคดีมาฟ้องศาลจนกว่ากระบวนการดังกล่าวจะสิ้นสุดและนำคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรา 72 และมาตรา 74 และไม่อาจนำเรื่องเดียวกันมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าวได้อีก เพราะหากนำคดีเรื่องเดียวกันมาฟ้องร้องได้อีกก็จะมีผลเท่ากับเป็นการอนุญาตให้มีการพิสูจน์สิทธิในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อน ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์ที่ 1 ต้องรอให้กระบวนการตรวจสอบพิสูจน์การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรว่ามีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ ตามที่โจทก์ที่ 1 ใช้สิทธิเลือกให้เสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงจะนำคดีฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้พิจารณาคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิบัตรตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา 72 และมาตรา 74 เมื่อปรากฏว่าในขณะที่ยื่นฟ้องยังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ได้มีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้โจทก์ที่ 1 ทราบ แต่โจทก์ที่ 1 มิได้อุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร อันเป็นขั้นตอนลำดับถัดไป คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นที่สุดตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง กรณีจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ แก่โจทก์ที่ 1 ที่จะนำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ได้อีก โจทก์ที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

จากการศึกษาคดีดังกล่าวข้างต้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297 – 18298/2556 วินิจฉัยว่ากระบวนการใช้สิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรทั้งสองวิธีดังกล่าวเป็นกระบวนการทางเลือกหากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะใช้สิทธิยื่นขอให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ แล้ว ย่อมต้องผูกพันในกระบวนการที่ตนเลือกใช้สิทธิและไม่มีสิทธิที่จะนำคดีมา

ฟ้องศาลจนกว่ากระบวนการดังกล่าวจะสิ้นสุดและนำคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรา 72 และมาตรา 74 และไม่อาจนำเรื่องเดียวกันมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าวได้อีก เพราะหากนำคดีเรื่องเดียวกันมาฟ้องร้องได้อีกก็จะมีผลเท่ากับเป็นการอนุญาตให้มีการพิสูจน์สิทธิในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อน

กรณีศึกษาที่ 2¹³⁰ คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ ทป.97/2555 คดีหมายเลขแดงที่ ทป.19/2557

นายสิทธิชานน ธนินเปรมอนันต์ หรือนิธิศ ลิ้มสกุล โจทก์

ระหว่าง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ 1

นายฉัฐวัฒน์ สนามพล ที่ 2

จำเลย

คดีนี้โจทก์ฟ้องว่าโจทก์เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์สำหรับเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาออกให้แก่โจทก์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2548 และได้รับความคุ้มครองตั้งแต่วันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรวันที่ 4 มีนาคม 2548 ถึงวันที่ 3 มีนาคม 2554 และโจทก์ได้ยื่นขอต่ออายุอนุสิทธิบัตรดังกล่าวแล้ว จึงได้รับความคุ้มครองถึงวันที่ 3 มีนาคม 2556 โดยโจทก์ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย เครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดหยอดเหรียญและสอดชนบัตรตามอนุสิทธิบัตรดังกล่าวในชื่อทางการค้าว่าบริษัทพัชร เพ็รส์ออยล์ จำกัด จำเลยที่ 2 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์สำหรับตู้จำหน่ายน้ำมันด้วยการหยอดเหรียญหรือสอดเข้าชนบัตรตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 โดยยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรดังกล่าวเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2552 และจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงพาณิชย์มีหน้าที่พิจารณาตรวจคำขอรับอนุสิทธิบัตรได้ประกาศโฆษณาเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 โดยจำเลยที่ 2 ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ตู้จำหน่ายน้ำมันด้วยการหยอดเหรียญหรือสอดเข้าของชนบัตรตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 จำเลยที่ 2 ผลิต ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ตู้จำหน่ายน้ำมันด้วยการหยอดเหรียญหรือสอดเข้าของชนบัตรดังกล่าว พร้อมทั้งโฆษณาเผยแพร่ตามสื่อสิ่งพิมพ์มาตั้งแต่ปี 2557 แล้ว กับทั้งจำเลยที่ 2 ยังลงข้อความโฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์อีกจำนวนมาก จึงถือได้ว่าการประดิษฐ์ตู้จำหน่ายน้ำมันด้วยการหยอดเหรียญหรือสอดเข้าของชนบัตรตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ของจำเลยที่ 2 ไม่ใช่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การที่จำเลยที่ 1 มีคำสั่งออกอนุสิทธิบัตรตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ให้แก่จำเลยที่ 2 จึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ โจทก์เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ของจำเลยที่ 2 เพราะได้แจ้งความดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยที่ 2 ก่อนที่จำเลยที่ 2 จะยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร

¹³⁰ แหล่งเดิม.

ดังกล่าว และการที่จำเลยที่ 1 ออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ให้แก่จำเลยที่ 2 นี้ทำให้โจทก์สูญเสียรายได้ทางการค้าเป็นจำนวนมาก เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2555 โจทก์ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ของจำเลยที่ 2 ว่ามีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ต่อจำเลยที่ 1 แล้วตามมาตรา 65 ฉ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ขอให้พิพากษาเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ที่ออกให้แก่จำเลยที่ 2 ทั้งนี้ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หากจำเลยที่ 1 และหรือจำเลยที่ 2 ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสอง

จำเลยที่ 1 ให้การและแก้ไขคำให้การว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะจำเลยที่ 1 มิได้กระทำการอันใดที่เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ จำเลยที่ 1 พิจารณาออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ให้แก่จำเลยที่ 2 โดยชอบตามขั้นตอนที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้แล้ว เนื่องจากกฎหมายระบุว่าพิจารณาออกอนุสิทธิบัตรนั้นให้กระทำโดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบว่าประดิษฐ์นั้นมีลักษณะตามที่มาตรา 65 ทวิ กำหนดไว้หรือไม่ภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร การดำเนินการของจำเลยที่ 1 จึงเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2555 ผู้รับมอบอำนาจของโจทก์ได้ยื่นคำขอให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ วรรคหนึ่ง แล้ว แต่อธิบดีของจำเลยที่ 1 และคณะกรรมการสิทธิบัตรยังมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ และอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 สมบูรณ์หรือไม่ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ 2 ให้การว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2555 ผู้รับมอบอำนาจของโจทก์ยื่นคำขอให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ วรรคหนึ่ง แล้ว แต่อธิบดีของจำเลยที่ 1 และคณะกรรมการสิทธิบัตรยังมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่ และอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 สมบูรณ์หรือไม่ จึงเป็นการที่โจทก์มิได้ปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของกฎหมาย และโจทก์ใช้สิทธิไม่สุจริตในการฟ้องคดีนี้ เนื่องจากการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของโจทก์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและไม่สามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ จำเลยที่ 2 เป็นผู้คิดค้นประดิษฐ์ตัวจำหน่ายน้ำมันด้วยการหยอดเหรียญหรือสอดของธนบัตรตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 อันเป็นการประดิษฐ์ใหม่ที่ประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ จำเลยที่ 1 ตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายระบุไว้แล้วจึงออกอนุสิทธิบัตรดังกล่าวให้แก่จำเลยที่ 2 อนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 จึงมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย โจทก์ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะฟ้องคดีนี้

เพราะอนุสิทธิบัตรของโจทก์เป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โจทก์จึงไม่ใช่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร โดยชอบ ขอให้ยกฟ้อง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ เนื่องจากโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง โดยโจทก์ได้ยื่นคำร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ และยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของจำเลยที่ 1 กระบวนการตามที่โจทก์เลือกใช้สิทธิยังไม่สิ้นสุด ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะดำเนินคดีนี้มาฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ดังกล่าว ตามมาตรา 65 นว วรยศอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร เพราะอาจทำให้เกิดกรณีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในประเด็นเดียวกัน คือ การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ของจำเลยที่ 2 มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ เมื่อโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง กรณีไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือไม่

จากการศึกษาคดีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายมิได้กำหนดไว้ชัดเจนจะต้องดำเนินการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนฟ้องคดีต่อศาล แต่คำพิพากษาในคดีดังกล่าววินิจฉัยในทำนองว่าเมื่อโจทก์เลือกที่จะใช้สิทธิขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ แล้ว และจำเลยที่ 1 ยังไม่มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 6183 ของจำเลยที่ 2 จึงเป็นกรณีที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ที่ขอให้ตรวจสอบความถูกต้องของลักษณะการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทวิ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรได้ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดี ถ้าไม่อุทธรณ์ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จึงจะถือว่าคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีเป็นที่สุดตามมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ซึ่งมาตรา 74 ได้กำหนดต่อไปด้วยว่า เมื่อคณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลไปยังผู้อุทธรณ์ และคู่กรณี หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตรแล้วแต่กรณี คู่กรณีฝ่ายใดไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้น มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ถ้าไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว จึงให้ถือว่าคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิบัตรเป็นที่สุด อันเป็นขั้นตอนการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรที่รัฐออกให้ควรต้องมีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสังคมที่เป็นการถ่วงดุลเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น มาตรการบังคับใช้สิทธิ หรือ มาตรการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ออกโดยไม่สมบูรณ์ ดังนั้น ควรมีมาตรการบังคับใช้สิทธิเพื่อมิให้อนุสิทธิบัตรที่ออกไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ อนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์

รัฐไม่ควรที่จะละเลยให้อนุสิทธิบัตรนั้นมีผลบังคับใช้ได้ทางกฎหมายอันจะทำให้กระทบต่อสังคมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบภายหลังจากที่ได้ออกอนุสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไปแล้ว หากพบความไม่สมบูรณ์ก็จะได้มีการเพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าวได้ ทำให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่สามารถนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ไปบังคับใช้สิทธิกับบุคคลอื่น ซึ่งทำให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้ถูกดำเนินคดี

ดังนั้น การฟ้องคดีขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลจึงควรเป็นกรณีที่ได้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์โดยพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว เนื่องจากหากยังไม่มีการขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์และนำคดีมาฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลย่อมทำให้ศาลต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรไม่ได้เป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์ซึ่งเห็นได้ว่าการพิจารณาดีของศาลไม่เป็นการพิจารณาดีเพื่อตรวจสอบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ แม้ว่าจะเกินภายในระยะเวลา 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตรแล้ว เพื่อให้ฟ้องคดีขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเป็นการพิจารณาดีเพื่อตรวจสอบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ จึงควรต้องมีการตรวจสอบการประดิษฐ์โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประดิษฐ์ก่อนที่จะนำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว เช่นกัน

4.4 ปัญหากการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหาย

จากการที่ได้ศึกษาปัญหากการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับการจดทะเบียนผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 36 อีกทั้งผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรได้โดยมีสิทธิเรียกค่าเสียหาย ให้หยุดการกระทำละเมิด และขอให้ผู้กระทำละเมิดอนุสิทธิบัตรชดใช้ค่าเสียหายหรือฟ้องขอให้ศาลลงโทษฐานละเมิดอนุสิทธิบัตร ดังนั้น ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงมีสิทธิดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาต่อผู้ละเมิดได้

ในเรื่องของการเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิดอนุสิทธิบัตร กฎหมายต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิขอให้ผู้ละเมิดหยุดกระทำละเมิด การกระทำละเมิดโดยประมาทหรือโดยจงใจทำให้เกิดความรับผิดในการชดใช้ค่าเสียหาย การเยียวยาความเสียหายอื่น ๆ รวมถึงการทำลายสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร และในการฟ้องคดีต่อศาลผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องเสนอ

พยานหลักฐานต่อศาลว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ และระหว่างการพิจารณาคดีโดยทั่วไปแล้วจะมีการร้องขอให้มีการตรวจสอบว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และมีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นหรือไม่ และมีโอกาสน้อยที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะได้รับอนุญาตจากศาลเกี่ยวกับคำสั่งห้ามชั่วคราวก่อนพิพากษา อีกทั้งในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถที่จะพิจารณาพิพากษาในประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและการละเมิดอนุสิทธิบัตร โดยผลการพิจารณาพิพากษาอาจมีความเห็นแตกต่างจากสำนักสิทธิบัตรได้ โดยปกติแล้วผู้ทรงอนุสิทธิบัตรในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะไม่นำคดีมาฟ้องต่อศาลเนื่องจากศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ชำระค่าใช้จ่ายอย่างสูงในการฟ้องคดีให้กับผู้ที่ถูกฟ้องว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร จึงทำให้เป็นสิ่งยับยั้งไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นำคดีมาฟ้องต่อศาลแต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าในกรณีที่ฟังได้ว่ามีการละเมิดอนุสิทธิบัตร ศาลก็กำหนดค่าเสียหายให้ไม่มาก ซึ่งโดยทั่วไปจะน้อยกว่าค่าทนายความทำให้ไม่มีความคุ้มค่าที่จะฟ้องคดี

ส่วนเครื่องรัฐออสเตรเลียนั้น โดยปกติค่าเสียหายที่ศาลเครื่องรัฐออสเตรเลียนจะพิพากษาให้นั้นมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งน้อยกว่าค่าพิพากษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนวัตกรรมแพ็คเกจซึ่งฟ้องว่าจำเลยละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรมศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนวัตกรรมชำระค่าเสียหายให้แก่จำเลย

สำหรับประเทศไทยการดำเนินคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรพบว่าการกระทำอันเข้าลักษณะเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตรและไม่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงต้องบังคับใช้สิทธิทางศาล ขอให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย อีกทั้งผู้ทรงอนุสิทธิบัตรยังมีสิทธิดำเนินคดีอาญาต่อผู้ละเมิดเพื่อลงโทษผู้ละเมิดตามกฎหมาย ซึ่งประเด็นปัญหาข้อพิพาทในคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรในการดำเนินคดีอนุสิทธิบัตรศาลอาจกำหนดประเด็นปัญหาที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้

- (1) โจทก์เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรหรือไม่ มีอำนาจฟ้องหรือไม่
- (2) อนุสิทธิบัตรของโจทก์ออกโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- (3) ฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่
- (4) จำเลยกระทำละเมิดอนุสิทธิบัตรโจทก์หรือไม่
- (5) ค่าเสียหายมีเพียงใด

ดังนั้น อนุสิทธิบัตรที่ถูกละเมิดได้นั้นต้องเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ ซึ่งกรณีดังกล่าวผู้ที่ถูกอ้างหรือถูกดำเนินคดีมีสิทธิที่จะปฏิเสธหรือต่อสู้คดีได้ว่าอนุสิทธิบัตรออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงมีหน้าที่ต้องนำเสนอสืบด้วยการประดิษฐ์ของตนเข้าตามเงื่อนไขที่จะ

ได้รับอนุสิทธิบัตร หากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรไม่สามารถนำสืบได้ว่าอนุสิทธิบัตรของตนสมบูรณ์ ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์นั้นได้

ซึ่งกรณีดังกล่าวถึงแม้ว่า ผู้ที่ถูกกล่าวอ้างหรือถูกดำเนินคดีจะมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีว่า อนุสิทธิบัตรดังกล่าวไม่สมบูรณ์หรือฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาลเนื่องจากไม่เป็นการ ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว แต่ผู้ที่ถูกดำเนินคดีย่อม ได้รับความเสียหายจากการถูกดำเนินคดีโดยอาจถูกยึด อาศัย สิ่งของที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิด อนุสิทธิบัตร หรือใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร ห้ามผลิตผลิตภัณฑ์ที่อ้างว่าละเมิด อนุสิทธิบัตร หรืออาจถูกจับ ขัง คั่น และหากไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวย่อมต้องเสียเสรีภาพ ทั้งนี้ ผู้ถูกดำเนินคดีอาจไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตร แม้ว่าจะปรากฏว่า อนุสิทธิบัตรที่ใช้ในการบังคับใช้สิทธิจะเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ หากผู้ถูกดำเนินคดีไม่ สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำการประดิษฐ์ที่ไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่มา ขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อบังคับใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ประเด็นปัญหานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายควรจะ กำหนดให้มีการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ถูกดำเนินคดีด้วยหรือไม่ หากในภายหลัง ปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ เพราะก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ถูกดำเนินคดีซึ่งต้อง เสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี อีกทั้งยังเสียสิทธิเสรีภาพในการถูกจับ ขัง และคั่น ดังนั้น กฎหมายควรจะเยียวยาให้กับผู้ถูกดำเนินคดีหรือไม่ หากปรากฏในภายหลังว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ ไม่สมบูรณ์ ซึ่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความ รับผิดชอบของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต่อบุคคลอื่นที่เสียหาย จึงต้องบังคับตามกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่ง อาจยากต่อผู้ที่เสียหายที่จะพิสูจน์ว่าผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกระทำละเมิดและผู้ที่ถูกบังคับใช้สิทธิได้รับความเสียหายเพียงใด เนื่องจากเป็นการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาเรื่องการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหายของต่างประเทศนั้น พบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิขอให้ผู้ละเมิดหยุดกระทำ ละเมิด การกระทำละเมิดโดยประมาทหรือโดยจงใจทำให้เกิดความรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหาย การเยียวยาความเสียหายอื่น ๆ รวมถึงการทำลายสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตรหรือเครื่องมือที่ใช้ใน การผลิตสินค้าที่ละเมิดอนุสิทธิบัตรในการฟ้องคดีต่อศาลนั้นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องเสนอ พยานหลักฐานต่อศาลว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์และศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถที่จะ พิพากษาในประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและการละเมิดอนุสิทธิบัตร โดยปกติแล้วผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะไม่นำคดีมาฟ้องต่อศาลเนื่องจากศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรง อนุสิทธิบัตรนำคดีมาฟ้องหากฟังได้ว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องชำระ ค่าเสียหายก่อนข้างสูงให้กับผู้ที่ถูกฟ้องว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร และถึงแม้จะฟังได้ว่าละเมิด

อนุสิทธิบัตร ศาลก็กำหนดค่าเสียหายให้ไม่มากและไม่คุ้มค่ากับค่าทนายความ ส่วนเครือรัฐออสเตรเลียกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมต้องชำระค่าเสียหายให้แก่จำเลยหากผู้ทรงสิทธิบัตรนวัตกรรมแพ้กคดีซึ่งฟ้องว่าจำเลยละเมิดสิทธิบัตรนวัตกรรม โดยศาลจะพิพากษาให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนวัตกรรมชำระค่าเสียหายให้แก่จำเลย แต่ประเทศไทยกำหนดเพียงว่าการกระทำใดเข้าลักษณะเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตรผู้ทรงอนุสิทธิบัตรสามารถบังคับใช้สิทธิโดยฟ้องต่อศาลขอให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายได้ แต่ประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีฐานละเมิดอนุสิทธิบัตรหากภายหลังปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบวิธีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดลิขสิทธิ์ในคดีลิขสิทธิ์เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับวิธีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีสิทธิบัตรเพื่อเป็นแนวทางในการเยียวยาผู้ถูกฟ้องว่าละเมิดอนุสิทธิบัตรหากในที่สุดศาลวินิจฉัยว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์โดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นว่าได้กฎหมายกำหนดให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างกว้างขวาง โดยในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ถึง 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

- (1) ค่าเสียหายตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย
- (2) ค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์
- (3) ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ

เมื่อพิจารณาค่าเสียหายที่เจ้าของลิขสิทธิ์พึงได้รับการเยียวยาหรือชดใช้จากการละเมิดลิขสิทธิ์ตามข้อ (1) ค่าเสียหายตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรเป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายโดยศาลคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย กล่าวคือ การกำหนดตามความร้ายแรงของความเสียหายเป็นกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วถึงความร้ายแรงที่เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องเสียหายจากการถูกละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ซึ่งต้องเป็นความเสียหายโดยตรงจากการละเมิดลิขสิทธิ์เสมือนหนึ่งเป็นการได้รับการเยียวยาหรือชดใช้ค่าเสียหายให้ใกล้เคียงกับความเสียหายที่ได้รับหรือทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมมากที่สุด ในการนี้ศาลจะต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของความ

เสียหาย ไม่ใช่ความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิดดังคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคหนึ่ง

สำหรับค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์¹³¹ ตามข้อ (2) หมายถึง ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ควรจะได้รับตามปกติจากการใช้สิทธิที่นั้น และผลประโยชน์ดังกล่าวต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำละเมิดของจำเลย เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงและมองเห็นได้ และยังหมายความรวมถึงผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เช่น ค่าขาดรายได้จากการโอนขายลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ ค่าขาดรายได้และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพื่อรักษาประโยชน์ ความเสียหายต่อชื่อเสียงทางการค้า เป็นต้น

ส่วนข้อ (3) ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ค่าตอบแทนวิชาชีพทนายความ ค่าบำเหน็จรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแส เป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ ค่าใช้จ่ายในการจ้างนักสืบไปต่อซื้อสินค้า ค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ของกลาง ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของพยาน โจทก์ เป็นต้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7206/2542¹³² โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม สิ่งบันทึกเสียงและงานศิลปกรรมภาพพิมพ์ (ปกเทป) ในผลงานเพลงอัลบั้มจำนวน 19 ชุด จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์โดยการทำซ้ำ โฆษณา และนำออกจำหน่ายเพื่อการค้า ซึ่งสิ่งบันทึกเสียงโดยจำเลยรู้อยู่แล้วว่าละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุก 9 เดือน ปรับ 18,000 บาท รอกการลงโทษจำคุกไว้ 2 ปี และให้จ่ายค่าปรับแก่ผู้เสียหาย กิ่งหนึ่ง และโจทก์ขอคิดค่าเสียหายต่อชื่อเสียงทางการค้า 30,000 บาท ค่าขาดรายได้ 51,570 บาท ค่าจ้างสำนักงานทนายความในการดูแลลิขสิทธิ์ ซึ่งต้องใช้นักสืบทนายความในการจับจำเลย เสียค่าตอบแทนวิชาชีพ 40,000 บาท และค่าบำเหน็จรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแส 30,000 บาท รวมค่าเสียหาย 151,570 บาท

กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ขอให้ผู้กระทำละเมิดต่อโจทก์ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ทั้งค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายตามที่โจทก์ร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายนั้น โจทก์ต้องนำสืบให้ได้ว่าโจทก์เสียหายอย่างไรซึ่งเป็นภาวะการพิสูจน์ของโจทก์ หากข้อเท็จจริงฟัง

¹³¹ จาก ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต) (น. 64), โดย สารินุตร วงศาสนธิ์, 2543, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

¹³² จาก รวมคำพิพากษาศาลฎีกา คดีลิขสิทธิ์ (น. 307), โดย ศูนย์วิชาการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง, 2553, กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ได้ตามที่โจทก์นำสืบ ศาลจะพิจารณากำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ตามที่โจทก์ร้องขอมาตามคำขอท้ายฟ้อง แต่ถ้าหากโจทก์ไม่สามารถนำสืบได้ว่าโจทก์เสียหายอย่างไร ศาลก็จะไม่พิจารณาค่าเสียหายส่วนนั้นให้แก่โจทก์ได้หรือศาลอาจจะพิจารณาค่าเสียหายส่วนนั้นให้แก่โจทก์โดยพิจารณาตามความร้ายแรงของพฤติการณ์แห่งการกระทำ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีนี้ กรณีโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายทางการค้า โจทก์อ้างว่าการกระทำของจำเลยทำให้ประชาชนเข้าใจผิดถึงที่มาของแหล่งผลิตหรือผลผลิตหรือลิขสิทธิ์ในคุณลักษณะของสินค้าโจทก์ และหลงเข้าใจว่าผลงานของโจทก์เป็นผลงานคุณภาพต่ำไม่มีคุณภาพ และขาดความเชื่อถือในชื่อเสียงในทางการค้าที่มีต่อโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อชื่อเสียงในทางการค้าของโจทก์ได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำบอกความพยาน โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา มิใช่ผู้เชี่ยวชาญ ยังไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่า เทปเพลงของกลางที่จำเลยนำออกจำหน่ายมีคุณภาพไม่ดีอย่างไร ทั้งโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอื่นใด นอกจากนี้มาสนับสนุนให้ศาลเห็นตามที่โจทก์กล่าวอ้างข้างต้น โจทก์จึงไม่อาจเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่โจทก์ต้องจ้างนักสืบและทนายความเพื่อรักษาประโยชน์ และรางวัลนำจับ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์มิได้นำสืบว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างไรในการบังคับตามสิทธิของโจทก์ที่จะต้องดำเนินการกับจำเลย อีกทั้งตามเอกสารก็เป็นเพียงหนังสือที่ทนายความมีถึงโจทก์เพื่อขอเบิกค่าใช้จ่าย แต่โจทก์ไม่มีหลักฐานการจ่ายเงินจำนวนดังกล่าวมานำสืบแสดงต่อศาล การที่ศาลชั้นต้นกำหนดค่าเสียหายอันเป็นค่าขาดรายได้และค่าใช้จ่ายในการดูแลสิทธิประโยชน์ของโจทก์จำนวน 35,000 บาท นั้น จึงชอบด้วยเหตุผลแล้ว

ดังนั้น อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจนอกจากจะพิจารณาถึงความร้ายแรงของความเสียหายแล้ว ยังให้อำนาจศาลในการกำหนดความเสียหายอื่นที่โจทก์พึงได้รับด้วยและขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณา เช่น ค่าเสียหายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิ ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณาค่าทนายความ (Attorney's fees) ศาลอาจจะพิจารณาความสามารถและชื่อเสียงของทนายความ ค่าจ้างทนายความที่แท้จริง ปริมาณงานที่ทำ และผลสำเร็จในการว่าความ เป็นต้น และที่สำคัญเป็นหน้าที่หรือภาระของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์และนำสืบให้ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายจริง

ทั้งนี้ นอกจากศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรแล้ว พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 76 ได้บัญญัติว่า “ค่าปรับที่ได้ชำระตามคำพิพากษา ให้จ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกินจำนวนเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงได้รับแล้วนั้น”

บทบัญญัติมาตรา 76 นี้ ให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในเงินค่าปรับที่จ่ายได้ชำระตามคำพิพากษาจำนวนหนึ่งเพื่อบรรเทาความเสียหายและให้ถือว่าเป็นการชดใช้ในทางแบ่งส่วนหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติพิเศษ ซึ่งไม่เกี่ยวกับค่าฟ้องในคดีอาญา และไม่มีกฎหมายใดบังคับให้โจทก์ต้องระบุงเงินค่าปรับดังกล่าวในคำขอทำยฟ้องคดีอาญา โจทก์ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิขอรับเงินค่าปรับที่จ่ายชำระตามคำพิพากษาถึงหนึ่งได้แม้จะมีได้ขอไว้ทำยฟ้องและศาลมิได้พิพากษาให้จ่ายแก่ก็ตาม¹³³ ดังนั้น ค่าเสียหายในส่วนนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นการเยียวยา ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ถึงแม้ว่าค่าปรับในส่วนนี้อาจจะเป็นเงินเพียงจำนวนน้อยกับความเสียหายที่โจทก์ได้รับแต่ก็ถือได้ว่าเป็นการเยียวยาเสมือนหนึ่งเป็นการชดใช้ในทางแบ่งส่วนหนึ่ง

หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดสิทธิบัตร

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2535 มาตรา 77 ตรี ได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายรวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรด้วย”

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้ฝ่าฝืนสิทธิตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึง ดังนี้

- (1) ความร้ายแรงของความเสียหาย
- (2) การสูญเสียประโยชน์
- (3) ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2535 มาตรา 77 ตรี กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 ที่ได้ศึกษาไว้ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น กรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนหรือจากการละเมิดสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร กฎหมายก็ได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยให้พิจารณาตามสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธินั้นด้วย

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาและการชดใช้ค่าเสียหายของประเทศไทยในเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ในการชดใช้เยียวยา ค่าเสียหายอันเกิดแต่การละเมิดลิขสิทธิ์และตาม

¹³³ ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (น. 89). เล่มเดิม.

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77 ตรี ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ทรงสิทธิบัตรเพื่อบรรเทาความเสียหายตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ทรงสิทธิบัตรพึงได้รับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการชดใช้เยียวยาค่าเสียหายเช่นนี้เป็นกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ หรือเป็นกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของเจ้าของงานมีอันลิขสิทธิ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เมื่อมีผู้มากระทำละเมิดสิทธิบุคคลดังกล่าวควรจะได้รับ การชดใช้เยียวยาความเสียหาย และการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายเพียงใดขึ้นอยู่กับพิสูจน์ความเสียหายประกอบกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลเพื่อให้เกิดความชอบธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ทรงสิทธิบัตร แต่กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต่อบุคคลที่ถูกบังคับใช้สิทธิหรือผู้ถูกดำเนินคดี หากทำที่สุดแล้วศาลวินิจฉัยว่าอนุสิทธิบัตรของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ เมื่อนำคดีขึ้นมาสู่ศาลเพื่อขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรจึงทำให้ผู้ที่ถูกฟ้องละเมิดอนุสิทธิบัตรต้องเสียหาย ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่ากรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน 2 กรณี ดังนี้

- (1) กรณีมีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย
- (2) กรณีมีการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

ผู้วิจัยเห็นว่าในกรณีที่มีการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ฝ่าฝืนสิทธิตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรได้ ตามที่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 77 ตรี รวมทั้งค่าเสียหายจากการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธินั้นด้วย อันเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะมีการละเมิดอนุสิทธิบัตร ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่กฎหมายสิทธิบัตรไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ถูกฟ้องคดีละเมิดอนุสิทธิบัตรได้รับการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายเช่นเดียวกับที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและเจ้าของลิขสิทธิ์จะพึงได้รับ ในกรณีที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรถึงแม้ว่าการใช้สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเป็นการใช้สิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายแต่อย่างไรก็ตามอนุสิทธิบัตรนั้นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงผู้ทรงอนุสิทธิบัตรอาจขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศโฆษณา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการฟ้องศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นได้ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว วรรคสอง หรือมีบุคคลใด ๆ กล่าวอ้างว่า

อนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์เนื่องจากออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ตามมาตรา 65 ณ วรยศสอง จากกรณีดังกล่าวหากปรากฏว่าผลการตรวจสอบการประดิษฐ์ คณะกรรมการสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยว่าอนุสิทธิบัตรดังกล่าวไม่สมบูรณ์ หรือศาลพิพากษาว่าอนุสิทธิบัตรดังกล่าวไม่สมบูรณ์ กฎหมายควรจะมีบทบัญญัติในเรื่องของการเยียวยาหรือการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิดหรือไม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวหากปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิบัตรวินิจฉัยแล้วเห็นว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ หรือศาลพิจารณาให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร เมื่อกฎหมายสิทธิบัตรไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ผู้ฟ้องหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิด ทำให้ผู้ที่ถูกดำเนินคดียอมได้รับความเสียหายจากการถูกดำเนินคดีโดยอาจถูกยึด อาศัย สิ่งของที่ถูกล่ามว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร หรือใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร ห้ามผลิตผลิตภัณฑ์ที่อ้างว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร หรืออาจถูกจับ ขัง คั่น และหากไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวย่อมต้องเสียสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งผู้ถูกดำเนินคดีดังกล่าวยังไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ซึ่งเป็นปัญหาที่ได้ศึกษาแล้วว่าทำให้บุคคลที่ถูกฟ้องละเมิดต้องเสียหาย ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายสิทธิบัตรในเรื่องการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิดหากปรากฏในภายหลังว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิด และเพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการเยียวยาความเสียหายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องเสนอพยานหลักฐานต่อศาลว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาของศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถที่จะพิจารณาพิพากษาประเด็นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรและการละเมิดอนุสิทธิบัตรและมีความเห็นแตกต่างจากสำนักสิทธิบัตร จึงทำให้เป็นสิ่งยับยั้งไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ฟ้องคดีต่อศาล เพราะหากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าอนุสิทธิบัตรเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิด ดังนั้นกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยควรกำหนดหลักเกณฑ์ค่าสินไหมทดแทนให้มีแนวทางเดียวกันกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 หรือพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77 ตรี และผู้ที่ถูกฟ้องละเมิดสามารถนำสืบความเสียหายที่เกิดขึ้นให้ศาลได้วินิจฉัยไปในคราวเดียวกันโดยไม่จำเป็นต้องนำไปฟ้องเป็นคดีใหม่อีกคดีหนึ่ง เพื่อสามารถนำวิธีการกำหนดค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์และคดีละเมิดสิทธิบัตรมาพิจารณาศึกษาเทียบเคียงประกอบกันเพื่อพิจารณาถึงแนวทางการเยียวยาของผู้ถูกฟ้องละเมิดสำหรับดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้ถูก

ฟ้องละเมิดนั้น ศาลควรจะนำหลักในเรื่องของความจงใจหรือการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมาพิจารณาถึงความร้ายแรงในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิดอนุสิทธิบัตรให้บุคคลดังกล่าวได้รับการเยียวยาจากความเสียหายที่ได้รับ ตัวอย่างเช่น การถูกฟ้องละเมิดนั้นทำให้ผู้ถูกฟ้องได้รับผลกระทบต่อธุรกิจ ถ้าหากผู้ถูกฟ้องได้รับการเยียวยาในเรื่องของค่าเสียหายจากการขาดรายได้จากการจำหน่ายเนื่องจากถูกฟ้องละเมิด ผู้ถูกฟ้องมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้บนพื้นฐานของราคาเต็มของสินค้าที่จำหน่าย หรือค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิในกรณี que ผู้ถูกฟ้องละเมิดต้องต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ว่าอนุสิทธิบัตรของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ เช่น จ่ายค่าตอบแทนวิชาชีพนายความในการต่อสู้คดี หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการหาพยานหลักฐานเพื่อต่อสู้คดี เป็นต้น หากในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องละเมิดสามารถนำสืบให้ศาลเห็นไปในคราวเดียวกันเลยว่าได้รับความเสียหายตามที่กล่าวอ้าง หรือถึงแม้ว่าผู้ถูกฟ้องละเมิดไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นได้ว่าได้รับความเสียหายหรือพยานหลักฐานที่ผู้ถูกฟ้องละเมิดไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายตามที่ผู้ถูกฟ้องละเมิดพิสูจน์ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลควรกำหนดค่าเสียหายให้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรได้ เพื่อเป็นการเยียวยาให้กับผู้ถูกฟ้องละเมิดในลักษณะเช่นเดียวกับที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรพึงได้รับด้วยอย่างน้อยทำให้ผู้ถูกฟ้องละเมิดได้กลับสู่ฐานะเหมือนยังไม่มีการถูกฟ้องว่ากระทำละเมิด การกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 จึงเหมาะสมและเป็นธรรม จึงสมควรเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิดที่ได้รับความเสียหาย

ตัวอย่างแนวคำวินิจฉัยคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีที่มีการบังคับใช้สิทธิในสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ และศาลวินิจฉัยว่าเป็นการละเมิดและไม่เป็นละเมิด

กรณีวินิจฉัยว่าเป็นละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2551 แม้จำเลยจะนำเจ้าพนักงานตำรวจไปค้นและดำเนินคดี (อาญา) โจทก์ในขณะที่จำเลยจดทะเบียนสิทธิบัตรไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่จำเลยออกแบบผลิตภัณฑ์รีวตะแกรงเหล็กโดยเลียนแบบจากที่มีเปิดเผยและแพร่หลาย การที่จำเลยยังขึ้นนำแบบผลิตภัณฑ์ที่เลียนแบบผลิตภัณฑ์ของผู้อื่น ไปจดทะเบียนทั้งที่รู้ว่าไม่มีสิทธิจึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ แม้สิทธิบัตรของจำเลยจะยังไม่ถูกเพิกถอนในขณะนั้นก็ตาม การที่จำเลยนำเจ้าพนักงานตำรวจไปค้นและดำเนินคดีอาญา โจทก์ในข้อหาละเมิดสิทธิบัตรที่ไม่ชอบของจำเลย จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ ในส่วนความเสียหายนั้นพยานหลักฐาน โจทก์ที่นำสืบล้วนไม่ได้ยืนยันความเสียหายที่แท้จริงของโจทก์ ในส่วนคดีอาญาก็เช่นกัน โจทก์ไม่ได้นำพยานหลักฐานให้พนักงานสอบสวนได้วิเคราะห์เพื่อแสดงว่าโจทก์ไม่ได้กระทำความผิดกฎหมาย ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ

การค้าระหว่างประเทศกลางกำหนดค่าเสียหาย 3,000,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จึงเหมาะสมแล้ว

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จะเห็นได้ว่าจำเลยได้เลียนแบบแบบผลิตภัณฑ์รีวตะแกรงเหล็กของโจทก์ แล้วนำแบบผลิตภัณฑ์ที่เลียนแบบนั้น ไปยื่นคำขอจดทะเบียนทั้งที่รู้ว่าไม่มีสิทธิและจำเลยได้รับการจดทะเบียนแล้วจำเลยอาศัยอำนาจตามกฎหมายโดยไม่ชอบนำเจ้าพนักงานตำรวจไปตรวจค้นและดำเนินคดีอาญากับโจทก์ในข้อหาละเมิดสิทธิบัตร เมื่อปรากฏในภายหลังว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ของจำเลยไม่สมบูรณ์ทำให้โจทก์ซึ่งต้องถูกดำเนินคดีและได้รับความเสียหาย ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ศาลวินิจฉัยให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายให้แก่โจทก์จึงเหมาะสมแล้ว

กรณีวินิจฉัยว่าไม่เป็นละเมิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11/2550 การที่จำเลยทั้งสองนำเอกสารการขอรับสิทธิบัตรไปแสดงต่อลูกค้าทำให้ลูกค้าโจทก์เกรงกลัวไม่กล้าซื้อหลอดดูดพลาสติกจากโจทก์ ทำให้โจทก์ขาดรายได้เดือนละ 300,000 บาท นั้นเห็นว่า จำเลยที่ 1 ในฐานะเจ้าของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของสำหรับบรรจุหลอด ย่อมมีสิทธิแสดงตนว่าเป็นเจ้าของสิทธิบัตรซึ่งเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนั้น (แม้คดีจะฟังได้ว่าสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2703/2546 การที่จำเลยใช้วิธีร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ดำเนินคดีอาญาโจทก์เป็นการขอรับการคุ้มครองเพื่อให้มีการบังคับตามสิทธิบัตรที่จำเลยได้รับอยู่ เป็นการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจจะดำเนินการแก่โจทก์อย่างไรต่อไปเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อโจทก์โดยผิดกฎหมายหรือใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะทำให้เกิดเสียหายแก่โจทก์อันจะเป็นละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และมาตรา 421

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2538 การที่จำเลยซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์และได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 36 แจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีโจทก์ทั้งสี่ โดยจำเลยเข้าใจโดยสุจริตว่าโจทก์ทั้งสี่ละเมิดสิทธิบัตรของจำเลยทำให้จำเลยเสียหายอันเป็นความผิดตามมาตรา 85 และมาตรา 86 จึงมิใช่เป็นการนำข้อความอันเป็นเท็จซึ่งจำเลยรู้อยู่แล้ว ไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้ดำเนินคดีโจทก์ทั้งสี่ แต่เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลย จึงไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ทั้งสี่

ส่วนที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ตรวจค้นโรงงานของโจทก์ที่ 3 แล้วอายัดและยึดทรัพย์สินต่าง ๆ ของโจทก์ที่ 1 และโจทก์ที่ 3 เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ใช้ดุลพินิจอายัดและยึดสิ่งของซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจ

แก่พนักงานสอบสวนเช่นนั้น การอายัดและยึดทรัพย์สินต่าง ๆ ของโจทก์ที่ 1 และ โจทก์ที่ 3 จึงเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายของพนักงานสอบสวนไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ 1 และ โจทก์ที่ 3 อย่างไรก็ตามหากเจ้าพนักงานตำรวจผู้ยึดมิได้ดูแลรักษาทรัพย์สินของกลางเหมือนเช่นวิญญูชนพึงดูแลรักษาทรัพย์สินของตนเองปล่อยให้ตากแดดตากฝน ทำให้เกิดสนิมต้องขายเป็นเศษเหล็ก จะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องรับผิดชอบละเมิดต่อโจทก์ ก็เป็นเรื่องที่โจทก์จะต้องดำเนินคดี เจ้าพนักงานตำรวจ หากใช่เป็นเรื่องที่โจทก์จะเรียกร้องจากจำเลยไม่ ดังนั้น แม้บันทึกการตรวจค้นได้ระบุว่าจำเลยยอมรับผิดในการยึดและอายัดสิ่งของทั้งหมดนั้น จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ที่ 1 และ โจทก์ที่ 3 ในการที่พนักงานสอบสวนได้อายัดและยึดทรัพย์สินของโจทก์ที่ 1 และ โจทก์ที่ 3 แต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4131/2536 การที่จำเลยมีหนังสือให้โจทก์ยุติการขายเครื่องกรองน้ำ โดยจะดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาโจทก์นั้น เป็นการบอกกล่าวที่จะใช้สิทธิตามกฎหมายที่จำเลยมีอยู่ในขณะบอกกล่าวยอมไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์

สรุปได้ว่า เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำการประคิษฐ์ที่ไม่ใช่การประคิษฐ์ขึ้นใหม่มาขอรับอนุสิทธิบัตร โดยไม่สุจริต จะต้องให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สุจริตรับผิดชอบละเมิดโดยชัดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ที่ถูกบังคับใช้สิทธิโดยไม่สุจริตสำหรับความเสียหายที่แท้จริงและความเสียหายเกี่ยวกับการเสียโอกาสทางธุรกิจและส่งผลกระทบต่อธุรกิจด้วย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น การให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศในระยะยาว

อนุสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ซึ่งในการออกกฎหมายเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรก็เพื่อให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น นับแต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ประกาศใช้บังคับซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลา 17 ปีแล้ว เป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างนานและด้วยปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การบังคับใช้กฎหมายอนุสิทธิบัตรดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากรัฐไม่มีมาตรการในการบังคับใช้สิทธิที่รัดกุมจึงเอื้อให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรใช้สิทธิในทางที่มิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น รัฐจึงควรมีกลไกในการป้องกันและควบคุมการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร ในแนวทางที่เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและสาธารณชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจสูงสุด

จากการศึกษาปัญหาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า หลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งนำระบบจดทะเบียน (Registration System) หรือขอรับอนุสิทธิบัตรมาใช้กับกระบวนการและขั้นตอนออกอนุสิทธิบัตรและรับจดทะเบียน โดยยังไม่มีมาตรการตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเฉพาะรูปแบบ ความถูกต้องและความครบถ้วนของเอกสารเท่านั้น แล้วรับจดทะเบียนหรือออกอนุสิทธิบัตรให้ เนื่องจากหัวใจสำคัญของกฎหมายอนุสิทธิบัตร คือ ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์โดยเร็ว กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้จึงเป็นกลไกสำคัญในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร แต่กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์

ทำให้อนุสิทธิบัตรที่ได้ดำเนินการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากอนุสิทธิบัตรนั้นอาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลังจึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการแข่งชันการค้าอย่างเสรี เพราะมีบุคคลที่ไม่สุจริตอาศัยกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มายื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวอันเป็นการกีดกันผู้อื่นไม่ให้มีการผลิต ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งการประดิษฐ์ ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบการแข่งชันทางการค้าเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลอื่นไม่สามารถผลิตและจำหน่ายการประดิษฐ์นั้นได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่อการสนับสนุนการคิดค้นการประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพราะผู้ที่คิดค้นการประดิษฐ์ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร เนื่องจากอนุสิทธิบัตรไม่มีความแน่นอน ทำให้ผู้คิดค้นประดิษฐ์ไม่มีแรงจูงใจในการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ถึงแม้ว่ากฎหมายกำหนดให้มีมาตรการตรวจสอบการประดิษฐ์โดยผู้มีส่วนได้เสีย หรือฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นได้ซึ่งทำให้อนุสิทธิบัตรนั้นถูกเพิกถอนในภายหลังด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ประดิษฐ์ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร

จากการที่ประเทศไทยกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร โดยไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ และกฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 36 กำหนดให้สิทธิแก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์นั้นทันทีภายในระยะเวลาที่กฎหมายให้ความคุ้มครองทำให้เกิดปัญหาว่าบุคคลที่ไม่สุจริตอาศัยกระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตรที่ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มายื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเพื่อให้ตนมีสิทธิแต่ผู้เดียวตามกฎหมายอันเป็นการกีดกันผู้อื่นเพื่อไม่ให้มีสิทธิผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งการประดิษฐ์ อีกทั้งยังมีสิทธิดำเนินคดีต่อผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ทันที แต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนในอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ ทำให้ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิได้รับความเสียหาย ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการต่อสู้คดี และหากต้องถูกดำเนินคดีอาญารฐานละเมิดอนุสิทธิบัตรอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ และกระทบต่อธุรกิจโดยตรงโดยอาจถูกห้ามมิให้ผลิต จำหน่าย มีการยัด อายัด ทำให้เสียหายและเสียโอกาสทางธุรกิจในการแข่งชันทางการค้า ดังนั้น ประเทศไทยควรจะกำหนดมาตรการป้องกัน โดยกำหนดให้มีการร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ

นอกจากนี้พบว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 65 ฉ กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ภายใน 1 ปีนับจากวันประกาศ โฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับ คำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบคำขอให้ตรวจสอบการ ประดิษฐ์ แต่พบปัญหาว่าการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กรมทรัพย์สินทางปัญญาใช้ระยะเวลาในการพิจารณาและตรวจสอบการประดิษฐ์นาน ซึ่งบางคำขอใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบ 5-6 ปีต่อหนึ่งคำขอ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานมาก ทำให้ อาจมีบุคคลอื่นที่อาจคิดค้นการประดิษฐ์ที่ดีกว่าได้อย่างรวดเร็ว การประดิษฐ์ดังกล่าวอาจไม่เป็น ประโยชน์ต่อสาธารณชนอีกต่อไป และจากการศึกษายังพบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งกลุ่ม งานที่ดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุสิทธิบัตร 1 และกลุ่มอนุสิทธิบัตร 2 แต่ละกลุ่มประกอบด้วยข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ กลุ่มละ 4 – 5 คน โดยข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มอนุสิทธิบัตรดังกล่าวมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน กำหนดตำแหน่งที่สำนักงานก.พ. ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งแต่ละตำแหน่งไว้ซึ่งแต่ละตำแหน่ง มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านปฏิบัติการในการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน คำขอรับสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือด้านการวางแผนในการวางแผน หรือร่วมดำเนินการวางแผนงานหรือโครงการของหน่วยงาน หรือด้านการประสานงานร่วมกันกับ หน่วยงาน และด้านการบริการเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา แนะนำเชิงวิชาการให้แก่ผู้ประกอบการ บุคคลทั่วไป เป็นต้น ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละกลุ่มงานมีหน้าที่หลายด้านจึงเกิดปัญหา ความล่าช้าในการตรวจสอบการประดิษฐ์เพราะจำนวนปริมาณงานมากกว่าจำนวนบุคลากร เมื่อบุคลากรไม่เพียงพอทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับ ปริมาณงานที่จะดำเนินการมีจำนวนมาก และกรมทรัพย์สินทางปัญญายังขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลายสาขาที่เกี่ยวข้องทำให้การตรวจสอบการประดิษฐ์ไม่มี ประสิทธิภาพมากพอ ปัจจุบันพบปัญหาว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบ การประดิษฐ์นานเนื่องจากบุคลากรของกรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่เพียงพอ ทำให้การตรวจสอบ การประดิษฐ์เกิดความล่าช้า ถึงแม้ว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการจัดทำข้อตกลง (MOU) กับ สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐภายในประเทศ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงาน ของรัฐที่มีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาเทคโนโลยีต่าง ๆ และมีศักยภาพทางด้านการ ตรวจสอบการประดิษฐ์มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประดิษฐ์ โดยผู้ยื่นคำขออาจขอให้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดส่งอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ หน่วยงานดังกล่าวตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ แต่พบว่าหน่วยงานที่ได้รับคำขอให้ตรวจสอบการ

ประดิษฐ์ปฏิเสฐไม่รับดำเนินการให้เนื่องจากไม่อาจดำเนินการได้เพราะมีงานวิจัยและงานในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการจำนวนมากจึงตอบปฏิเสธไม่ดำเนินการให้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงต้องหาหน่วยงานอื่นที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ทำให้ต้องเสียเวลาในการหาหน่วยงานที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ ทำให้เกิดปัญหาล่าช้าอีกปัญหาหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาภายใน 1 ปีไม่อาจขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ ผู้มีส่วนได้เสียอาจใช้สิทธิได้อีกทางหนึ่งคือ ฟ้องคดีต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร ตามมาตรา 65 นว วรรคสอง ที่กำหนดให้บุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดโดยชัดแจ้งผู้มีส่วนได้เสียต้องร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 น ก่อนที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อศาล หรือไม่มีบทบัญญัติชัดแจ้งว่าถ้าอยู่ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 น ห้ามมิให้ฟ้องคดีต่อศาล จากการศึกษาพบว่า มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297 – 18298/2556 ได้วางแนวบรรทัดฐานไว้ว่า “กระบวนการใช้สิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 น และมาตรา 65 นว วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เป็นกระบวนการทางเลือก หากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะใช้สิทธิยื่นขอให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 น แล้ว ย่อมต้องผูกพันในกระบวนการที่ตนเลือกใช้สิทธิ และไม่มีสิทธิที่จะนำคดีมาฟ้องศาลจนกว่ากระบวนการดังกล่าวจะสิ้นสุดและนำคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรา 72 และมาตรา 74 และไม่อาจนำเรื่องเดียวกันมาฟ้องร้องได้อีก ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาคดีของศาลทำให้ศาลต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการประดิษฐ์โดยที่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ไม่ได้ดำเนินการเท่ากับเป็นการผลักภาระหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ของผู้ถูกดำเนินคดีที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ และทำให้ผู้มีส่วนได้เสียเลือกใช้สิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลจึงเป็นการผลักภาระให้ศาลที่จะต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์และทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการต่อสู้คดี

นอกจากนี้ กฎหมายให้สิทธิผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอนุสิทธิบัตรได้โดยมีสิทธิเรียกค่าเสียหาย ให้หยุดการกระทำละเมิด และขอให้ผู้กระทำละเมิดอนุสิทธิบัตรชดเชยค่าเสียหายหรือฟ้องขอให้ศาลลงโทษฐานละเมิดอนุสิทธิบัตร ถึงแม้ว่าผู้ถูกดำเนินคดีจะมีสิทธิต่อสู้คดีว่าอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ก็ตาม ผู้ถูกดำเนินคดีก็ย่อมได้รับความเสียหายจากการถูกดำเนินคดี โดยอาจถูกยึดอายัด สิ่งของที่ถูกล่ามว่าละเมิดอนุสิทธิบัตร หรือใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ละเมิดอนุสิทธิบัตร หรืออาจถูกจับ ขัง คั่น และหากไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวย่อมต้องเสียสิทธิเสรีภาพ และไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวอ้างหรือถูกดำเนินคดีได้รับการเยียวยาและ

ชดใช้ค่าเสียหายจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตรหากศาลพิพากษาให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นเนื่องจากอนุสิทธิบัตรไม่สมบูรณ์ ทำให้ผู้ถูกกล่าวอ้างหรือผู้ถูกดำเนินคดีต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการต่อสู้คดี อีกทั้งเสียสิทธิเสรีภาพในการถูกจับ ขัง และคั่นอีกด้วย พบว่ากฎหมายไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีจากการที่ต้องเสียหายจากการถูกฟ้องฐานละเมิดอนุสิทธิบัตร

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองอนุสิทธิบัตรและปัญหาการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 กรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือ การพิจารณารับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ควรพัฒนาระบบการสืบค้นหรือการตรวจค้นข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ให้แก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรในเบื้องต้นเพื่อให้ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรมีความมั่นใจยิ่งขึ้นว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่ถูกเพิกถอนในภายหลังได้ โดยการปรับปรุงฐานข้อมูลให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการตรวจค้น

กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปทราบ ทั้งทางเอกสาร วารสาร และเว็บไซต์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้สาธารณชนผู้ประกอบการ และสำนักงานด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้รับทราบข่าวสารอย่างแพร่หลาย

ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงต้องจัดเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูล ซึ่งได้แก่ข้อมูลกฎหมายอนุสิทธิบัตรต่างประเทศ รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

5.2.2 ควรมีมาตรการกำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ โดยเห็นควรให้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์ โดยเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมก่อนที่จะมีการบังคับใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตร เพื่อมิให้เป็นภาระของผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตร หรือต่อสู้คดีว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่อันจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับความเสียหายหากเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เมื่อผู้ทรงอนุสิทธิบัตรเป็นผู้จดทะเบียนและต้องการบังคับใช้สิทธิตามอนุสิทธิบัตร ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจึงต้องเป็นผู้รับภาระในการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่ขอรับอนุสิทธิบัตรได้ตามที่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรกล่าวอ้าง

ดังนั้น ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร โดยกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องยื่นคำร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาก่อนที่จะบังคับใช้สิทธิเพื่อป้องกันมิให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรบังคับใช้สิทธิจากอนุสิทธิบัตร ที่ไม่มีความแน่นอนว่าจะถูกเพิกถอนในภายหลังหรือไม่

5.2.3 ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์และปัญหาด้านบุคคลากร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) การกำหนดระยะเวลาให้ผู้มีส่วนได้เสียขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ เป็นการกำหนดระยะเวลาที่สั้นไป เพราะหากพินกำหนดระยะเวลา 1 ปีแล้วทำให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา 65 นว วรรคสองเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายไม่ควรที่จะกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ ควรจะกำหนดให้สิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย มีสิทธิร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์ได้ทุกช่วงเวลาก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล

ดังนั้น เห็นควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ในส่วนของการกำหนดเวลาขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรจากกำหนดภายใน 1 ปี เป็นไม่มีกำหนดระยะเวลาแต่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนระยะเวลาการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรสิ้นสุด

(2) กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้ชัดเจนกรณีผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ เพื่อให้มีความรวดเร็วและและรู้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีผลในการบังคับใช้สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรและการดำเนินคดีของศาลในการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา

(3) ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าให้ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ก่อนจึงจะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล ดังนั้น ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ก่อนเท่านั้น จะฟ้องขอศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว วรรคสอง ก่อนไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อมิให้มีการดำเนินคดีซ้ำหรือตรวจสอบซ้ำแล้วซ้ำอีก

(4) ควรกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่กับการดำเนินคดีในชั้นศาลเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตรที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีระงับการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ชั่วคราวกว่าผลการดำเนินการตรวจสอบ

การประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรจะถึงที่สุด ทำให้เป็นการยับยั้งหรือป้องกันไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรที่ไม่สุจริตนำอนุสิทธิบัตรที่ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์มาบังคับใช้สิทธิ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกบังคับใช้สิทธิ

(5) เห็นควรให้ยกเลิกบทบัญญัติการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรโดยฟ้องคดีต่อศาล ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว วรรคสอง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 จ ก่อนเท่านั้น แล้วจึงใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลต่อไป

(6) กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรเพิ่มบุคลากรเพื่อรองรับภารกิจของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่จะต้องทำหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากรเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินการไปได้ด้วยความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

(7) เห็นควรให้หน่วยงานภายนอก เช่น ให้บริษัทเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประดิษฐ์และกรมทรัพย์สินทางปัญญาควรจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาเทคโนโลยีต่าง ๆ กำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญหลายหลายสาขาวิชาชีพเพื่อเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบการประดิษฐ์

ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการประดิษฐ์สามารถดำเนินการไปได้ด้วยความรวดเร็ว หากกรมทรัพย์สินทางปัญญาบริหารจัดการระบบภายในของกรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กรมทรัพย์สินทางปัญญายังประสบปัญหาอยู่ได้ จึงจะทำให้ระบบการตรวจสอบการประดิษฐ์มีประสิทธิภาพ

5.2.4 เนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดี หากภายหลังปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ ควรกำหนดให้มีการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดี หากภายหลังปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

ดังนั้น ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องฐานละเมิดอนุสิทธิบัตรหากภายหลังปรากฏในภายหลังว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องละเมิด และเพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนำอนุสิทธิบัตรที่ยังไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ไปฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล

โดยเห็นควรให้นำแนวทางการกำหนดค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77 ตรี ที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร และหลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 มาเป็นแนวทางในการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดี และกำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีสามารถนำสืบความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ในคราวเดียวกันโดยไม่จำเป็นต้องนำคดีไปฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากถูกฟ้องคดีดังกล่าว

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบปัญหาและข้อเสนอแนะตามประเด็นปัญหาในการศึกษา ดังนี้

ประเด็นปัญหา	กฎหมายเดิม	ข้อเสนอแนะ
1. กระบวนการและขั้นตอนการออกอนุสิทธิบัตร	เนื่องจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 28 (2) กำหนดว่า “ถ้าอธิบดีพิจารณาเห็นว่าคำขอรับสิทธิบัตรถูกต้องตามมาตรา 17 และการประดิษฐ์นั้นได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 ให้อธิบดีมีคำสั่งให้ประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรนั้น” เนื่องจากเมื่ออธิบดีมีคำสั่งให้รับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้เมื่อผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาเรียบร้อยแล้ว กรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่นำอนุสิทธิบัตรที่ออกให้ประกาศโฆษณาคำขอในฐานข้อมูล	(1) กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรปรับปรุงฐานข้อมูลในระบบให้ทันสมัย (2) เผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ เอกสาร และวารสาร เพื่อให้ประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจ ตลอดจนสำนักงานด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎหมายเดิม	ข้อเสนอแนะ
2. การบังคับใช้สิทธิ ในอนุสิทธิบัตร	ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิในอนุสิทธิบัตร	ควรมีมาตรการกำหนดให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนการบังคับใช้สิทธิ โดยเห็นควรให้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรจะต้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ว่าเป็นอนุสิทธิบัตรที่สมบูรณ์
3. ปัญหาระยะเวลา ในการตรวจสอบการ ประดิษฐ์ 3.1 ปัญหาด้าน บุคคลากร 3.2 ปัญหาด้าน ระยะเวลาในการ ตรวจสอบการ ประดิษฐ์	ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ วรรคแรก บัญญัติว่า ภายในหนึ่งปีนับจากวันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร บุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการประดิษฐ์และทำรายงานการตรวจสอบเสนอต่ออธิบดี” กรณีนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้กำหนดระยะเวลาการตรวจสอบการประดิษฐ์ไว้ชัดเจน มาตรา 65 นว บัญญัติว่า อนุสิทธิบัตรใดได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 9 มาตรา 10	(1) เห็นควรให้แก้ไขพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ฉ ในส่วนของการกำหนดเวลาขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์เพื่อเพิกถอนอนุสิทธิบัตรจากกำหนดภายใน 1 ปี เป็นไม่มีกำหนดระยะเวลาแต่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ก่อนระยะเวลาการคุ้มครองอนุสิทธิบัตรสิ้นสุด (2) กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ กรณีผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ โดยกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ให้ชัดเจนและผู้มีส่วน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎหมายเดิม	ข้อเสนอแนะ
	<p>มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ให้ถือว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์มาตรา 65 นววรรคสอง ความไม่สมบูรณ์ ตามวรรคหนึ่งบุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้</p>	<p>ได้เสียรู้กำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่แน่นอน (3) กฎหมายควรกำหนดให้ชัดเจนว่าให้ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ตามมาตรา 65 ฉ ก่อน จึงจะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล</p>
		<p>(4) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีระงับการดำเนินการสอบสวนพิจารณาไว้ชั่วคราวจนกว่าผลการดำเนินการตรวจสอบการประดิษฐ์จะถึงที่สุด</p> <p>(5) เห็นควรให้ยกเลิกบทบัญญัติการขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 นว</p> <p>(6) กรมทรัพย์สินทางปัญญาควรเพิ่มบุคคลากร</p> <p>(7) เห็นควรให้หน่วยภายนอก เช่น เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการประดิษฐ์ และจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาเทคโนโลยีต่าง ๆ หลายสาขาวิชาชีพ</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	กฎหมายเดิม	ข้อเสนอแนะ
4. ปัญหาการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหาย	พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77 ตรี กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงอนุสิทธิบัตร แต่ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ทรงอนุสิทธิบัตรชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดี หากภายหลังปรากฏว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์	ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกฟ้องฐานละเมิดอนุสิทธิบัตรหากภายหลังปรากฏในภายหลังว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์

กรม
บรรณานุกรม
ศ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th/ipthailand/idex.php?option=com_content&task=category§ionid=43&id=351&Itemid=296
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). *กฎหมายอนุสิทธิบัตร สาธารณรัฐประชาชนจีน*. สืบค้นจาก <http://www.ipthailand.go.th/>
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก www.ipthailand.go.th
- กริชพกา บุญเฟื่อง. (2553). *การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์*, วารสาร *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- กัลยารัตน์ ชินศรีวงศ์กุล. (2536). *แนวทางการคุ้มครองยูทิลิตี้ โมเดลในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรกฤษณ์ คารพจน์. (2538). *กฎหมายสิทธิบัตร*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ คารพจน์. (2544). *สิทธิบัตรแนวความคิดและบทวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จิระศักดิ์ รอดจันทร์. (2555). *สิทธิบัตรหลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- ไชยยศ เหมรัชตะ. (2545). *ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วี.เจ. พรินติ้ง.
- โดย ศูนย์วิชาการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. (2553). *รวมคำพิพากษาศาลฎีกา คดีลิขสิทธิ์*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ทศพร มุลรัตน์. (ม.ป.ป.). *ระบบกฎหมายของโลก*. สืบค้นจาก http://www.baanjomjuth.com/library/global_community/05_2_5.html
- นันทน อินทนนท์. (2553). *การทบทวนประสิทธิภาพในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย*, วารสาร *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- บ้านจอมยุทธ. สืบค้นจาก <https://www.baanjomjuth.com/library>.

- ปรเมศร์ แสงวงษ์งาม. (2551). *การกำหนดค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธิในการขายของผู้ทรงสิทธิบัตร ในผลิตภัณฑ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558.
- พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.
- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2542.
- ภาณุมาศ ขัดเงางาม. (2556). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา* (หน่วยที่ 1-8). (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยรรยง พวงราช. (2543). *คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก.
- วัชรียา โตสงวน, และจรัญ ภัคศิธนากุล. (2531). *กฎหมายสิทธิบัตร* (เอกสารประกอบการสัมมนากรรมทรัพย์สินทางปัญญา). กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). *อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/อนุสัญญากรุงเบิร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม>
- วิชุดา นูรพาศิริวัฒน์. (2554). *ปัญหาระยะเวลาการฟ้องเพิกถอนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตรเนื่องจากความไม่สมบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. (2556). *รวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีสิทธิบัตร*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. สืบค้นจาก <http://www.ipitc.coj.go.th/>
- สารีบุตร วงศาสน์. (2543). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงาน ก.พ. (ม.ป.ป.). *กรรมทรัพย์สินทางปัญญา*. สืบค้นจาก <http://moc.ocsc.go.th/moc/th/node/349>
- สำนักงาน ก.พ. (ม.ป.ป.). *วิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร*. สืบค้นจาก www2.ocsc.go.th/job วิชาการตรวจสอบสิทธิบัตร

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554). กฎหมายเปรียบเทียบ, *วารสารกฎหมายเปรียบเทียบศาลยุติธรรม*, 3(3), สืบค้นจาก <https://www.libraly.coj.go.th>

สำนักสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. (2555). *คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร ฉบับปรับปรุง ปี 2555*. สืบค้นจาก <https://www.ipthailand.go.th>.

องการเภสัชกรรม. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก https://www.gpo.or.th/rdi/html/TRIPS_agreement.html
 อภิชาติ ผลเจริญพงศ์. (2549). *อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาษาต่างประเทศ

Australian Government, IP Australia. Retrieved from www.ipaustralia.gov.au

Patent Litigation in Europ: Focus on Germany, 30 September 2004, Wolfgang von Meibom, Boris Kreye. Retrieved from www.twobirds.com/en/news/articles/2004/patent-litigation-in-europe-focus-on-germany

Australian Patent Act 1990.

Henning Grosse Ruse-Khan. (2012). Nationals System of Utility Models Protection-The European Experience, WIPO Regional Seminar on the Legislative Economic and Policy Aspects of the Utility Model System, Kuala Lumpur (Malaysia), 3-4 September 2012.

Japan Patent Office. Retrieved from www.jpo.go.jp

Japan Utility Model Act.

Patent Amendment Act.

Patent Law of The Russian Federation.

Peter A. Commings. (n.d.). *Germany to Australia: Opportunity for a second Tier Patent System in the United States*. digital commons.Law.Msu.

Peter A.Cummings. (n.d.). *Germany to Australia: Opportunity for a second Tier Patent System in the USA.*, *Michigan State Journal*.

The German Patent Office. Retrieved from www.dpma.de

The Parliament of The Commonwealth of Australia, “Design Law Review Committee Report
Relating to Utility Models (Second Term of Reference)

The Patent Law of the People’s Republic of China.

The Utility Model Regulation of May 11, 2004 (Gebrauchsmusterverordnung) Web dip.

Understanding Industrial Property, World Intellectual Property Organization. Retrieved from

<http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty>

Utility Model Act.

กรม
พาณิชย์
และ
อุตสาหกรรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

PATENT ACT B.E. 2522

As Amended by the Patent Act (No.2) B.E. 2535

And the Patent Act (No.3) B.E. 2542

PATENT ACT B.E. 2522

As Amended by the Patent Act (No.2) B.E 2535

And the Patent Act (No.3) B.E. 2542

BHUMIBOL ADULYADEJ, REX.

Given on the 11th day of March, B.E. 2522;

Being the 34th year of the present Reign.

His Majesty King Bhumibol Adulyadej has been graciously pleased to proclaim that.

Whereas it is deemed expedient to grant protection for inventions and designs;

BE IT, THEREFORE, ENACTED BY THE KING, by and with the advice and consent of the National Legislative Assembly, acting as the National Parliament, as follows:

Section 1 This Act shall be called the “Patent Act B.E. 2522.”

Section 2 This Act shall come into force after the expiration of one hundred and eighty days following the date of its publication in the Government Gazette.(1)

CHAPTER I PRELIMINARY

Section 3⁽²⁾ In this Act:

“patent” means a document issued to grant protection for an invention or a design under the provisions in Chapters 2 and 3 of this Act;

“petty patent” means a document issued to grant protection for an invention under the provisions in Chapter 3 bis of this Act;

“invention” means any innovation or invention which creates a new product or process, or any improvement of a known product or process;

“process” means any method, art or process of producing, maintaining or improving the quality of a product, including the application of such process;

“design” means any form or composition of lines or colors which gives a special appearance to a product and can serve as a pattern for a product of industry or handicraft;

“patent owner” includes the transferee of a patent;

“petty patent owner” includes the transferee of a petty patent;

“Board” means the “Board of Patents”;

“Competent Officer” means a person appointed by the Minister to act under this Act;

“Director-General” means the Director-General of the Department of Intellectual Property, including any person who is designated by him;

“Minister” means the Minister having charge and control of the execution of this Act.

Section 4 The Minister of Commerce shall have the charge and control of the execution of the Act and shall have power to appoint competent officers and issue Ministerial Regulations prescribing fees not exceeding those fixed in the list attached to this Act, exempting any part or whole fee and prescribing other procedures for the execution of this Act.

The Ministerial Regulations shall become effective upon their publication in the Government Gazette.

CHAPTER II PATENT FOR INVENTIONS

Part I Applications For Patents

Section 5 Subject to Section 9, a patent may be granted only for an invention in respect of which the following conditions are satisfied:

- (1) the invention is new;
- (2) it involves an inventive step; and
- (3) it is capable of industrial application.

Section 6⁽¹⁾ An invention is new if it does not form part of the state of the art.

The state of art also includes any of the following inventions:

(1) an invention which was widely known or used by others in the country before the date of application for the patent;

(2) an invention the subject matter of which was described in a document or printed publication, displayed or otherwise disclosed to the public, in this or a foreign country before the date of the application for a patent;

(3) an invention for which a patent or petty patent was granted in this or a foreign country before the date of application;

(4) an invention for which a patent or petty patent was applied in a foreign country more than eighteen months before the date of the application and a patent or petty patent has not been granted for such invention;

(5) an invention for which a patent or petty patent was applied for in this or a foreign country and the application was published before the date of application.

A disclosure which was due to, or made in consequence of, the subject matter having been obtained unlawfully, or a disclosure which was made by the inventor, or made in consequence of, the inventor displaying the invention at an international exhibition or an official exhibition if such disclosure was done within twelve months before the filing of an application for the patent, shall not be deemed to be a disclosure under subsection (2) above.

Section 7 An invention shall be taken to involve an inventive step if it is not obvious to a person ordinary skilled in the art.

Section 8 An invention shall be taken to be capable of industrial application if it can be made or used in any kind of industry, including handicrafts, agriculture and commerce.

Section 9⁽¹⁾ The following inventions are not protected under this Act:

- (1) naturally occurring microorganisms and their components, animals, plants or extracts from animals or plants;
- (2) scientific or mathematical rules or theories;
- (3) computer programs;
- (4) methods of diagnosis, treatment or cure of human and animal diseases;
- (5) inventions contrary to public order, morality, health or welfare.

Section 10⁽²⁾ The inventor shall have the right to apply for a patent and to be named as such in the patent.

The right to apply for a patent may be assigned or transferred by succession.

The assignment of the right to apply for a patent must be in writing and shall require the signatures of the assignor and assignee.

Section 11 The right to apply for a patent for an invention made in the execution of an employment contract or a contract for performing a certain work shall belong to the employer or the person having commissioned the work, unless otherwise provided in the contract.

The provision of the first paragraph shall apply in the circumstance where an employment contract does not require an employee to exercise any inventive activity, but the employee has made the invention using any means, data or report that his employment has put at his disposal.

Section 12 In order to promote inventive activity and to give a fair share to the employee in the circumstances provided for in the first paragraph of Section 11, the employee-inventor shall have a right to remuneration other than his regular salary if the employer benefits from the invention.

In the circumstances provided for in paragraph 2 of Section 11, the employee-inventor shall have a right to remuneration.

The right to remuneration may not be prevented by any contractual provision.

A request for remuneration under paragraph one and paragraph two of this Section shall be submitted to the Director-General in accordance with the rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations. The Director-General shall have the power to fix such remuneration as he deems fit taking into account his salary, the importance of the invention, benefits derived and expected to be derived from the invention and other circumstances and prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 13 In order to promote inventive activity among government officials and employees of the government organization or enterprises, a government official or an employee of a government organization or enterprise shall have the same right as that of the employee under Section 12, unless otherwise provided by the Rules or Regulations of such department of the government or organization or enterprise.

Section 14⁽¹⁾ An applicant for a patent shall possess one of the following qualifications:

(1) being a Thai national or a juristic person having its headquarters located in Thailand;

(2) being a national of a country party to a convention or an international agreement on patent protection to which Thailand is also a party;

(3) being a national of a country which allows Thai nationals or juristic persons having their headquarters to apply for patents in that country;

(4) being domiciled or having a real and effective industrial or commercial establishment in Thailand or a country party to a convention or an international agreement on patent protection to which Thailand is also a party.

Section 15 When an invention is made by two or more persons jointly, they shall apply for a patent jointly.

If a joint inventor refuses to join in an application for a patent or cannot be found or reached or is not entitled to make an application for a patent, the application may be made by the other inventor on behalf of himself.

A joint inventor who did not join in an application for a patent may subsequently make a request to join in the application at any time before a patent is granted. Upon receipt of such request, the competent officer shall notify the applicant and the joint inventor of the date on which an investigation will take place. The applicant and each of the joint applicants shall be furnished with a copy of the request.

In the investigation under the preceding paragraph, the competent officer may require the applicant and joint applicants to appear before him and answer any question or hand any document or other items to him. After such investigation and when the Director-General has made his decision, the applicant and the joint inventor shall be notified of such decision.

Section 16 If two or more persons have separately and independently made the same invention and each of them has made an application for a patent, the applicant who is the first to file shall be entitled to a patent. If the application have been filed on the same date, the applicants shall agree whether a patent should be granted to one of them or all of them jointly. If no agreement has been reached within the period prescribed by the Director-General, they shall bring the case to the Court within ninety days after the expiration of the prescribed period. If they fail to do so within such period, they shall be deemed to have abandoned their applications.

Section 17⁽¹⁾ The application for the patent shall comply with the rules and procedures as prescribe in the Ministerial Regulations.

The application for a patent shall contain:

- (1) the title of the invention;
- (2) brief statement of its nature and purposes;
- (3) a detailed description of the invention in such full, concise and clear and

exact terms as to enable any person ordinarily skilled in the art to which it pertains, or with which it is most nearly connected, to make and use the invention and setting forth the best mode contemplated by the inventor to carry out his invention;

- (1) one or more clear and concise claims;
- (2) other items prescribed in the Ministerial Regulations

In cases where Thailand acceded to an international agreement or cooperation on patents, the patent application which is in compliance with the requirements of such international agreement or cooperation shall be deemed to be a patent application under this Act.

Section 18 The application for patent shall relate to only one invention or to a group of inventions which are so linked as to form a single inventive concept.

Section 19⁽¹⁾ A person who has exhibited his invention in an exhibition which has been sponsored or authorized and held in Thailand by the government and applies for a patent for such invention within twelve months following the opening date of that exhibition shall be deemed to have filed his application on the opening date of the exhibition.

Section 19 bis⁽²⁾ A person under Section 14 who has filed a patent application for an invention in a foreign country may claim the first foreign filing date as the filing date in the country if the application is filed in the country within twelve months following the first filing date in the foreign country.

Section 20 The applicant may amend his application for a patent in accordance with the rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations, provided that such amendment does not enlarge the scope of the invention.

Section 21⁽¹⁾ All officers whose duties are connected with patent applications shall refrain from disclosing any detailed description of the invention or permitting any person to inspect to make a copy of the detailed description of invention by any means before the publication of such application under Section 28, unless it is authorized in writing by the applicant.

Section 22⁽²⁾ Before the publication of a patent application under Section 28, all persons who know that the application has been filed shall refrain from disclosing any information contained in the detailed description of the invention or committing any act which is likely to cause damage to the applicant, unless it is authorized in writing by the applicant.

Section 23 When secrecy is required for inventions which in the opinion of the Director-General are of interest to the national security, the Director-General shall order the applications for patents therefore to be kept in confidence until it is otherwise ordered by him.

All persons, including the applicant, who know that the application has been ordered by the Director-General to be kept in confidence under the preceding paragraph, shall refrain from

disclosing the subject matter or the detailed description of the invention to any other person, unless it is authorized by law.

Part II Grant Of Patent

Section 24 Before granting a patent to the applicant, the competent officer shall:

- (1) examine the application as to its conformity with Section 17; and
- (2) examine the application as to its conformity with Section 5, in accordance with the rules, procedures and conditions prescribed in the Ministerial Regulations.

Section 25 In order to facilitate the examination of a patent application, the Director-General may request any government department, unit or organization or any foreign or international patent office of organization, to examine the application as to its conformity with Section 5, 6, 7, 8, and 9, or the detailed description of the invention as to its conformity with Section 17 (3). The Director-General may treat such examination as having been done by the competent officer.

Section 26 In the examination of an application if it appears that the application relates to several distinct inventions which are not so linked as to form a single inventive concept, the competent officer shall give a notice to the applicant requiring him to separate the application into a number of applications, each of which relates to a single invention.

If the applicant files any of the separated applications within one hundred and eighty days following the receipt of such notice under the preceding paragraph, he shall be deemed to have filed that application on the filing date of his first application.

The application shall be separated in accordance with the rules and procedures provided by the Ministerial Regulations.

If the applicant does not agree with the requirement to separate the application, he shall appeal to the Director-General within one hundred and twenty days. The decision of the Director-General shall be final.

Section 27 In the course of examination of an application, the competent officer may instruct the applicant to appear before him in order to answer any question, or to hand over to him any document or item.

If the applicant has filed an application for a patent in any foreign country, he shall submit a report of the examination of the application in accordance with the rules and procedures prescribed by the Ministerial Regulations.

If any document to be filed is in a foreign language, the applicant shall file such document accompanied by translation in Thai.

If the applicant fails to comply with the instruction of the competent officer under the preceding paragraph, or fails to submit the examination report within ninety days in accordance with the second paragraph of this Section, he shall be deemed to have abandoned his application. In case of necessity, the Director-General may extend such period as he deems appropriate.

Section 28⁽¹⁾ Where the competent officer has submitted the examination report to the Director-General,

(1) if it appears to the Director-General that the provisions of Section 17 have not been complied with, or the invention is not patentable under Section 9, the Director-General shall reject the application and the competent officer shall notify the applicant of the rejection by a return registered mail or by any other method prescribed by the Director-General within fifteen days from the date of rejection by the Director-General; or

(2) if it appears to the Director-General that the provisions of Section 17 have been complied with and it is not an unpatentable invention under Section 9, the Director-General shall, in accordance with the rules and procedures in the Ministerial Regulations, order the application to be published. Before the publication is made, the competent officer shall, by any method prescribed by the Director-General or by a return registered mail, notify the applicant to pay the publication fee. If the applicant fails to pay the fee within sixty days from the date of receipt of the notice, the competent officer shall once again notify the applicant by a return registered mail. If the applicant fails to pay the publication fee within sixty days from the date of receipt of such notice, he shall be deemed to have abandoned his application.

Section 29 After the publication of the application under Section 28, the applicant may request the competent officer to proceed with the examination as to its conformity with Section 5 either within five years after the publication of such application or, in cases where there is an opposition and an appeal is taken, within one year after the final decision has been made, depending on

which period expires last. If the applicant fails to make such a request within said period, he shall be deemed to have abandoned his application.

If the Director-General requests any governmental department, unit or organization or any foreign or international patent office or organization to examine the application under Section 25, and there is some expense derived from such examination, such expense shall be paid by the applicant within sixty days after he has been notified by the competent officer. If the applicant fails to pay the expense within the said period, he shall be deemed to have abandoned his application.

Section 30 Where an application for a patent has been published under Section 28, if it appears that it does not comply with the provisions of Section 5, 9, 10, 11 or 14, the Director-General shall refuse the grant of a patent. The Director-General shall refuse the grant of a patent. The applicant as well as the other party to the opposition proceedings under Section 31 shall be notified of such decision. The decision of the Director-General shall be published in accordance with the rules and procedures prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 31⁽¹⁾ Where an application for a patent has been published under Section 28, any person who thinks that he, not the applicant, is entitled to a patent, or that the application does not comply with the provisions of Section 5, 9, 10, 11 or 14 may give notice to the competent officer of opposition to such application within ninety days following the publication of the application under Section 28.

Where an opposition has been made in accordance with the preceding paragraph, the competent officer shall send a copy of such notice to the applicant. The applicant shall file with the competent officer a counterstatement within ninety days following the receipt of the copy of the notice. If the applicant fails to file such counterstatement within said period, he shall be deemed to have abandoned his application.

A notice of opposition and counterstatement shall be supported by buttressing evidence.

Section 32 In an opposition proceeding, the opposing party and the applicant may introduce any evidence or make any additional statement to support the ground on which they rely in accordance with the procedures prescribed by the Director-General.

Where the Director-General has made his decision under Section 33 or Section 34, the applicant and the opposing party shall be notified of the decision with the reasons on which it is based.

Section 33 Where a request for examination is made under Section 29 by the applicant for an examination and the competent officer has made examination under Section 24, the competent officer shall submit his examination report to the Director-General.

When the Director-General has considered the examination report and sees no reason to refuse the grant of a patent, and there has been no opposition under Section 31 or there has been an opposition but the Director-General has decided that the invention belongs to the applicant, the Director-General shall order that the invention is to be registered and granted to the applicant. The competent officer shall notify the applicant that the fee must be paid for the grant of a patent within sixty days from the receipt of such notice.

When the fee has been paid in accordance with the preceding paragraph, the invention shall be registered and a patent granted to the applicant within fifteen days following the payment of the fee, but not before the expiration of period prescribed in Section 32. If the fee is not paid within the period prescribed in the preceding paragraph, the applicant shall be deemed to have abandoned his application. The patent shall be in the form prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 34 Where there is an opposition and the Director-General has decided that the invention belongs to the opposing party, the Director-General shall reject the application.

Where the decision of the Director-General rejecting the application is not appealed by the applicant or is appealed and the Board or the Court has made a final decision, if the opposing party has filed an application for a patent within one hundred and eighty days after the rejection by the Director-General or from the date on which the final decision is made, as the case may be, he shall be deemed to have filed his application on the filing date of the applicant, and the publication of the application for a patent of the applicant made under Section 28 shall be deemed to be the publication of the application of the opposing party. In the latter case, no person may oppose the application of the opposing party on the ground that he has better rights in the invention than the opposing party.

Before granting a patent to the opposing party, the competent officer shall examine the application in accordance with Section 24. The provisions of Section 29 are also applicable to the application of the opposing party.

Part III Rights Conferred By The Patent

Section 35⁽¹⁾ An invention patent shall have a term of twenty years from the date of filing of the application in the country. The term of a patent shall not include the period during which court proceedings are taken under Section 16, 74 or 77 sexies.

Section 35 bis⁽²⁾ Any act in violation of Section 36 committed before the grant of a patent shall not be deemed to be an infringement of the patentee's rights unless the act is in respect of the invention under the pending application already published under Section 28, the person so acting knowing of the filing of the patent application or having been informed in writing that a patent application has been filed for the invention, in which case the applicant shall be entitled to damages from the infringer. A complaint for such damages shall be filed with the court after the patent is granted.

Section 36⁽³⁾ No other person except the patentee shall have following rights:

(1) where the subject matter of a patent is a product, the right to produce, use, sell, have in the possession for sale, offer for sale or import the patented product;

(2) where the subject matter of a patent is a process, the right to use the patented process, to produce, use, sell, have in the possession for sale, offer for sale or import the product produced by the patented process.

The preceding paragraph shall not apply to:

(1) any act for the purpose of study, research, experimentation or analysis, provided that it does not unreasonably conflict with a normal exploitation of the patent and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the patent owner;

(2) the production of the patented product or use of the patented process, provided that the producer or user, in good faith and without knowing or having no reasonable cause to know about the patent application, has engaged in the production or has acquired the equipment therefore prior to the date of filing of the patent application in Thailand, Section 19 bis not applicable hereto;

(3) the compounding of a drug specifically to fill a doctor's prescription by a professional pharmacist or medical practitioner, including any act done to such pharmaceutical product;

(4) any act concerning an application for drug registration, the applicant intending to produce, distribute or import the patented pharmaceutical product after the expiration of the patent term;

(5) the use of a device forming the subject of a patent in the body of a vessel or other accessories of a vessel of a country party to an international convention or agreement on patent protection to which Thailand is also party, when such a vessel temporarily or accidentally enters the waters of Thailand, provided that such a device is used there exclusively for the needs of the vessel;

(6) the use of a device forming the subject of a patent in the construction or other accessories of an aircraft or a land vehicle of a country party to an international convention or agreement on patent protection to which Thailand is also party, when such aircraft or land vehicle temporarily or accidentally enters Thailand;

(7) the use, sale, having in possession for sale, offering for sale or importation of a patented product when it has been produced or sold with the authorization or consent of the patentee.

Section 36 bis⁽¹⁾ The scope of the rights of the patentee under Section 36 in respect of a patented invention shall be determined by the claims. In determining the scope of the claimed invention, the characteristics of the invention as indicated in the description and the drawings shall be taken into account.

The scope of protection for a patented invention shall extend to the characteristics of the invention which, although not specifically stated in the claims, in the view of a person of ordinary skill in the pertinent art, have substantially the same properties, functions and effects as those stated in the claims.

Section 37⁽¹⁾ The patentee shall have the right to use the word “Thai Patent,” its abbreviation or any foreign word of the same meaning on the product, the container or package of the product, or in the advertisement of the product.

The indication under the first paragraph shall be accompanied by the patent number.

Section 38 The patentee may authorize any other person, by granting a license, to exercise the rights conferred to him under Section 36 and 37, and may assign his patent to any other person.

Section 39 In granting a license under Section 38,

(1) the patentee shall not impose upon the licensee any condition, restriction or any royalty term which is unjustifiably anti-competitive. Conditions, restrictions or terms which is unjustifiably anti-competitive shall be prescribed in the Ministerial Regulations;

(2) the patentee shall not require the licensee to pay royalties for the use of the patented invention after the patent has expired in accordance with Section 35.

Conditions, restrictions or terms concerning royalties which are contrary to the provisions of this Section are null and void.

Section 40 Subject to Section 42, in the absence of any provision to the contrary between the parties, a joint owner of a patent may, separately, exercise the rights conferred under Section 36 and 37 without the consent of the other joint owner, but he may grant a license or assign the patent only when it is consented to all joint owners.

Section 41⁽¹⁾ The license contract and the assignment of a patent under Section 38 shall be in writing and registered in compliance with the requirements and procedures prescribed by the Ministerial Regulations.

If it appears to the Director-General that a clause in a license contract is contrary to the provisions of Section 39, the Director-General shall submit such contract to the Board. If it is held by the Board that the contract is contrary to the provisions of Section 39, the Director-General shall refuse the registration of such contract, unless it may be assumed under the circumstances of the case that the parties intended the valid part of the contract to be severable from the invalid part. In the latter circumstances, the Director-General may order the registration of the valid part of the contract.

Section 42 The transfer of a patent by succession shall be in compliance with the rules and procedures prescribed by the Ministerial Regulations.

Part IV Annual Fees

Section 43⁽²⁾ A patentee shall pay annual fees as prescribed by the Ministerial Regulations beginning the fifth year of the term of the patent. The payment of the fees shall be made within sixty days following the beginning of the fifth year of the term of the patent and of every year thereafter.

If a patent is granted after the beginning of the fifth year of the term of the patent, the first annual fee shall be paid within sixty days following the grant of the patent.

If the patentee does not pay the annual fees within the period as prescribed in the first or second paragraph, the patentee shall be liable to pay a surcharge of thirty percent of the unpaid annual fee by paying the annual fee together with the surcharge within one hundred and twenty days following the expiration of the payment period prescribed in the first or second paragraph.

If the patentee fails to pay the annual fee and the surcharge within the period prescribed in the third paragraph, the Director-General shall prepare a report to the Board for canceling the patent.

If the patentee files within sixty days from the date of receipt of the cancellation order, a request to the Board that the failure to pay the annual fee within the period prescribed in the third paragraph and the surcharge was due to a cause of necessity, the Board may extend the payment period or cancel the patent as they deem appropriate.

Section 44⁽¹⁾ The patentee may request to pay all annual fees in advance by paying all of the annual fees in one payment instead of paying annually. In cases where all of the annual fees have been paid in advance by the patentee, and subsequently the list of the annual fees is revised or the patent is surrendered or cancelled, the patentee shall not be obliged to pay for any increase in the annual fees or shall not be entitled to refund the fees already paid by him.

Part V Licenses Of Right Compulsory Licenses And Government Use

Section 45 Any patentee may, in accordance with the rules and procedures as prescribed in the Ministerial Regulations, apply to the Director-General for an entry to be made in the register to the effect that any other person may obtain a license.

At any time after an entry has been made, the Director-General shall grant a license under the patent to any person who applies for such a license on such conditions, restrictions and royalty terms as agreed upon by the patentee and the applicant. If the patentee and the applicant cannot agree within the period as prescribed by the Director-General, the Director-General shall grant a license on such conditions, restrictions and royalty terms as he deems appropriate.

Any of the parties may appeal the decision of the Director-General made under the preceding paragraph to the Board within thirty days from the receipt of the decision. The decision of the Board shall be final.

The application for and grant of a license under the second paragraph shall comply with the rules and procedures as described by the Ministerial Regulations.

Where an entry is made pursuant to the first paragraph, the annual fees in respect of the patent after the date of the entry shall be reduced as prescribed by a Ministerial Regulations, by at least one half of the annual fees which would be payable if the entry had not been made.

Section 46⁽¹⁾ At any time after the expiration of three years from the grant of a patent or four years from the date of application, whichever is later, any person may apply to the Director-General for a license if it appears, at the time when such application is filed, that the patentee unjustifiably fails to exercise his legitimate rights as follows:

(1) that the patented product has not been produced or the patented process has not been applied in the country, without any legitimate reason; or

(2) that no product produced under the patent is sold in any domestic market, or that such a product is sold but at unreasonably high prices or does not meet the public demand, without any legitimate reason.

Whether it is an application under (1) or (2), the applicant for a license must show that he has made an effort to obtain a license from the patentee having proposed conditions and remuneration reasonably sufficient under the circumstances but unable to reach an agreement within a reasonable period.

The application for a license shall comply with the rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations.

Section 47⁽¹⁾ If the working of any claim in a patent is likely to constitute an infringement of a claim in a patent of any other person, the patentee, desiring to exploit his own patent, may apply to the Director-General for a license under the patent of the other person under the following criteria:

(1) the invention of the applicant involves an important technical advance of considerable economic significance in relation to the invention for which the license is applied;

(2) the patentee shall be entitled to a cross-license on reasonable terms;

(3) the applicant shall not assign his right in the license to other persons except with the assignment of his patent.

The applicant for a license must show that he has made an effort to obtain a license from the patentee having proposed conditions and remuneration reasonably sufficient under the circumstances but unable to reach an agreement within a reasonable period.

The application for a license shall comply with the rules and procedures prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 47 bis⁽²⁾ If the working of any claim in the patent having obtained a license under Section 46 is likely to constitute an infringement of a claim in a patent of any other person, the applicant for a license under Section 46 may apply to the Director-General for a license under the patent of the other person under the following criteria:

(1) the invention of the applicant involves an important technical advance of considerable economic significance in relation to the invention for which the license is applied;

(2) the applicant shall not assign his right in the license to other persons.

The applicant for a license must show that he has made an effort to obtain a license from the patentee having proposed conditions and remuneration reasonably sufficient under the circumstances but unable to reach an agreement within a reasonable period.

The application for a license shall comply with the rules and procedure prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 48⁽¹⁾ Where a compulsory license is granted under Section 46, 47 or 47 bis, the patentee shall be entitled to remuneration.

The licensee under Section 38 shall be entitled to remuneration where a compulsory license is granted under 46, 47 or 47 bis, provided that he has the exclusive right to grant licenses to other persons. In such circumstances, the patentee shall not be entitled to such remuneration.

Section 49⁽²⁾ In an application for a license made under Section 46, 47 or 47 bis, the applicant shall set forth the amount of remuneration, the conditions for the exploitation of the patent and the restrictions on the rights of the patentee and the exclusive licensee under paragraph 2 of Section 48, and a request for a license. In the application for a license under Section 47, the applicant shall also offer a license under his patent to the other party.

Where an application for a license is filed pursuant to Section 46, 47 or 47 bis, the competent officer shall notify the applicant the patentee and the exclusive licensee under paragraph 2 of

Section 48 of the date on which the application shall be considered. The patentee and the exclusive licensee shall be furnished with a copy of the application.

In the consideration of an application for a license under the preceding paragraph, the competent officer may require the applicant, the patentee or the exclusive licensee under paragraph 2 of Section 48 to appear before him to give any statement, or to hand over to him any document or any other item. When the application has been considered by the competent officer and the Director-General has made his decision, the applicant, the patentee and the exclusive licensee shall be notified of the decision.

The decision of the Director-General made under the preceding paragraph is appealable to the Board within sixty days of receipt of the notice.

Section 50⁽¹⁾ Where it is decided by the Director-General that a license shall be granted to the applicant under Section 46, 46 bis or 47, the Director-General shall set forth the royalty and the conditions for the exploitation of the patent and the restrictions on the rights of the patentee and the exclusive licensee under Section 48 paragraph 2 as agreed upon by the patentee and the applicant. If no agreement has been reached by the parties within the period prescribed by the Director-General, the Director-General shall fix the royalty and prescribed the conditions and restriction as he deems appropriate subject to the following requirements:

- (1) the scope and duration of the license shall not be more than necessary under the circumstances;
- (2) the patentee shall be entitled to further license others;
- (3) the license shall not be entitled to assign the license to others, except with that part of the enterprise or goodwill particularly of the part under the license;
- (4) the licensing shall be aimed predominantly for the supply of the domestic market;
- (5) the remuneration fixed shall be adequate for the circumstances of the case.

The decision of the Director-General made under the first paragraph of the Section is appealable to the Board within sixty days from the date on which such decision is received.

The issuance of a licensing certificate shall comply with the form, rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations.

Section 50 bis⁽¹⁾ A license issued under Section 46 may be terminated if and when the circumstances which led to it cease to exist and are unlikely to recur provided that the termination does not affect the rights or interests of the licensee under the license.

The application for termination of a license under the first paragraph shall be in accordance with the forms, rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations, the provisions of Section 49 paragraphs two and three and Section 50 applying mutatis mutandis.

Section 51⁽²⁾ In order to carry out any service for public consumption or which is of vital importance to the defense of the country or for the preservation or realization of natural resources or the environment or to prevent or relieve a severe shortage of food, drugs or other consumption items or for any other public service, any ministry, bureau or department of the Government may, by themselves or through others, exercise any right under Section 36 by paying a royalty to the patentee or his exclusive licensee under paragraph 2 of Section 48 and shall notify the patentee in writing without delay, notwithstanding the provisions of Section 46, 46 bis and 47.

In the circumstances under the above paragraph, the ministry or bureau or department shall submit its offer setting forth the amount of remuneration and conditions for the exploitation to the Director-General. The royalty rate shall be as agreed upon by the ministry or bureau or department and the patentee or his licensee, and the provisions of Section 50 shall apply mutatis mutandis.

Section 52⁽³⁾ During a state of war or emergency, the Prime Minister, with the approval of the Cabinet, shall have the power to issue an order to exercise any right under any patent necessary for the defense and security of the country by paying a fair remuneration to the patentee and shall notify the patentee in writing without delay.

The patentee may appeal the order or the amount of remuneration to the court within sixty days from the receipt of the order.

Part VI Surrender Of Patent Or Claims And Cancellation Of Patent

Section 53⁽¹⁾ Any patentee may surrender his patent or any claim or claims there of in accordance with the rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations.

In order to surrender a patent or any claims under the preceding paragraph, if the patent is jointly owned by two or more persons, the surrender shall be made with the consent of all patentees. If

licenses have been granted under Section 38, 45, 46, 47 or 47 bis such surrender shall be made with the consent of all licensees.

Section 54 Any patent granted not in compliance with the provisions of Section 5, 9, 10, 11 or Section 14 shall be invalid.

The invalidity of a patent may be challenged by any person. A petition to cancel an invalid patent may be submitted to the Court by any interested person or the public prosecutor.

Section 55⁽²⁾ The Director-General may request the Board to cancel a patent in any of the following circumstances:

(1) when a license has been issued under Section 50 and a period of two years has lapsed from the date of issuance of the license, the patentee, the licensee of the patentee or the holder of the license fails to produce the patented product or use the patented process without any legitimate reason, or no patented product or product derived from the patented process is sold or imported into the country or such a product is hold at unreasonably high price, and the Director-General thinks that there is a good cause to cancel the patent;

(2) the patentee has licensed another person to use the rights contrary to the provisions of Section 41.

Before requesting the Board to cancel a patent, the Director-General shall order an investigation to be held, and notify the patentee and licensees of the order so that they may be given an opportunity to submit their statements. The submission of the statements shall be made within sixty days from the receipt of the order. The Director-General may require any person to appear before him to answer any question or to hand over any document or any other item to him.

After the investigation and where it appears that there is good ground to cancel the patent, the Director-General shall submit his report of the investigation to the Board to cancel the patent.

CHAPTER III PATENTS FOR DESIGNS

Section 56 A patent may be granted under this Act for a new design for industry, including handicrafts.

Section 57 The following designs are not new:-

(1) a design which was widely known or used by others in this country before the filing of the application for a patent;

(2) a design which was disclosed or described in a document or a printed publication in this or a foreign country before the filing of the application for a patent;

(3) a design which was published under Section 65 and Section 28 before the filing of the application for a patent;

(4) any design so nearly resembling any of the designs prescribed in (1), (2) or (3) as to be an imitation.

Section 58 The following are unpatentable:-

- (1) designs that are contrary to public order or morality;
- (2) designs prescribed by a Royal Decree.

Section 59 The application for a patent shall comply with the requirements and procedures as prescribed by the Ministerial Regulations.

Every application for a patent shall contain:-

- (1) a representation of the design;
- (2) an indication of the product for which the design is to be used;
- (3) a clear and concise claim;
- (4) other items prescribed in the Ministerial Regulations.

Section 60 An application for a patent shall relate to a design to be used with only one product.

A list of products shall be prescribed by the Ministerial and published in the Government Gazette.

Section 60 bis⁽¹⁾ A person under Section 14 who has filed a patent application for a design in a foreign country may claim the first foreign filing date as the filing date in the country if the application is filed in the country within six months following the first filing date in the foreign country.

Section 61 When an application is published under Section 65 and 28, but before the registration of and grant of a patent for the design, if it appears that the application does not comply with the provisions of Section 56, 57 or Section 65 and 10, 11 and 14, the Director-General shall reject the application. The competent officer shall notify the applicant and the opposing party under Section 65 and 31 of that decision, and a copy of the decision shall be displayed at the place where the application is filed.

Where the Director-General rejects an application and the application is opposed under Section 65 and Section 31, the Director-General shall proceed to consider the opposition in accordance with section 65 and Section 32.

Section 62⁽¹⁾ A design patent shall have a term of ten years from the date of filing of the application in the country.

The term of a patent shall not include the period during which the court proceedings are taken under Section 65 and Section 16 or 74.

Section 62 bis⁽²⁾ Any act in violation of Section 63 committed before a grant of a patent shall not be deemed to be an infringement of the patentee's rights unless the act is in respect of the design under the pending application already published under Section 65 and Section 28, the person so acting knowing of the filing of the patent application or having been informed in writing that a patent application has been filed for the design, in which case the applicant shall be entitled to damages from the infringer. A complaint for such damages shall be filed with the court after the patent is granted.

Section 63⁽³⁾ No other person except the patentee shall have the right to use the patented design in the manufacture of a product or to sell, have in possession for sale, offer for sale or import a product, embodying the patented design, except the use of the design for the purpose of study or research.

Section 64 Any patent granted which is not in compliance with the provisions of Section 56, 58 or 65 and Section 10, 11 and 14 shall be invalid.

The validity of a patent may be challenged by any person. A petition to cancel an invalid patent may be submitted to the Court by any person who has an interest in the patent or by the public prosecutor:

Section 65 The provisions of Sections 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, and 53 in Chapter II concerning patents for inventions shall apply, mutatis mutandis, to patents for designs in Chapter III.

CHAPTER III BIS PETTY PATENTS

Section 65 bis A petty patent may be granted for an invention in respect of which the following conditions are satisfied:

- (1) the invention is new;
- (2) it is capable of industrial application.

Section 65 ter No person shall apply for both a petty patent and a patent for the same invention.

Section 65 quarter The applicant for a petty patent or the applicant for an invention patent may request to convert his application for a petty patent to an application for an invention patent or an application for an invention patent to an application for a petty patent before the registration of the invention and the grant of the petty patent or before the publication of the application under Section 28, as the case may be. The applicant may claim the date of filing of the original application to be the filing date of the converted application in accordance with the rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulations.

Section 65 quinquies Before the registration of an invention and grant of a petty patent, the competent officer shall examine the application for a petty patent as to its conformity with Section 65 decies and 17 and examine that the claimed invention is protectible under Section 65 decies and 9 and submit a report to the Director-General.

(1) If it is seen by Director-General that the application for a petty patent does not comply with Sections 65 decies and 17 or the claimed invention is not protectible under Section 65 decies and 9, the Director-General shall refuse the grant of a petty patent. The competent officer shall notify the applicant of such decision, by an acknowledgement registered mail or by any other method prescribed by the Director-General, within fifteen days from the date of the decision.

(2) If it is seen by the Director-General that the application for a petty patent is in compliance with Sections 65 decies and 17 and the claimed invention is protectible under Section 65 decies and 9, the Director-General shall order that the invention is to be registered and a petty patent granted to the applicant. The competent officer shall notify the applicant to pay for the fees for the grant of a petty patent and for the publication in accordance with the procedures and period of time prescribed in Sections 65 decies and 28 (2).

The petty patent shall be in the form prescribed by the Ministerial Regulations.

Section 65 sexies Within one year from the publication of the registration of the invention and the grant of a petty patent, any interested person may request the competent officer to examine whether or not the invention for which a petty patent has been granted satisfies the conditions under Section 65 bis.

After the receipt of the request under the first paragraph, the competent officer shall examine the application as to substance and submit the examination report to the Director-General.

When the Director-General has considered the examination report and thinks that the invention satisfies the conditions under Section 65 bis, he shall so inform the person requesting for the examination and the owner of the petty patent within fifteen days from the date of such decision.

In cases where the Director-General thinks that the invention does not satisfy the conditions under Section 65 bis, he shall order an examination of the case and notify the owner of the petty patent to submit a statement supporting his application within sixty days from the date of receipt of the order. The Director-General may summon any person to answer any question or to hand over to him any document or item. After the examination of the case if the Director-General thinks that the invention does not satisfy the conditions under Section 65 bis, he shall submit his report to the Board to cancel the petty patent and shall notify the person requesting for the examination and the owner of the petty patent within fifteen days from the date on which the order is made by the Board.

Section 65 septies A petty patent shall have a term of six years from the date of filing of the application in the country. The term shall not include the period during which the court proceedings are taken under Sections 65 decies and 16, 74 or 77 sexies.

The owner of a petty patent may request that the term of his petty patent be extended for two periods, each period shall be valid for two years, by submitting a request to the competent officer within ninety days before the expiry date. If the request is submitted within the said period, the petty patent shall be regarded as validly registered until it is otherwise ordered by the competent officer.

The request for extension of the term of a petty patent shall be in accordance with the rules and procedures prescribed by the Director-General.

Section 65 octies The owner of a petty patent shall have the right to use the word “Thai Petty Patent”, its abbreviation or any foreign word of the same meaning on the product, the container or package of the product, or in the advertisement of the product.

The indication under the first paragraph shall be accompanied by the number of the petty patent.

Section 65 novies Any petty patent granted not in compliance with the provisions of Section 65 bis, 65 decies and Section 9, 10, 11 or 14, shall be invalid.

The invalidity of a petty patent under the first paragraph may be challenged by any person. A petition to cancel an invalid patent may be submitted to the court by any interested person or the public prosecutor.

Section 65 decies The provisions of Sections 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 19 bis, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 35 bis, 36, 36 bis, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 47 bis, 48, 49, 50, 50 bis, 51, 52, 53, and 55 in Chapter II concerning patents for inventions shall apply, mutatis mutandis, to Chapter III bis concerning petty patents.

CHAPTER IV BOARD OF PATENTS

Section 66⁽¹⁾ There shall be a “Board of patents” composed of the Under-Secretary of State for Commerce as Chairman, and not more than twelve qualified members in the fields of science, engineering, industry, industrial design, agriculture, pharmacy, economics and law appointed by the Cabinet. At least six qualified members shall be from the private sector.

The Board may appoint any person to act as Secretary and as Assistant Secretary.

Section 67 The members of the Board appointed by the Cabinet shall hold office for a term of two years.

When a member of the Board vacated his offices before the expiration in the term of office or more members are appointed by the Cabinet where the term of office of the existing appointed members has not expired, the newly appointed members shall remain in office only for the term of office of the incumbent.

A member whose term of office has expired may be reappointed by the Cabinet.

Section 68 A member appointed by the Cabinet vacates his office upon:-

- (1) death;
- (2) resignation;

- (3) being discharged by the Cabinet;
- (4) becoming bankrupt;
- (5) becoming an incompetent or a quasi-incompetent person; or
- (6) being imprisoned under a final judgement, except for a petty offense or an offense committed through negligence.

Section 69 At every meeting of the Board, there must be in attendance of not less than one half of the total number in order to constitute a quorum. If the chairman is absent from any meeting, the Board shall elect one of its members to preside over the meeting.

Any decision of the meeting shall be taken by a majority of votes.

In voting, each member shall have one vote. In case of equality of votes, the presiding chairman shall have one additional vote as the casting vote.

Section 70⁽¹⁾ The Board shall have the following powers and duties:-

- (1) to give advice or consultation to the Minister in issuing the Royal Decrees and Ministerial Regulations under this Act;
- (2) to decide any appeal made against any order or decision of the Director-General on patents or petty patents under sections 41, 45, 49, 50, 55, 65 sexies or Section 65 decies and Section 72;
- (3) to act on other matters as stipulated in this Act;
- (4) to consider any other matter on patents or petty patents as assigned by the Minister.

Section 71 The Board shall have the power to appoint subcommittees to consider and advise the Board. The provisions of Section 69 shall apply, *mutatis mutandis*, to the meeting of subcommittees.

Section 72⁽¹⁾ Where an order or a decision is made by the Director-General under Sections 12, 15, 28, 30, 34, 49, 50 or Section 61, or Section 65 and Sections 12, 15, 28, 33, or 34 and Section 65 quinquies or 65 sexies or 65 decies and Section 12, 15, 49 or 50, any interested person under the said Section may make an appeal to the Board within sixty days following the receipt of such order or decision. If he fails to do so within such period, the order or decision of the Director-General shall be final.

An appeal under the preceding paragraph must be submitted to the competent officer. If there are two parties, a copy of the appeal must be sent to the other party.

Section 73⁽²⁾ In considering an appeal against the order or decision of the Director-General or a report of the Director-General made under Section 55 or 65 sexies or a report of the Director-General under Section 43 or 65 decies and Section 43 suggesting a cancellation of patent or a petty patent, the Board may require the opposing party, the applicant, the patentee, the owner of a petty patent, the applicant for examination of a petty patent, or the licensee, as the case may be, to submit any evidence or additional statement in accordance with the rules prescribed by the Board.

Section 74⁽³⁾ Where a decision or an order is made by the Board under Section 41, 43, 49, 50, 55 or 65 sexies, 65 decies and Section 41, 43, 49, 50, 55 or 72, the appellant and the other party, the patentee, the owner of a petty patent or the licensee, as the case may be, shall be notified of such decision or order. Any party dissatisfied with the decision or order may appeal to the Court within sixty days from the receipt of such notification. If he fails to do so, the decision of the Board shall be final.

In considering or giving a judgement under this Act, the Court shall not order the Board or the Director-General to pay for any fee on behalf of the other party.

CHAPTER V MISCELLANEOUS

Section 75⁽¹⁾ No person without the rights under this Act shall use the words “Thai Patent”, “Thai Petty Patent” or its abbreviation or foreign words of the same meaning on any product, container or package of a product or in advertising any invention or design.

Section 76⁽²⁾ No person except a person who has filed an application for a patent or a petty patent that is pending, shall use the words “Patent Pending”, “Petty Patent Pending” or any other word of a same meaning on any product, container or package of a product or in advertising any invention or design.

Section 77⁽³⁾ In a civil case in respect of the infringement of the rights of the owner of the owner of a patent or petty patent where the subject matter of the patent or petty patent is a process for obtaining a product, if the owner of the patent or petty patent can prove that the defendant's product is identical or similar to the product obtained by the process under the patent or petty

patent, it shall be presumed that the defendant has used the process under the patent or petty patent unless the defendant can prove otherwise.

Section 77 bis⁽⁴⁾ In case there is clear evidence that any person is committing or about to commit any act in infringement of the rights of the owner of a patent or petty patent under Section 36, 63 or Sections 65 decies and 36, the owner of the patent or petty patent may request the court to order the person to stop or refrain from committing such infringement. The order of the court shall not deprive the owner of the patent or petty patent to claim damages under Section 77 ter.

Section 77 ter⁽¹⁾ In case of an infringement of the rights of the owner of a patent or petty patent under Section 36, 63 or Sections 65 decies and 36, the court shall have the power to order the infringer to pay the owner of the patent or petty patent damages in an amount deemed appropriate by the court, taking into consideration the gravity of the injury including the loss of benefits and expenses necessary to enforce the rights of the owner of the patent or petty patent.

Section 77 quarter⁽²⁾ All goods in the possession of the infringer which infringe the rights of the owner of a patent or petty patent under Section 36, 63 or Sections 65 decies and 36 shall be confiscated. If the court thinks fit, it may order the destruction of the goods or other measures to prevent further distribution of the goods.

Section 77 quinquies⁽³⁾ Any person who applies and jointly applies for both a patent and a petty patent for the same invention not in compliance with Section 65 ter shall be deemed to have applied for a petty patent.

Section 77 sexies⁽⁴⁾ If two or more persons have separately or independently made the same invention and one of them has made an application for a patent while the other person has applied for a petty patent:

(1) the applicant who is the first to file for a patent or petty patent shall be entitled to a patent or petty patent;

(2) if the applications for a patent and petty patent have been filed on the same date, the competent officer shall notify the applicants to agree whether the grant should be made to one of them or all of them jointly and whether it should be an application for a patent or petty patent. If no agreement is reached within the period prescribed by the Director-General, they may bring the case to the Court within ninety days to do so within such period, they shall be deemed to have abandoned their applications.

Section 77 septies⁽¹⁾ Within ninety days following the date of publication under Section 28 or the date of publication of the registration of an invention and the grant of a petty patent for any invention, the applicant for a petty patent, the owner of a petty patent, the applicant for a patent or the patentee who thinks that the registration of the invention and the grant of the patent or petty patent may not be in conformity with the provisions of Section 65 ter for the reason that the invention is the same invention belonging to him and he has applied for a petty patent or a patent on the same date on which such application for a patent or a petty patent was filed may request the competent officer to examine whether or not such application for a patent or a petty patent is in compliance with the provisions of Section 65 ter.

After the receipt of the request under the first paragraph, the competent officer shall make the examination and submit his examination report to the Director-general.

When the Director-General has considered the examination report under the second paragraph and sees that the registration of the invention and the grant of a patent or a petty patent is not in compliance with the provisions of Section 65 ter due to the fact that it is the same invention and the application for a patent or a petty patent was filed on the same date with the date of application of the person requesting for the examination, the Director-General shall notify the applicant for a patent or the owner of the petty patent and the person requesting for the examination to agree on the person who would solely have the rights in the invention or they would jointly hold the rights. If no agreement is reached within the period prescribed by the Director-General, they shall be regarded as jointly holding the rights in the invention.

Section 77 octies⁽¹⁾ Any patent or petty patent granted not in compliance with the provisions of Section 65 ter shall be invalid.

The invalidity under the first paragraph may be challenged by any person.

If the registration of an invention and the grant of a patent or petty patent is not in compliance with the provisions of Section 65 ter and the application for a patent and a petty patent for the invention were filed on the same date, the patentee, the owner of the petty patent, any other interested person or the public prosecutor may request the Director-General to notify the patentee and the owner of the petty patent to agree that the invention is to be the subject of either a patent or a petty patent. If no agreement is reached within the period prescribed by the Director-General,

the patentee and the owner of the petty patent shall be regarded as the joint owners and the invention is the subject of a petty patent.

Section 78⁽²⁾ The owner of a patent, a petty patent or a licensing certificate may apply for a substitute thereof in accordance with the requirements and procedures as prescribed in the Ministerial Regulations if the patent, petty patent or certificate is lost or substantially damaged.

Section 79 All applications, oppositions, answers to oppositions and appeals made under this Act shall be in the forms and in the required number of copies as prescribed by Director-General.

Section 80⁽³⁾ A fee as prescribed by the Ministerial Regulations shall be paid for each application for a patent, an application for a petty patent, the publication of an application for a patent, request for examination of patent, opposition to the grant of a patent, patent, application for the registration of a license contract, application for the assignment of a patent, or petty patent, application for conversion of a patent or a petty patent, application for the extension of the term of a petty patent, application for an entry to be made in a patent or petty patent that any person may apply for a license under the patent or petty patent, application for a license, a licensing certificate, appeal against an order or a decision of the Director-General, duplicate of a patent or a petty patent or a licensing certificate, any other request or application and the making or a copy of any document and certification of any document.

CHAPTER VI OFFENSES

Section 81⁽¹⁾ Any official who violates Section 21 or Section 23 paragraph two or Section 65 and 21 or Sections 65 decies and 21 or 23 paragraph two of this Act shall be punished with imprisonment not exceeding two years or a fine not exceeding two hundred thousand baht or both.

Section 82⁽²⁾ Any person who violates Section 22 or Sections 65 and 27 or Sections 65 decies and 22 punished with imprisonment not exceeding six months or a fine not exceeding twenty thousand baht or both.

Section 83⁽³⁾ Any person who violates Section 23 paragraph two or Section 65 decies and 23 paragraph two of this act shall be punished with imprisonment not exceeding one year or a fine not exceeding fifty thousand baht or both.

Section 84 Any person who violates Section 75 or Section 76 of this Act shall be punished with imprisonment not exceeding one year or a fine not exceeding two hundred thousand baht or both.

Section 85⁽¹⁾ Any person who commits any act under Section 36 or 63 without the permission of the patentee shall be punished with imprisonment not exceeding two years or a fine not exceeding four hundred thousand baht or both.

Section 86⁽²⁾ Any person who commits any Act under Sections 65 decies and 36 without the permission of the owner of a petty patent shall be punished with imprisonment not exceeding one year or a fine not exceeding two hundred thousand baht or both.

Section 87⁽³⁾ Any person, in order to obtain a patent, applies for a patent for an invention or design or a petty patent, presents or gives a false statement shall be punished with imprisonment not exceeding six months or a fine not exceeding five thousand baht or both.

Section 88 Where an offender punishable under this Act is a juristic person, the persons in charge or representatives of the juristic person, except those who can prove that such offense was committed without their knowledge or consent, shall also be liable to the penalties prescribed by law for the offence.

LIST OF THE MAXIMUM FEES

	Baht
(1) An application for a patent	1,000
(2) Applications for design patents for the same design which are filed at the same time in a number of ten or more applications	10,000
(3) Publication of a patent application	500
(4) A request for patent examination	500
(5) An opposition to a patent application	1,000
(6) A patent or petty patent	1,000
(7) Annual fees for invention patents:	
fifth year	2,000
sixth year	4,000
seventh year	6,000
eighth year	8,000
ninth year	10,000
tenth year	12,000
eleventh year	14,000
twelfth year	16,000
thirteenth year	18,000
fourteenth year	20,000
fifteenth year	30,000
sixteenth year	40,000
seventeenth year	50,000
eighteenth year	60,000

nineteenth year	70,000
twentieth year	80,000
or payment of all annual fees in one payment	400,000
(8) Annual fees for design patents:	
fifth year	1,000
sixth year	2,000
seventh year	3,000
eighth year	4,000
ninth year	5,000
tenth year	6,000
or payment of all annual fees in one payment	20,000
(9) Annual fees for petty patents:	
fifth year	2,000
sixth year	4,000
or payment of all annual fees in one payment	6,000
(10) Fees for the extension of the term of petty patents:	
first extension	14,000
second extension	22,000
(11) An application for the registration of a License	500
(12) An application to record the assignment of a patent or petty patent	500
(13) An application for conversion of a patent or petty patent	500
(14) A licensing certificate	1,000
(15) A substitute of a patent, petty patent or licensing certificate	100

(16) An appeal against an order or decision of the Director-General	1,000
(17) Copies of documents, each page	10
(18) Certifying copies	
of documents of more than ten pages, each page	100
of not more than ten pages, each page	10
(19) Any other application	100

ภาคผนวก ข
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297 – 18298/2556

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18297 – 18298/2556

ระหว่าง	{	นางวาสนี สุวรรณสิทธิ	โจทก์
		กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ 1	
		นายนิธิศ ลิ้มสกุล ที่ 2	จำเลย
เรื่อง ทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร			
ระหว่าง	{	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส.เซฟ ออยล์	โจทก์
		นายนิธิศ ลิ้มสกุล ที่ 1	
		กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ 2	จำเลย
เรื่อง ทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร			

โจทก์ที่ 1 และที่ 2 อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

คดีทั้งสองสำนวนนี้ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางสั่งให้รวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน โดยให้เรียกโจทก์ในสำนวนแรกว่าโจทก์ที่ 1 โจทก์ในสำนวนหลังว่าโจทก์ที่ 2 จำเลยที่ 1 ในสำนวนแรกว่าจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 1 ในสำนวนหลังว่าจำเลยที่ 2

สำนวนแรกโจทก์ที่ 1 ฟ้องว่า โจทก์ที่ 1 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตร “ตู้จำหน่ายของเหลวแบบหยอดเหรียญ” ซึ่งได้รับการจดทะเบียนตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2925 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2549 และได้ดำเนินธุรกิจผลิตและจำหน่ายในชื่อทางการค้าและเครื่องหมายการค้าว่า มินิปั๊มส์ (Minipump) ในนามบริษัท วี.ที.เอส มินิปั๊มส์ จำกัด มียอดการจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ จำเลยที่ 2 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตร “เครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิง” อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ซึ่งการประดิษฐ์ตามข้อถือสิทธิข้อที่ 1 ของจำเลยที่ 2 เป็นข้อถือสิทธิสาระสำคัญ และเป็นการประดิษฐ์ ที่มีการใช้และผลิตจำหน่ายแพร่หลายแล้วก่อนจำเลยที่ 2 ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 จึงไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้จึงเป็น อนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ โจทก์ที่ 1 เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตร เลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เนื่องจากจำเลยที่ 2 ได้กล่าวอ้างสิทธิตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ที่ไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติ

สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ทวิ มาตรา 65 ทศ มาแจ้งความดำเนินคดีแก่โจทก์ที่ 1 โดยอ้างว่า โจทก์ที่ 1 ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่เป็นความจริง เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 1 ทำให้โจทก์ที่ 1 ได้รับความเสียหาย ขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ทั้งหมดหรือบางส่วน และให้จำเลยที่ 1 เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ทันที เมื่อคดีถึงที่สุด หากไม่ดำเนินการให้ถือคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสอง

สำนวนหลังโจทก์ที่ 2 ฟ้องว่า เมื่อประมาณปี 2547 นายณัฐวัฒน์ สนามพล ประกอบธุรกิจผลิตเครื่องจำหน่ายน้ำมันอัด โนมัด โดยได้ต้นแบบแนวคิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและภาคพื้นเอเชีย ต่อมาได้จัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด โจทก์ที่ 2 เพื่อผลิตจำหน่ายหรือมีไว้ซึ่งสินค้าที่มีรูปลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับสินค้าของจำเลยที่ 2 ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร ซึ่งความจริงการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ไม่เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และไม่เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 มาตรา 65 ทวิ เพราะเครื่องดังกล่าวได้มีการเผยแพร่ จำหน่ายและให้บริการเติมน้ำมันเชื้อเพลิงในต่างประเทศมานานแล้ว จึงเป็นอนุสิทธิบัตรที่ไม่สมบูรณ์ จำเลยที่ 2 ร้องทุกข์กล่าวหาว่าโจทก์ที่ 2 ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ที่ 2 ถูกค้น ยึด นอกจากนี้ จำเลยที่ 2 ขัดขวางการผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ซึ่งเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงของจำเลยที่ 2 ด้วยการแจ้งข่าวให้ลูกค้าของโจทก์ที่ 2 สับสนและดำเนินคดีโจทก์ที่ 2 โจทก์ที่ 2 จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว ในการขอให้ศาลเพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 และภายหลังที่อนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ได้รับการจดทะเบียน ปรากฏว่ามีผู้ยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ ซึ่งอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญามีคำวินิจฉัยที่ 35/2552 ว่า การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม แต่จากรายงานการตรวจค้นเพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบอนุสิทธิบัตร เอกสารท้ายคำฟ้องหมายเลข 9 ในส่วนข้อถ้อยคำเห็นได้ชัดเจนว่า จำเลยที่ 2 นำงานที่ปรากฏอยู่แล้วในต่างประเทศมาขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลเดิมในแฟ้มจดทะเบียนในกรณีสิทธิบัตรต่างประเทศ แต่อ้างคำแถลงของจำเลยที่ 2 เป็นสำคัญในการทำคำวินิจฉัย ขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 และพิพากษาว่าจำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิตามกฎหมายในอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930

จำเลยทั้งสองทั้งสองสำนวนให้การและแก้ไขคำให้การในทำนองเดียวกันว่า โจทก์ที่ 1 และที่ 2 ไม่มีอำนาจฟ้องเนื่องจากโจทก์ที่ 1 และที่ 2 ไม่มีส่วนได้เสีย การดำเนินการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 1 เป็นไปตามขั้นตอนการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร

ก่อนการรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรขอด้วยกฎหมายแล้ว โดยการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 แตกต่างจากการประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วเนื่องจากมีระบบการทำงานที่แตกต่างกัน ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ 1 และที่ 2 เป็นการกล่าวอ้างเลื่อนลอยไม่ได้แสดงหลักฐานให้เห็นว่าเป็นอย่างไร และภายหลังที่จำเลยที่ 1 ออกอนุสิทธิบัตรให้แก่จำเลยที่ 2 โจทก์ที่ 1 และจำเลยที่ 2 ได้ยื่นคำขอให้จำเลยที่ 1 ตรวจสอบการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 และอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2925 ของโจทก์ที่ 1 ซึ่งเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร และเรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างขั้นตอนการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำการตรวจสอบตามขั้นตอนตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ณ การที่โจทก์ที่ 1 ฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 โดยที่ยังอยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบการประดิษฐ์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 1 โจทก์ที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้อง จำเลยที่ 1 ดำเนินการตรวจสอบการออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ตามขั้นตอนของกฎหมาย คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 ว่า การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 เป็นการผลิตขึ้นใหม่และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม เป็นการชอบแล้วและเป็นที่สุดตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2552 มาตรา 72 ขอให้ยกฟ้อง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

โจทก์ที่ 1 และที่ 2 อุทธรณ์ต่อศาลฎีกา

ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว ในชั้นนี้คดีมีปัญหาให้ต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ที่ 1 และที่ 2 ว่า โจทก์ที่ 1 และที่ 2 เป็นผู้มีส่วนได้เสียที่มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 หรือไม่ โจทก์ที่ 1 อุทธรณ์ว่า แม้โจทก์ที่ 1 จะไม่ได้ยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 35/2552 แต่การที่จำเลยที่ 1 จดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้จำเลยที่ 2 โดยยังไม่มีตรวจสอบความใหม่ของสิ่งประดิษฐ์ก่อนตามเงื่อนไขของกฎหมายสากล ย่อมเป็นการไม่ชอบ นอกจากนั้น พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 นว ให้สิทธิแก่บุคคลใดก็ได้ที่เห็นว่าอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์ สามารถฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ โจทก์ที่ 1 จึงมีอำนาจฟ้อง และที่โจทก์ที่ 2 อุทธรณ์ว่า คำวินิจฉัยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่ว่า โจทก์ที่ 2 มิใช่ผู้ยื่นคำขอให้ตรวจสอบ จึงไม่ถือว่าคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 2 นั้น ไม่ถูกต้องเพราะโจทก์ที่ 2 บรรยายฟ้องว่าอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 มิได้เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ตามมาตรา 65 ทวิ ซึ่งความ

ไม่สมบูรณ์ดังกล่าวบุคคลใดจะกล่าวอ้างขึ้น หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรนั้นก็ได้ การที่โจทก์ที่ 2 ฟ้องขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของกรมทรัพย์สินทางปัญญาและขอให้พิพากษาว่าจำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิตามกฎหมาย จึงเป็นการฟ้องที่มุ่งให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเป็นสำคัญ หากใช้เป็นปัญหาตามมาตรา 65 จ มาตรา 72 และมาตรา 74 ไม่ โจทก์ที่ 2 จึงมีอำนาจฟ้องตามมาตรา 65 นว นั้น เห็นว่า การขอรับอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดเงื่อนไขในวิธีการได้มาและการสิ้นสุดด้วยการปฏิเสธคำขอหรือการให้เพิกถอนซึ่งอนุสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ไว้ในหมวด 3 ทวิ ซึ่งมีเงื่อนไขในกระบวนการพิจารณาคำขอรับอนุสิทธิบัตรแตกต่างหากจากการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการประดิษฐ์และสิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรการประดิษฐ์ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 2 โดยมีข้อกำหนดในกระบวนการพิจารณาและการตรวจสอบคำขอรับอนุสิทธิบัตร โดยฝ่ายพนักงานเจ้าหน้าที่น้อยกว่ากระบวนการพิจารณาคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และให้ความคุ้มครองในสิทธิตามอนุสิทธิบัตรซึ่งมีระยะเวลาที่สั้นกว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์ด้วยการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์ที่สามารถใช้ประยุกต์ได้ในทางอุตสาหกรรมตามมาตรา 65 ทวิ แล้วเสนอให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญารับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 เบญจ โดยไม่ต้องตรวจสอบข้อคัดค้านในคำขอเสียก่อนดังเช่นคำขอรับสิทธิบัตรตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 31 และให้ความคุ้มครองสิทธิตามอนุสิทธิบัตรเพียง 6 ปี นับแต่วันขอรับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 สัตต ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ในเครื่องใช้ไม่สอยใหม่ ๆ (Utility Model) ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทางอุตสาหกรรมออกเปิดเผยสู่สังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทั่วไป แต่กฎหมายก็ได้สร้างกลไกกำหนดวิธีการตรวจสอบอนุสิทธิบัตรที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ภายหลัง โดยในช่วงระยะเวลาภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศโฆษณาการจดทะเบียนและการออกอนุสิทธิบัตร ให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเสื่อมเสียสิทธิในการแสวงหาประโยชน์ในสิ่งประดิษฐ์อันเนื่องมาจากที่มีบุคคลอื่นเป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นโดยตรง อาจร้องขอให้มีการตรวจสอบว่าการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 จ อันเป็นการสร้างสมดุลในกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการได้รับอนุสิทธิบัตรวิธีทางหนึ่งโดยกระบวนการภาครัฐ ซึ่งจะมีกลไกการตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตร การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาและของคณะกรรมการสิทธิบัตรและการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 72 และมาตรา 74 หรืออีกวิธีทางหนึ่งได้กำหนดให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการสามารถฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนอนุ

สิทธิบัตรได้ หากอนุสิทธิบัตรนั้นไม่สมบูรณ์เพราะขาดความใหม่ตามมาตรา 65 ทวิ รวมถึงคำขอรับอนุสิทธิบัตรที่ไม่เป็นไปตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 หรือมาตรา 14 ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 นว ซึ่งกระบวนการใช้สิทธิขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรทั้งสองวิธีดังกล่าวเป็นกระบวนการทางเลือก หากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะใช้สิทธิยื่นขอให้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 จ แล้ว ย่อมต้องผูกพันในกระบวนการที่ตนเลือกใช้สิทธิและไม่มีสิทธิที่จะนำคดีมาฟ้องศาลจนกว่ากระบวนการดังกล่าวจะสิ้นสุดและนำคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรา 72 และมาตรา 74 และไม่อาจนำเรื่องเดียวกันมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรดังกล่าวได้อีก เพราะหากนำคดีเรื่องเดียวกันมาฟ้องร้องได้อีกก็จะมีผลเท่ากับเป็นการอนุญาตให้มีการพิสูจน์สิทธิในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อน คดีนี้ข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ได้แย้งกันรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2548 จำเลยที่ 2 ได้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 0503000579 ชื่อแสดงการประดิษฐ์เครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมีรายละเอียดการประดิษฐ์และข้อถือสิทธิตามเอกสารหมายเลข 36 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นคำขอที่ถูกต้องตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 และมาตรา 17 มาตรา 77 เบญจ และมาตรา 77 จ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ตามเอกสารหมายเลข 38 จำเลยที่ 1 จึงรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ให้แก่จำเลยที่ 2 อันเป็นการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2549 โจทก์ที่ 1 ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรเลขที่ 0603000750 ชื่อแสดงการประดิษฐ์ ตู้จำหน่ายของเหลวแบบหยอดเหรียญซึ่งมีรายละเอียดการประดิษฐ์และข้อถือสิทธิตามเอกสารหมายเลข 42 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นคำขอที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนตามกฎหมายเช่นเดียวกันกับคำขอของจำเลยที่ 2 ตามเอกสารหมายเลข 43 จำเลยที่ 1 จึงรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรเลขที่ 2925 ให้แก่โจทก์ที่ 1 แต่เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 โจทก์ที่ 1 ได้ยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ของจำเลยที่ 2 ส่วนจำเลยที่ 2 ก็ยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์โจทก์ที่ 1 เช่นเดียวกันเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2549 แสดงว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของโจทก์ที่ 1 และจำเลยที่ 2 อาจเป็นการประดิษฐ์ที่มีข้อถือสิทธิและรูปลักษณะของสิ่งประดิษฐ์ที่เหมือนกันหรือคล้ายกันที่อาจทำให้แต่ละฝ่ายเสื่อมเสียสิทธิในการแสวงหาประโยชน์อันเนื่องมาจากอีกบุคคลหนึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรโดยตรง ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีที่โจทก์ที่ 1 ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียได้ร้องขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 ทวิ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 จ โจทก์ที่ 1 จึงไม่อาจนำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ได้ โดยโจทก์ที่ 1 ต้องรอให้กระบวนการตรวจสอบพิสูจน์การประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรว่ามีลักษณะตามที่กำหนดไว้ตามมาตรา 65 ทวิ หรือไม่ ตามที่โจทก์ที่ 1 ใช้สิทธิเลือกให้

เสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงจะนำคดีฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้พิจารณาคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิบัตรตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา 72 และมาตรา 74 เมื่อปรากฏว่าในขณะที่ยื่นฟ้องวันที่ 6 กรกฎาคม 2550 ยังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ได้มีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้โจทก์ที่ 1 ทราบเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2552 ตามเอกสารหมายเลข 67 และ โจทก์ที่ 1 มิได้อุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาต่อคณะกรรมการสิทธิบัตร อันเป็นขั้นตอนลำดับถัดไป คำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นที่สุดตามมาตรา 72 วรรคหนึ่งกรณีจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ แก่โจทก์ที่ 1 ที่จะนำคดีมาฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ได้อีก โจทก์ที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้อง สำหรับอุทธรณ์ของโจทก์ที่ 2 นั้น โจทก์ที่ 2 บรรยายฟ้องว่า เมื่อประมาณปี 2547 นายฉวีวัฒน์ สนามพล ประกอบธุรกิจผลิตเครื่องจำหน่ายน้ำมันอัดโนมัต โดยได้ค้นแบบแนวคิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและภาคพื้นเอเชีย ต่อมาในปี 2550 จึงก่อตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด โจทก์ที่ 2 เพื่อผลิตจำหน่ายหรือมีไว้ซึ่งสินค้าที่มีรูปลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันกับสินค้าของจำเลยที่ 2 เท่านั้น โดยไม่ปรากฏรายละเอียดอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการประดิษฐ์ของโจทก์ที่ 2 ในฐานะเป็นผู้ทรงสิทธิ หรือการอ้างอิงถึงชื่อแสดงสิ่งประดิษฐ์ประเภทใด หรือการมีข้อถือสิทธิหรือองค์ประกอบหรือรูปแบบลักษณะของการประดิษฐ์เช่นไร พอที่จะแสดงให้เห็นว่าการประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ทำให้โจทก์ที่ 2 ต้องเสื่อมเสียสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่โจทก์ที่ 2 มีอยู่เนื่องจากการที่มีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ทรงอนุสิทธิบัตรนั้นโดยตรง และเป็นการโต้แย้งสิทธิในการใช้ประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่โจทก์ที่ 2 อ้างในคำฟ้องทั้งทางนำสืบของโจทก์ที่ 2 ในส่วนนี้ก็ได้ความเพียงพอที่โจทก์ที่ 2 ได้บรรยายฟ้องไว้ในกรณีเช่นนี้ หากจะฟังว่าคำฟ้องของโจทก์ที่ 2 เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรตามที่โจทก์ที่ 2 อ้างในอุทธรณ์ ก็ย่อมไม่เพียงพอที่จะถือได้ว่าโจทก์ที่ 2 เป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียที่จะมีอำนาจร้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ดังที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 65 นว แม้โจทก์ที่ 2 จะอ้างความไม่สมบูรณ์ของอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 เนื่องจากขาดความใหม่ตามมาตรา 65 ทวิ และกล่าวอ้างว่า จำเลยที่ 2 ร้องทุกข์กล่าวหาว่าโจทก์ที่ 2 ละเมิดอนุสิทธิบัตรของจำเลยที่ 2 ทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ที่ 2 ถูกยึดและขัดขวางการจำหน่ายผลิตซึ่งเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องเติมน้ำมันเชื้อเพลิงของจำเลยที่ 2 มาด้วยก็ตาม หากเป็นจริงก็เป็นเพียงทำให้โจทก์ที่ 2 อยู่ในฐานะบุคคลใด ๆ ที่จะกล่าวอ้างความไม่สมบูรณ์ขึ้นอ้างในกรณีที่จะถูกบังคับใช้สิทธิจากผู้ทรงสิทธิในอนุสิทธิบัตรดังกล่าวเท่านั้นไม่ถึงขนาดที่จะทำให้มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนอนุสิทธิบัตรได้ เมื่อพิจารณาคำฟ้องประกอบคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ที่ 2 แล้ว เห็นได้ว่า คำฟ้องของโจทก์ที่ 2 ไม่ใช่คำฟ้องของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียที่ได้ใช้สิทธิยื่นฟ้องขอให้

เพิกถอนอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ตามมาตรา 65 นว วรรคสอง แต่เป็นการที่โจทก์ที่ 2 ฟ้องขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสำคัญ โดยอ้างเหตุแห่งการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ที่ดำเนินการจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้แก่จำเลยที่ 2 โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งที่การประดิษฐ์ตามอนุสิทธิบัตรเลขที่ 1930 ของจำเลยที่ 2 ไม่มีความใหม่เนื่องจากเป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว เมื่อปรากฏว่าโจทก์ที่ 2 ไม่ได้เป็นผู้ยื่นคำขอให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ได้รับอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ฉ คำวินิจฉัยดังกล่าวย่อมไม่เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 2 โจทก์ที่ 2 ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นคดีนี้ได้เช่นกัน ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษายกฟ้องโจทก์ที่ 1 และที่ 2 มานั้น ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของโจทก์ที่ 1 และที่ 2 ฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นนี้ให้เป็นพับ

(ไมตรี ศรีอรุณ - อรัณ เสนามนตรี - สมควร วิเชียรวรรณ)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวจิรวรรณ นาคมาศ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2544 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2553 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 62 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ตำแหน่งและ สถานที่ทำงาน	พ.ศ. 2549 นิติกรปฏิบัติการ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2558 นิติกรชำนาญการ ศาลจังหวัดสิงห์บุรี